

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2005 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI

2006 m. kovo 30 d. Nr. 314
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo (Žin., 1994, Nr. 43-772; 1998, Nr. 41(1)-1131; 2003, Nr. 10-342) 5 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė **n u t a r i a** :

Pritarti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 metų veiklos ataskaitai ir pateikti ją Lietuvos Respublikos Seimui (pridedama).

Ministras Pirmininkas

Algirdas Brazauskas

Vidaus reikalų ministras

Gintaras Furmanavičius

PRITARTA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2006 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 314

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖS
2005 METŲ VEIKLOS
ATASKAITA

TURINYS

MINISTRO PIRMININKO ĮŽANGINIS ŽODIS	3
I. EKONOMIKA IR VERSLAS	6
II. ENERGETIKA	17
III. TRANSPORTAS IR KOMUNIKACIJOS	22
IV. STATYBA	36
V. FINANSAI	39
VI. KAIMO IR ŽEMĖS ŪKIO PLĖTRA	46
VII. APLINKOS APSAUGA, MIŠKININKYSTĖ	54
VIII. DARBAS, ŠEIMA IR SOCIALINĖ APSAUGA	57
IX. SVEIKATOS APSAUGA	69
X. ŠVIETIMAS, MOKSLAS, INFORMACINĖ IR ŽINIŲ VISUOMENĖ	79
XI. JAUNIMO POLITIKA	89
XII. KULTŪRA	90
XIII. SPORTAS, TURIZMAS IR REKREACIJA	95
XIV. VALSTYBĖS VALDYMAS	98
XV. TEISINĖ SISTEMA	102
XVI. UŽSIENIO POLITIKA	108
NACIONALINIO SAUGUMO BŪKLĖS IR PLĖTROS 2005 METŲ ATASKAITA	116

MINISTRO PIRMININKO IŽANGINIS ŽODIS

Praėjusius 2005 metus Lietuva gyveno kaip visateisė NATO ir Europos Sąjungos narė. Narystė šiose organizacijose Lietuvai suteikė galimybę dalyvauti rengiant visai Europos Sąjungai svarbius sprendimus, aktyviai dalyvauti daugelyje tarptautinių operacijų ir prisidėti prie taikos palaikymo pasaulyje. 2005 metų birželio mėnesį Europos vadovai, siekdami aiškiau apibrėžti konkrečius 2005–2008 metų siekius, pritarė Lisabonos strategijos įgyvendinimo integruotų gairių paketui. Lietuva, kaip ir kitos Europos Sąjungos valstybės narės, vadovaudamasi šiomis gairėmis ir atsižvelgdama į savo šalies situaciją, 2005 metais parengė nacionalinę reformų programą – Nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą, kurioje numatė konkrečias priemones, užtikrinančias ekonominį augimą ir darbo vietų kūrimą artimiausius trejus metus.

Vienas iš svarbiausių Lietuvos tikslų – mažinti šalies ekonominio išsivystymo atsilikimą nuo Europos Sąjungos valstybių vidurkio. Pagrindinės veiklos kryptys – užtikrinti makroekonominį stabilumą vykdant darbo rinkos struktūrines reformas, skatinant konkurencingumą, finansinio sektoriaus patikimumą.

Džiugina tai, kad 2005 metais ekonomika vėl pradėjo sparčiau augti. Išankstiniu Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertinimu, 2005 metais Lietuvos bendrojo vidaus produkto didėjimas siekė 7,5 procento. Siekdama išlaikyti sparčią ūkio plėtrą ir per kuo trumpesnę laikotarpį priartėti prie Europos Sąjungos valstybių senbuvio gyvenimo lygio vidurkio, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir ateityje ieškos naujų verslo skatimo būdų, ypač tokių, kurie susiję su šiuolaikinių technologijų diegimu ir ekonomikos konkurencingumo didinimu.

Vykdyta griežta fiskalinė politika sąlygojo sėkmingą kovą su šešėline ekonomika – 2005 metais surinkta daugiau nei 1 mlrd. litų viršplaninių pajamų. Praėjusiais metais toliau buvo plėtojama socialinė apsauga, didinamos pensijos. 2005 metų gruodį vidutinė valstybinė socialinio draudimo senatvės pensija turintiesiems būtinąjį stažą sudarė 454,5 lito ir, palyginti su 2004 metų gruodžiu, padidėjo 54,5 lito, arba 13,6 procento.

2005 metais toliau mažėjo nedarbas, didėjo užimtumas ir gyventojų pajamos. Nedarbo lygis sumažėjo nuo 11,4 procento 2004 metais iki 8,3 procento 2005 metais ir buvo mažesnis negu vidutinis nedarbo lygis Europos Sąjungoje (ten – 8,7 procento). Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje 2005 metais sudarė 1289,5 lito ir, palyginti su 2004 metais, padidėjo 12,2 procento, o realusis darbo užmokestis, įvertinus infliacijos įtaką, 2005 metais padidėjo 7,8 procento.

Gerų rezultatų pasiekta plėtojant informacinę ir žinių visuomenę. Lietuvos gyventojai ir verslas naudojami elektroninių ryšių paslaugomis bene pigiausiai visoje Europos Sąjungoje. Visos Europos Sąjungos mastu Lietuvoje išlieka pigiausios judriojo telefono ryšio paslaugos. Lietuvos vartotojams taikomas mažiausias fiksuoto telefono ryšio abonentinis mokestis – visų mažiausias gyventojų segmente ir antras šiuo (mažumo) atžvilgiu verslo segmente. Lietuviai naudojami pigiausiu plačiajuosčiu ryšiu Europos Sąjungoje. Visoje Lietuvoje veikia

675 viešieji interneto prieigos taškai labiausiai lankomose vietose. Galimybę naudotis internetu turėjo 94 procentai mokyklų (2004 metais – 80 procentų). Be to, didėja interneto poreikis. Bendras asmenų, kurie naudojami internetu per paskutinius 3 mėnesius (nesvarbu, ar asmuo turi nuolatinę interneto prieigą), skaičius padidėjo: viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovės „TNS Gallup“ duomenimis, internetu 2005–2006 metų žiemą naudojami 37 procentai visų 16–74 metų asmenų. Per metus interneto abonentų (sudariusių pastovaus prisijungimo sutartį) pagausėjo 2,1 karto, ir 2005 metais jų skaičius pasiekė 1,078 mln. (100-ai gyventojų – 31,7 abonento), o plačiąjuosčio ryšio technologijas naudojančių interneto abonentų pagausėjo 81,4 procento (100-ai gyventojų – 6,9 abonento).

Daug nuveikta įgyvendinant ir kitus Lietuvos Respublikos Vyriausybės prioritetus. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatas reikėjo parengti daug naujų teisės aktų projektų arba pakeisti galiojančius teisės aktus, todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 metais intensyviai dirbo teisės aktų leidybos srityje. Naudodamasi įstatymų leidybos iniciatyvos teise, Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengė ir pateikė Lietuvos Respublikos Seimui 271 įstatymo projektą, 14 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimų projektų, Lietuvos Respublikos Seimo prašymu išnagrinėjo ir pateikė savo išvadą dėl 81 įstatymo projekto. Per metus priimti 1428 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai, kuriais daugiausia buvo įgyvendinami Lietuvos Respublikos Seimo priimti įstatymai. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavedimu dalis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatų buvo įgyvendinta ministerijų ir kitų viešojo administravimo institucijų sprendimais arba vykdant konkrečius projektus.

Tai, kaip buvo realizuojamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatos, atsispindi teikiamoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 metų veiklos ataskaitoje. Šios ataskaitos struktūra iš esmės atitinka minėtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos struktūrą – joje Lietuvos Respublikos Vyriausybės veikla 2005 metais apibūdinama pagal valstybės valdymo sritis.

Išsami palyginamoji ekonominės ir socialinės būklės analizė pateikta Ūkio ministerijos parengtoje Lietuvos Respublikos ūkio ekonominės ir socialinės būklės 2005 metais apžvalgoje (ją galima rasti Ūkio ministerijos tinklalapyje http://www.ekm.lt/lt/ukio_apzvalga).

Ataskaita apie nacionalinio saugumo būklę ir plėtrą yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 metų veiklos ataskaitos sudedamoji dalis. Šiuo dokumentu Lietuvos Respublikos Vyriausybė atsiskaito už nacionalinio saugumo tikslų ir priemonių įgyvendinimą vykdydama vidaus ir užsienio politiką. Pažymėtina, kad 2005 metais Lietuvai nekilo iššūkių, galinčių stipriai paveikti valstybės saugumą ir stabilumą. Pagrindiniai veiksniai, lėmę Lietuvos Respublikos Vyriausybės vykdomos politikos kryptis nacionalinio saugumo srityje, buvo narystė NATO ir Europos Sąjungoje, tarptautinės bendruomenės atsakas į terorizmą, tarptautinio pobūdžio grėsmių plitimas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės veikla atstovaujant Lietuvos interesams Europos Sąjungos institucijose ir įgyvendinant Europos Sąjungos teisę įvertinta Lietuvos Respublikos

Vyriausybės veiklos integracijos į Europos Sąjungą 2005 metų apžvalgoje (ją galima rasti Lietuvos Respublikos Vyriausybės tinklalapyje <http://www.lrv.lt>).

Atsižvelgdama į tai, kad artimiausioje ateityje bus labai svarbu efektyviai panaudoti pagal 2007–2013 metų finansinę perspektyvą Lietuvai teikiamą struktūrinę paramą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2006 metų pradžioje daug dėmesio skyrė šios paramos administravimui tobulinti. 2006 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybės laukia dar svarbesnis pasirengimo priimti šią paramą etapas – baigti rengti Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir atitinkamas programas. Europos Sąjungos struktūrinė parama taip pat turėtų padėti siekti Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje numatytų tikslų ir uždavinių. Nuo to, kaip bus atlikti šie darbai, labai priklausys ir minėtos paramos panaudojimas.

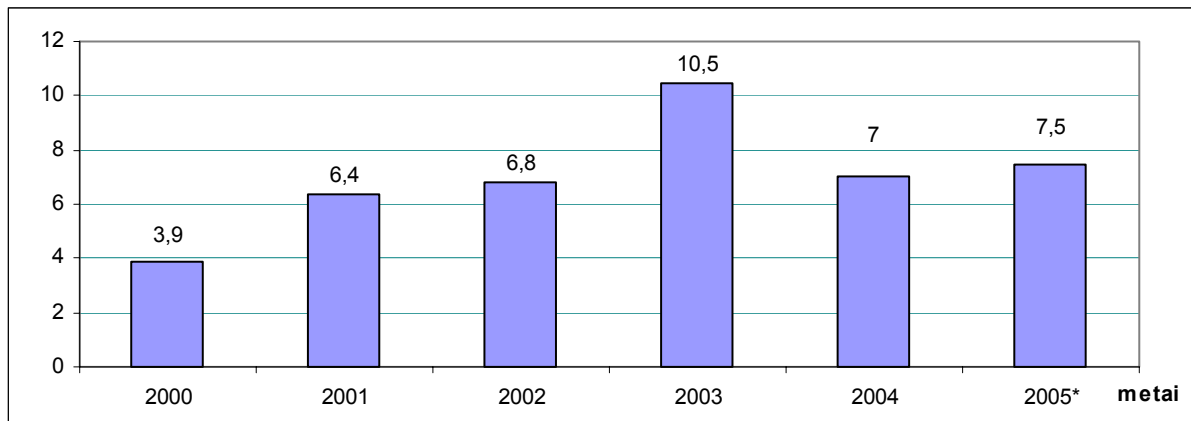
2006 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė tęs pradėtus darbus, leisiančius laiku pasirengti euro įvedimui. Labai aktualūs išliks ir kiti Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinti prioritetai, susiję su verslo, informacinės ir žinių visuomenės, viešosios transporto infrastruktūros plėtra, socialinės atskirties mažinimu, tinkamų darbo sąlygų, visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimu.

Ministras Pirmininkas

Algirdas Brazauskas

I. EKONOMIKA IR VERSLAS

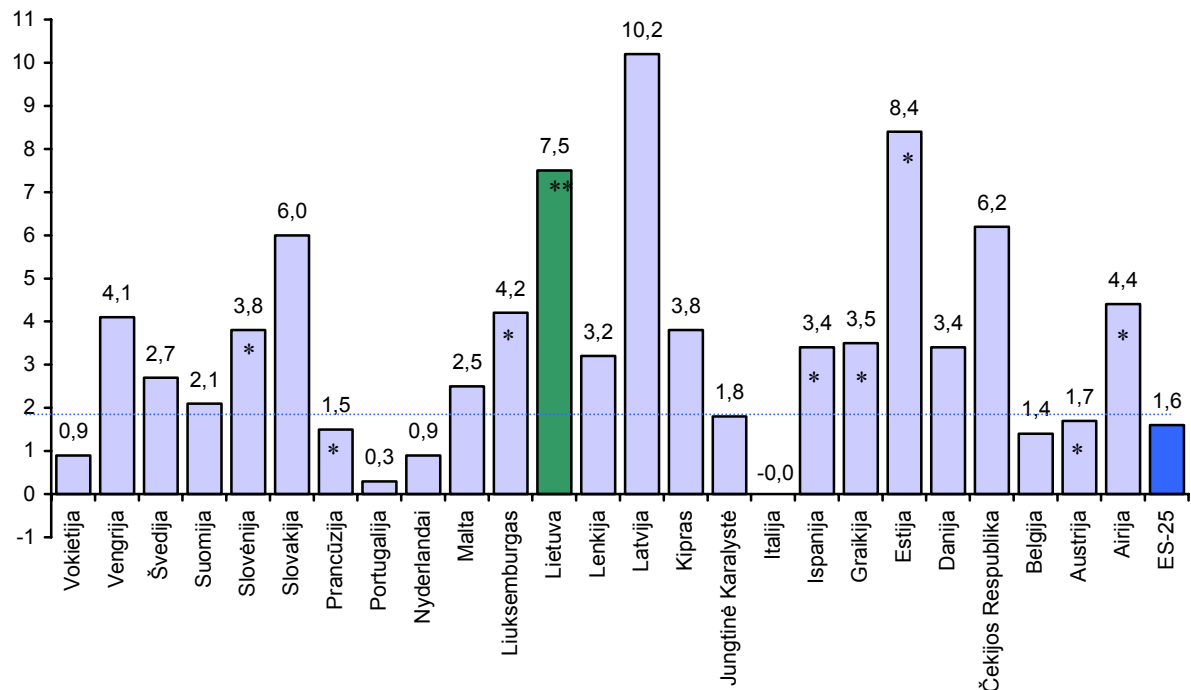
2005 metai Lietuvos ekonomikai buvo gana sėkmingi. Išankstiniu Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertinimu, bendrasis vidaus produktas (BVP) 2005 metais, palyginti su 2004 metų palyginamosiomis kainomis, padidėjo 7,5 procento ir sudarė daugiau nei 71 mlrd. litų (1 pav.).

1 pav. Realus bendrojo vidaus produkto didėjimas (palyginti su ankstesniais metais), procentais.

Šaltinis – Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys; * – išankstiniai 2005 metų duomenys.

Pagal bendrojo vidaus produkto augimo spartą Lietuva 2005 metais išsilaikė tarp Europos Sąjungos valstybių lyderių: ji buvo trečia (2 pav.).

2 pav. Europos Sąjungos valstybių bendrojo vidaus produkto didėjimas 2005 metais (procentais).

Šaltinis – Eurostato duomenų bazė New Cronos (2006 m. kovo 15 d.); * – prognozė; ** – antrasis įvertis.

Bendrasis vidaus produktas, tenkantis vienam gyventojui, išankstiniais duomenimis, 2005 metais pasiekė 51 procentą Europos Sąjungos valstybių bendrojo vidaus produkto, tenkančio vienam gyventojui, vidurkio lygį (2004 metais buvo 47,9 procento Europos Sąjungos valstybių bendrojo vidaus produkto, tenkančio vienam gyventojui, vidurkio lygio).

2005 metais vidutinė metinė infliacija sudarė 2,7 procento. Pramonės produkcijos pardavimas per 2005 metus, palyginti su 2004 metais, padidėjo 7,3 procento, bendroji žemės ūkio produkcija – 1,3 procento, užbaigti statybos darbai – 10,9 procento, prekių eksportas – 27,1 procento, prekių importas – 25 procentais. Tiesioginės užsienio investicijos per 2005 metų 9 mėnesius padidėjo 12,5 procento. 2005 metais išryškėjo registruoto nedarbo lygio mažėjimo tendencija – 2005 metų sausio pabaigoje nedarbo lygis siekė 6,1 procento, gruodžio mėnesį – 4,1 procento. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje 2005 metais sudarė 1289,5 lito ir, palyginti su 2004 metais, padidėjo 12,2 procento, o realusis darbo užmokestis, įvertinus infliacijos įtaką, 2005 metais padidėjo 7,8 procento. Dėl to didėjo vidaus paklausa ir mažmeninės prekybos įmonių apyvarta išaugo net 15,2 procento.

2005 metų balandį kartu su kitomis ministerijomis ir valstybės institucijomis buvo parengta Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo ataskaita. Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo ataskaita apima detalias visų strategijoje nurodytų 19 krypčių įgyvendinimo ataskaitas, bendresnes trijų valstybės ilgalaikių raidos prioritetų (žinių visuomenės, saugios visuomenės ir konkurencingos ekonomikos) įgyvendinimo ataskaitas, taip pat visos Valstybės ilgalaikės raidos strategijos lygio ataskaitą. Joje išryškintos Strategijos įgyvendinimo išvados, taip pat pasiūlymai dėl tolesnio jos įgyvendinimo ir atnaujinimo. Šią ataskaitą galima rasti Ūkio ministerijos interneto svetainėje (<http://www.ukmin.lt>).

Ūkio ministerija inicijavo kompiuterizuotos sistemos, kaip priemonės Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo stebėsenai ir gautų rezultatų analizei vykdyti, parengimą. Ši kompiuterizuota sistema nuo 2005 metų rugsėjo veikia Ūkio ministerijos interneto svetainės (<http://www.ukmin.lt>) strategijų ir programų skyriuje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. birželio 20 d. nutarimu Nr. 670 paskyrė Ūkio ministeriją institucija, atsakinga už Lisabonos strategijos įgyvendinimo koordinavimą Lietuvoje ir ryšius su Europos Sąjungos institucijomis Lisabonos strategijos klausimais.

Minėtuju nutarimu sudaryta Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos rengimo ir įgyvendinimo priežiūros komisija bei darbo grupė Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos (toliau vadinama – Nacionalinė programa) projektui rengti, parengė Nacionalinę programą, kurią 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270 patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Ši programa pateikta Europos Komisijai.

Ūkio ministerija, siekdama skatinti investicijas į žmogiškuosius išteklius, žinias ir inovacijas, plynojo lauko investicijas, investicijas į viešąją infrastruktūrą ir pramoninių zonų kūrimą, 2005 metais pradėjo rengti Investicijų skatinimo programą, leisiančią sudaryti palankias teises, ekonomines, finansines ir administracines sąlygas privataus kapitalo investavimui bei viešojo ir privataus sektorių partnerystei. Tai bus ilgalaikė, sudėtingo turinio ir planuojamų rezultatų programa, suderinta su svarbiais valstybės raidos strateginiais

dokumentais, iš jų ir su Nacionaline programa bei jos priemonėmis. Iki šiol Lietuva nėra sukūrusi paskatų sistemos kaip įrankio, padedančio pritraukti užsienio investicijas. Tokios paskatų sistemos taikomos Vidurio ir Rytų Europos šalyse, o jos neturinti Lietuva pralaimi konkurencinėje kovoje, kai reikia pritraukti stambius ir strateginius investuotojus. Šalyje labai trūksta investicijoms parengtų vietų, kurios realiai išreikštų potencialių investuotojų interesus ir regionų galimybes plynojo lauko investicijoms. Investicijų skatinimo programoje numatomos priemonės minėtoms problemoms spręsti suformuojant finansinės paramos paketą tiesioginių investicijų pritraukimui finansuoti ir pramoninėms teritorijoms vystyti, įkuriant jose pramoninius parkus.

Siekti numatytų tikslų padeda ir įgyvendinamas Europos Sąjungos PHARE-2003 lėšomis finansuojamas projektas „Parama plynojo lauko investicijų plėtrai Lietuvoje“. Šio projekto numatomas rezultatas – išanalizuoti teisiniai ir administraciniai trukdžiai plynojo lauko investicijoms, pateikti pasiūlymai, kaip gerinti būklę, išanalizuota Europos Sąjungos valstybių patirtis skatinant ir pritraukiant plynojo lauko investicijas, parengta keturių plynojo lauko sklypų, kuriuose numatoma įkurti pramoninius parkus, projektinė dokumentacija. Projektas bus baigtas 2006 metų pabaigoje.

Pasinaudojant PHARE PPF (tai – projektų rengimo priemonė) lėšomis, jau parengti pramoninio parko Šiauliuose kūrimo, Klaipėdoje – išplėtimo projektiniai dokumentai. Pramoninių parkų kūrimo Visagine ir Kėdainiuose projektinė dokumentacija bus baigta rengti 2006 metų II ketvirtį. PHARE PPF lėšomis baigiama rengti Molėtų etnokosmologijos muziejaus sutvarkymo, Delfinų terapijos centro sukūrimo Jūrų muziejuje (Klaipėda), Trakų ekologinio turizmo infrastruktūros plėtos, Turizmo infrastruktūros plėtos Birštono kurorte, Druskininkų viešosios turizmo infrastruktūros tobulinimo ir plėtos projektų projektinė dokumentacija.

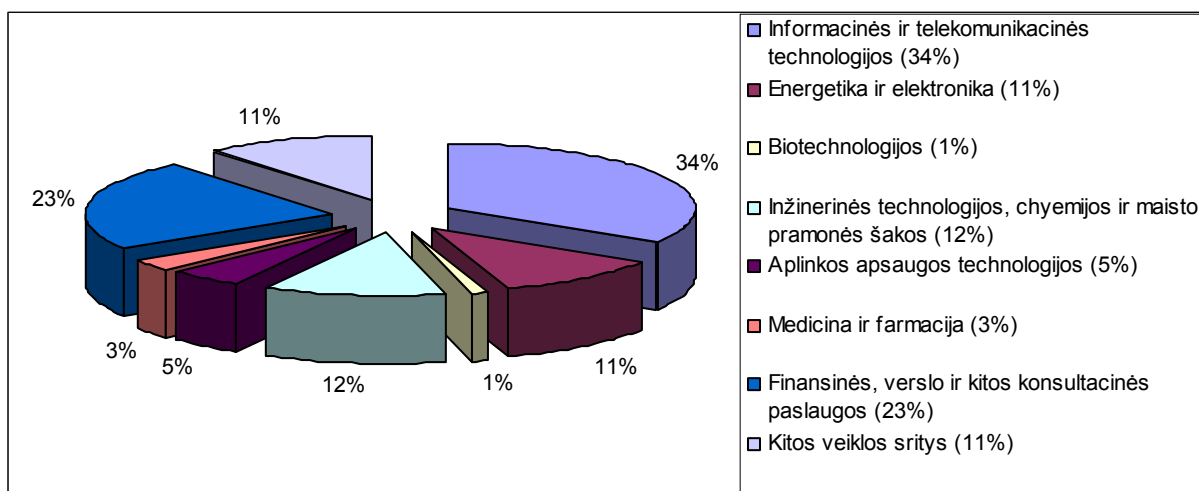
2005 metais, išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos teisės aktus, kuriuose tikslinga numatyti nuostatas, skatinančias Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nuostatų įgyvendinimą ir atitiktį Europos Sąjungos direktyvoms, Ūkio ministerija parengė vietos ir užsienio privataus kapitalo investavimo koncesijų būdu teisinės aplinkos tobulinimo projektus, kurie 2006 metų pradžioje bus pateikti svarstyti Lietuvos Respublikos Seimui.

Siekiant didinti pramonės konkurencingumą, įgyvendinamos įvairios priemonės, padedančios šalies pramonei orientuotis į kvalifikuotos darbo jėgos, aukštųjų technologijų, mokslo ir žinių pagrindu plėtojamus pramonės sektorius. Pramonės konkurencingumo taip pat siekiama geriau formuojant Lietuvos, jos ūkio subjektų, jų gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų įvaizdį, vykdant aktyvią skverbimosi į naujas rinkas ir senų rinkų išsaugojimo politiką, sudarant palankesnes sąlygas laisvam Lietuvos ūkio subjektų prekių judėjimui, gerinant produkcijos kokybę.

Įgyvendinamos įvairios priemonės, skirtos inovacijų paramos infrastruktūros įstaigoms plėtoti, šių įstaigų teikiamų paslaugų kokybei gerinti ir prieinamumui didinti. Ūkio ministerijos koordinuojamą inovacijų paramos infrastruktūros įstaigų tinklą sudaro Lietuvos

inovacijų centras su penkiomis regioninėmis atstovybėmis bei šeši mokslo ir technologijų parkai.

Vien šalies mokslo ir technologijų parkuose yra daugiau nei 100 technologinio pobūdžio Lietuvos įmonių. Be puikios kokybės biuro patalpų, mokslo ir technologijų parkai teikė įmonėms nemokamas informacines, patariamąsias konsultacines, mokymo ir kitas paslaugas inovacijų plėtrai aktualiais klausimais. Parkų pateiktais duomenimis, maždaug 34 procentai visų parkuose įsikūrusių įmonių veikė informacinių ir komunikacinių technologijų srityje, 23 procentai įmonių teikė finansines, verslo ir kitas konsultacines paslaugas, apie 12 procentų įmonių veikė inžinerinių technologijų, chemijos ir maisto pramonėje, 11 procentų įmonių dirbo energetikos ir elektronikos sektoriuose (3 pav.).

3 pav. Mokslo ir technologijų parkuose įsikūrusių įmonių pasiskirstymas pagal veiklos rūšis.

Šaltinis – Ūkio ministerijos duomenys.

Lygiagrečiai su šia veikla mokslo ir technologijų parkai inicijavo ir vykdė daugiau nei 20 projektų, finansuojamų nacionalinių, PHARE ir kitų tarptautinių programų lėšomis. Kaip geros praktikos pavyzdžius galima minėti Šiaurės miestelio technologijų parko (Vilnius) vykdomus projektus „Verslo plano konkursas“ ir „Verslumo mokykla“.

Vykdydamas Europos Komisijos ir Ūkio ministerijos remiamą projektą „Inovacijų perdavimo centras Lietuvoje“, viešojoje įmonė Lietuvos inovacijų centras dalyvauja Europos inovacijų perdavimo centrų tinkle, vienijančiame per 250 organizacijų iš 30 Europos valstybių. Taigi Lietuvos verslininkai ir mokslininkai turi galimybę dalyvauti tarptautiniame technologijų perdavimo procese (technologijų eksportas ir importas), užmegzti technologinę partnerystę su užsienio kompanijomis. Be to, finansuojant Ūkio ministerijai, Lietuvos inovacijų centras ir jo regioniniai padaliniai Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje ir Alytuje nemokamai konsultuoja verslininkus, kurie ketina pasinaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama pagal Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) 3.1 priemonę „Tiesioginė parama verslui“.

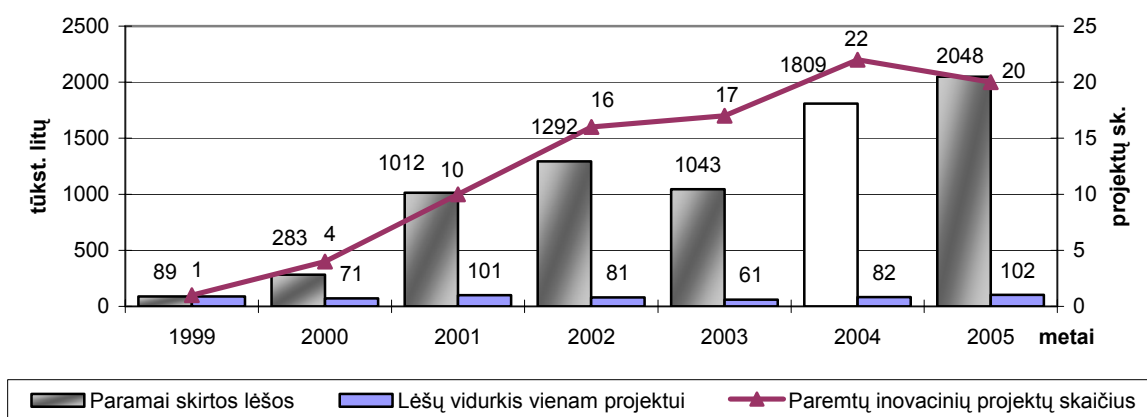
Nuo 2005 metų birželio pradėti įgyvendinti du regioninės inovacijų plėtros projektai (RIS): RIS–Lietuva Innpulse (Šiaurės–Rytų regionas), kurio koordinatorius yra Lietuvos

inovacijų centras, ir RIS – Lietuva (Pietų–Rytų regionas), kurio koordinatorius yra Kauno technologijos universiteto regioninis verslo inkubatorius. Šių projektų vykdymui finansinę paramą skiria Europos Komisija ir Ūkio ministerija. Projektų partneriai yra Lietuvos pramonininkų konfederacija, Žinių ekonomikos forumas, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, Tarptautinių mokslo ir technologijų plėtros programų agentūra, taip pat Latvijos, Italijos, Kipro, Graikijos ir Škotijos atstovai. Numatoma, kad įgyvendinus projektą bus parengtos atitinkamos regioninės inovacijų strategijos, kartu bus inicijuota kelios dešimtys bandomųjų inovacinių projektų, tinkamų finansuoti iš 2007–2013 metų fondų lėšų.

Greta infrastruktūros stiprinimo ir netiesioginių inovacijų skatinimo priemonių, Ūkio ministerija jau kelerius metus tiesiogiai finansiškai remia verslo (ypač mažų ir vidutinių įmonių) plėtrą. Ūkio ministro 2005 m. birželio 10 d. įsakymu Nr. 4-237 patvirtintos Finansinės paramos mažų ir vidutinių įmonių inovaciniams projektams teikimo taisyklės. Laikantis šių taisyklių, parama skiriama projektams, pagal kuriuos planuojama parengti techninę galimybių studiją, atlikti taikomuosius tyrimus arba plėtoti technologijas. Finansinės paramos dydis vieno projekto išlaidoms, susijusioms su taikomaisiais tyrimais ir technologijų plėtojimu, negali viršyti 400 tūkst. litų, o išlaidoms, susijusioms su techninės galimybių studijos parengimu, – 50 tūkst. litų. Ši parama kasmet didėja (89 tūkst. litų – 1999 metais ir 3000 tūkst. litų – 2005 metais).

2005 metais įmonių vykdomiems inovaciniams projektams (iš jų ir Eurekai) iš dalies finansuoti Ūkio ministerija skyrė daugiau nei 2 mln. litų.

Tiesioginė parama per Ūkio ministerijos administruojamas priemones įmonėms, įgyvendinančioms inovacinius projektus, grafiškai pavaizduota 4 paveiksle.

4 pav. Tiesioginė parama per Ūkio ministerijos administruojamas priemones įmonėms, įgyvendinančioms inovacinius projektus.

Šaltinis – Ūkio ministerijos informacija.

2005 metais pradėtas įgyvendinti naujas finansinis instrumentas, kuriuo siekiama paskatinti šalies išradėjus patentuoti savo kūrybinės veiklos rezultatus užsienyje. Išradimų patentavimas užsienyje paprastai kainuoja keliasdešimt tūkstančių litų ir yra susijęs su rizika, kad išradimo nepavyks komercializuoti. Nuo šiol Lietuvos juridiniams ir fiziniams asmenims

užsienyje gavus išradimo patentą, kompensuojama iki 80 procentų su tuo susijusių išlaidų. 2005 metais dėl patentavimo išlaidų padengimo kreipėsi tik viena įmonė, kuriai ir buvo kompensuota 80 procentų patirtų išlaidų.

Igyvendinant Specialiosios eksporto plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo programos priemones, 2005 metais suteikta parama šių pagrindinių priemonių diegimui: finansuota komercijos atašė pareigybių Lenkijoje, Rusijoje, Švedijoje, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Ukrainoje, Nyderlanduose ir Sankt Peterburge veikla, iš dalies finansuotas Lietuvos ūkio subjektų dalyvavimas 76 tarptautinėse parodose, 12-oje verslininkų misijų, paremtas užsienio specialistų atvykimas į 4 Lietuvoje organizuotus renginius. Skirtos lėšos 4 projektams gaminių sertifikavimo išlaidoms padengti, 21 informaciniam ir Lietuvos įvaizdį formuojančiam leidiniui išleisti, 16 konferencijų ir seminarų organizuoti, 6 projektams verslo asocijuotų struktūrų dokumentams Europos Sąjungos finansinei paramai gauti parengti, 17-kai viešųjų paslaugų verslo ir inovacijų skatinimo infrastruktūros plėtros projektų finansuoti, 30-čiai produkcijos kokybės, verslo informacinės infrastruktūros, rinkų plėtros, verslo konkurencingumo didinimo projektų įgyvendinti.

Minėtųjų priemonių įgyvendinimas tam tikra prasme prisideda prie to, kad lietuviškos kilmės prekių ir paslaugų eksportas didėja ir didės ateityje. Pagal Statistikos departamento specialiosios prekybos sistemos duomenis bendrasis lietuviškos kilmės produkcijos eksportas 2005 metais, palyginti su 2004 metais, padidėjo 22,9 procento.

Svarbus vaidmuo skatinant eksporto plėtrą ir pritraukiant užsienio investicijas teko Lietuvos ekonominės plėtros agentūros (LEPA) vykdomoms priemonėms. LEPA yra įsteigusi savo atstovybes Italijoje ir Vokietijoje, padeda verslininkams susirasti naujus prekybos partnerius, aktyviai dalyvauja rengiant mugės ir parodas, verslo misijas, formuojant teigiamą Lietuvos įvaizdį. Surengti 122 verslą skatinantys renginiai Lietuvos ir užsienio įmonėms bei organizacijoms: eksportuotojų klubai, specializuoti seminarai Lietuvos ir užsienio kompanijoms, prekybos misijos, tarptautinės parodos, ekonominiai forumai užsienio šalyse. Daugiau kaip 3400 Lietuvos ir užsienio įmonių suteiktos informacinės ir konsultacinės paslaugos verslo plėtros klausimais. Suorganizuota 114 individualių užsienio kompanijų vizitų į Lietuvą. Parengta ir išleista 11 Lietuvos ekonomikos pristatymo leidinių, 6 elektroniniai biuleteniai apie Lietuvos verslo naujienas ir galimybes. Parengti ir išleisti 66 straipsniai ir pranešimai apie Lietuvos ekonominę ir investicinę aplinką užsienio žiniasklaidai. Įvykdyta 12 reklaminių akcijų leidiniuose, skirtuose užsienio auditorijai.

Šalies įmonės, kurios rūpinasi savo įvaizdžiu ir nori išlikti konkurencingos, turi pereiti prie naujų valdymo metodų. Šiuo metu per 590 įmonių yra įdiegusios sertifikuotą pagal ISO 9001 standartą kokybės vadybos sistemą, per 200 įmonių – pagal ISO 14001 standartą sertifikuotą aplinkos vadybos sistemą. Greta tiesioginės veiklos, įmonės siekia nacionalinio kokybės apdovanojimo, atitinkančio Europos kokybės vadybos fondo modelį.

Siekiant sudaryti kuo palankesnę verslo plėtrai aplinką, užtikrinančią naujų darbo vietų kūrimą, didinti mažų ir vidutinių įmonių konkurencingumą, 2005 metais tobulinta

smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) teisinė bazė, plėtota paslaugų verslui infrastruktūra, stiprinta finansinės paramos smulkiam ir vidutiniam verslui sistema.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1104 patvirtinti Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2008 metų strateginių kryptių aprašas ir Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2005–2008 metų priemonių aprašas. Juose išdėstyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės prioritetai smulkaus ir vidutinio verslo plėtros srityje ir priemonės jiems įgyvendinti. Dėl pasikeitusio Europos Sąjungoje vartojamo mažų ir vidutinių įmonių apibrėžimo parengtas Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 5 d. nutarimu Nr. 974 „Dėl PHARE negražintinos paramos naudojimo“ numatyta sudaryti galimybę pagal 2005 metais baigusias galioti sutartis su Europos Komisija panaudoti Lietuvai skirtas PHARE negražintinos paramos verslui kredituoti lėšas (beveik 29 mln. litų) mikrokreditams smulkaus ir vidutinio verslo subjektams teikti.

2005 metais Ūkio ministerija toliau rėmė 41 verslo informacijos centro ir 7 verslo inkubatorių (tinklo įstaigų) paslaugų verslui programos projektų įgyvendinimą. Tinklo įstaigos, vykdydamos minėtus projektus, atsakė į daugiau nei 61 tūkst. verslininkų paklausimų, suteikė beveik 21 tūkst. valandų konsultacijų ir seminarų, organizavo per 800 verslo informacijos sklaidos renginių. 2005 metais į inkubatorius priimtos 72 naujos įmonės, ir metų pabaigoje visuose inkubatoriuose veikė 175 įmonės, kuriose per metus sukurtos 236 naujos darbo vietos.

Tobulindama tinklo įstaigų teikiamų paslaugų kokybę, viešojo įstaiga Lietuvos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros agentūra 2005 metais organizavo kvalifikacijos kėlimo kursus tinklo įstaigoms aktualiomis temomis.

2005 metais toliau didėjo uždarnosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) garantijų poreikis: buvo išduotos 223 garantijos 88,6 mln. litų paskolų (o per 2004 metus buvo išduotos 175 garantijos 44,1 mln. litų paskolų). Įgyvendinus verslo projektus, kuriems 2005 metais buvo paimitos paskolos su INVEGA garantija, numatoma sukurti 1154 naujas darbo vietas.

Sprendžiant pramonėje susidarančių pavojingų atliekų tvarkymo ir antrinių žaliavų geresnio panaudojimo klausimus, buvo tęsiama regioninės pavojingų atliekų tvarkymo sistemos plėtra: uždarnosios akcinės bendrovės „Toksika“ Šiaulių filiale rekonstruota ir išplėsta naftos produktais užteršto grunto biologinio apdorojimo aikštelė, papildomai įrengtos degių pavojingų atliekų saugyklos, Klaipėdos filiale parengta pavojingų atliekų sandėliavimo ir utilizacijos Klaipėdos krašte galimybių studija. Suteikta parama uždarajai akcinei bendrovei „Žalvaris“ išseiktų baterijų ir akumuliatorių surinkimo infrastruktūros kūrimo projektui įgyvendinti Kauno mieste, kituose miestuose ir rajonuose.

Siekiant užtikrinti Valstybinės pavojingų atliekų tvarkymo 1999–2003 metų programos priemonių tęstinumą, parengta Valstybinė pavojingų atliekų tvarkymo 2006–2008 metų programa, kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 11 d.

nutarimu Nr. 19. Programoje numatyta įgyvendinti pavojingų atliekų ilgalaikio saugojimo, deginimo ir kitas galutinio sutvarkymo priemones.

Suteikta parama dviem antrinių žaliavų perdirbimo plėtos projektams: uždarnosios akcinės bendrovės „Veeko“ plastiko atliekų perdirbimo įrenginiams modernizuoti ir uždarnosios akcinės bendrovės „Metaloidas“ naudotų padangų perdirbimo technologinei įrangai modernizuoti.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemones, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 315, ir naujų, 2004 m. kovo 31 d. priimtų, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų (2004/17/EB ir 2004/18/EB) reikalavimus, 2005 metais parengtas ir Lietuvos Respublikos Seime priimtas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas (2005 m. gruodžio 22 d.; Nr. X-471) (Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nauja redakcija).

Į minėtąjį įstatymą perkeltos naujos Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvų nuostatos, kuriomis siūloma įteisinti: Bendrojo viešųjų pirkimų žodyno (CPV) privalomą taikymą; naujų pirkimo procedūrų – konkurencinio dialogo, dinaminės pirkimo sistemos, elektroninių aukcionų – apibrėžimus ir jų taikymo reikalavimus; centrinės perkančiosios organizacijos statusą ir jos steigimo sąlygas, preliminariosios sutarties taikymo reikalavimus, rezervuotų sutarčių neįgaliųjų socialinėms įmonėms taikymo reikalavimus, privalomas tiekėjų paraiškų ar pasiūlymų atmetimo sąlygas, jeigu tiekėjas turi neišnykusį ir nepanaikintą teistumą už dalyvavimą nusikalstamoje organizacijoje, sukčiavimą, pinigų plovimą; kvalifikuotų tiekėjų sąrašų sudarymą klasikiniame sektoriuje ir tiekėjų kvalifikacinių sistemų sudarymą – komunaliniame sektoriuje, priemones korupcijai mažinti, naują viešųjų pirkimų reglamentavimą komunaliniame sektoriuje. Įstatymas sudaro prielaidas taikyti viešiesiems pirkimams naujas informacines technologijas.

Naujų nuostatų įgyvendinimas padės sugriežtinti dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose sąlygas, leidžiančias atsisakyti nepatikimų ir nekompetentingų tiekėjų paslaugų, užkirsti kelią galimai nusikalstamai veikai viešųjų pirkimų srityje.

Įstatyme patikslinta perkančiosios organizacijos veiksmų apskundimo tvarka: įteisintas privalomas pretenzijos nagrinėjimas pirmiausia perkančiojoje organizacijoje, o tik po to – teisme. Taip pat nustatyta, kad teismai ieškinius ar apeliacinius skundus išnagrinėtų ne vėliau kaip likus 60 dienų nuo bylos iškėlimo ar apeliacinio skundo priėmimo dienos. Tai leis užtikrinti operatyvų skundų, susijusių su viešaisiais pirkimais, nagrinėjimą ir sumažinti nuostolius šalies ekonomikai.

Parengtas ir priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. liepos 14 d. nutarimas Nr. 767, kuriuo pakeistos Mažmeninės prekybos taisyklės. Šiame nutarime, atsižvelgiant į kitų teisės aktų pakeitimus, nustatyta, kad Mažmeninės prekybos taisyklės taikomos fiziniams asmenims, kurie įsigijo verslo liudijimą (anksčiau buvo – patentą) arba savo veiklą deklaravo Valstybinėje mokesčių inspekcijoje. Jose taip pat reglamentuojama, kad prekių atitikties privalomiesiems reikalavimams dokumentų reikia tik tais atvejais, kai prekei

taikomi saugos, paskirties ar kokybės privalomieji reikalavimai, patikslintos nuostatos dėl pirkėjui valstybine kalba pateikiamos informacijos ir kita.

Parengtas ir priimtas ūkio ministro 2005 m. liepos 27 d. įsakymas Nr. 4-275, kuriuo pakeistos Lietuvos Respublikoje parduodamų daiktų (prekių) ženklinimo ir kainų nurodymo taisyklės. Taisyklių pakeitimų tikslas – panaikinti su prekių ženkliniu siejamas kliūtis laisvam prekių judėjimui Europos Sąjungos vidaus rinkoje. Pakeistose taisyklėse patikslintos nuostatos dėl informacijos valstybine kalba pateikimo; išplėstos galimybės informaciją vartotojui pateikti prekių pardavimo vietoje; numatyta daugiau atvejų, kai informaciją apie prekes gali suteikti pardavėjas; aiškiau reglamentuota, kad tais atvejais, kai atskirų prekių ženklinimą reglamentuoja kiti pagal Europos Sąjungos teisės aktus parengti teisės aktai, prekės ženklinamos laikantis atskirų prekių ženklinimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų.

Siekiant vykdyti aktyvią politiką eksporto plėtros ir skatinimo, esamų rinkų išlaikymo ir naujų įvaldymo srityse, parengtos ir ūkio ministro 2005 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 4-270 patvirtintos Finansinės paramos verslininkų misijoms organizuoti ir užsienio valstybių specialistų atvykimui į Lietuvą vykstančius renginius skatinti teikimo taisyklės.

Ūkio ministro 2005 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. 4-293 Išorinės reklamos įrengimo tipinės taisyklės išdėstytos nauja redakcija.

Pagal kompetenciją įgyvendindama valstybės politiką užsienio prekybos srityje, Ūkio ministerija rinko ir analizavo reikiamus duomenis, rengė ir derino su kitomis institucijomis šalies pozicijas Europos Komisijos teikiamų teisės aktų projektų prekybos apsaugos priemonių taikymo klausimais, rinko ir teikė Europos Komisijai Lietuvos gamintojų paraiškas dėl muitų suspendavimo tam tikrų prekių importui į Europos Sąjungą, taip pat protestus dėl kitų šalių analogiškų prašymų, aktyviai dalyvavo formuojant šalies pozicijas Europos Sąjungos prekybos politikos Lietuvai jautriose srityse ir naujos Bendrosios Europos Sąjungos preferencijų sistemos formavimo procese. Vadovaujantis atitinkamais Europos Sąjungos teisės aktais, buvo toliau vykdomos tam tikrų prekių importo iš valstybių ne Europos Sąjungos narių dokumentų išdavimo administravimo funkcijos.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatas plėsti Lietuvos ir valstybių, su kuriomis sudarytos prekybinio ekonominio bendradarbiavimo sutartys, institucijų ir verslo struktūrų bendradarbiavimą, surengti dvišaliai posėdžiai pagal atitinkamas Lietuvos ir užsienio valstybių prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo sutartis (su Lenkija, Baltarusija, Ukraina), kurių metu svarstyti šalies ūkiui ir verslui aktualūs klausimai bendradarbiavimo plėtros prekybos, transporto, mokslo, muitinių, turizmo srityse, taip pat ankstesniuose posėdžiuose priimtų sprendimų vykdymas.

Siekiant plėsti ir gerinti tarptautinio ekonominio bendradarbiavimo santykius, pasirašyta prekybinio ekonominio bendradarbiavimo sutartis su Gruzijos ekonominės plėtros ministerija. Pasirašytas Ketinimų protokolai dėl analogiško susitarimo sudarymo su Italijos Lacijaus (Lazio) regionu. Suderintas Ūkio ministerijos ir Maskvos Vyriausybės susitarimo dėl prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo projektas, kurį šiuo metu nagrinėja Rusijos pusė.

Parengta Ūkio ministerijos ir Maskvos Vyriausybės bendradarbiavimo 2005–2006 metais programa, kurią planuojama patvirtinti pasirašius minėtąjį dvišalį Ūkio ministerijos ir Maskvos Vyriausybės susitarimą.

Atlikti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekto rengimo darbai dėl logistikos centro ir didmeninės prekybos sandėlių steigimo Maskvoje. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. lapkričio 14 d. pavedė Žemės ūkio ministerijai informuoti Maskvos Vyriausybę apie pritarimą steigti logistikos centrą ir didmeninės prekybos sandėlius Maskvoje.

Komercijos atašė vykdo eksporto ir investicijų skatinimo veiklą, koncentruodamiesi į verslo ryšius įmonių lygmeniu. Septyniose valstybėse dirba aštuoni komercijos atašė, paskirti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. spalio 18 d. nutarimu Nr. 1246 patvirtintą Komercijos atašė pareigybės steigimo programą. Įgyvendinant Vyriausybės programos nuostatas vykdyti aktyvią politiką eksporto plėtros ir skatinimo, esamų rinkų išlaikymo ir naujų įvaldymo srityje, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. vasario 14 d. nutarimu Nr. 157 patvirtinta Komercijos atašė pareigybės steigimo 2006–2008 metų programa, kurioje numatyta 2006 metais įsteigti komercijos atašė pareigybes Kinijos Liaudies Respublikoje ir Baltarusijos Respublikoje, 2008 metais – Kazachstano Respublikoje.

Siekiant informuoti verslą apie svarbiausius prekybos pokyčius ir kitas užsienio prekybos aktualijas, darančias tiesioginį poveikį verslui, buvo skaitomi pranešimai įvairiuose seminaruose ir posėdžiuose.

2005 metais sėkmingai funkcionavo sukurta Struktūrinių fondų administravimo ir valdymo sistema. Lėšos skirstomos atsižvelgiant į nacionalinius prioritetus, užfiksuotus Lietuvos 2004–2006 metų bendrajame programavimo dokumente (BPD), o informacija apie galimybes gauti paramą, paramos teikimo procedūras ir jau patvirtintus projektus nuolat skelbiama atsakingų institucijų interneto svetainėse, vietos ir šalies periodinėje spaudoje, radijuje ir televizijoje. Lietuvos Respublikos Vyriausybė kas mėnesį rinkosi ir aptarė Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų panaudojimo tempus bei aktualijas, todėl sunkumų panaudojant paramą 2005 metais nebuvo.

2005 m. rugsėjo 29 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas (Nr. X-353), kurio normos sprendžia galimų atitinkamai valstybės ir savivaldybės turto praradimų išvengimo klausimus valstybės ir savivaldybės įmonių pertvarkymo į akcinę bendrovę ar uždarają akcinę bendrovę atvejais, taip pat užtikrina, kad po pertvarkymo valstybei ar savivaldybei priklausysiančių akcijų vertė kuo tiksliau atitiktų pertvarkytų valstybės ir savivaldybės įmonių turto vertę.

Kuriant verslui palankią aplinką ir tobulinant viešojo administravimo sistemą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 5 d. nutarimu Nr. 831 įtvirtinta pareiga valstybės institucijoms, kurių veikla susijusi su ūkinės komercinės veiklos reguliavimu, savo interneto svetainėse skelbti informaciją apie jų reguliavimo srityse išduodamas licencijas (leidimus) verstinę ūkine komercine veikla.

Igyvendinant Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendacijas daugiašalėms įmonėms, 2005 metais toliau buvo plėtojama Nacionalinio koordinacinio centro veikla.

Kaip ir anksčiau, 2005 metais analizuota valstybės turto privatizavimo teisės aktų taikymo praktika ir ją apibendrinus tobulinti privatizavimą reglamentuojantys teisės aktai – Lietuvos Respublikos Vyriausybė šioje srityje priėmė 12 nutarimų.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais 2005 metais patikslinti Privatizavimo komisijos nuostatai (patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1394), Privatizavimo objektų parengimo privatizuoti taisyklės (patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1427) ir Privatizavimo fondo lėšų naudojimo ir apskaitos taisyklės (patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 6 d. nutarimu Nr. 152). Šiuose dokumentuose padaryti pakeitimai, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo pakeitimus, susijusius su akcinių bendrovių smulkiųjų akcininkų prievole parduoti turimas akcijas, jeigu to reikalauja vienas ar keli akcininkai, turintys ne mažiau kaip 95 procentus akcijų. 2005 metais pakeistuose Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503, atsižvelgta į savivaldybių siūlymą suteikti objekto valdytojui teisę nustatyti atsiskaitymo už privatizuotą turtą terminus; atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos žemės įstatymo pakeitimus, 2005 m. rugsėjo 16 d. nutarimu Nr. 1023 patvirtintos Valstybinės žemės sklypų, priskirtų privatizavimo objektams, pardavimo bei nuomos taisyklės. Vadovaudamasi pakeistu Lietuvos Respublikos valstybės turto fondo įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 95 patvirtino Valstybės įmonės Valstybės turto fondo įstatus, o 2005 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 588 – valstybės įmonės Valstybės turto fondo 2004 metų finansinę atskaitomybę ir pelno (nuostolio) paskirstymą. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 622 pasiūlyta atnaujinti Privatizavimo komisijos sudėtį. Du kartus (2005 m. birželio 20 d. nutarimu Nr. 685 ir 2005 m. rugpjūčio 30 d. nutarimu Nr. 945) atnaujintas privatizavimo objektų sąrašas. Atsižvelgiant į akcinės bendrovės „Lietuvos avialinijos“ svarbą, 2005 m. kovo 16 d. nutarimu Nr. 285 pritarta šios akcinės bendrovės privatizavimo viešo konkurso būdu programai, o pasibaigus konkursui, 2005 m. rugpjūčio 4 d. nutarimu Nr. 813, – akcijų pirkimo–pardavimo sutarties projektui.

Privatizavimo objektų sąrašė 2005 m. gruodžio 31 d. buvo 1977 objektai, iš kurių valstybei nuosavybės teise priklauso 916. Sąrašė daugiausia nekilnojamieji daiktai – 1819, iš jų valstybei priklauso 832. Visų į privatizavimo objektų sąrašą įtrauktų objektų likutinė vertė sudaro 730,5 mln. litų, valstybei nuosavybės teise priklausančių – 569,5 mln. litų.

2005 metais privatizuoti 232 valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančios objektai, kurių likutinė vertė – 137 mln. litų.

Artimiausio laikotarpio prioritetai ekonomikos ir verslo srityje

Išlaikyti stabilią makroekonominę aplinką ir valstybės finansų tvarumą, sudaranti palankias augimo ir darbo vietų kūrimo sąlygas. Skatinti ekonominės politikos, struktūrinių reformų ir socialinės politikos sanglaudą, didinančią darbo našumą ir konkurencingumą, siekti, kad pagal biudžeto galimybes augtų valstybės investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (MTEP) bei inovacijas, skatinti verslo investicijas į MTEP.

Užsienio prekybos srityje – išlaikyti esamą prekių eksporto į trečiąsias šalis ir prekių išvežimo į Europos Sąjungos valstybes spartą, toliau vykdyti Eksporto plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo specialiąją programą analogiškais priemonėmis kaip ir 2005 metais, taip pat imtis naujų priemonių administraciniais gebėjimams stiprinti. Tęsti dvišalį Lietuvos ir valstybių, su kuriomis sudarytos prekybinio ekonominio bendradarbiavimo sutartys, bendradarbiavimą – rengti posėdžius pagal atitinkamas Lietuvos ir užsienio valstybių prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo sutartis šalies ūkiui ir verslui aktualiems klausimams svarstyti. Pasirašyti ekonominio bendradarbiavimo susitarimą su Italijos Lacijaus (Lazio) regionu, bendradarbiavimo memorandumą – su Slovakijos ūkio ministerija. Pagal kompetenciją aktyviai ginti Lietuvos gamintojų interesus Europos institucijose priimant užsienio prekybą reglamentuojančius teisės aktus.

Smulkaus ir vidutinio verslo sektoriaus skatinimo srityje – siekiant subalansuotos ir tolygios smulkaus ir vidutinio verslo plėtros, toliau kurti aplinką, palankią verslumui, mažų ir vidutinių įmonių steigimui, plėtoti lankstesnes ir įvairesnes verslo finansavimo formas, užtikrinti institucijų, teikiančių paslaugas verslui, efektyvią ir geros kokybės veiklą, skatinti naujų mokslo rezultatų, technologinių sprendimų ir organizacinių iniciatyvų įgyvendinimą.

Pramonės ir verslo konkurencingumo didinimo srityje – stiprinti pramonės ir verslo konkurencinius pranašumus, plėtoti inovacijomis ir naujomis technologijomis grindžiamą veiklą. Skatinti darnią pramonės plėtrą, užtikrinančią racionalesnę išteklių naudojimą, atliekų ir taršos minimizavimą, sukurto produkto neigiamo poveikio aplinkai mažinimą.

Įmonių teisės srityje – parengti teisės aktus, sudarysiančius galimybes Lietuvoje steigti ir veikti Europos kooperatinėms bendrovėms. Sudaryti teisinis prielaidas įmonėms teikti Juridinių asmenų registrui dokumentus elektronine forma, taip pat iš registro gauti dokumentų kopijas ir duomenų išrašus elektronine forma.

II. ENERGETIKA

Lietuvos elektros energetikos sistema šiuo metu visiškai tenkina elektros energijos poreikius šalyje. Maksimali sistemos apkrova – 1,918 GW. Preliminariais duomenimis, 2005 metais Lietuvoje bendroji elektros energijos gamybos apimtis buvo 14,7 TWh. Šalyje suvartota 11,7 TWh elektros energijos, eksportuota 4 TWh elektros energijos, importuota 1 TWh elektros energijos.

Nuo 2002 m. sausio 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas ir priimti jo lydimieji teisės aktai sudarė sąlygas funkcionuoti elektros energijos rinkai. Nuo 2004 m. liepos 10 d. įsigaliojo naujos redakcijos Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas, į kurį perkeltos naujų Europos Sąjungos direktyvų nuostatos.

Elektros energijos rinka šalyje kuriama etapais, palaipsniui suteikiant reguliuojamojo trečiosios šalies dalyvavimo teisę ir teisę sudaryti tiesioginę elektros energijos tiekimo sutartį su laisvai pasirinktais nepriklausomais tiekėjais šiuo metu visiems nebutiniams elektros energijos vartotojams, o nuo 2007 m. liepos 1 d. – visiems vartotojams.

Elektros energijos perdavimo ir skirstomieji tinklai apskritai tenkina dabartinius elektros energetikos sistemos poreikius, tačiau 3/4 perdavimo ir skirstymo įrenginių yra senesni nei 20 metų, o 1/4 įrenginių – senesni nei 30 metų. Todėl reikės investicijų, skirtų ne tik esamam elektros tinklų lygiui palaikyti, bet ir jų būklei gerinti, kad elektros energija būtų tiekiama patikimai ir stabiliai, kad būtų sukurta bendra trijų Baltijos valstybių elektros energijos rinka.

Didelė negerovė yra tai, kad Lietuva neturi tiesioginio ryšio su Vakarų Europos ir Skandinavijos elektros energetikos sistemomis. Planuojamos jungtys su Lenkijos ir Švedijos energetikos sistemomis sudarytų galimybę integruotis į Vakarų Europos ir Skandinavijos elektros energijos rinkas ir padidinti energijos tiekimo patikimumą.

Iki 2006 metų pabaigos planuojama povandeniniu nuolatinės srovės kabeliu sujungti Estijos ir Suomijos energetikos sistemas. Akcinė bendrovė „Lietuvos energija“ taps šio projekto dalininke (25 procentais). Projektas ekonomiškai ir politiškai svarbus visų pirma dėl to, jog padidės elektros energijos tiekimo patikimumas Baltijos valstybėse, sumažės priklausomybė nuo Rusijos energetikos sistemos.

2005 m. lapkričio 15 d. priimtas Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 1, 5, 20 straipsnių papildymo ir įstatymo papildymo priedu įstatymas (Nr. X-387), kuriame numatyta tikrinti, kaip atitinka nustatytus efektyvumo reikalavimus pastatuose įrengti šildymo katilai, naudojančys neatsinaujinantį kietąjį arba skystąjį kurą, kurių vardinė atiduodamoji galia yra 20 ir daugiau kW, ir šildymo sistemos, kuriose įrengti tokios galios ir senesni nei 15 metų katilai. Numatyta tikrinti ir pastatuose įrengtų didesnės kaip 12 kW vardinės atiduodamosios galios oro kondicionavimų sistemų atitiktį nustatytiems efektyvumo reikalavimams.

Parengtas Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2006–2010 metų programos ir pagrindinių priemonių jai įgyvendinti projektas, kuriame atsižvelgta ir į Europos Komisijos Žaliosios knygos apie energijos vartojimo efektyvumą rekomendacijas.

2005 metais šalies naftos ir gamtinių dujų sektorius dirbo stabiliai. Visiškai buvo patenkinti šalies vartotojų poreikiai visų rūšių energetikos ištekliams. Pastaraisiais metais gana sėkmingai dirbo akcinė bendrovė „Mažeikių nafta“. Ji 2005 metais perdirbo 9,3 mln. tonų naftos, tai yra 7 procentais daugiau negu 2004 metais (8,7 mln. tonų). Net 70 procentų pagamintų naftos produktų buvo išgabenta ir eksportuota į Europos Sąjungos ir kitas šalis.

Kita dalis buvo parduota šalies vartotojams. Apie 90 procentų naftos produktų poreikių buvo tenkinama akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ pagamintais naftos produktais.

Naftos produktų vartotojams neigiamą įtaką turėjo padidėjusios naftos produktų kainos, kurios pastebimai pradėjo didėti dar 2004 metais. Per 2005 metus degalų kainos vidutiniškai padidėjo daugiau kaip 40 procentų. Dėl to papildomų didesnių sąnaudų turėjo transporto sektorius ir šilumos ūkis. Nafta perkama pasaulinėmis kainomis, kurių paveikti Lietuva neturi galimybių. Tačiau net ir pabrangus naftos produktams padidėjo jų suvartojimas. Antai dyzelino 2005 metais suvartota maždaug 11 procentų daugiau. Tai rodo atitinkamą šalies ekonomikos augimo potencialą.

Įgyvendinant Europos Sąjungos direktyvų ir nacionalinių teisės aktų reikalavimus sukaupti 90 dienų naftos produktų valstybės atsargas, šios atsargos toliau buvo kaupiamos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1901 nustatytą naftos produktų valstybės atsargų kaupimo grafiką. Šiame nutarime numatyta 2005 metams naftos produktų valstybės atsargos kaupimo užduotis įvykdyta. Minėtų atsargų sukaupta 63 dienoms (50 procentų atsargų sukaupta Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis).

Didesnių struktūrinių ar teisinio reglamentavimo pokyčių naftos sektoriuje 2005 metais nevyko, nes šis sektorius jau seniai liberalizuotas ir jame veikia privataus kapitalo įmonės. 2005 metais buvo svarstomi įvairiapusiai klausimai, susiję su akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų paketo (53,7 procento bendrovės įstatinio kapitalo), kuris priklauso Nyderlandų bendrovei „Yukos International UK B.V.“, pardavimu. Lietuvos Respublikos Seime šiais klausimais priimti atitinkami įstatymai: Lietuvos Respublikos akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų išsigijimo ir disponavimo jomis įstatymas (2005 m. spalio 20 d.; Nr. X-377) ir Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių „Būtingės nafta“, „Mažeikių nafta“ ir „Naftotiekis“ reorganizavimo įstatymo 1 ir 3 straipsnių pakeitimo įstatymas (2005 m. spalio 20 d.; Nr. X-376).

Minėtų įstatymų nuostatų įgyvendinimas sudarys teisinės prielaidas skatinti patikimas užsienio investicijas į akcinę bendrovę „Mažeikių nafta“, garantuoti Lietuvai ilgalaikę galimybę importuoti ir perdirbti naftą savo teritorijoje, taip pat užtikrinti efektyvų akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ darbą. Derybos su potencialiais akcinės bendrovės „Mažeikių nafta“ akcijų pirkėjais dar nebaigtos, jos tęsiasi ir 2006 metais.

Siekiant didinti gamtinių dujų tiekimo saugumą ir patikimumą, 2005 metais Lietuvos ir Latvijos pasienyje valstybės sieną kertančiame magistraliniame dujotiekyje užbaigta įrengti dujų apskaitos stotis, jungianti į bendrą sistemą Lietuvos ir Latvijos dujų tinklus (šis objektas pripažintas tinkamu naudoti 2005 m. kovo 29 d.). Akcinė bendrovė „Lietuvos dujos“ 2005 metais baigė magistralinio dujotiekio į valstybės įmonę Ignalinos atominę elektrinę (Ignalinos AE) ir Visagino miestą statybą (108 km). Šiems darbams panaudota 61 mln. litų. 2005 metais intensyviai buvo tiesiama antroji dujotiekio Kaunas–Šakiai linija, kuri iki 2010 metų padės užtikrinti didėjančius Lietuvos vartotojų poreikius ir didesnę dujų tranzitą į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį.

Vartotojai gamtinėmis dujomis aprūpinti praktiškai be sutrikimų. Akcinės bendrovės „Lietuvos dujos“ duomenimis, 2005 metais Lietuvos gamtinių dujų vartotojai suvartojo, galima sakyti, rekordinį šio kuro kiekį – 3,071 mlrd. kub. metrų (daugiau, t.y. 3,468 mlrd. kub. metrų, buvo suvartota tik 1992 metais). Augant šalies ekonomikai, kinta ir gamtinių dujų vartojimo struktūra, sparčiai gausėja vartotojų (2005 metais akcinė bendrovė „Lietuvos dujos“ prijungė apie 3,6 tūkst. naujų vartotojų).

Europos Komisija 2004 m. spalio 13 d. atsiuntė Lietuvai oficialų pranešimą Nr. 2004/2261 apie pažeidimą dėl direktyvos 2003/55/EB nuostatų neperkėlimo į nacionalinę teisę, o 2005 m. kovo 16 d. buvo atsiųsta pagrįsta nuomonė. Derinant ministerijų pozicijas, buvo susirašinėjama su Europos Komisija, kuri įvertino Lietuvos priimtas priemones, taikomas išlygas ir 2005 m. liepos 6 d. sustabdė pažeidimų procedūrą. 2005 metų pabaigoje Europos Komisija pradėjo nagrinėti Lietuvos situaciją dėl išimčių pagal šią direktyvą taikymo pagrįstumo Lietuvoje.

Siekiant pagerinti Ignalinos AE branduolinę saugą ir išlaikyti aukštą jos lygį, buvo parengta trečioji Ignalinos AE saugos gerinimo programa (SIP-3). Programa parengta remiantis Tarptautinės fizinės saugos patarėjų misijos, Antrojo energijos bloko saugos analizės, Vienintelio veikiančio bloko saugos užtikrinimo, Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos (VATESI) ir Ignalinos AE Saugos komisijos rekomendacijomis, Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo programos įgyvendinimo priemonių planu. Įgyvendinant Ignalinos AE saugos gerinimo programas, 2005 metais į Ignalinos AE saugą iš viso investuota daugiau nei 82 mln. litų. Buvo įgyvendinamos 99 priemonės, iš kurių 41 užbaigta. Daugiausia lėšų (18 mln. 715 tūkst. litų) 2005 metais pareikalavusį projektą – pasirengimą perkelti pirmajame energijos bloke nebaigtą išdeginti kurą į antrąjį bloką – numatoma užbaigti 2006 metais. Įdiegta moderni sprogmenų ir narkotinių medžiagų aptikimo priemonė, kainavusi 454 tūkst. litų. Baigiamas įrengti skystų radioaktyviųjų atliekų cementavimo kompleksas.

Ignalinos AE pirmojo bloko išmontavimo bei antrojo bloko sustabdymo parengiamieji darbai 2005 metais vykdyti pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 2 d. nutarimu Nr. 117 patvirtintą Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo ir antrojo blokų eksploatavimo nutraukimo programą ir ūkio ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. 4-92 patvirtintą Valstybės įmonės Ignalinos AE pirmojo ir antrojo blokų eksploatavimo nutraukimo programos įgyvendinimo priemonių planą. Įgyvendinant plano priemones, atlikti šie pagrindiniai darbai:

baigtos statyti šilumos ir garo katilinės, nutiestas magistralinis dujotiekis Pabradė–Visaginas, kuriuo bus tiekiamos dujos naujoms katilinėms;

įrengtas naujas techninių dokumentų archyvas;

atlikti vietų, tinkamų trumpaamžių mažo ir vidutinio aktyvumo radioaktyviųjų atliekų kapinynui, tyrimai; rengiamas poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos papildymas dėl Stabatiškių aikštelės, esančios Ignalinos AE teritorijoje;

parengta statybų aikštelė naujai panaudoto branduolinio kuro saugykiai, pasirašyta sutartis su rangovu dėl jos statybos;

rengiama aikštelė kietųjų radioaktyviųjų atliekų tvarkymo ir saugojimo komplekso statybai; pasirašyta sutartis su rangovu dėl komplekso statybos.

Siekiant sušvelninti Ignalinos AE uždarymo socialinius ir ekonominius padarinius Ignalinos AE regione, 2005 metais iš Valstybės įmonės Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo fondo skirta 7,5 mln. litų socialinėms ir ekonominėms Valstybės įmonės Ignalinos AE pirmojo ir antrojo blokų eksploatavimo nutraukimo programos priemonėms regione vykdyti. Ignalinos AE regiono plėtros agentūra iš minėtojo fondo lėšų administravo 3 programas, pagal kurias suteikta parama 32 regiono įmonėms, įgyvendinta 19 darbo su jaunimu projektų, vykdoma 15 projektų vietinėms iniciatyvoms paremti, Visagino socialinės ir psichologinės tarnybos teikė konsultacijas 730-čiai asmenų.

Europos Sąjunga, vykdydama Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą sutarties 4 protokole numatytus įsipareigojimus, numatė 2004–2006 metais skirti Lietuvai 320 mln. eurų Ignalinos AE eksploatavimui nutraukti ir Lietuvos energetikos ūkiui modernizuoti. Iš šios sumos Europos Komisija jau patvirtino 211 mln. eurų, iš kurių 183 mln. eurų administruos Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, o 28 mln. eurų, pervestų į Lietuvos Respublikos valstybės išdo specialiąją sąskaitą, administruos Lietuvos institucijos.

Vadovaudamasi Europos Komisijos sprendimais dėl lėšų skyrimo į Lietuvos Respublikos valstybės išdo specialiąją sąskaitą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. rugsėjo 7 d. priėmė nutarimą Nr. 980 „Dėl Ignalinos programos administravimo Lietuvoje“. Ūkio ministerija, Finansų ministerija ir viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra yra institucijos, kurios atsako už Ignalinos programos įgyvendinimą Lietuvoje. Lėšų administravimo mechanizmas derinamas su Europos Komisija. Europos Sąjungos Vadovų tarybos išvadose 2007–2013 metų finansinei perspektyvai Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimui numatyta 865 mln. eurų.

Įgyvendinamas PHARE projektas, skirtas Širvintų rajono Bartkuškio miške esančio specialaus radioaktyviųjų atliekų laidojimo punkto saugai pagerinti. Parengta laidojimo punkto saugos įvertinimo ataskaita, sudarytos sutartys su darbu, paslaugų ir įrangos tiekėjais, vykdoma nuolatinė Širvintų rajono Bartkuškio miške esančio specialaus radioaktyviųjų atliekų laidojimo punkto aplinkos stebėseną, sustiprinta punkto fizinė sauga, atliktas teritorijos ženklavimas.

Artimiausio laikotarpio prioritetai energetikos srityje

Užtikrinti elektros energijos tiekimo patikimumą ir stabilumą, sukurti bendrą Baltijos valstybių elektros energijos rinką ir integruotis į Vakarų Europos elektros energijos rinkas.

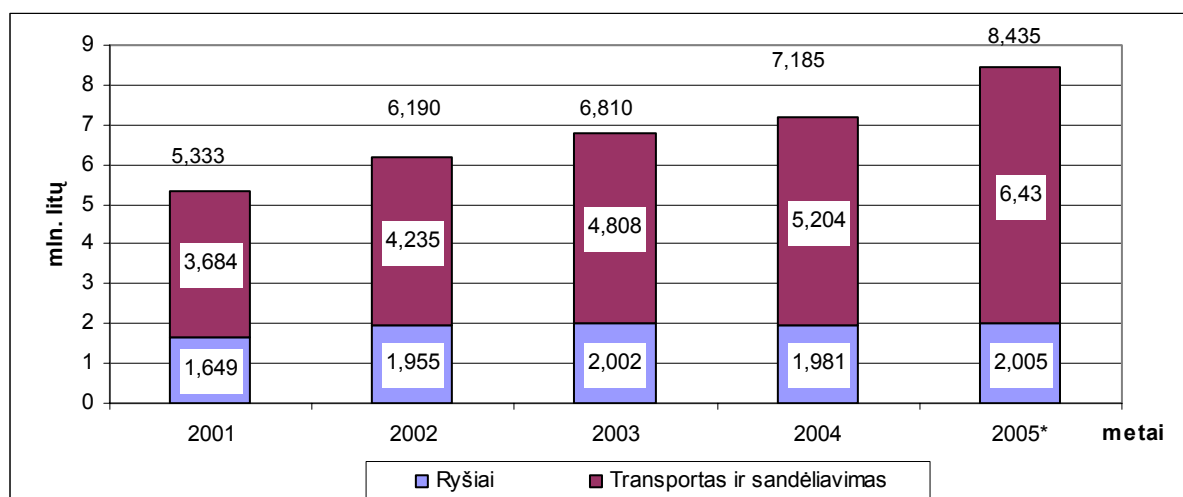
Siekti aukšto branduolinės saugos lygio eksploatuojant Ignalinos atominę elektrinę, nutraukiant jos eksploatavimą ir tvarkant radioaktyviasias medžiagas.

III. TRANSPORTAS IR KOMUNIKACIJOS

Šalies ūkio augimas, keliantis gyvenimo lygį, ir naujų darbo vietų kūrimas būtų neįmanomi be efektyvios transporto sistemos ir tinkamos jo infrastruktūros.

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos Transporto ir komunikacijų skyriaus nuostatas nuosekliai siekiama įgyvendinti pagrindinį strateginį tikslą – sukurti modernų, subalansuotą, saugų susisiekimo infrastruktūros tinklą, kuris efektyviai tenkintų verslo ir gyventojų poreikius.

2005 metai Lietuvos transporto sistemai buvo gana sėkmingi. Transporto ir ryšių sektorius išliko sparčiai modernėjančia šalies ūkio sritimi. Tai patvirtina statistika. 2005 metais transporto sistemoje dirbo apie 95,5 tūkst. žmonių, arba 6,5 procento visų Lietuvos dirbančių gyventojų, o sektoriuje sukurta bendrosios pridėtinės vertės (BPV) dalis, išankstiniais duomenimis, sudarė 13,3 procento (8,435 mln. litų), arba 17,4 procento daugiau nei 2004 metais.

5 pav. Transporto ir ryšių sektoriuose sukurta bendroji pridėtinė vertė (BPV) 2001–2005 metais.

Šaltinis – Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys; * – išankstiniai 2005 metų duomenys.

2005 metais pasiekti rezultatai daugelyje transporto sričių buvo rekordiniai: šalies geležinkeliais vežtas rekordinis nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo krovinių kiekis – 49,3 mln. tonų, uoste perkrauta 21,8 mln. tonų krovinių, o tarptautiniuose oro uostuose aptarnauta daugiau kaip 1,4 mln. keleivių.

Kad transporto infrastruktūra būtų modernizuojama ir plėtojama koordinuotai, kad būtų pasiekta visų transporto rūšių subalansuota plėtra, 2005 metais buvo parengtos šios svarbios transporto ir ryšių plėtrai strategijos ir programos:

Ilgalaikė (iki 2025 metų) Lietuvos transporto sistemos plėtros strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 23 d. nutarimu Nr. 692;

Lietuvos plačiajuosčio ryšio infrastruktūros 2005–2010 metų plėtros strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 16 d. nutarimu Nr. 1231;

Civilinės aviacijos liberalizuotoje rinkoje strategija (iki 2015 metų), kuriai iš esmės pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tranzito komitetas (2006 m. sausio 26 d. posėdžio protokolas Nr. TK-1);

Klaipėdos valstybinio jūrų uosto ilgalaikė strategija iki 2013 metų kartu su giliavandens uosto statybos galimybėmis, kuriai pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komitetas (2005 m. sausio 25 d. posėdžio protokolas Nr. 5);

Valstybinė saugaus eismo automobilių keliais 2005–2010 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. liepos 8 d. nutarimu Nr. 759.

Tobulinant susisiekimo sektoriaus teisinę bazę, 2005 metais buvo parengta daugiau kaip 200 transporto veiklą reglamentuojančių teisės aktų, iš jų 11 įstatymų, 81 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, 6 Respublikos Prezidento dekretų projektai ir 118 susisiekimo ministro norminio pobūdžio įsakymų. Svarbesnieji iš jų: Lietuvos Respublikos Šventosios valstybinio jūrų uosto įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos saugios laivybos įstatymo nauja redakcija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. 447 „Dėl Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo įgyvendinimo“ ir kiti.

Didinant Lietuvos kaip tranzito valstybės patrauklumą ir siekiant sukurti modernią transporto infrastruktūrą, 2005 metais kapitaliai suremontuota daugiau kaip 69 km geležinkelių (2004 metais – 63 km), modernizuojamos telekomunikacijų ir elektros tiekimo linijos IXB geležinkelių transporto koridoriuje. Toliau vykdomi rekonstravimo darbai I, IXD ir IXB transporto koridorių keliuose ir transeuropinio tinklo E28 (Vilnius–Prienai–Marijampolė), E85 (Vilnius–Lyda) ir E272 (Vilnius–Panevėžys–Šiauliai–Palanga) keliuose, modernizuojama vietinės ir regioninės reikšmės transporto infrastruktūra. Išsamesnė infrastruktūros plėtra pateikta sektorių apžvalgose.

Modernizuojant transporto infrastruktūrą, 2005 metais investuota daugiau kaip 1,12 mlrd. litų, arba 43 procentais daugiau nei 2004 metais (2004 metais – 784,9 mln. litų).

Lietuvos transporto sektorius išliko tarp geriausiai panaudojančių Europos Sąjungos finansinės paramos lėšas. Transporto sektoriuje jau paskirstyta 77 procentai Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšų ir pasirašytos 49 paramos skyrimo sutartys. Projektams įgyvendinti iš viso skirta 427,8 mln. litų paramos, iš kurių ERPF – 377,5 mln. litų ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto – 50,3 mln. litų. Nors Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama Lietuvą pasiekė neseniai, transporto sektoriuje šiuo metu jau išmokėta 199,12 mln. litų paramos lėšų (ERPF – 175,89 mln. litų; Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto – 23,23 mln. litų), iš jų 2005 metais išmokėta 147,44 mln. litų (ERPF – 131,93 mln. litų; Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto – 15,51 mln. litų). Iš viso jau išmokėtų ERPF lėšų dalis sudaro 36 procentus viso transporto sektoriui 2004–2006 metams skirto Europos Sąjungos struktūrinių fondų limitu.

ISPA programos (kurios nuostatas tęsia Sanglaudos fondas) projektams nuo 2000 metų Europos Komisija patvirtino 10 projektų (6 – kelių ir 4 – geležinkelių sektoriuje), iš jų 3 jau visiškai įgyvendinti. Sanglaudos fondo paramai gauti transporto sektorius pateikė 10 paraiškų. Visas pateiktas paraiškas Europos Komisija jau patvirtino, ir Lietuvos transporto sektoriui 2004–2006 metais skirtas Sanglaudos fondo limitas išnaudotas. Įgyvendinant šiuos 20 projektų, iki 2005 gruodžio 31 d. iš viso jau išmokėta 684,51 mln. litų (Europos Sąjungos dalis – 456,13 mln. litų), iš jų 2005 metais išmokėta 237,29 mln. litų (Europos Sąjungos dalis – 197,06 mln. litų). Išmokėtų Europos Sąjungos lėšų dalis sudaro 32 procentus visos ISPA programos ir Sanglaudos fondo transporto sektoriui skirtos paramos.

Keliai ir kelių transportas

Reformuojant transporto priemonių naudojimosi valstybinės reikšmės keliais sistema, buvo parengtas ir priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. 447 „Dėl Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo įgyvendinimo“. Nuo 2005 metų vidurio juridiniams asmenims už naudojimąsi keliais nebereikia mokėti atskaitymų nuo pajamų. Tačiau toks sprendimas gerokai sumažino surenkamas lėšas, skirtas kelių priežiūrai ir plėtrai finansuoti. Lietuvos Respublikai tapus Europos Sąjungos nare, eismo intensyvumas magistraliniuose keliuose sparčiai didėja. Vis daugiau lėšų reikia keliams rekonstruoti, modernizuoti, prižiūrėti ir asfaltuoti: per 40 procentų valstybinės reikšmės kelių vis dar yra žvyrkeliai. Atsižvelgiant į tai ir siekiant išlaikyti esamą kelių priežiūros lygį, būtina jau dabar ieškoti ir nustatyti papildomus Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo šaltinius.

Integruojant Lietuvos automobilių kelių tinklą į Europos Sąjungos kelių transporto sistemą, toliau buvo rekonstruojami ir modernizuojami Lietuvą kertantys transeuropiniai transporto koridoriai: Vilnius–Kaunas–Klaipėda ir magistralė Via Baltica. Čia 2005 metais rekonstruota 78 km kelio ruožų panaudojant Europos Sąjungos Sanglaudos fondo ir Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšas. Buvo rekonstruojami ir kiti intensyvaus eismo E kategorijos magistralinių kelių ruožai.

Gerinant susisiekimo sąlygas krašto ir rajoniniuose keliuose, 2005 metais užbaigtas eilinis dvimetis (2004–2005 metų) žvyrkelių asfaltavimo programos etapas (išasfaltuota 231 km žvyrkelių), rekonstruota 131 km kelio ruožų, daugiau lėšų panaudota kelių priežiūrai. 2005 metais valstybinės reikšmės kelių priežiūrai ir plėtrai bei saugaus eismo sąlygų gerinimo priemonėms įgyvendinti panaudota 731 mln. litų Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų ir 216 mln. litų – Europos Sąjungos finansinės paramos fondų lėšų.

Gerinant eismo dalyvių saugą, 2005 metais avaringuose kelių ruožuose įrengta 20,3 km pėsčiųjų ir dviračių takų, apšviesta 9,54 km kelių ruožų, įrengta 5,72 km metalinių apsauginių atitvarų, rekonstruotos 5 sankryžos.

Siekiant sudaryti vienodas konkurencijos sąlygas, parengtas ir 2005 m. gruodžio 23 d. priimtas Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 14, 16 ir 18 straipsnių pakeitimo

įstatymas (Nr. X-476). Šiuo įstatymo pakeitimu sudarytos prielaidos užkirsti kelią neteisėtai keleivių vežimo veiklai aplink autobusų stotis, sukonkretintos keleivių vežimo reguliaraus vietinio susisiekimo maršrutais tarifų nustatymo nuostatos. Taip pat Lietuvos kelių transporte 2005 metais įdiegta iki šiol analogų neturėjusi naujos kartos skaitmeninių tachografų sistema, kuri leis iš esmės pakeisti ir pagerinti vairuotojų darbo ir poilsio laiko priežiūros, apskaitos ir kontrolės kokybę.

Siekiant modernizuoti Lietuvos automobilių parką, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 403 patvirtintos Kelių transporto priemonių techninės būklės kontrolės Lietuvos Respublikos keliuose taisyklės, o susisiekimo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 3-597 pakeitus Kelių transporto priemonių valstybinės techninės apžiūros atlikimo taisyklės nustatyta, kad naujų pirmą kartą įregistruotų lengvųjų automobilių valstybinė techninė apžiūra bus atliekama ne po dvejų, o po trejų metų.

Vandens transportas

Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas planingai uosto infrastruktūros plėtrai, užtikrinti šių objektų statybos ir rekonstravimo darbų finansavimą, sudaryti sąlygas uoste veikiančioms įmonėms plėtoti savo suprastruktūrą, parengtas Klaipėdos valstybinio jūrų uosto 2007–2013 metų investicijų programos projektas, kuriam pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tranzito komitetas (2006 m. sausio 26 d. posėdžio protokolas Nr. TK-1).

Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. gruodžio 6 d. priimtas Lietuvos Respublikos Klaipėdos valstybinio jūrų uosto įstatymo 3, 5, 10, 22, 23 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymas (Nr. X-430) nustato, kad valstybės įmonė Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija gali be konkurso naudoti, valdyti uosto žemę ir ja disponuoti, eksploatuoti uoste esančius geležinkelių kelius, statyti naujus geležinkelių kelius, taip pat kompensuoti savivaldybei už jai nuosavybės teise priklausančių statinių, kurie trukdo uosto plėtrai, netekimą ir pašalinimą iš uosto teritorijos bei uosto rezervinių teritorijų.

Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. gegužės 26 d. priėmė Lietuvos Respublikos vidaus vandenų transporto kodekso kai kurių straipsnių pakeitimo, Kodekso papildymo 22¹ straipsniu ir 29, 31, 49 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą (Nr. X-224). Priėmus šį įstatymą, buvo suderinta su Europos Sąjungos teise keleivių ir krovinių vežimo laivais licencijavimo tvarka, patikslinta vidaus vandenų uostų ir prieplaukų registravimo tvarka bei atlikti kiti pakeitimai, kurie sudaro palankesnes sąlygas laivybos kompanijų veiklai.

Siekiant, kad Šventosios valstybinis jūrų uostas taptų integralia Lietuvos transporto ir turizmo infrastruktūros dalimi, 2005 metais parengtas Lietuvos Respublikos Šventosios valstybinio jūrų uosto įstatymo projektas, kurį priėmus bus reglamentuota Šventosios valstybinio jūrų uosto veikla ir valdymas: žemės nuomos, paskendusio, palikto be priežiūros turto išskėlimo tvarka, uosto rinkliavų ir uosto žemės nuomos mokesčio dydžiai, lėšų panaudojimas ir kitos uosto veiklos sritys.

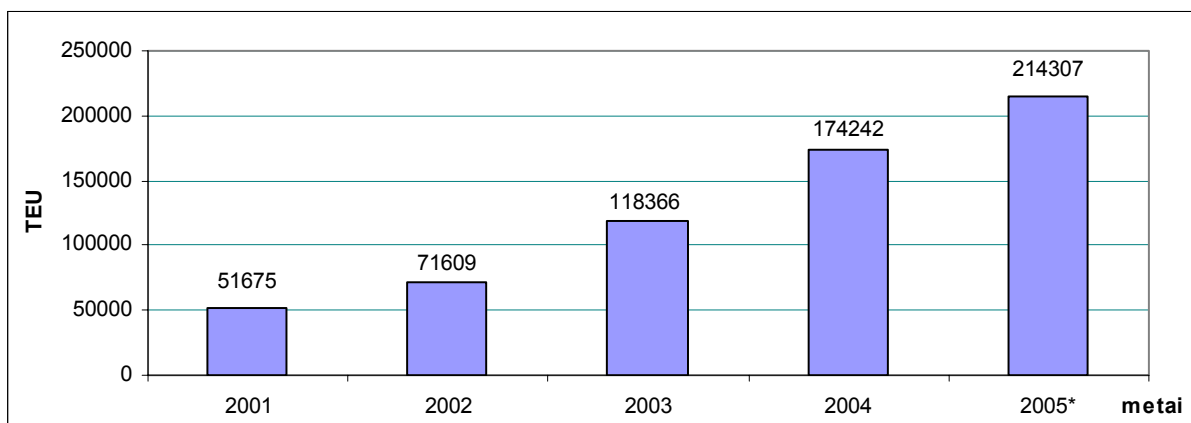
2005 metais JAV korporacija *Science Application International Corporation* (SAIC) atliko Klaipėdos valstybinio jūrų uosto apsaugos sistemos įvertinimą. Pagal pateiktus pasiūlymus toliau bus stiprinama uosto apsauga, kad uostas taptų dar patikimesnis ir saugesnis.

2005 metais atliktos labai svarbios uosto plėtrai studijos:

Klaipėdos valstybinio jūrų uosto ekonominė ir socialinė reikšmė Klaipėdos miestui, regionui ir Lietuvos valstybei;

Klaipėdos valstybinio jūrų uosto valdymas ir politika: iššūkiai, keliai, sprendimai.

Modernizuojant Klaipėdos valstybinio jūrų uosto infrastruktūrą, didinant uosto pralaidumą ir saugumą, 2005 metais pastatyta ir rekonstruota 883 metrai uosto krantinių, 4,63 km geležinkelio kelių. Pastačius naujas ir rekonstravus esamas krantines, krovos kompanijoms sudarytos palankios sąlygos plėtoti suprastruktūrą (statyti sandėlius, naujus terminalus) ir didinti perkraunamų krovinių apimtį. Iš viso į Klaipėdos valstybinio jūrų uosto infrastruktūrą 2005 metais Uosto direkcija investavo daugiau kaip 100 mln. litų. Nuosekli ir planinga uosto plėtra sudaro krovos kompanijoms palankias sąlygas kasmet didinti krovos apimtį uoste. Ji 2005 metais siekė 21,8 mln. tonų, t.y. 7,6 procento krovinių daugiau nei 2004 metais. Ypač išaugo konteinerių krova: 2005 metais perkrauta 214,3 tūkst. TEU (sąlyginis konteinerių vienetas), o tai net 23 procentais daugiau nei 2004 metais. Pagal konteinerių krovą Klaipėdos valstybinis jūrų uostas aplenkė Talino (Estija) ir Rygos (Latvija) uostus.

6 pav. Konteinerių krova Klaipėdos uoste.

Šaltinis – Susisiekimo ministerijos duomenys; * – išankstiniai 2005 metų duomenys.

Plėtojant vandens transportą, 2005 metais parengti ir pateikti 4 tarptautinių konvencijų ratifikavimui reikalingų teisės aktų projektai, įgyvendinti Tarptautinio laivų ir uosto įrenginių (terminalų) apsaugos kodekso reikalavimai.

Geležinkelių transportas

Pertvarkant Lietuvos geležinkelių transporto sektorių, 2005 metais parengtas Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir taikymo įstatymo 4 straipsnio pakeitimo ir papildymo, Geležinkelių transporto kodekso kai kurių straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 30¹ straipsniu įstatymo projektas. Įstatymo projektą numatyta svarstyti Lietuvos Respublikos Seimo 2006 metų pavasario sesijoje. Šio projekto tikslas – perkelti svarbiausias Antrojo Europos Sąjungos geležinkelių transporto teisės aktų paketo nuostatas, susijusias su geležinkelių transporto rinkos liberalizavimu, geležinkelių technine sąveika ir eismo sauga.

Siekiant užtikrinti vienodas sąlygas naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra, 2005 metais parengus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. vasario 15 d. nutarimu Nr. 167 pakeistos ir nauja redakcija išdėstytos Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo taisyklės, kurios tiksliau ir aiškiau reglamentuoja administracines procedūras skiriant viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumus.

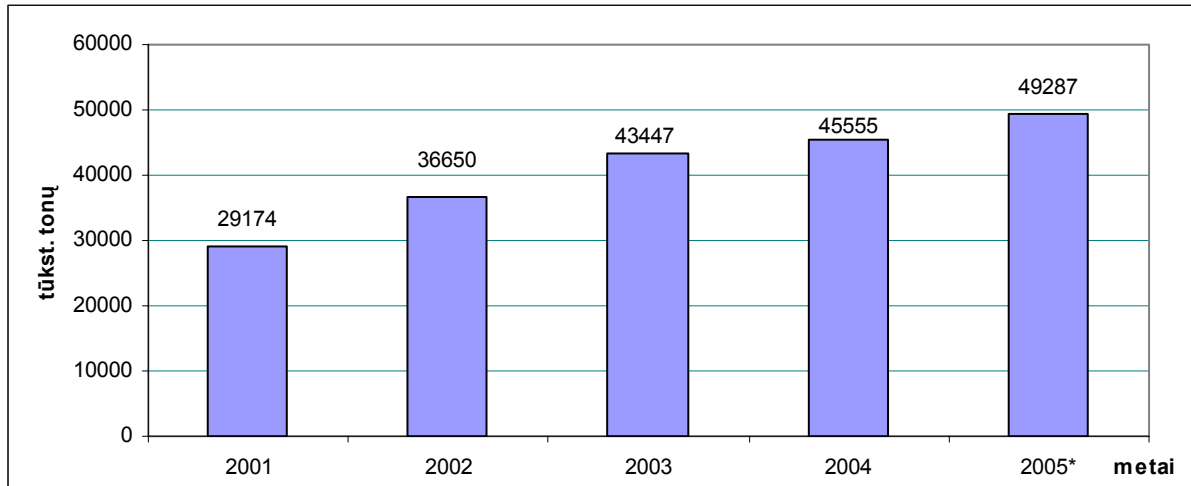
Gerindama eismo saugą geležinkelių transporte ir įgyvendindama Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus šioje srityje, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 metais parengė ir pateikė Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto eismo saugos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą. Ši įstatymo projektą numatyta svarstyti Lietuvos Respublikos Seimo 2006 metų pavasario sesijoje. Šiuo teisės aktu siekiama apsaugoti asmenų gyvybę, sveikatą ir turtą, gerinti geležinkelių transporto eismo sąlygas, mažinti neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti, kad būtų pasiekti bendrieji geležinkelių transporto eismo saugos tikslai.

Labai svarbus laimėjimas geležinkelių transporto srityje – tai, kad 2005 m. gruodžio 5 d. vykusioje Europos Sąjungos Transporto, telekomunikacijų ir energetikos taryboje buvo priimtas politinis susitarimas dėl Trečiojo Europos Sąjungos geležinkelių transporto teisės aktų paketo projektų. Pasiiekta, kad Trečiąjį Europos Sąjungos geležinkelių transporto teisės aktų paketą sudarančiuose teisės aktu (Traukinių mašinistų sertifikavimo direktyvos, Keleivių teisių ir pareigų reglamento, Geležinkelių transporto rinkos liberalizavimo direktyvos) projektuose būtų įtvirtintos nuostatos, leisiančios nacionaliniais teisės aktais reglamentuoti vežimą geležinkelių transportu vykdant tranzitą iš trečiosios valstybės į kitą trečiąją valstybę per Lietuvos teritoriją bei vežimą geležinkelių transportu iš Lietuvos į trečiąsias valstybes ir atgal. Lietuvos geografinė padėtis lemia tai, jog toks vežimas pasižymi specifškumu, kurį reikia atskirai reglamentuoti net ir Europos Sąjungos lygiu.

2005 metais tęsiami anksčiau pradėti įgyvendinti transeuropinio tinklo Lietuvoje projektai. Renovuojant ir modernizuojant geležinkelių infrastruktūrą, 2005 metais investuota daugiau nei 400 mln. litų (2004 metais – 353 mln. litų). Kapitaliai suremontuota daugiau kaip 69 km geležinkelio kelių. 2005 metais panaudota 66,2 mln. litų Europos Sąjungos finansinės paramos lėšų, kuriomis buvo finansuojami signalizacijos ir elektros tiekimo linijų, telekomunikacijų modernizavimo investiciniai projektai, IX geležinkelių transporto

koridoriaus (Kena–Kybartai ir Kena–Klaipėda) kelių atnaujinimo ir tiltų rekonstravimo projektai, vykdoma Vilniaus geležinkelių mazgo plėtra, finansuojama techninė pagalba, skirta Europos Sąjungos Sanglaudos fondo projektams parengti, vykdomi kiti investiciniai projektai.

2005 metais geležinkelių transportu vežta 49,3 mln. tonų krovinių. Vežimo apimtis, palyginti su 2004 metais, padidėjo 8,2 procento.

7 pav. Krovinių vežimas geležinkeliais.

Šaltinis – Susisiekimo ministerijos duomenys; * – išankstiniai 2005 metų duomenys.

Vežimo apimtis ypač padidėjo dėl tranzitinio ir vietinio vežimo apimtys didėjimo.

2005 metais geležinkelių transportu vežta 6,72 mln. keleivių, t.y. 3,8 procento mažiau nei 2004 metais. Priežastys, lėmusios keleivių vežimo geležinkeliais mažėjimą, lieka tos pačios – šalies gyventojų gerovės augimas, sparti automobilizacija, patrauklios privačių vežėjų teikiamos paslaugos. Kitas veiksnys – nuo 2005 m. sausio 1 d. įsigaliojęs 2004 m. lapkričio 11 d. priimtas Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymo 5, 6 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymas (Nr. IX-2581), kuriuo aukštųjų ir aukštesniųjų mokyklų dieninių skyrių studentams suteikta teisė tolimojo reguliaraus susisiekimo autobusais važiuoti su 50 procentų nuolaida. Tai lėmė šios grupės keleivių vežimo geležinkeliais sumažėjimą.

Didėjo konteinerių vežimai šaudykliniu kombinuotojo vežimo traukiniu „Vikingas“ (maršrutu Iljičiovskas, Odesa–Slovečnas–Klaipėda). 2005 metų liepą pradėjo važinėti kitas kombinuotojo vežimo traukinys „Merkurij“ (maršrutu Klaipėda/Kaliningradas–Minskas–Maskva).

Pradėta vykdyti traukos riedmenų parko atnaujinimo programa – iki 2008 metų numatoma įsigyti 34 naujus ir modernizuoti 29 lokomotyvus.

Oro transportas

Siekiant užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas oro transporto verslo subjektams, parengta Civilinės aviacijos liberalizuotoje rinkoje strategija (iki 2015 metų), kuriai iš esmės pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės Tranzito komitetas (2006 m. sausio 26 d. posėdžio protokolas Nr. TK-1).

Modernizuojant oro uostų infrastruktūrą pagal Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO) ir Šengeno konvencijos reikalavimus:

valstybės įmonė tarptautinis Vilniaus oro uostas 2005 metais rekonstravo aviacijos saugumo videocentrą, išplėtė atvykimo terminalą – įrengė atvykimo sektorių „B“ ir parengė atvykimo sektoriaus „C“ projektą (kartu su naujo terminalo projektu), pradėjo perono išplėtimo ir naujų lėktuvų stovėjimo aikštelių įrengimo darbus, parengė naujo keleivių terminalo ne Šengeno valstybių keleiviams aptarnauti statybos projektą ir perimetro signalizacijos projektą;

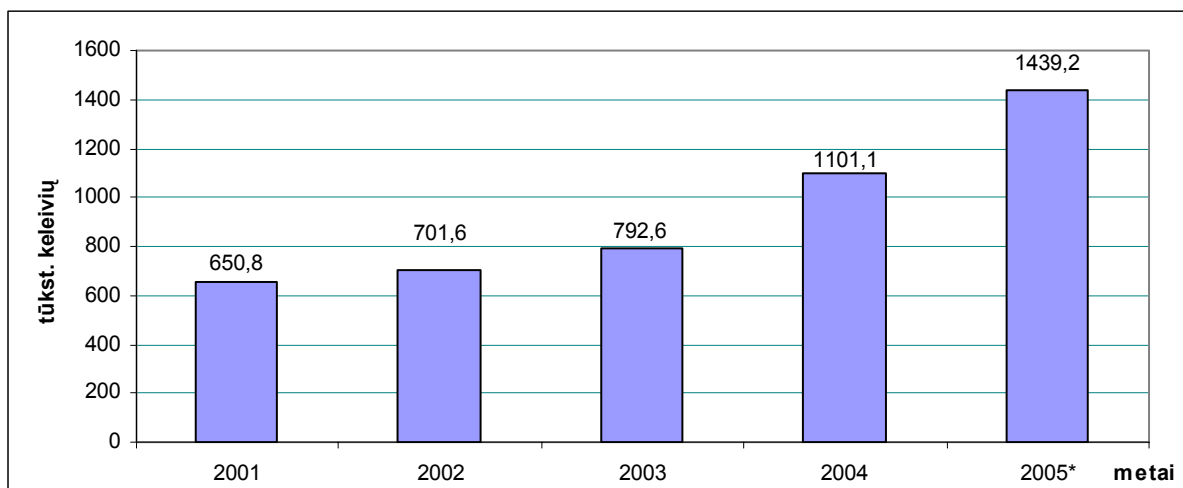
valstybės įmonė „Kauno aerouostas“ pradėjo įgyvendinti oro uosto kilimo ir tūpimo tako šviesų signalinės sistemos modernizavimo projektą, parengė oro uosto keleivių terminalo rekonstravimo, pritaikant jį Šengeno reikalavimams, architektūrinius pasiūlymus, taip pat aviacijos saugumo priemonių įgyvendinimo oro uoste galimybių studiją;

valstybės įmonė tarptautinis Palangos oro uostas 2005 metais įgyvendino projektą „Perimetro aptvėrimo rekonstrukcija panaudojant modernią patikros ir kontrolės įrangą“.

Buvo diegiamos šiuolaikinės aviacijos saugos ir saugumo sistemos. Antai valstybės įmonė „Oro navigacija“ 2005 metais įdiegė saugos vadybos sistemą pagal Eurokontrolės skrydžių saugos reguliavimo reikalavimus (ESARR) ir patvirtino kokybės vadybos sistemos sertifikata pagal LST EN ISO 9001-2001 standarto rekomendacijas.

Diegiant modernias technologijas, pradėtas įgyvendinti regiono ir Vilniaus aerodromo skrydžių valdymo centro modernizavimo projektas, orlaivių artėjimo tūpti NDB/DME sistema tarptautiniame Palangos oro uoste, renovuota orlaivių tūpimo pagal prietaisus sistema (ILS) tarptautiniame Vilniaus oro uoste.

Šalies oro uostai džiugina gerais darbo rezultatais. Bendras skrydžių skaičius 2005 metais padidėjo 16 procentų, o atvykusių ir išvykusių keleivių Lietuvos tarptautiniuose oro uostuose pagausėjo net 30,7 procento ir pasiekė rekordinį 1,44 mln. keleivių skaičių.

8 pav. Atvykusių ir išvykusių keleivių skaičius oro uostuose.

Šaltinis – Susisiekimo ministerijos duomenys; * – išankstiniai 2005 metų duomenys.

Tai pirmiausia susiję su atsivėrusiomis naujomis galimybėmis įstojus į Europos Sąjungą. Tikimasi, kad ir ateityje keleivių srautas didės – 2005 metais į Lietuvą įžengė pirmosios vadinamosios mažų kainų bendrovės, vykdančios skrydžius iš „Kauno aerouosto“.

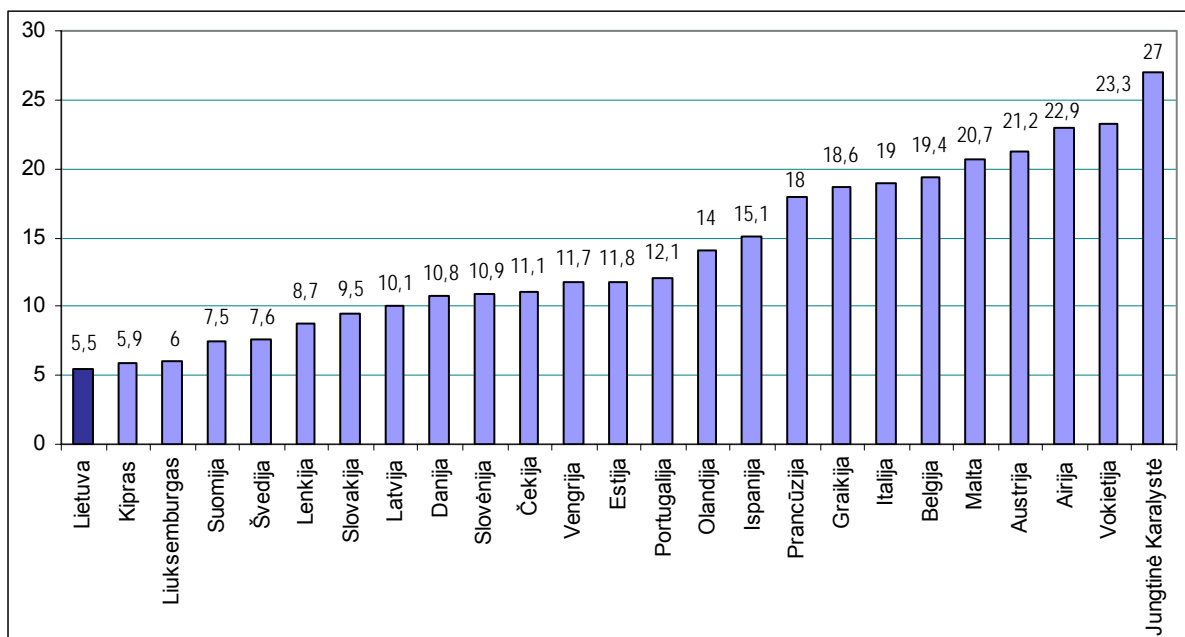
Oru gabenamų krovinių kiekis 2005 metais padidėjo 21 procentu.

Elektroniniai ryšiai ir paštas

Elektroninių ryšių sektorius yra vienas pelningiausių ir sparčiausiai augančių sektorių. Išankstiniais duomenimis, informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektorius sukūrė 3,5 procento šalies bendrojo vidaus produkto (BVP), arba 2391 mln. litų.

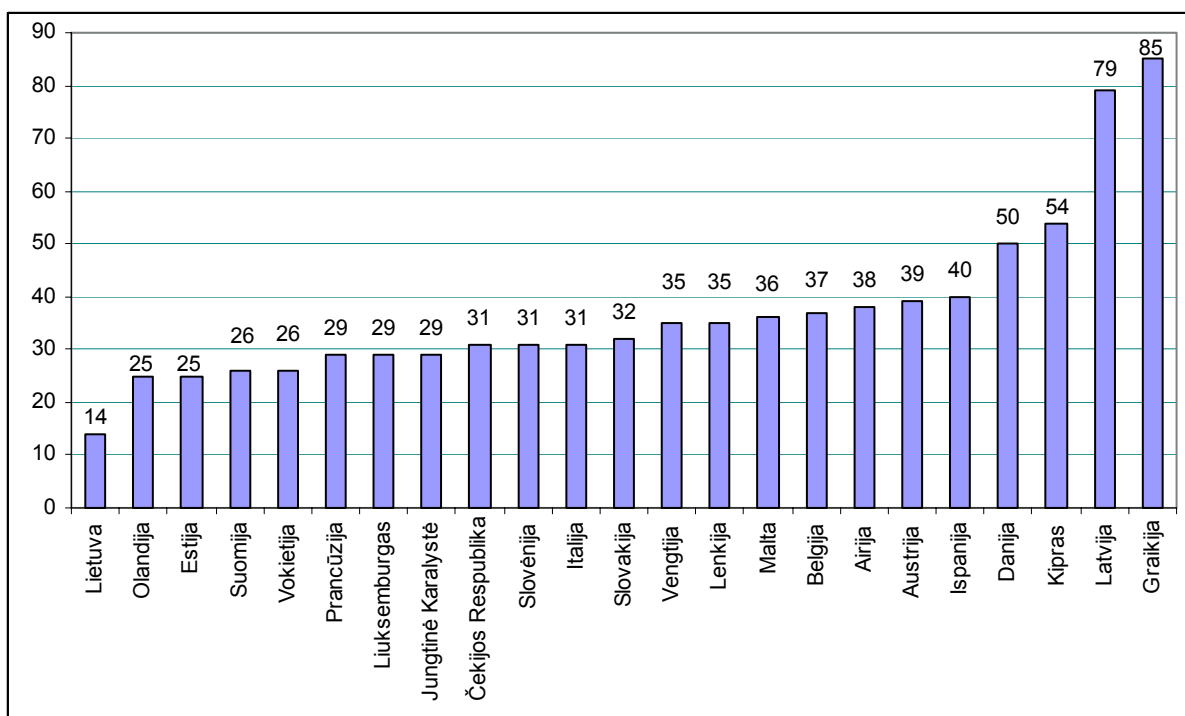
Liberali elektroninių ryšių rinka skatino konkurenciją: 2005 metais fiksuoto telefono ryšio veikla pradėjo verstis 16 naujų įmonių, ir metų pabaigoje šias paslaugas teikė jau 40 ūkio subjektų. Judriojo telefono ryšio paslaugas teikė 7 ūkio subjektai: 3 operatoriai ir 4 paslaugų teikėjai; skirtųjų linijų paslaugas – 15 ūkio subjektų; interneto prieigos paslaugas – 115.

Lietuvos gyventojai ir verslas naudojami elektroninių ryšių paslaugomis vienomis iš mažiausių kainų visoje Europos Sąjungoje. Visos Europos Sąjungos mastu Lietuvoje išlieka pigiausios judriojo telefono ryšio paslaugos mažo vartojimo (gyventojų) segmente; vidutinio vartojimo segmente ir didelio vartojimo (verslo vartotojai) segmente Lietuvoje taikomos judriojo telefono ryšio kainos taip pat vienos mažiausių (atitinkamai 5 ir 8 vietos – Europos Sąjungoje). Lietuvos vartotojams taikomas mažiausias fiksuoto telefono ryšio abonentinis mokestis – visų mažiausias gyventojų segmente ir antras šiuo (mažumo) atžvilgiu verslo segmente. Lietuviai naudojami pigiausiu plačiajuosčiu ryšiu Europos Sąjungoje, mokėdami vidutiniškai 14 eurų (maždaug 48 litus) per mėnesį – perpus mažiau negu kitų Europos Sąjungos valstybių gyventojai.

9 pav. Judriojo telefono ryšio paslaugų krepšelio kainos mažo vartojimo (gyventojų) segmente Europos Sąjungos valstybėse, 2005 metai (eurais per mėnesį).

Šaltinis – Europos Bendrijų Komisijos 11-osios ataskaitos „Europos elektroninių ryšių reguliavimas ir rinkos 2005 m.“ duomenys.

10 pav. 1 Mbps spartos plačiajuosčio ryšio kainos Europos Sąjungos valstybėse (eurais per mėnesį).

Šaltinis – Ministry of Transport and Communications. Prices of broadband subscriptions in EU-countries 2005. Finland.

www.mintc.fi/oliver/upl139-Julkaisuja_2_2006.pdf

http://www.mintc.fi/oliver/upl139-Julkaisuja_2_2006.pdf

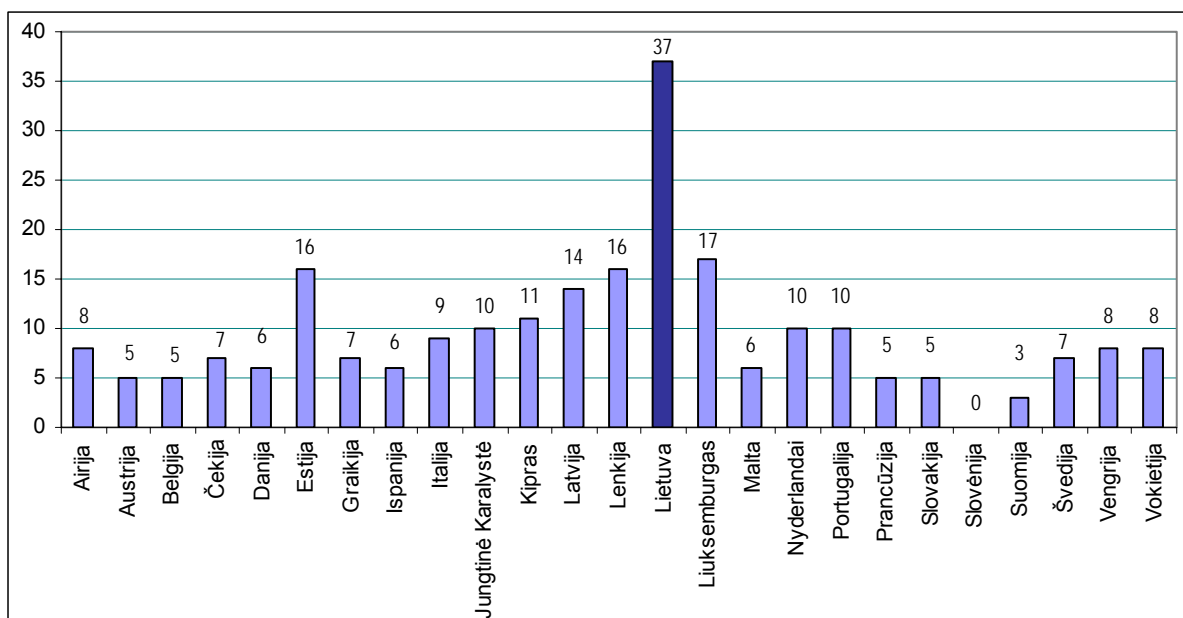
Akcentuotina ir tai, jog judriojo telefono ryšio paslaugų kainų mažėjimas prisideda prie infliacijos rodiklio mažėjimo mūsų šalyje. Statistikos departamento duomenimis, metinės infliacijos lygį 2005 metais nulėmė 10 procentų pabrangusios transporto grupės prekės ir

paslaugos, 3,5 procento – maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai, 6,7 procento – būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro grupės prekės ir paslaugos, 5,2 procento – atpigusios ryšių grupės prekės ir paslaugos, 1,1 procento – drabužiai ir avalynė, 0,8 procento – alkoholiniai gėrimai ir tabako gaminiai.

Nors nuolat mažėja paslaugų kainos, elektroninių ryšių rinka, vertinant pajamomis, per metus išaugo apie 11,9 procento, daugiausia elektroninių ryšių rinkos pajamų (49,2 procento) atiteko judriojo telefono ryšio rinkai.

Bendras fiksuoto telefono ryšio linijų skaičius 2005 metais sumažėjo 2,31 procento (100 gyventojų teko 23,5 abonento), tačiau didėja šių linijų dalis, tenkanti alternatyviems fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikėjams. Sparčiai gausėjo pagrindinių linijų, kuriomis teikiama didelės spartos skaitmeninių abonentinių linijų (xDSL) paslauga (per metus šių linijų pagausėjo daugiau kaip dvigubai).

Lietuva tapo viena iš judriojo telefono ryšio lyderių pasaulyje. Tarptautinės telekomunikacijų rinkos tyrimų agentūros „Informa Telecoms & Media“ duomenimis, 2005 metų gruodį Lietuvos judriojo telefono ryšio skverbtis (138,53 procento) buvo didžiausia pasaulyje (antroje vietoje Liuksemburgas – 131,95 procento). Didelę judriojo ryšio skverbtį mūsų šalyje sąlygojo itin spartus jos didėjimas kelerius metus iš eilės. Europos Bendrijų Komisijos 10-osios ir 11-osios ataskaitų duomenimis, Lietuvoje judriojo telefono ryšio skverbtis 2003–2005 metais didėjo sparčiausiai visoje Europos Sąjungoje (2003–2004 metais – 25 procentais, 2004–2005 metais – 37 procentais).

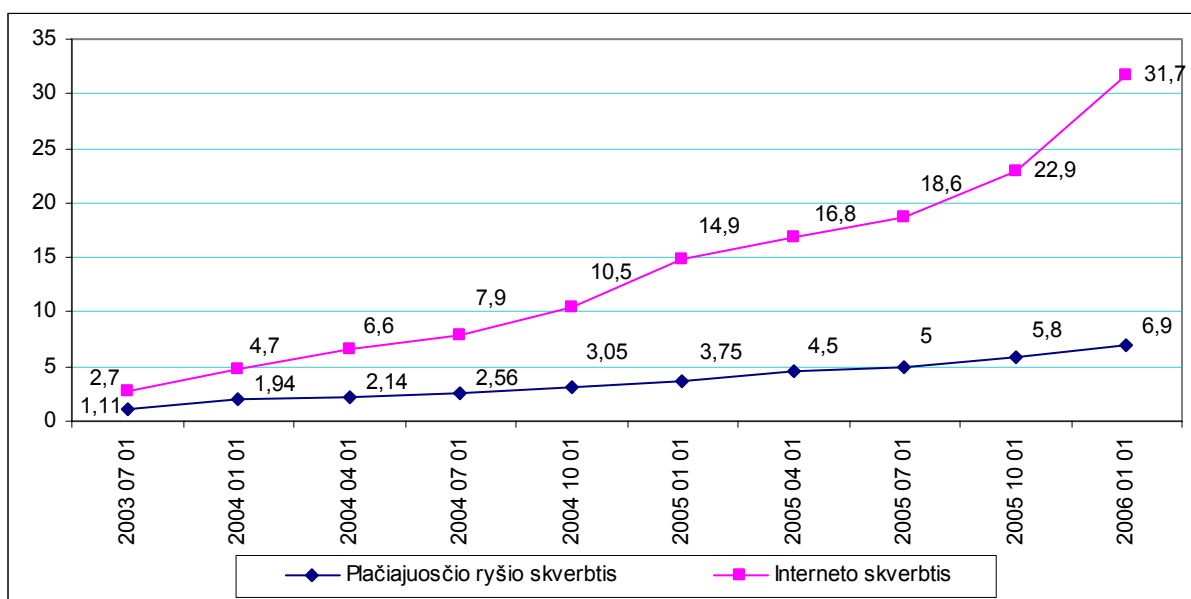

11 pav. Judriojo telefono ryšio skverbties didėjimas Europos Sąjungos valstybėse, 2004–2005 metai (procentais).

Šaltinis – Europos Bendrijų Komisijos 11-osios ataskaitos „Europos elektroninių ryšių reguliavimas ir rinkos 2005 m.“ duomenys.

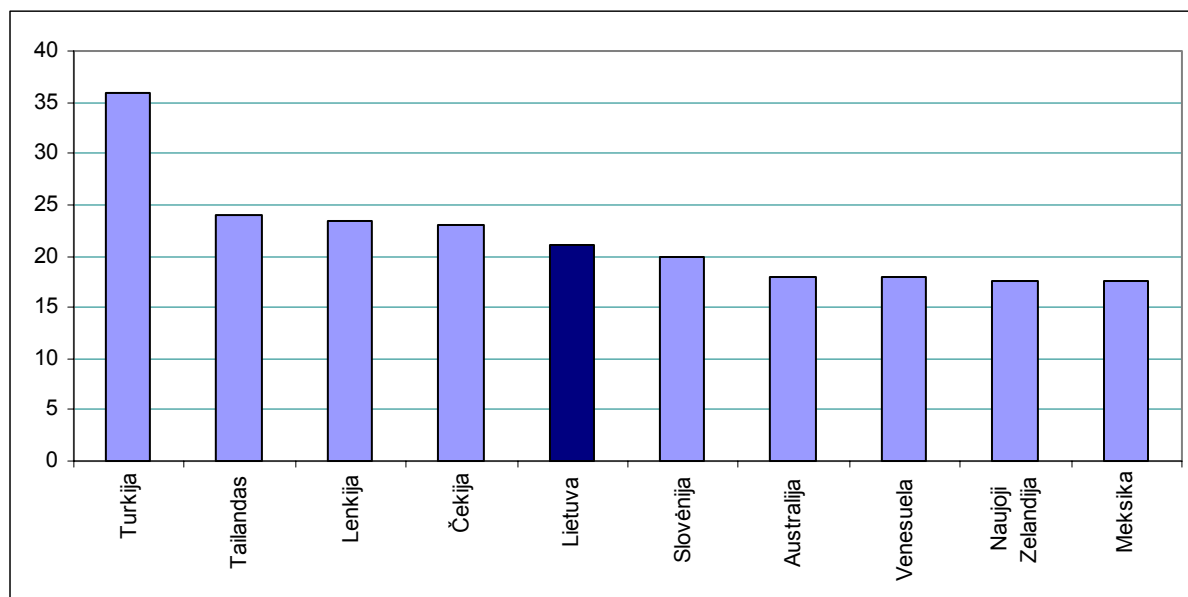
Statistikos departamento duomenimis, kompiuteriu kada nors yra naudojęsi 47 procentai 16–74 metų asmenų. Daugelis besinaudojančių kompiuteriu – jauni žmonės. Kompiuteriu kada nors naudojosi 89 procentai visų 16–24 metų apklaustųjų ir tik 4 procentai 65–74 metų apklaustųjų. 2005 metais kompiuteriu naudojosi 42 procentai 16–74 metų asmenų. Daugelis (70 procentų) apklaustųjų nurodė, kad jie nelankė jokių kompiuterių kursų.

Nuolat didėja interneto poreikis. Bendras asmenų, kurie naudojami internetu per paskutinius 3 mėnesius (nesvarbu, ar asmuo turi nuolatinę interneto prieigą), skaičius padidėjo: viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovės „TNS Gallup“ duomenimis, internetu 2005–2006 metų žiemą naudojosi 37 procentai visų 16–74 metų asmenų. Daugiausia internetu naudojosi mokiniai ir studentai – 93 procentai visų šios grupės apklaustųjų. Iš dirbančių asmenų internetu naudojosi 40 procentų. Daugelis apklaustųjų (47 procentai), kurie naudojami internetu, naudojami juo kasdien. Tik kas aštuntas internetu besinaudojantis apklaustasis naudojami juo rečiau negu kas savaitę. Per metus interneto abonentų (t.y. turinčių sutartį dėl nuolatinės interneto prieigos linijos arba bent kartą per mėnesį prisijungusių prie interneto komutuojamomis viešojo fiksuoto telefono ryšio linijomis ar judriojo telefono ryšio tinklu) pagausėjo 2,1 karto, ir 2005 metais jų skaičius siekė 1,078 mln. (t.y. 31,7 abonento 100-ai gyventojų), iš jų 21,7 procento interneto prieigai naudojo plačiajuosčio ryšio technologijas. Per metus plačiajuosčio ryšio technologijas naudojančių interneto abonentų pagausėjo 81,4 procento ir 100-ai gyventojų teko 6,9 šių paslaugų abonentų.

12 pav. Interneto ir plačiajuosčio ryšio skverbtis (abonentų skaičius 100-ai gyventojų).
Šaltinis – *Ryšių reguliavimo tarnybos duomenys*.

Kaip rodo *Point Topic Ltd.* ketvirčių tyrimas, 2005 metų I ketvirtį Lietuva pagal plačiajuosčio ryšio prieigų gausėjimą buvo penkta pasaulyje.

13 pav. Dešimt pasaulio šalių, kuriose plačiajuostis internetas 2005 metų I ketvirtį plito sparčiausiai (procentais).

Šaltinis – *World Broadband Statistics Q1 2005//Point Topic Ltd., 2005.*

Europos Komisija savo ataskaitoje apie elektroninių ryšių rinkas 2005 metais palankiai vertina Lietuvoje sparčiai plėtojamą optines ir bevielės plačiajuosčio ryšio technologijas. Be to, šioje ataskaitoje pateikti duomenys leidžia teigti, kad technologinė konkurencija Lietuvos plačiajuosčio ryšio rinkoje yra intensyviausia visoje Europos Sąjungoje, ir tai rodo dideles konkurencijos perspektyvas naujų elektroninių ryšių paslaugų srityje.

Įgyvendinant Lietuvos plačiajuosčio ryšio infrastruktūros 2005–2010 metų plėtros strategijoje, kuri patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 16 d. nutarimu Nr. 1231, numatytus tikslus, plėtojama plačiajuosčio ryšio infrastruktūra, mažinanti atskirtį tarp didžiųjų miestų ir atokių vietovių. 2005 metais daug dėmesio skirta kaimo vietovių informacinių technologijų plačiajuosčio tinklo RAIN projekto įgyvendinimo programai, finansuojamai Europos Sąjungos lėšomis. Kaimo vietovėse numatoma nutiesti 3000 km optinio kabelio, plačiajuosčiu tinklu sujungti visas 410 kaimiškujų seniūnijų. Šią programą vykdo 2005 metais įsteigta viešoji įstaiga „Plačiajuostis internetas“.

2005 metais akcinė bendrovė Lietuvos radijo ir televizijos centras įrengė naujas radijo ryšio stotis Kalvarijoje, Joniškyje, Telšiuose, Dieveniškėse, Ukmergėje, Utenoje ir Varėnoje.

Pradėtas įgyvendinti skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelis. Ryšių reguliavimo tarnyba 2005 metų rugpjūtį dviem akcinėms bendrovėms (Lietuvos radijo ir televizijos centrai ir Lietuvos telekomai) išdavė leidimus naudoti radijo dažnius keturiems nacionalinės aprėpties skaitmeniniams televizijos tinklams steigti.

Žengti pirmieji žingsniai trečiosios kartos judriojo radijo ryšio (UMTS) tinklų plėtroje: 2005 metų lapkritį Ryšių reguliavimo tarnyba paskelbė viešąjį konkursą dėl teisės naudoti radijo dažnius (kanalus) trečiosios kartos judriojo radijo ryšio (UMTS) tinkluose suteikimo. Konkurso nugalėtojai paskelbti 2006 metų pradžioje; trečiosios kartos judriojo radijo ryšio paslaugos bus pradėtos teikti 2006 metų I ketvirtį.

2005 metų pabaigoje pašto ir pasiuntinių paslaugas teikė 75 įmonės, iš jų 64 įmonės – tik pasiuntinių paslaugas. Valstybės įmonei Lietuvos paštui teko 56 procentai visos pašto ir pasiuntinių paslaugų pajamų rinkos. Įgyvendindama Lietuvos pašto sektoriaus 2004–2008 metų plėtros strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 55, tikslus ir siekdama didinti įmonės veiklos efektyvumą, Susisiekimo ministerija priėmė sprendimą valstybės įmonę Lietuvos pašta pertvarkyti į akcinę bendrovę.

Saugaus eismo gerinimas

Siekiant sukurti racionalią saugaus eismo struktūrą, kuri lemtų visų grandžių nuoseklumą ir jų tarpusavio sąveiką, parengta ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. liepos 8 d. nutarimu Nr. 759 patvirtinta Valstybinė saugaus eismo automobilių keliais 2005–2010 metų programa, kurioje numatytos ilgalaikės priemonės eismo saugai gerinti. Eismo sauga keliuose turi būti pasiekta ne mažinant žmonių judėjimo laisvę, bet padarant ją saugesnę. Šia programa taip pat siekiama įgyvendinti Europos Sąjungos tikslą – iki 2010 metų kelių eismo įvykiuose žuvusių žmonių skaičių Europos Sąjungoje sumažinti per pusę.

Vykdamas šioje programoje numatytas priemones, 2005 metais daug dėmesio skirta saugaus eismo švietėjiškai veiklai, t.y. sukurta ir per radijo stotis transliuota radijo klipų prieš leistino greičio viršijimą ir saugos diržų nenaudojimą, įgyta pėstiesiems skirtų atšvaitų, kurie buvo platinami panaudojant specialų demonstracinį treilerį, taip pat antgalių alkoholio matavimo prietaisams, kurie buvo perduoti Lietuvos policijos Eismo priežiūros tarnybai. Organizuota nemaža saugaus eismo konkursų.

Kad mažiau įvyktų skaudžių avarių užmiesčio keliuose, 2005 metais valstybinės reikšmės magistraliniuose keliuose Vilnius–Kaunas–Klaipėda ir Vilnius–Utena įrengti du stacionarūs greičio matuokliai, kurie fotografuoja ir registruoja važiavimo greitį viršijančias transporto priemones, pateikia matavimo duomenis ir rezultatus. Šie greičio matuokliai įrengti avaringose vietose, t.y. „juodosiose dėmėse“, kur dėl saugaus greičio viršijimo įvyksta daug eismo įvykių ir nukenčia žmonės. Įrengti greičio matuoklius skatina gera kitų Europos Sąjungos valstybių patirtis, nes per didelis greitis yra viena pagrindinių eismo įvykių šalies keliuose priežasčių.

Pasinaudojant Europos Sąjungos direktyvų, reglamentuojančių pavojingų krovinių vežimą kelių transportu, teikiamomis galimybėmis, suderinus su Europos Komisija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 14 d. nutarimu Nr. 173 pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. kovo 23 d. nutarimas Nr. 337 „Dėl pavojingų krovinių vežimo kelių transportu Lietuvos Respublikoje“. Pakeitus šį nutarimą, nacionaliniam kai kurių pavojingų krovinių vežimui taikomi nebe tokie griežti reikalavimai, ir iki 2010 metų populiariausius Lietuvoje pavojingus krovinius – benzina, dyzeliną, būtinių krosnių kurą ir kitus panašius krovinius – vis dar bus galima vežti taikant švelnesnius reikalavimus, nei numato Europos sutartis dėl tarptautinių pavojingų krovinių vežimo keliais (ADR).

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Artimiausiu laikotarpiu taip pat numatomi dideli darbai: tolesnė transporto infrastruktūros plėtra ir modernizavimas, transporto paslaugų kokybės gerinimas, multimodalinio transporto skatinimas, logistikos centrų steigimas, eismo saugos ir saugumo gerinimas.

Išskirtiniai 2006 metų prioritetai:

toliau modernizuoti ir plėtoti kelių, geležinkelių, Klaipėdos valstybinio jūrų uosto ir oro uostų infrastruktūrą;

tinkamai, efektyviai ir maksimaliai panaudoti Europos Sąjungos fondų (struktūrinių, Sanglaudos) skiriamos paramos lėšas;

tęsti geležinkelių transporto sektoriaus reformą, užbaigti Antrojo Europos Sąjungos geležinkelių transporto teisės aktų paketo nuostatų perkėlimą į Lietuvos teisę priimant būtinus įstatymų lydimuosius teisės aktus; įgyvendinti priemones, užtikrinančias atskirų transporto sektorių eismo saugą;

mažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai;

sukurti prielaidas (reikiamą infrastruktūrą) steigti modernius logistikos centrus ir integruoti juos į Baltijos regiono transporto logistikos centrų tinklą;

plėtoti plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą;

plėtoti trečiosios kartos judrųjį korinį radijo ryšį;

numatyti priemones, skatinančias naudoti skaitmeninę antžeminę televiziją;

didinti Lietuvos pašto paslaugų rinkos patrauklumą vartotojams ir investuotojams, liberalizuoti rezervuotųjų universaliųjų pašto paslaugų teikimą Europos Parlamento ir Tarybos direktyvose nustatytais terminais, užtikrinti universaliųjų pašto paslaugų prieinamumą, pašto paslaugų konkurencingumą.

Transporto sistemai tobulinti numatoma panaudoti Europos Sąjungos paramos lėšas (Europos Sąjungos struktūrinių fondų, Sanglaudos fondo, Šengeno priemonės), taip pat Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, įmonių nuosavas lėšas. Numatoma 2006 metais panaudoti 1,42 mlrd. litų, o 2007 metais – 1,39 mlrd. litų transporto infrastruktūrai modernizuoti.

IV. STATYBA

Daug dėmesio 2005 metais skirta būsto sektoriui. Įgyvendinant Socialinio būsto fondo plėtros 2005–2007 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 9 d. nutarimu Nr. 708, ir sprendžiant aprūpinimo būstu klausimus, savivaldybių socialinio būsto fondas padidintas 450 butų, kurie išnuomoti mažas pajamas gaunantiems asmenims ir šeimoms. Tam skirta 20 mln. litų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų (2006 metais Lietuvos Respublikos valstybės biudžete numatyta 30 mln. litų). Numatyta metines socialinio būsto fondo apimtis didinti nuosekliai, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos

valstybės biudžeto galimybes. Tikslas – pasiekti, kad socialinis būstas 2020 metais sudarytų 4–5 procentus viso būsto (šiuo metu – 2,3 procento). 800 asmenų ir šeimų suteikta valstybės parama – kredito subsidijos būstui įsigyti, pastatyti ar rekonstruoti (8,7 mln. litų). Daugiau kaip 10 tūkst. asmenų ir šeimų pasinaudojo bankų kreditais būstui įsigyti. Viešoji įstaiga Būsto agentūra suteikė apie 4 tūkst. konsultacijų būsto sektoriaus dalyviams. Parengta Lietuvos būsto strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 60, įgyvendinimo stebėsenos rodiklių sistema.

Sukurta teisinė ir institucinė sistema daugiabučių namų modernizavimo srityje. 2005 m. kovo 24 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo pakeitimo, 1, 2 straipsnių pakeitimo bei papildymo ir įstatymo papildymo penktuoju skirsniu įstatymas (Nr. X-143), kuriame nustatytos valstybės paramos daugiabučiams namams modernizuoti teikimo sąlygos ir tvarka. Šios paramos teikimas paspartins daugiabučių namų atnaujinimo ir modernizavimo procesą, padidins jų energinį efektyvumą, sumažins namų ūkių išlaidas būstui išlaikyti. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 686 išdėstyta nauja redakcija Lietuvos Respublikos daugiabučių namų modernizavimo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 23 d. nutarimu Nr. 1213. Ja siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir mažinti patalpų šildymo išlaidas. Parengtas Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. 9 pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui. Jį priėmus, pagerės bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektų valdymo ir naudojimo reglamentavimas steigiant juridinį asmenį – bendriją.

Vykdyta Daugiabučių namų modernizavimo programa, kurios tikslas – skatinti daugiabučių namų butų savininkus modernizuoti daugiabučius namus ir padėti jiems, didinti energijos efektyvumą, mažinti šildymo išlaidas, užtikrinti mažas pajamas gaunančioms šeimoms (asmenims) palankias sąlygas modernizuoti daugiabučius namus, kuriuose jie gyvena. Sukurtas naujas finansinis mechanizmas, kurį įgyvendinant dalyvauja komerciniai bankai, projektavimo ir statybos darbų rangos organizacijos, viešoji įstaiga Būsto agentūra, valstybės institucijos. Įgyvendinant programą, 2005 metais patvirtinti 54 daugiabučių namų modernizavimo investicijų projektai, kuriems numatyta 4,26 mln. litų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų.

Tobulinant teisinę bazę statybos srityje, ypač daug dėmesio skiriama savavališkų statybų reguliavimo klausimams. Parengtas Lietuvos Respublikos statybos įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Nr. XP-768) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 7 d. nutarimu Nr. 976 pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui. Jame patikslintos nuostatos, susijusios su statinių projektavimu, statybos leidimų išdavimu, savavališkų statybų padarinių šalinimu ir kita. Parengtas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso kai kurių straipsnių pakeitimo įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1279 pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui. Jame numatytos kur kas griežtesnės baudos už savavališkas

statybas. Parengti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimai, sudarysiantys prielaidas užkirsti kelią savavališkoms statyboms, užtikrinti statybų procesą ir statinių kokybės kontrolę. Parengti statybos reglamentų pakeitimai, kuriais sugriežtintos baigtų statinių pripažinimo tinkamais naudoti procedūros: papildomai būtina pateikti pažymą apie statybinių atliekų pridavimą (aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. D1-589). Iš viso parengta ir patvirtinta 18 naujų statybos techninių reglamentų, nustatančių statinio konstrukcijų, statinių paskirties reikalavimus.

Augant ekonomikai, sparčiai buvo plėtojamas ir statybos sektorius. 2005 metais šalies statybos įmonės atliko darbų už 5,8 mlrd. litų (augimas – 16 procentų). Labiausiai padidėjo naujos statybos apimtis. Ši statyba sudarė 45,4 procento visų atliktų statybos darbų apimties. Didėjanti statybos darbų apimtis sąlygojo vietinių statybinių medžiagų gamybos ir naudojimo didėjimą. Daugiau pagaminta visų pagrindinių statybinių medžiagų (cemento, užpildų, betono, skiedinių, plytų, surenkamojo gelžbetonio). Dirbančiųjų statybos sektoriuje pagausėjo 7,2 tūkstančio (12 procentų). Jų atlyginimas padidėjo 15 procentų ir pasiekė vidutiniškai 1400 litų per mėnesį.

Tobulinant teritorijų planavimo sistemą, parengtas Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, kuris Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 8 d. nutarimu Nr. 847 pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui. Siūlomi pakeitimai sudarys galimybes paspartinti teritorijų planavimo dokumentų rengimo procedūras (numatyta galimybė sujungti projekto rengimo etapo atskiras stadijas ir kita). Panaudojant Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas, baigiami rengti visų 10 apskričių bendrieji planai. Daugiau kaip 20 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų skirta 39 savivaldybių teritorijų bendriesiems planams parengti. Tobulinant architektūrinio projektavimo ir statybų organizavimo sistemą, parengtas ir patvirtintas Architektūros politikos kryptių aprašas, parengtas įgyvendinimo priemonių projektas.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Įvertinti statybų valstybinės priežiūros sistemos funkcionavimą ir numatyti priemones šiai sistemai tobulinti.

Padidinti nuomojamo būsto sektoriaus plėtros galimybes, tobulinant socialinio būsto fondo plėtros finansavimo ir privataus būsto nuomos mokesčio mažas pajamas gaunantiems asmenims bei šeimoms kompensavimo sistemą.

Stiprinti ekspertinius pajėgumus pastatų energetinio sertifikavimo srityje, sukurti pastatų energinio naudingumo skaičiavimo ir duomenų kaupimo sistemas.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo nuostatas, įvedančias paprastesnę teritorijų planavimo dokumentų rengimo tvarką, patikslinti teritorijų planavimo teisinę bazę.

Nustatyti Lietuvos kraštovaizdžio erdvinės struktūros tipus ir klasifikaciją, įvertinti gamtinę ir kultūrinę kokybę.

Parengti architektūros teisinio reguliavimo principus nustatančių teisės aktų projektus.

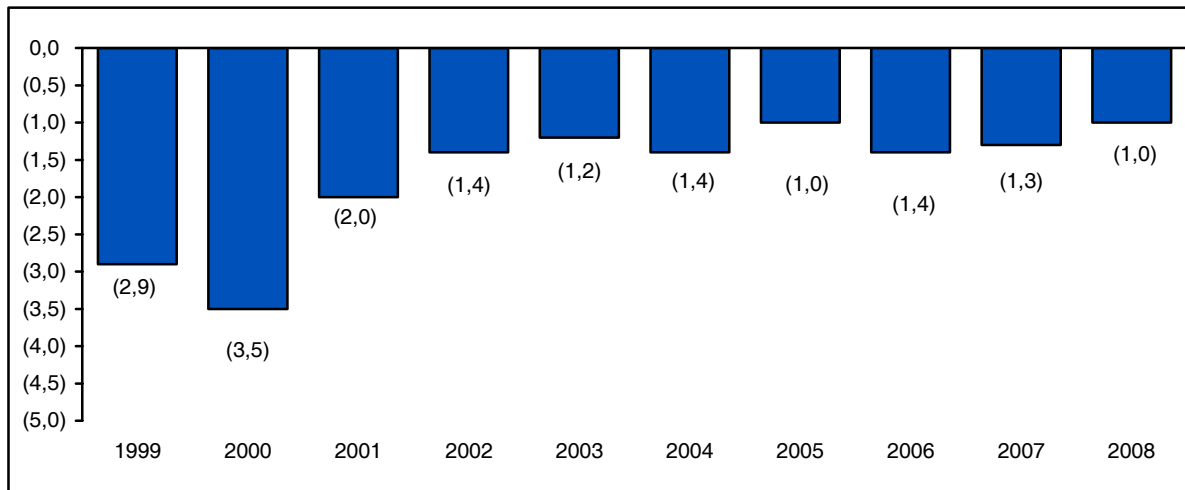
V. FINANSAI

2005 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė vykdė nuosaikią valdžios sektoriaus finansų politiką: užtikrino stabilią finansinę padėtį, gerino mokesčių administravimą, kartu vykdė pensijų sistemos reformą, nekilnojamojo turto restitucijos, atkurtųjų santaupų gražinimo gyventojams išsipareigojimus bei tarptautinius išsipareigojimus, bendrai finansavo Europos Sąjungos paramos lėšomis vykdomus projektus, parengė teisinę bazę mokesčių reformai.

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatą „siekti, kad sprendžiant įsiliejimo į euro zoną klausimus būtų realiai įvertintas šalies ekonomikos augimas ir finansų stabilumas, būtų sudarytos palankios sąlygos toliau plėtoti Lietuvos ūkį ir gerinti žmonių gyvenimo kokybę“, taip pat siekdama 2007 m. sausio 1 d. įsivesti eurą, vadovaudamasi Stabilumo ir augimo paktu ir Bendrosiomis ekonominės politikos gairėmis, Lietuva kasmet (iki euro įvedimo) rengia Lietuvos konvergencijos programą. Lietuvai įstojus į euro zoną, kiekvienais metais bus rengiama Stabilumo programa.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1323 pritarta Lietuvos konvergencijos 2005 metų programai, kuri pateikta Europos Komisijai. Ji 2006 metų vasario mėnesį buvo įvertinta Europos Komisijos kaip iš esmės atitinkanti priimtinių veiksmų kodeksą (angl. *Code of Conduct*). Komisija, gerai vertindama Lietuvos konvergencijos 2005 metų programą, kartu rekomenduoja Lietuvai dar sparčiau mažinti struktūrinį valdžios sektoriaus deficitą ir greičiau pasiekti vidutinės trukmės valdžios sektoriaus deficito tikslus. Be to, rekomenduojama 2006 metais siekti dar mažesnio, nei programoje nurodyta, valdžios sektoriaus deficito.

Lietuvos konvergencijos 2005 metų programoje užsibrėžti valdžios sektoriaus deficito tikslai 2006–2008 metams (14 pav.) tenkina Stabilumo ir augimo pakto reglamentų nuostatas laikytis griežtos fiskalinės politikos, t.y. mažinti fiskalinį deficitą. Tokie deficito tikslai įtvirtina tvarią valdžios sektoriaus finansų politiką, užtikrina, kad valdžios sektoriaus deficitas atitiktų Mastrichto kriterijus, bei didina makroekonominį stabilumą. Jie taip pat leidžia vykdyti ilgalaikį finansų tvarumą lemiančias pensijų sistemos, sveikatos apsaugos reformas, daugiabučių namų modernizavimo programą, įgalina bendrai finansuoti Europos Sąjungos remiamas programas. Lietuvos konvergencijos 2005 metų programoje numatytos mokestinės priemonės, mažinančios darbo ir didinančios kapitalo apmokestinimą, turės teigiamą įtaką žmonių gerovei ir Lietuvos ūkio plėtrai.

14 pav. Valdžios sektoriaus deficitas 1999–2008 metais (BVP procentais).

Šaltiniai:

1999–2004 metams – faktiniai Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys;

2005 metams – išankstinis Finansų ministerijos vertinimas;

2006–2008 metams – Lietuvos konvergencijos 2005 metų programoje numatyti fiskalinio deficito dydžiai.

Lietuva 2005 metais sėkmingai mažino neigiamą šešėlinės ekonomikos įtaką valdžios sektoriaus finansams. Išankstiniais duomenimis, geriau administruojant mokesčius, 2005 metais pajamų iš mokesčių surinkta apie 0,7 procentinio punkto BVP daugiau, nei planuota. Šios pajamos skirtos valdžios sektoriaus 2005 metų deficitui mažinti.

Fiksuoto valiutos kurso sistema pagal Valiutų valdybos principus buvo svarbus stabilios makroekonominės plėtros veiksnys, mažino šalies ir valiutos rizikos premijas ir stabilizavo infliacijos lūkesčius, nors 2005 metais infliacija paspartėjo dėl šoktelėjusių naftos kainų. 2005 metais vidutinė metinė infliacija sudarė 2,7 procento (2004 metais – 1,2 procento); infliacija padidėjo pabrangus maisto produktams ir nealkoholiniams gėrimams, transporto grupės prekėms ir paslaugoms, būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro grupės prekėms ir paslaugoms.

Nors Lietuvos vidutinė metinė infliacija šiuo metu artima besiformuojančiam Mastrichto kriterijui, tikimasi, kad 2006 metų viduryje, kai Europos Taryba vertins Lietuvos atitiktį Mastrichto kriterijams, Lietuvos vidutinė metinė infliacija atitiks šį kriterijų. Kiti rodikliai – valdžios sektoriaus skola, deficitas, ilgalaikės palūkanų normos – šiuo metu su nemaža atsarga tenkina ir 2006 metų viduryje tenkins Mastrichto kriterijus.

BVP didėjimas 2005 metais buvo ir vidutinės trukmės laikotarpiu išliks vienas didžiausių Europoje. Vidaus vartojimas buvo pagrindinis veiksnys, 2005 metais skatinęs BVP didėjimą.

Siekiant techniškai tinkamai ir laiku pasirengti įvesti eurą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 592 buvo sudaryta Euro įvedimo Lietuvos Respublikoje koordinavimo komisija. Atsižvelgiant į šios komisijos pasiūlymus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 1050 buvo patvirtintas Nacionalinis euro įvedimo planas ir Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir

komunikacijos strategija. Nacionalinis euro įvedimo planas nustato pagrindinius euro įvedimo etapus, tvarkaraštį ir tvarką. Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategijos pagrindinis uždavinys – padėti visuomenei pasirengti euro įvedimui.

Labai svarbu tobulinti mokesčių sistemą ir efektyvinti mokesčių administravimą. Siekiant skatinti Lietuvos konkurencingumą didėjimą regione, mažinti darbo jėgos sąnaudas ir gyventojų pajamų mokesčio našta, 2005 m. birželio 7 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo įstatymas (Nr. X-235), kuriuo vadovaujantis dabar esantis 33 procentų pajamų mokesčio tarifas laipsniškai mažinamas 9 procentiniais punktais iki 24 procentų (nuo 2006 m. liepos 1 d. – iki 27 procentų, o nuo 2008 m. sausio 1 d. – iki 24 procentų).

Siekiant maksimaliai užtikrinti, kad būtų panaikintas dvigubas gyventojų pajamų apmokestinimas, 2005 m. gruodžio 22 d. priimtas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo įstatymas (Nr. X-467), t.y. pakeistas nuolatinių Lietuvos gyventojų užsienio valstybėse, kurios yra Europos Sąjungos valstybės narės arba su kuriomis Lietuva yra sudariusi ir taiko dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis, gautų pajamų dvigubo apmokestinimo išvengimo metodas – Lietuvos gyventojų pajamos, gautos minėtose valstybėse (išskyrus palūkanas, dividendus ir honorarus), neapmokestinamos pajamų mokesčiu Lietuvos Respublikoje, jeigu pajamų mokestis arba jam tapatus mokestis nuo šių pajamų nustatyta tvarka jau buvo sumokėtas tose užsienio valstybėse.

Norint suvienodinti konkurencines sąlygas komercinėje ūkinėje veikloje dalyvaujantiems subjektams, 2005 m. birželio 7 d. priimtas Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (Nr. X-233), kuriame taip pat nustatytas tarptautinėje nekilnojamojo turto apmokestinimo praktikoje vyraujančių nekilnojamojo turto vertinimo metodų taikymas nustatant nekilnojamojo turto mokestinę vertę.

Skatinant užsienio investicijas į Lietuvos Respublikos ūkį, vis gausėja dvigubo pajamų apmokestinimo išvengimo sutarčių. 2005 metais pradėtos derybos dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarties sudarymo su Indija, Bulgarija, parafuotos dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys su Serbija ir Juodkalnija bei Izraeliu, pasirašyta ir ratifikuota dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis su Austrija, ratifikuota dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartis su Liuksemburgu, taip pat nauja sutartis su Estija.

Siekiant plėtoti kokybiškai naujus mokesčių administratoriaus ir mokesčių mokėtojų santykius, skatinti juos tinkamai vykdyti mokestines prievoles, geranoriškai bendradarbiauti su mokesčių administratoriumi, pakeista pridėtinės vertės mokesčio permokos likučio grąžinimo tvarka, t.y. pakeistos Mokesčio permokos (skirtumo) grąžinimo (įskaitymo) taisyklės, patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Finansų ministerijos viršininko 2005 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. VA-78. Pakeitimo tikslas – pritaikius „žaliojo koridoriaus“ principą, supaprastinus ir pagreitinus pridėtinės vertės mokesčio grąžinimą, maksimaliai sumažinti sąžiningo verslo trikdymą įmonėms, atitinkančioms tam tikrus

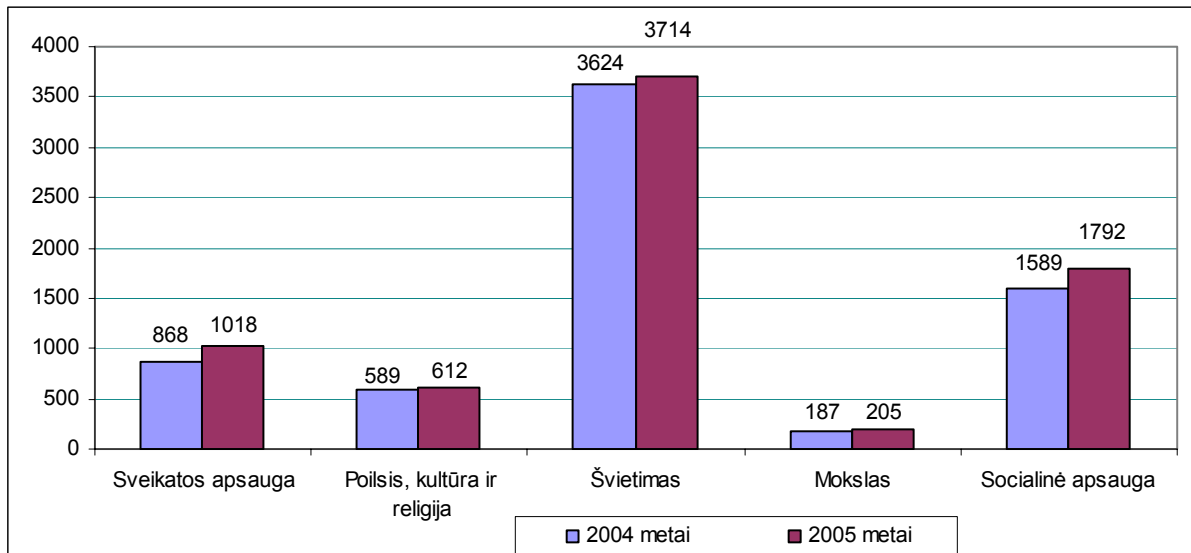
patikimumo kriterijus. Pridėtinės vertės mokesčio permokos likutis pradėtas gražinti per 5 darbo dienas. Anksčiau šis terminas buvo 30 dienų. Be to, numatyta galimybė mokesčių permoką (skirtumą) gražinti be mokėtojo prašymo.

Augant mokesčių mokėtojų kompiuterizavimo lygiui, daugiau dėmesio skiriama elektroninių paslaugų teikimui. Vis daugiau šalies mokesčių mokėtojų įsitikina elektroninio deklaravimo teikiama nauda ir patogumu. 2004 metų kovą pradėjusi veikti elektroninio deklaravimo sistema leidžia pildyti ir teikti deklaracijas nuotoliniu būdu (internetu). Elektroninės deklaracijos labai sumažina elementarių klaidų tikimybę, todėl mokesčių mokėtojai geba greičiau ir tiksliau pateikti duomenis. Taip išvengiama papildomų išlaidų ir laiko sąnaudų tikslinant deklaracijas. Bendras elektroninio deklaravimo sistemos vartotojų skaičius per 2005 metus, palyginti su 2004 metais, padidėjo daugiau kaip keturgubai ir siekė 123 tūkstančius. 2006 metais Valstybinės mokesčių inspekcijos teikiamos elektroninės viešosios paslaugos bus plėtojamoms toliau.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 23 d. nutarimu Nr. 694 reorganizavus Importuotojų ir eksportuotojų registrą, įsteigtas Muitinės prievolinkų registras. Įsteigus Muitinės prievolinkų registrą, sudarytos prielaidos vienoje duomenų bazėje kaupti duomenis apie Europos Sąjungos valstybių narių (iš jų ir Lietuvos Respublikos), taip pat trečiųjų šalių fizinius ir juridinius asmenis, Lietuvos Respublikos muitinėje deklaravusius prekes importo/eksporto muitinės procedūroms, arba tuos, kurie yra muitinio tranzito procedūros vykdytojai. Sukurta patogi duomenų apie šiuos asmenis teikimo suinteresuotoms institucijoms infrastruktūra. Muitinės prievolinkų registre sukaupia informacija leidžia efektyviau panaudoti ją muitų teisės pažeidimų prevencijai, nustatyti pažeidėjus.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programoje numatytus išipareigojimus finansų srityje, buvo siekiama, kad valstybiniai ištekliai būtų paskirstomi ir naudojami racionaliai ir pagal paskirtį. Buvo stengiamasi užtikrinti svarbiausių valstybės reikmių finansavimą, toliau nuolat buvo didinamas socialinės apsaugos, švietimo, mokslo, sveikatos apsaugos ir kultūros finansavimas.

Antai nacionalinio biudžeto asignavimai socialinės apsaugos srityje 2005 metais, palyginti su 2004 metais, buvo padidinti 204 mln. litų (12,8 procento) ir sudarė 1792 mln. litų; sveikatos apsaugos srityje – padidinti 150 mln. litų (17 procentų) ir sudarė 1018 mln. litų; švietimo srityje – padidinti 90 mln. litų (2,5 procento) ir sudarė 3714 mln. litų; kultūros srityje – padidinti 24 mln. litų (4 procentais) ir sudarė 612 mln. litų; mokslui papildomai skirta 18 mln. litų (9,6 procento) ir biudžeto asignavimai sudarė 205 mln. litų.

15 pav. Nacionalinio biudžeto asignavimai pagal sritis (mln. litų).
Šaltinis – Finansų ministerijos duomenys.

Kaip ir anksčiau, 2005 metais valstybės kapitalo investicijos buvo koncentruojamos pagrindiniams Lietuvos Respublikos Vyriausybės užsibrėžtiems strateginiams tikslams įgyvendinti. Įgyvendinant šiuos tikslus, valstybės lėšos pirmiausia buvo skiriamos projektams, susijusiems su išipareigojimų Europos Sąjungai vykdymu, ekonominio ir socialinio atotrūkio nuo Europos Sąjungos valstybių narių mažinimu, taip pat krašto apsaugos, kaip kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalies, bei regionų socialinės infrastruktūros plėtojimu. Atsižvelgiant į tai, keitėsi ir valstybės kapitalo investicijų struktūra – vis daugiau valstybės lėšų buvo skiriama kartu su Europos Sąjunga vykdomiems ir šalies saugumą užtikrinantiems projektams finansuoti. Naudojantis Europos Sąjungos paramos fondais ir prioritetiniu valstybės finansavimu, buvo sudarytos palankios sąlygos plėtoti informacinę ir žinių visuomenę, užtikrinti tolesnę transporto ir aplinkos apsaugos infrastruktūros plėtrą per įgyvendinamus investicijų projektus.

Nebuvo užmirštas ir su šalies gyventojų kasdienio gyvenimo kokybės gerinimu susijusių poreikių tenkinimas panaudojant investicijas. Toliau buvo didinamas kultūros, švietimo, sveikatos ir socialinės apsaugos sričių investicijų projektų finansavimas.

Siekdama užtikrinti finansų rinkos stabilumą, Finansų įstaigų bei draudimo įmonių veiklos reglamentavimo ir priežiūros koordinavimo komisija, sudaryta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. IX-1679, 2005 metų gegužę sudarė darbo grupę, kad ši įvertintų esamą finansinio stabilumo ir krizių valdymo sistemą Lietuvoje ir parengtų teisės aktų projektus, reikiamus šiai sistemai tobulinti.

Siekiant skatinti pinigų, kapitalo ir draudimo rinkų efektyvų funkcionavimą ir sklandų įsiliejimą į Europos Sąjungos finansų rinkas, atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisę, buvo tobulinami ir rengiami nauji teisės aktai, susiję su vertybinių popierių rinka, įstaigų, priklausančių finansų konglomeratui, priežiūra, mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemomis ir draudimo veikla.

2005 metais toliau buvo grąžinami rubliniai indėliai – baigta atsiskaityti su Lietuvos Respublikos gyventojų santaupų atkūrimo įstatyme (1997 m. birželio 5 d., Nr. VIII-240) nustatytos antrosios grupės indėlininkais ir pradėta atsiskaityti su trečiosios grupės indėlininkais. Iš viso per 2005 metus į gyventojų indėlių sąskaitas pervesta 253,2 mln. litų atkurtų santaupų.

Toliau buvo vykdomi valstybės įsipareigojimai kompensuoti piliečiams už valstybės išperkama nekilnojamąjį turtą. Lietuvos Respublikos 2005 metų valstybės biudžete kompensacijoms buvo numatyta 154,5 mln. litų, iš jų 104,5 mln. litų – už žemę, miškus ir vandens telkinius, 50 mln. litų – už gyvenamuosius namus, jų dalis ir kompensacijoms už išperkama nekilnojamąjį turtą religinėms bendrijoms išmokėti. 2005 metų pabaigoje Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įvertinusi valstybės finansines galimybes, iš skolintų lėšų papildomai kompensacijoms skyrė 150 mln. litų: 100 mln. litų – kompensacijoms už žemę, miškus ir vandens telkinius, 50 mln. litų – už namus, jų dalis ir butus.

Pagal Lietuvos Respublikos kompensacijų už valstybės išperkama nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat valstybės garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymą (1998 m. birželio 16 d., Nr. VIII-792) iki 2006 m. gruodžio 31 d. bus visiškai atsiskaityta su pirmosios grupės piliečiais – jiems bus išmokėta visa priklausanti kompensacijos už valstybės išperkama nekilnojamąjį turtą suma.

2005 metais pradėta viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sistemos reforma, kurios tikslas – sudaryti teisingas, administracines sąlygas visame viešajame sektoriuje pereiti prie buhalterinės apskaitos tvarkymo taikant kaupimo principą. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 718 pritarė Viešojo sektoriaus buhalterinės apskaitos ir finansinės atskaitomybės sistemos reformos koncepcijai. Joje numatytos priemonės pradėtos vykdyti 2005 metais ir bus vykdomos iki 2008 metų.

Tobulindama viešųjų pirkimų organizavimo tvarką, Lietuvos Respublikos Vyriausybė pateikė ir Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. gruodžio 22 d. priėmė Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymą (Nr. X-471), kurio tikslai ir uždaviniai yra suderinti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisę su Europos Sąjungos teisės reikalavimais, skatinti konkurenciją ir rinkos plėtrą, garantuoti lygiateisiškumo, skaidrumo principus, užtikrinti racionalų lėšų, skirtų viešiesiems pirkimams, naudojimą.

2005–2008 metų laikotarpiu Lietuvos ekonomikai labai svarbu efektyviai panaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitos Europos Sąjungos finansinės paramos lėšas. 2005 metais sėkmingai veikė sukurta Europos Sąjungos struktūrinių fondų administravimo ir valdymo sistema. Lėšos skirstomos atsižvelgiant į nacionalinius prioritetus, užfiksuotus Lietuvos 2004–2006 metų bendrajame programavimo dokumente (BPD), o informacija apie galimybes gauti paramą, paramos teikimo procedūras ir jau patvirtintus projektus nuolat skelbiama atsakingų institucijų interneto svetainėse, vietos ir šalies periodinėje spaudoje, per radiją ir televiziją.

2005 metais buvo toliau prižiūrima, kaip finansuojami ir įgyvendinami PHARE programos projektai. Įgyvendinant pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės projektus, buvo toliau stiprinami Lietuvos institucijų administraciniai gebėjimai. Atsižvelgiant į sukauptą patirtį, toliau buvo tobulinama Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo paramos administravimo teisinė bazė. 2005 metais, palyginti su ankstesniais metais, iš Europos Komisijos gauta 266 mln. litų didesnė Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo paramos lėšų suma.

Integruojantis į euro zonos finansų rinkas ir siekiant efektyviai valdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės skolinius išpareigojimus, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 1 d. nutarimu Nr. 602 buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos krypties aprašas. Jame įtvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės siekis skolinimosi poreikį finansuoti platinant likvidžias Vyriausybės vertybinių popierių emisijas vidaus ir euro zonos finansų rinkose bei efektyviai naudoti trumpalaikes finansines priemones. Apraše numatyti mokėtinų palūkanų ir skolos portfelio struktūros limitai, kurių laikomasi.

2005 m. birželio 16 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo pakeitimo įstatymas (Nr. X-251), kuriame, be kitų valstybės skolos valdymui svarbių naujų nuostatų, yra nuostata, leidžianti teikti garantijas už kredito unijų teikiamus kreditus. Taip buvo suvienodintos veiklos sąlygos visoms Lietuvoje veikiančioms kredito įstaigoms ir skatinant tolesnę kredito unijų plėtrą sudarytos sąlygos kurti veiksmingesnę žemės ūkio subjektų kreditavimo sistemą.

Valstybės skola 2005 metų pabaigoje sudarė 13,31 mlrd. litų, arba 18,7 procento BVP, t.y. 0,8 procentinio punkto mažiau nei 2004 metų pabaigoje. Esant 60 procentų leistinai ribai pagal Mastrichto kriterijų, skolos lygis buvo vienas žemiausių iš Europos Sąjungos valstybių.

2005 metais tarptautinė kredito reitingų agentūra „Standard & Poor’s“, įvertinusi apdairią Lietuvos fiskalinę politiką, spartų ekonomikos augimą ir dėl planuojamo euro įvedimo sumažėsiančią mokėjimų balanso riziką, padidino Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta reitingą nuo „A -“ iki „A“, o trumpalaikio skolinimosi – nuo „A-2“ iki „A-1“.

Siekiant susilpninti valiutų kursų svyravimo įtaką skolos aptarnavimo išlaidoms ir šias išlaidas sumažinti, 2005 metais anksčiau laiko buvo gražinta 545 mln. litų paskolų. Refinansavimui pasirinktos paskolos tomis valiutomis, kurių kurso svyravimas lito atžvilgiu galėtų sukelti skolos aptarnavimo išlaidų svyravimus ateityje, taip pat paskolos už palyginti dideles palūkanų normas.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Vidutinės trukmės laikotarpiu (2006–2008 metais) užtikrinant ekonominės politikos tikslų įgyvendinimą, siekti sumažinti struktūrinį valdžios sektoriaus deficitą, kad jis neviršytų 1 procento BVP.

Siekti, kad, ateityje sumažėjus struktūrinių reformų poreikiui, valdžios finansai būtų subalansuoti arba pertekliniai.

2006–2008 metais numatomos priemonės vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinės politikos tikslams pasiekti:

įgyvendinus gyventojų pajamų mokesčio reformą, užtikrinti, kad darbo ir kapitalo apmokestinimo subalansavimas sudarytų sąlygas didinti verslo konkurencingumą ir pelningumą, nedidintų fiskalinio deficito ir leistų nevykdyti prociklinės politikos;

vidutinės trukmės laikotarpiu toliau gerinti mokesčių administravimą: viršplanines pajamas skirti vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinio deficito užduotims pasiekti;

kuo racionaliau panaudoti valdžios sektoriaus išlaidas: didinti investicijas, pagal galimybes didinti asignavimus sveikatos apsaugai ir švietimui;

valdžios sektoriaus nepanaudotas planines išlaidas, galinčias atsirasti dėl vėluojančio Europos Sąjungos paramos bendrojo finansavimo ar kitų priežasčių, skirti fiskaliniam deficitui mažinti;

sprendžiant Lietuvos įsiliejimo į euro zoną klausimus, realiai įvertinti šalies ekonomikos augimą ir finansų stabilumą; glaudžiai bendradarbiauti su Europos Sąjungos Ekonomikos ir finansų komiteto sekretoriato ir Europos Komisijos pareigūnais (teikti jiems informaciją apie Lietuvos makroekonominę ir finansinę padėtį bei jos perspektyvas).

Siekiant valstybės strateginių tikslų, bus toliau įgyvendinamos pradėtosios investicinės priemonės, valstybė vis daugiau investuos į švietimo ir mokslo, kultūros, socialinės apsaugos, sveikatos apsaugos sritis, bus spartinama žinių visuomenės plėtra, didinamas Lietuvos, kaip tranzito šalies, patrauklumas modernizuojant ir plečiant Lietuvos kelių tinklą, integruojant jį į bendrą Europos Sąjungos transporto kelių sistemą.

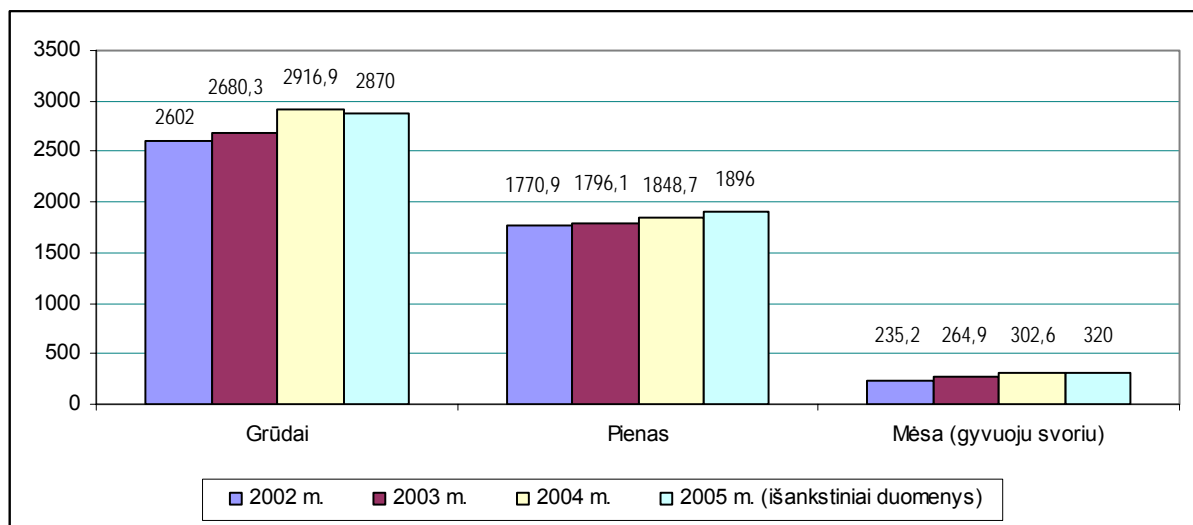
VI. KAIMO IR ŽEMĖS ŪKIO PLĖTRA

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, padidėjo parama žemės ūkiui ir kaimo plėtrai. 2005 metais Žemės ūkio ministerijos vykdomoms programoms finansuoti iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto skirta per 1,5 mlrd. litų. Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos administravo Specialiosios žemės ūkio ir kaimo rėmimo 2000–2006 metų programos (SAPARD) priemonės, Kaimo plėtros 2004–2006 metų plano (KPP) priemonės, Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonės bei nacionalinę paramą. Iki 2005 m. gruodžio 31 d. pagal SAPARD programą pasirašyta 870 sutarčių už 608 mln. litų, išmokėta 563 mln. litų (iš jų 2005 metais – 140 mln. litų), pagal KPP priemonės išmokėta 388 mln. litų, pagal BPD priemonės – 38 mln. litų.

Už 2005 metais deklaruotus žemės ūkio naudmenų plotus ir gyvulius žemdirbiai gaus apie 788 mln. litų tiesioginių išmokų, arba 185 mln. litų daugiau nei 2004 metais. Nacionalinei mokėjimo agentūrai paraiškas tiesioginėms išmokoms už 2005 metais deklaruotus žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus gauti pateikė 226,6 tūkst. žemės ūkio veiklos subjektų.

Pirmieji paramos administravimo metai parodė, jog itin padidėjus paramos gavėjų skaičiui paramos išmokėjimo rezultatai nėra visiškai tenkinami. Todėl tobulinama Europos Sąjungos ir nacionalinės paramos mokėjimo sistema. Siekiant, kad ir kaime pradėtų veikti vadinamasis vieno langelio principas, nuspręsta dalį valstybinių paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai administravimo funkcijų perkelti į savivaldybių seniūnijas ir įsteigti jose papildomus specialistų etatus.

Įgyvendinant priemones žemės ir maisto ūkio konkurencingumui ir kaimo plėtrai užtikrinti, gerėja bendrieji žemės ūkio sektoriaus rodikliai. Statistikos departamento prognoziniais skaičiavimais, bendroji žemės ūkio produkcija galiojusiomis kainomis 2005 metais siekė 5,1 mlrd. litų ir, palyginti su 2004 metais, padidėjo 14 procentų, iš jos gyvulininkystės produkcija – 18 procentų, augalininkystės produkcija – 10 procentų.

16 pav. Pagrindinių žemės ūkio produktų gamyba 2002–2005 metais (tūkst. tonų).

Šaltinis – Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

2005 metais buvo supirkta daugiau galvijų ir paukščių, kiaulių supirkimas šiek tiek sumažėjo. Natūralaus pieno supirkta 5 procentais daugiau, o jo supirkimo kaina (676 Lt/t) buvo 89 Lt/t, arba 15 procentų didesnė nei 2004 metais. Pieno supirkimo kainos didėjimą lėmė nuolat gerėjanti pieno kokybė, pieno ūkių stambėjimas, atsivėrusi bendroji Europos Sąjungos rinka. Galvijų supirkimo kainos padidėjo 35 procentais.

Padidėjo žemės ūkio produktų supirkimas, kainos ir teikiama žemdirbiams parama, daugiau pajamų gavo ir žemės ūkio produktų gamintojai. Eurostato duomenimis, vieno sąlyginio žemės ūkio sektoriaus darbuotojo realiosios pajamos 2005 metais padidėjo 24,6 procento, palyginti su 2004 metais.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatas, parengtas Valstybinės kaimo plėtros 2006–2008 metų programos projektas, kuriame numatytos teisinės, ūkinės, socialinės ir kultūrinės žemės ūkio ir kaimo plėtros priemonės, jų finansavimo šaltiniai.

Buvo parengtas spartesnio tiesioginių išmokų lygio suvienodinimo su Europos Sąjungos valstybėmis senbuvėmis veiksmų planas, taip pat pasiūlymai dėl žemės ūkio produktų gamybos kvotų pakeitimo atsižvelgiant į realią situaciją ir aplinkos sąlygų analizę. 2005 metais susitikimuose su Europos Sąjungos valstybių žemės ūkio ministrais ir Europos Sąjungos žemės ūkio ir kaimo plėtros komisare Mariann Fischer Boel Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministrė siūlė inicijuoti spartesnį Europos Sąjungos tiesioginių išmokų ir kaimo plėtros paramos lygio suvienodinimą, ieškojo galimybes padidinti perspektyviausių šakų žemės ūkio produktų gamybos kvotas. Šiuo klausimu buvo keletą kartų kreiptasi į Europos Komisiją raštu, tačiau gautas neigiamas atsakymas.

Buvo įgyvendinamos Europos Sąjungoje taikomos intervencinio pirkimo, paramos privačiam saugojimui priemonės pieno ir grūdų sektoriuose, taip pat Lietuvos maisto produktų eksporto į trečiąsias šalis skatinimo ir paramos produktų vartojimui didinti priemonės – remiamas pieno produktų vartojimas švietimo įstaigose, įgyvendinančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ugdymo programas, skatinama vartoti pieno produktus, vaisius ir daržoves, cukrų ir jo produktus pašarų ir maisto gamybos įmonėse ir ne pelno organizacijose.

Europos Komisija pagal pateiktus duomenis Lietuvai leido privačiai saugoti 700 tonų ilgo nokinimo sūrių. Buvo parengti reikiami teisės aktai šiai procedūrai pradėti. Baigus privatų sūrių saugojimą, 2006 metų I ketvirtį įmonėms už tai bus išmokėta apie 250 tūkst. litų.

Intervenciniu būdu perkamiems grūdams saugoti atrinkti intervenciniai sandėliai ir parengtos Intervencinio grūdų pirkimo taisyklės, patvirtintos valstybės įmonės Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūros generalinio direktoriaus 2005 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 2005/111-178. Intervenciniu būdu supirkta 237 tūkst. tonų 2005 metų derliaus grūdų. Siekiant sudaryti žemės ūkio veiklos subjektams, turintiems tinkamus sandėlius, galimybę vykdyti intervencinio sandėlio funkcijas, atsižvelgiant į žemės ūkio savivaldos institucijų pasiūlymus, žemės ūkio ministro 2005 m. rugpjūčio 12 d. įsakymu Nr. 3D-399 iš dalies pakeistas Intervencinio sandėlio grūdų saugyklų techninis reglamentas, atsisakyta sąlygos turėti geležinkelio atšaką, iki 1000 tonų sumažintas privalomasis grūdų talpyklos tūris. Įvertinus grūdų intervencinio pirkimo pirmaisiais narystės Europos Sąjungoje metais eigą, 2005 metų gegužę kreiptasi į Europos Komisiją su prašymu papildyti Lietuvos intervencinių centrų sąrašą. Europos Komisija į prašymą neatsižvelgė, tačiau 2005 metų gruodį gautas papildomas pranešimas, kad Lietuvos prašymas dėl intervencinių centrų skaičiaus padidinimo gali būti nagrinėjamas. Tad intervencinių centrų racialesnio išdėstymo bus siekiama 2006 metais.

2005 metais gerokai suaktyvėjo užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais, ypač prekyba su Europos Sąjungos valstybėmis. Daugiau eksportuota pieno produktų, mėsos ir mėsos produktų, cukraus ir konditerijos gaminių, padidėjo grūdų eksportas. Palyginti su 2004 metais, žemės ūkio ir maisto prekių eksportas padidėjo 42 procentais ir sudarė 4213 mln. litų, importas padidėjo 25 procentais ir sudarė 3692,6 mln. litų. Teigiamas prekybos balansas – 520,4 mln. litų.

Už eksportuotus grūdus, pieną ir pieno produktus, mėsą ir mėsos produktus, cukrų ir cukraus produktus ir už produktus, neįtrauktus į Romos sutarties I priedą, 2005 metais įmonėms išmokėta 151 mln. litų eksporto gražinamųjų išmokų.

2005 metais Lietuvos maisto pramonės ir žemės ūkio įmonės dalyvavo 7 tarptautinėse parodose. Surengta profesionali degustacija „*DEGUSTALIT 2005*“, kurios tikslas – skatinti lietuviškų maisto produktų vartojimą ir gerinti jų kokybę. Sukurtas reprezentacinis žemės ūkio ir maisto produktų prekės ženklas „*Lithuania. From field to your table*“ (*Lietuva. Nuo lauko iki stalo*). Tobulinamas ir nuolat atnaujinamas internetinis eksporto katalogas „Virtualioji mugė“ (www.litfood-fair.com). Vykdomas prekybos sąlygų informacinis projektas paskelbtas tinklalapyje <http://prekyba.litfood-fair.com>.

Padidėjus Europos Sąjungos investicinei paramai ir žemės ūkiui skiriamoms tiesioginėms ir kompensacinėms išmokoms, žemdirbiai ir kaimo verslininkai pradėjo daugiau skolintis gamybai modernizuoti, konkurencingumui didinti, alternatyviems verslams plėtoti. Todėl padidėjo ir garantijų, teikiamų už bankų išduodamus kreditus, poreikis. Pasinaudoję Žemės ūkio paskolų garantijų fondo teikiamomis valstybės garantijomis, 333 žemdirbiai ir kaimo verslininkai iš bankų 2005 metais pasiskolino 180 mln. litų. Tai beveik dvigubai daugiau nei 2004 metais. Atsižvelgdama į tai, Lietuvos Respublikos Vyriausybė kasmet didina valstybės garantijų limitą.

Remdama tolesnę kredito unijų plėtrą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. rugpjūčio 25 d. nutarimu Nr. 930 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugpjūčio 22 d. nutarimo Nr. 912 „Dėl Žemės ūkio paskolų garantijų fondo“ pakeitimo“ priėmė sprendimą teikti valstybės garantijas ir už kredito unijų išduodamus kreditus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė nemažai dėmesio skiria ekologiniam žemės ūkiui. Todėl ekologinių ūkių Lietuvoje nuolat daugėja. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, ekologinė žemdirbystė remiama pagal KPP priemonę „Agrarinė aplinkosauga“, o išmokos narystės Europos Sąjungoje sąlygomis pagal atskiras pasėlių rūšis padidėjo trigubai. Ekologinės gamybos ūkių skaičius ir jų plotai 2005 metais, palyginti su 2003 metais, padidėjo apie 2,6 karto. 2005 metais sertifikuota 1811 ekologinės gamybos ūkių, o sertifikuotas plotas siekė 69430 ha, arba apie 2,7 procento visų deklaruotų tiesioginėms išmokoms šalies žemės ūkio naudmenų. Ekologinė gamyba persiorientuoja į prekinę, jau sudarytos sutartys su stambiaisiais prekybos tinklais dėl prekybos ekologiškais maisto produktais.

Vis didesni mastą šalyje įgauna biokuro gamyba. 2005 metais pagaminta per 13 tūkst. tonų skystųjų biodegalų, skirtų transportui. Šiuos degalus akcinė bendrovė „Mažeikių nafta“ maišys su mineraliniais degalais. Biodegalų gamybai buvo supirktas 32 tūkst. tonų rapsų ir 36 tūkst. tonų grūdų. Šių degalų gamybos pajėgumai plečiami, todėl ne maisto reikmėms naudojamos žemės ūkio produkcijos poreikiai ateityje didės. Biodegalų gamyba kol kas yra nuostolinga, todėl jų gamintojams mokama kompensacija po 160 litų už toną sunaudotų rapsų ir po 60 litų už toną grūdų. Nuo 2006 metų už toną biodegalų gamybai sunaudotų grūdų bus mokama po 114 litų.

Gerinant žemės ūkio produkcijos ir maisto produktų kokybę bei tobulinant kokybės įvertinimo sistemą, toliau modernizuotos maisto produktų tyrimo laboratorijos: išplėsta jų akreditavimo sritis, žirgynų, avių selekcinio genetinio centro ir kitos su gyvulininkystės produkcijos kokybės gerinimu susijusios laboratorijos, toliau atnaujinama kokybės rodiklių nustatymo įranga, diegiami tinkamo jautrumo metodai valstybės įmonėje „Pieno tyrimai“. Tobulinama praktinio žemės ūkio specialistų rengimo bazė.

Pagerėjo superkamo pieno kokybė. 93,2 procento viso 2005 metais supirkto pieno atitiko Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus. Nuo 2006 m. balandžio 1 d. formuojant pieno supirkimo kainas pagal numatomą patvirtinti Pieno supirkimo kainų priemokų ir nuoskaitų rekomendacinį diferencijavimo aprašą, šių kainų, mokamų stambiesiems ir smulkiesiems gamintojams, skirtumas gali būti ne didesnis kaip 30 procentų.

Diegiama Europos Sąjungos reikalavimus atitinkanti kiaulių ir galvijų skerdenų kokybės įvertinimo ir atsiskaitymo už skerdenas sistema, skatinanti auginti mėsinių veislių galvijus ir geresnių mėsinių savybių kiaules. 2005 metais pagal ją suklasifikuota per 852 tūkst. galvijų ir kiaulių skerdenų. Nuo 2005 metų spalio didžiosios skerdyklos pradėjo realiai apmokėti galvijų augintojams pagal skerdenų klasifikavimo rezultatus, o tai suteikia augintojams galimybę sužinoti tikrąją jų užaugintų galvijų vertę, kartu skatina gerinti galvijų kokybę, didinti galvijienos sektoriaus konkurencingumą Europos Sąjungos rinkoje.

Pagal patvirtintus sąrašus Lietuvoje šiuo metu maisto produktus gamina 388 įmonės: 219 mėsos, 13 paukštienos ir 2 triušienos perdirbimo įmonės, 45 šaltieji sandėliai, 49 žuvų perdirbimo įmonės ir žvejojimo laivai, 37 pieno perdirbimo įmonės ir 23 kitos įmonės. Iš jų į Europos Sąjungos rinką savo produkciją gali tiekti 84 mėsos, 9 paukštienos, 36 pieno, 42 žuvų perdirbimo įmonės ir žvejojimo laivai, 72 kitos įmonės. 60 maisto tvarkymo įmonių patvirtinta tiekti maistą į Rusijos Federaciją. Mūsų šaliai tapus Europos Sąjungos nare, Lietuvos mėsos, pieno ir žuvų sektoriaus 44 įmonėms modernizuoti buvo suteiktas pereinamasis laikotarpis. Šiuo metu liko tik 7 įmonės, kurios turi užbaigti modernizavimą, kad atitiktų Europos Sąjungos reikalavimus. Tai didina pasitikėjimą Lietuvoje pagamintais produktais, sudaro sąlygas plėtoti eksportą.

Įgyvendinamos smulkaus ūkio modernizavimo ir gyvybingumo stiprinimo priemonės. Pagal KPP priemonę „Parama pusiau natūriniais restruktūrizuojamiems ūkiams“ gauta 1,3 tūkst. paraiškų, kuriose prašoma 5,1 mln. litų paramos; pagal priemonę „Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos“ – 7,5 tūkst. paraiškų, kuriose prašoma 51 mln. litų paramos. Teikiama parama alternatyvioms žemės ūkiui veiklos rūšims.

Jauniesiems ūkininkams sudarytos palankesnės sąlygos gauti kreditus su garantija. 2005 metais Žemės ūkio paskolų garantijų fondui suteikus garantijas bankams, 101 jaunajam ūkininkui bankai paskolino 31 mln. litų. Be to, skolinimosi išlaidoms sumažinti kompensuojama palūkanų bei draudimo įmokų dalis. Nacionalinė mokėjimo agentūra gavo 753 paraiškas, kuriose jaunieji ūkininkai prašo 62 mln. litų paramos; iki 2006 m. sausio 1 d. pasirašytos 332 sutartys, kuriose numatyta išmokėti 27 mln. litų, iki 2006 m. sausio 1 d. išmokėta 10 mln. litų.

Siekiant tolygesnės regioninės plėtros, išmokomis palaikomos žemės ūkio veiklos subjektų, ūkininkaujančių mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse, pajamos. 2005 metais pagal KPP priemonę „Mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais“ Nacionalinė mokėjimo agentūra gavo 110 tūkst. paraiškų, kuriose prašoma 190 mln. litų paramos. 2005 metais pagal priemonę „Žemės ūkio paskirties žemės apželdinimas mišku“ gautos 479 paraiškos, kurias įgyvendinus 2500 ha žemės bus apželdinta mišku. Prašoma paramos suma – 8,3 mln. litų (įskaitant 2004 metų išsipareigojimus).

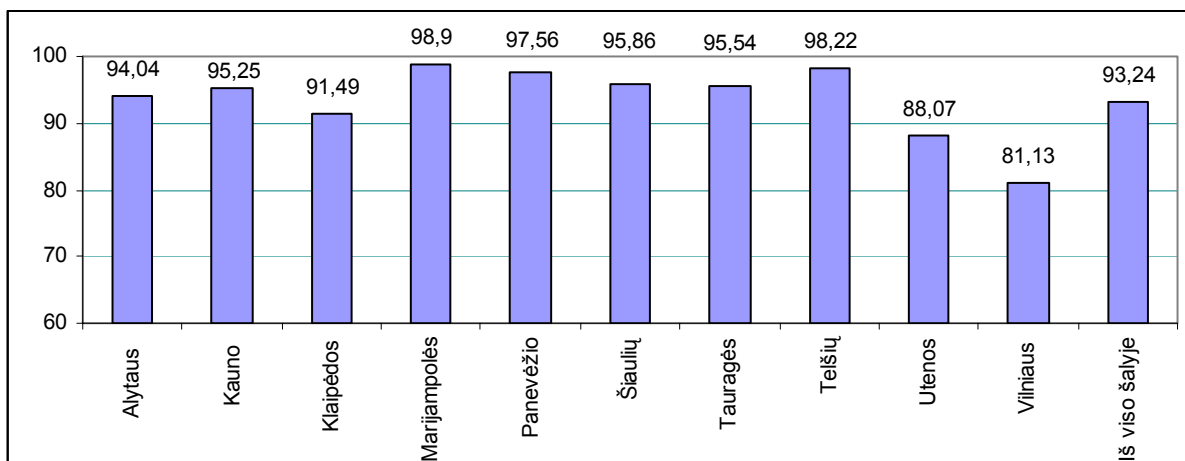
Skatinant kooperaciją, kai kuriose BPD priemonėse kooperatinėms bendrovėms (kooperatyvams) numatyti prioritetai. Pagal šias priemones paraiškas paramai gauti pateikė 16 kooperatinių bendrovių (kooperatyvų), kurių prašoma bendra paramos suma viršija 15 mln. litų.

Įgyvendinant projektus pagal BPD „Kaimo plėtros ir žuvininkystės“ prioriteto priemonės „Kaimo vietovių pritaikymo ir plėtros skatinimas“ veiklos sritį „Žemės ūkio vandentvarka“, kuriai skirta iš viso 50,9 mln. litų, buvo gautos 36 paraiškos (joms tenkinti reikėtų 56,7 mln. litų), iš jų 24 – iš savivaldybių, 12 – iš kaimo bendruomenių. Visi projektai pripažinti tinkamais finansuoti, tačiau 4 kaimo bendruomenių projektams neužteko lėšų.

Žemės ūkio ministro 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 3D-447 patvirtinta Melioracijos programa 2006–2008 m., kuriai įgyvendinti 2006 metais skirta 67,5 mln. litų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų (2002–2005 metais buvo skiriama po 45 mln. litų). Savivaldybės 2005 metais iš melioruotos žemės savininkų gavo paraiškų valstybės finansinei paramai, kurios bendra suma – 5 mln. litų. Tokia parama numatyta Lietuvos Respublikos 2006 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme. Žemės savininkų indėlis, kaip numatyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programoje, – 15 procentų projektų vertės. Bus rengiami teisės aktai, reglamentuojantys žemės savininkų įtraukimą į melioracijos sistemų valdymą.

Siekama sutvarkyti apleistą žemę. Inventorizuotas žemės fondas pagal Eurostato reikalavimus visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Pagal Melioruotos žemės ir melioracijos statinių būklės įvertinimo metodiką 2006 metais bus įvertinta melioruotos žemės ir melioracijos statinių būklė techniniu ir agrotechniniu požiūriais visose 52 savivaldybėse, kurių teritorijoje yra melioracijos statinių.

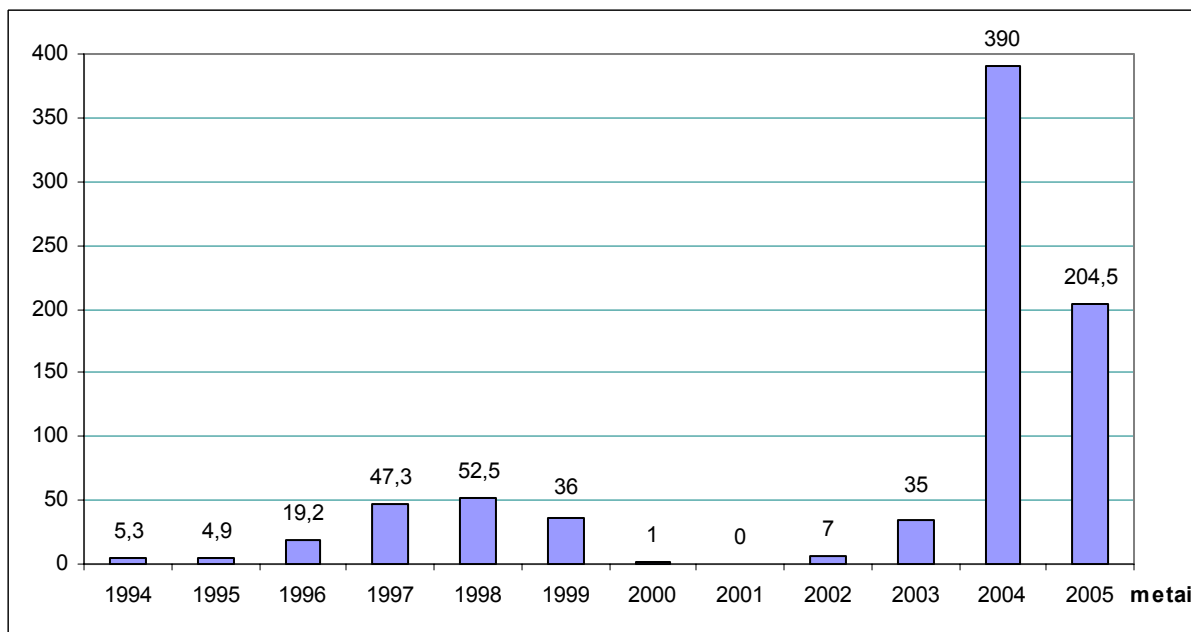
Iki 2006 metų kaimo gyvenamosiose vietovėse nuosavybės teisės atkurtos į 3,82 mln. ha žemės. Piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo darbai iš esmės baigti 295 kadastro vietovėse, nuosavybės teisės nuo 95,1 procento iki 97 procentų ploto atkurtos 179, o daugiau kaip 97 procentuose ploto – 322 kadastro vietovėse. Kaimo gyvenamosiose vietovėse privatizuota asmeninio ūkio žemė arba sudarytos valstybinės žemės nuomos sutartys 64,5 procento naudojamo asmeninio ūkio žemės ploto. Pateikti fizinių ir juridinių asmenų prašymai pirkti 392,4 tūkst. ha valstybinės žemės ūkio paskirties žemės. Sudarius valstybinės žemės pirkimo–pardavimo sutartis, parduota 13,7 tūkst. ha valstybinės žemės ūkio paskirties žemės. Miestų teritorijoje piliečių nuosavybės teisės atkurtos į 22,6 tūkst. ha žemės.

17 pav. Piliečių nuosavybės teisių atkūrimas į žemę, mišką ir vandens telkinius apskrityse iki 2006 m. sausio 1 d. (procentais).

Šaltinis – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos.

2005 metais piliečiams išmokėta 204,5 mln. litų kompensacijos už žemę, mišką ir vandens telkinius. Iš viso (1994–2005 metais) piliečiams išmokėta 802,1 mln. litų, arba 62 procentai visos reikiamos išmokėti kompensacijos sumos. 2006 metais už žemę, mišką ir vandens telkinius numatyta išmokėti 137 mln. litų, 2007–2008 metais lieka išmokėti per 348,5 mln. litų.

18 pav. Kompensacijos išmokėjimas pinigais (mln. litų).

Šaltinis – Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos.

Siekiant sudaryti prielaidas suformuoti konkurencingų ūkių žemėvaldas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. 697 patvirtintos Žemės konsolidacijos projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklės. Pradėti rengti 4 žemės konsolidacijos projektai.

Žuvininkystės departamento Žvejojimo kontrolės skyrius, kontroliuojantis žvejojimą Baltijos jūroje, aprūpintas reikiama kontrolės įranga. 2006 metų IV ketvirtį numatyta įsigyti inspekcinį laivą. 2005 metais pradėtas pirminių žuvų supirkėjų registravimas, vykdoma žuvininkystės produktų pirminio pardavimo kontrolė. 2005 metais uždaroji akcinė bendrovė „Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas“ pateikė Nacionalinei mokėjimo agentūrai Klaipėdos žuvininkystės produktų aukciono statybos ir įrengimo projektą. Tikimasi, kad 2006 metais bus pradėta įgyvendinti minėtąjį projektą.

Skatinant kaimo žmoniškųjų išteklių plėtrą ir kvalifikacinius gebėjimus, organizuoti 378 tęstinio profesinio mokymo kursai, surengti 1697 seminarai, konferencijos, organizuoti seminarai žemdirbiams kiekvienoje seniūnijoje, ūkininkams suteikta per 70000 konsultacijų, pagal Studijų ir mokymo centro aprobuotą Ūkininkavimo pradmenų programą (registro kodas – 261062110) mokėsi per 2000 žemdirbių. Spartinant mokslo naujovių ir pažangios patirties sklaidą, parengta per 190 mokslinių informacinių straipsnių, rekomendacijų, metodikų.

Atsižvelgiant į naujausius teisės aktus žemės ūkyje ir gamybos technologijas, reguliariai nagrinėjamos ir atnaujinamos mokymo programos. 2005 metais parengti formalus tęstinio profesinio mokymo programų 8 mokymo moduliai, 14 neformalaus tęstinio profesinio mokymo programų, atnaujintos 9 ankstesniais metais parengtų neformalaus tęstinio profesinio mokymo programos.

Žemdirbių asociacijoms asocijuotos narystės Europos Sąjungos žemės ūkio organizacijose mokesčiui mokėti ir žemdirbių asociacijų atstovavimui Europos Sąjungos organizacijose finansuoti 2005 metais iš Kaimo rėmimo programos skirta 823 tūkst. litų.

Rengiamas naujas kaimo plėtros planas 2007–2013 metų laikotarpiui, pagal kurį panaudojant Europos žemės ūkio fondo skiriamas kaimo plėtrai lėšas bus siekiama šių pagrindinių tikslų – didinti žemės ūkio ir miškininkystės sektoriaus konkurencingumą, puoselėti aplinkosaugą ir kraštovaizdį per paramą žemės išteklių valdymui, skatinti gyvenimo kokybės gerinimą ir ekonominės veiklos įvairovę kaime. Programinio dokumento priemonėse bus skiriami prioritetai ir numatytos priemonės kooperacijai plėtoti, smulkiems nekonkurencingiems ūkiams restruktūrizuoti, alternatyvioms žemės ūkiui veiklos rūšims, smulkiam verslui, amatams, turizmui, kitų paslaugų sektoriui skatinti ir plėtoti.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Užtikrinti modernaus ir konkurencingo žemės ūkio plėtrą efektyviai panaudojant Europos Sąjungos paramos lėšas.

Spartinti tolygią kaimo ekonominę ir socialinę raidą – šalia žemės ūkio veiklos kaime ugdyti įvairius alternatyvius verslus ir šiuolaikinę infrastruktūrą, sudaryti kaimo gyventojų užimtumo, jų socialinės gerovės ir tobulėjimo sąlygas.

Tausoti aplinkos išteklius, plėtoti ekologinį ūkininkavimą.

Nuosekliai formuoti maisto sektorių, kaip darnią sistemą „Nuo lauko iki stalo“, orientuotą į rinką, pateikiančią šalies vartotojams ir eksportui įvairų, geros kokybės, saugų maistą prieinamomis kainomis.

Stiprinti kaimo bendruomenių veiklą, kooperaciją, smulkaus ūkio modernizavimą ir gyvybingumą.

VII. APLINKOS APSAUGA, MIŠKININKYSTĖ

Siekiant sukurti racionalią atliekų tvarkymo sistemą, tenkinančią visuomenės poreikius, užtikrinančią gerą aplinkos kokybę ir nepažeidžiančią rinkos ekonomikos principų, parengtas ir 2005 m. birželio 28 d. priimtas Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 2, 30, 34 straipsnių ir aštuntojo¹ skirsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas (Nr. X-279), kuriame reglamentuotos alyvų, transporto priemonių, elektros ir elektroninės įrangos gamintojų ir importuotojų organizacijų teisės ir pareigos kuriant elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistemą Lietuvoje.

Įgyvendinant Europos Sąjungos reikalavimus pakuočių atliekų tvarkymo srityje, kuriama pakuočių atliekų tvarkymo ir duomenų apie į Lietuvos rinką išleistas pakuotes ir sutvarkytas jų atliekas surinkimo sistema. Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo apskaitos duomenimis, Europos Sąjungos nustatytos pakuočių atliekų tvarkymo užduotys vykdomos.

Įdiegtos naujos ekonominės priemonės, skatinančios naudoti mažiau aplinką teršiantį kurą, – įmonėms, naudojančioms biokurą, bei įmonėms, įgyvendinančioms aplinkosaugos priemones, mažinančias teršalų išmetimą į aplinką, numatytas atleidimas nuo mokesčio. Mokesčio už aplinkos teršimą gaminių ir pakuotės atliekomis lėšomis kuriami papildomi pakuočių atliekų, liuminescencinių lempų, automobilių filtrų, netinkamų naudoti padangų atliekų tvarkymo pajėgumai, vykdomos visuomenės švietimo priemonės atliekų rūšiavimo srityje.

Toliau plėtotos Šiaulių, Tauragės, Marijampolės, Vilniaus, Klaipėdos, Telšių, Alytaus, Utenos ir Kauno regioninės atliekų tvarkymo sistemos, tam panaudotos Europos Sąjungos ISPA ir Sanglaudos fondų lėšos. Parengtos ir Europos Komisijai pateiktos dviejų projektų – „Panevėžio RATS sukūrimas“ ir „Praeities taršos pavojingomis atliekomis sutvarkymas“ paraiškos (bendra projektų vertė – 101,8 mln. litų), iš kurių pirmąjį projektą Europos Komisija patvirtino 2005 metais.

Sutvarkyti ir į Hamburgo pavojingų atliekų deginimo įmonę baigti išvežti pesticidai iš visų Lietuvos Respublikos savivaldybėms priklausančių sandėlių – 1,4 tūkst. tonų pesticidų atliekų (per 3 metus iš 40 šalies rajonų 117 sandėlių išvežta 3,2 tūkst. tonų pesticidų atliekų).

Pradėtos įgyvendinti priemonės, susijusios su bešeimininkių ir apleistų pastatų tvarkymu, – įregistruota per 4,4 tūkst. statinių, kurie neturi savininkų (ar kurių savininkai nežinomi), nustatyta nebenaudojamų bešeimininkių statinių, keliančių grėsmę žmonėms ir aplinkai, likvidavimo tvarka. Įgyvendinant projektą „Bešeimininkių pastatų saugomose teritorijose demontavimas, pažeistų teritorijų rekultivavimas bei objektų atkūrimas“,

finansuojamą Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis, likviduotos buvusių sovietų kariuomenės statinių liekanos Žemaitijos nacionaliniame parke ir Dubysos regioniniame parke, tvarkomos užšlamštintos teritorijos Žemaitijos nacionaliniame parke, Salantų regioniniame parke, kitose saugomose teritorijose.

2005 metais, kaip ir anksčiau, daug dėmesio buvo skiriama vandenių taršai komunalinėmis nuotekomis mažinti, centralizuotoms vandens tiekimo sistemoms renovuoti ir plėsti. Buvo vykdomi 9 vandentvarkos investiciniai projektai, tam panaudojant Europos Sąjungos ISPA ir Sanglaudos fondų lėšas. Pradėti vykdyti Nemuno vidurupio, Nemuno žemupio, Nemuno aukštupio upių baseinų ir investicinių programų I etapo projektai (pasirašytos Klaipėdos ir Panevėžio vandentvarkos projektų darbų sutartys (vertė – 57 mln. litų), projektavimo sutartys (vertė – 16 mln. litų). 2005 metais parengtos ir Europos Komisijai pateiktos Neries, Nemuno aukštupio, Ventos–Lielupės upių baseinų projektų paraiškos (bendra projektų vertė – 690 mln. litų), iš kurių pirmąjį ir antrąjį projektus Europos Komisija patvirtino 2005 metais. Iki 2005 m. gruodžio 31 d. buvo pasirašyta sutarčių už 600 mln. litų, išmokėta 253 mln. litų.

Aplinkos kokybės gerinimo priemonėms, be Sanglaudos fondo lėšų, 2005 metais naudotos ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos. 2004–2006 metų laikotarpiu skirta 113 mln. litų (įskaitant kofinansavimo lėšas) BPD priemonei „Aplinkos kokybės gerinimas ir žalos prevencija“ įgyvendinti. 2005 metais buvo vykdomas 21 projektas pagal veiklos sričių grupes „Saugomų ir nesaugomų teritorijų įsteigimas ir tvarkymas“, „Aplinkos monitoringo, kontrolės ir prevencijos stiprinimas“, „Informavimas apie aplinką ir Lietuvos gyventojų aplinkosauginio švietimo skatinimas“.

Įgyvendinant Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolo ir Europos Sąjungos reikalavimus dėl šiltnamio dujų kiekio valdymo, patikslintas Šiltnamio dujų apyvartinių taršos leidimų išdavimo ir prekybos jais tvarkos aprašas (aplinkos ministro 2005 m. lapkričio 11 d. įsakymas Nr. D1-542), įsteigtas ir pagal Europos Sąjungos nustatytus reikalavimus pirmasis Baltijos šalyse pradėjo veikti Šiltnamio dujų apyvartinių taršos leidimų registras (aplinkos ministro 2005 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. D1-252), kuris užtikrins prekybos šiltnamio dujų apyvartiniais taršos leidimais sistemos funkcionavimą ir sudarys sąlygas įgyvendinti Kioto protokolo reikalavimus. Aplinkos ministro 2005 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. D1-183 patvirtintos Bendro įgyvendinimo projektų vykdymo taisyklės. Parengtas Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo Nacionalinės strategijos ir šiltnamio dujų mažinimo veiksmų plano projektas.

Gamtos apsaugos srityje parengta Žuvų ir vėžių išteklių atkūrimo valstybinės reikšmės vandens telkiniuose 2006–2010 metų programa, pagal kurią bus atkuriami ir gausinami žuvų ištekliai, racionaliau naudojamoms žuvivaisai skirtos lėšos. Parengtos ir aplinkos ministro 2005 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. D1-337 patvirtintos Mėgėjiškos žūklės taisyklės, kuriose įteisinta paprastesnė mėgėjiškos žūklės leidimų ir licencijų išigijimo procedūra, išspręstos vandens telkinių nuomos mėgėjiškai žūklei problemos. Pradėti rengti medžioklėtvarkos

projektai (maždaug 250–300 projektų per metus). Baigtas kurti medžiotojų sąvadas (apimantis maždaug 30 tūkst. medžiotojų).

Parengtas Raudonosios knygos naujas leidinys – inventorizuotos 777 rūšys (paskutinis knygos leidinys – 1992 metais).

Baigiant steigti paukščių apsaugai svarbių teritorijų tinklą, kurį šiuo metu sudaro 77 teritorijos, 2005 metais įsteigta 14 teritorijų. Atrinktos potencialios buveinių apsaugai svarbios teritorijos.

Užtikrinant saugomų teritorijų apsaugą ir tvarkymą, 2005 metais parengtas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. 56 patvirtintas Savivaldybių draustinių steigimo ir savivaldybių gamtos paveldo objektų skelbimo tvarkos aprašas, priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 30 d. nutarimas Nr. 723 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 583 „Dėl ekologiniu, archeologiniu ir rekreaciniu požiūriu ypač vertingų teritorijų, esančių valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose, ribų patvirtinimo“ pakeitimo“, aplinkos ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1–214 patvirtinti Gamtos paveldo objektų nuostatai.

Miškų ūkio srityje, įgyvendinant Lietuvos miškingumo didinimo programą, patvirtintą bendru aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro 2002 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 616/471, mišku apželdinta 1304 ha valstybinės ir 840 ha privačios žemės, sudarytos palankesnės sąlygos privačios žemės savininkams gauti Europos Sąjungos paramą naujiems miškams įveisti. Organizuoti mokymo kursai apie ūkininkavimą miškuose. Šiuos kursus baigė 2500 privačių miško savininkų. Sustiprinus miškų priežiūrą ir kontrolę, 60 procentų sumažėjo savavališkų miško kirtimų. Parengta ir patvirtinta Ažuolynų atkūrimo valstybiniuose miškuose programa (aplinkos ministro 2005 m. birželio 22 d. įsakymas Nr. D1-316), taip pat Privačios nederlingos ir apleistos žemės apželdinimo mišku, netinkamo finansuoti Europos Sąjungos fondų lėšomis, skatinimo priemonių taikymo tvarkos aprašas (aplinkos ministro 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymas Nr. D1-651). Įgyvendinant kompiuterizuotą leidimų kirsti išdavimą ir apskaitą, siekiant patikimai surinkti, kaupti ir analizuoti duomenis apie kirtimus miškuose, sukurta ir įdiegta Lietuvos miškų valstybės kadastro integruota informacinė sistema.

Integruojant gamtotvarkos priemonių Europos Bendrijos svarbos miško buveinėse projektavimą į vidinių miškotvarkos projektų rengimą ir detalizuojant darnaus miškininkavimo principų įgyvendinimo projektavimą, pakeistos Lietuvos miškotvarkos taisyklės (aplinkos ministro 2005 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. D1-472). Pakeista Valstybinės miškų inventorizacijos, valstybinės miškų apskaitos, miškotvarkos projektų rengimo, derinimo ir tvirtinimo, miškotvarkos duomenų centralizuoto kaupimo, tvarkymo ir pateikimo miškų savininkams bei valdytojams tvarka (aplinkos ministro 2005 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. D1-334).

Diegiant automatizuotą medienos matavimą ir priėmimą medienos perdirbimo įmonėse, patvirtintas Apvaliosios medienos apskaitos tvarkos aprašas (aplinkos ministro 2005 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. D1-474), pakeistos Apvaliosios medienos bei nenukirto

miško matavimo ir tūrio nustatymo taisyklės (aplinkos ministro 2005 m. rugsėjo 28 d. įsakymas Nr. D1-473). Atsižvelgiant į besikeičiančios rinkos sąlygas, patvirtintos Prekybos apvaliaja mediena taisyklės (aplinkos ministro 2005 m. birželio 29 d. įsakymas Nr. D1-327).

Valstybiniuose miškuose 2005 metais įrengti 192 nauji ir atnaujinti 636 pažintiniai rekreaciniai objektai (įvairios paskirties takai, apžvalgos aikštelės, atokvėpio vietos, poilsiavietės, stovyklavietės).

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Efektyviai ir laiku panaudoti Europos Sąjungos paramą, numatyti Europos Sąjungos struktūrinės paramos 2007–2013 metų laikotarpio pagrindines įgyvendinimo priemones ir sukurti įgyvendinimo mechanizmą.

Tvarkyti pesticidų atliekų saugojimo vietas ir šiomis atliekomis užterštas teritorijas.

Sukurti eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, alyvų, elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymo sistemą.

Nustatyti Baltijos jūros ir Kuršių marių aplinkos apsaugos tikslus ir jų įgyvendinimo pagrindines nuostatas 2006–2015 metams.

Gerinti aplinkos oro kokybę – mažinti aplinkos oro užterštumą kietosiomis dalelėmis.

Stiprinti cheminių medžiagų kontrolės sistemą.

Parengti Nacionalinio apyvartinių taršos leidimų paskirstymo 2008–2012 metų planą.

Įvertinti biologinės įvairovės būklę ir nustatyti pagrindines jos išsaugojimo kryptis.

Parengti verslinės žvejybos vidaus vandens telkiniuose sistemos tobulinimo strategines nuostatas.

Optimizuoti saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo sistemą.

Užtikrinti šalies miškingumo didinimą, laiku atkurti geros kokybės miškus.

Tobulinti miškų inventorizacijos, apskaitos ir miškų valstybės kadastro sistemą.

Įgyvendinti visuomenės informavimo ir švietimo priemones atliekų tvarkymo ir genetiškai modifikuotų organizmų tyrimo srityje.

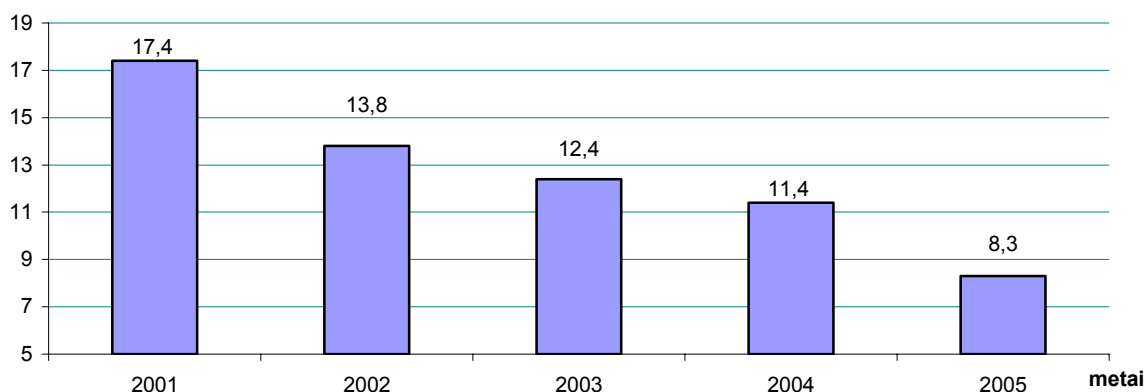
Sudaryti teisinis prielaidas vykdyti vandens paslaugų reformą.

Gerinti regioninių atliekų tvarkymo sistemų plėtros sąlygas.

VIII. DARBAS, ŠEIMA IR SOCIALINĖ APSAUGA

2005 metais toliau didėjo užimtumas, mažėjo nedarbas. Vidutinis metinis užimtumo lygis, gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis, 2004 metais sudarė 61,1 procento, o 2005 metais (išankstiniais duomenimis) jis siekė 62,6 procento ir buvo aukščiausias pastaraisiais metais. Užimtųjų skaičius per tą patį laikotarpį padidėjo 37,6 tūkst. žmonių, o nedarbo lygis sumažėjo nuo 11,4 procento iki 8,3 procento ir buvo mažesnis negu vidutinis nedarbo lygis Europos Sąjungoje (ten – 8,7 procento). Vidutinė metinė registruotų bedarbių dalis, tenkanti darbingo amžiaus gyventojams, Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos

ir darbo ministerijos duomenimis, buvo 4,9 procento ir per metus sumažėjo 1,9 procentinio punkto. 2005 metais buvo įsteigta apie 37 tūkst. darbo vietų.

19 pav. Vidutinis metinis nedarbo lygis (procentais).

Šaltinis – Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Lietuva jau yra pasiekusi kai kuriuos Europos Tarybos 2000 metais priimtoje Lisabonos strategijoje Europos Sąjungos valstybėms nustatytus tikslus ir standartus. Pasiiektas 2010 metams nustatytas 55–64 metų žmonių užimtumo lygis (50 procentų) – 2005 metų III ketvirtį Lietuvoje jis siekė 50,7 procento. Moterų užimtumo lygis, kuris 2005 metų III ketvirtį Lietuvoje siekė 59,6 procento, viršija Lisabonos strategijoje 2005 metams nustatytą tikslą ir visiškai priartėjo prie 2010 metams nustatyto tikslo (60 procentų).

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse (profesinis mokymas, užimtumo rėmimas, Užimtumo fondo remiamų darbų finansavimas ir kita) dalyvavo beveik 130 tūkst. darbo ieškančių asmenų, įdarbinta 109,7 tūkst. asmenų, tarpininkauta, kad bedarbiai (14,7 tūkst. asmenų) galėtų imtis veiklos pagal verslo liudijimus. Siekiant sukurti bendrą profesinio mokymo įstaigų tinklą ir racionaliai jį panaudoti, geriau panaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą, operatyviau orientuotis į darbo rinkos poreikius ir pokyčius, 2005 metais 12 Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos priklausančių uždarytųjų akcinių bendrovių darbo rinkos mokymo centrų pertvarkyta į viešąsias įstaigas.

Mažinant teritorinius nedarbo lygio skirtumus, toliau sėkmingai buvo įgyvendinami vietinių užimtumo iniciatyvų projektai. Iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšų 2005 metais įgyvendinti 78 projektai, sukurtose 452 darbo vietose įdarbinti bedarbiai. Toliau buvo įgyvendinamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos priemonės aukščiausio nedarbo lygio teritorijų – Pasvalio, Akmenės, Mažeikių, Druskininkų ir Lazdijų – socialinėms ir ekonominėms problemoms spręsti. Vidutinis metinis bedarbių procentas iš darbingo amžiaus gyventojų šalyje per metus sumažėjo 1,9 procentinio punkto, o aukščiausio nedarbo teritorijose jo mažėjimas buvo didesnis ir siekė nuo 2,4 procento Lazdijuose iki 5,4 procento Mažeikiuose.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, siekdama sudaryti galimybę įmonėms greičiau gauti neįgaliųjų socialinės įmonės statusą, jeigu tik jos atitinka šioms įmonėms keliamus

reikalavimus, parengė, o Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. birželio 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą (Nr. X-293). 2005 metais neįgaliųjų socialinės įmonės statusas suteiktas 6 įmonėms, 2005 metų pabaigoje iš viso veikė 37 socialinės įmonės, šiose įmonėse dirbo 2155 asmenys, iš jų 1125 neįgalieji.

Toliau plėtojo savo veiklą Lietuvos darbo biržos EURES (Europos užimtumo tarnybų tinklo) biurai, suteikdami 26,9 tūkst. konsultacijų apie laisvą asmenų judėjimą. Lietuvos darbo birža, atsižvelgdama į šalies darbo rinkos poreikius, 2005 metais išdavė 1,6 tūkst. leidimų trečiųjų šalių piliečiams dirbti iki 2 metų. 64 privačios įmonės, turinčios Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos licencijas teikti įdarbinimo tarpininkavimo paslaugas užsienyje, padėjo įsidarbinti 2,3 tūkst. Lietuvos Respublikos piliečių ir nuolat Lietuvoje gyvenančių asmenų.

Siekiant geresnio įmonių socialinės atsakomybės suvokimo ir socialinio sąmoningumo verslo srityje, gerinti įmonių ir specialistų gebėjimus diegti šiuos principus versle, didinti priemonių skaidrumą, patikimumą ir efektyvumą, parengtos ir socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. A1-337 patvirtintos įmonių socialinę atsakomybę 2006–2008 metais skatinančios priemonės. Lietuvos įmonės skatinamos suvokti savo socialinę atsakomybę ir savo noru prisiimti papildomus įsipareigojimus tobulinti verslo praktiką, diegti modernias žmogiškųjų išteklių vadybos technologijas, savo praktikoje naudoti gamtos išteklius tausojančias technologijas, žmogaus sveikatai nekenksmingas medžiagas ir gamybos procesus; kuriant savo verslo strateginius planus, numatyti galimus neigiamus padarinius gamtai ir socialinei aplinkai, suderinti darbo santykius ir aktyviai dalyvauti socialiniame dialoge, planuojant savo veiklą, atsižvelgti į suinteresuotų dalyvių pareikštas pozicijas ir visuomenės lūkesčius.

Siekdama sudaryti palankesnes sąlygas moterims ir vyrams ginti pažeistas teises, Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengė, o Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. liepos 5 d. priėmė Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą (Nr. X-304), kuriame patikslintos tiesioginės ir netiesioginės diskriminacijos, seksualinio priekabiavimo sąvokos, apibrėžta priekabiavimo sąvoka.

Nuosekliai laikydamasi lygių galimybių politikos, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. rugsėjo 26 d. nutarimu Nr. 1042 patvirtino Valstybinę moterų ir vyrų lygių galimybių 2005–2009 metų programą. Įgyvendinant šią programą, socialinės, psichologinės ir teisinės paslaugos suteiktos 314 smurto šeimoje aukų ir 27 smurtautojams, siekiantiems atsikratyti smurtinio elgesio; vykdytos kitos priemonės.

Pripažindama moterų organizacijų veiklos svarbą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė parėmė Lietuvos moterų organizacijų narystę Europos Sąjungos moterų organizacijų asociacijoje „European Women’s Lobby“, finansavo ketvirtąjį Lietuvos moterų suvažiavimą, kuriame dalyvavo daugiau kaip 2000 moterų iš visų šalies rajonų, parėmė suvažiavimo rezultatų sklaidą.

Aktyviai siekta, kad Lietuvoje būtų įsteigta vienos iš kuriamų naujų Europos Sąjungos agentūrų – Europos lyčių lygybės instituto – būstinė. Parengta ir platinta išsami medžiaga apie Lietuvos laimėjimus lyčių lygybės klausimais ir argumentacija apie Lietuvą, kaip valstybę, puikiai tinkančią šiam institutui įsteigti; parengtas Europos lyčių lygybės instituto funkcionavimo Lietuvoje modelis.

2005 metais buvo toliau siekiama racionaliai pasinaudoti Europos Sąjungos fondų teikiamomis galimybėmis modernizuoti Lietuvos darbo rinką, vykdyti aktyvią užimtumo politiką, plėtoti žmogiškuosius išteklius. 2005 metų sausio–kovo mėnesių laikotarpiu pasirašytos pirmosios paramos sutartys dėl 105 projektų įgyvendinimo pagal Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento (BPD) 1.5, 2.1, 2.2 ir 2.3 priemones. Tam buvo skirta 136,7 mln. litų, iš tos sumos: 46 mln. litų – bedarbių užimtumui remti, jauniems ir ilgalaikiams bedarbiams mokytį; 23 mln. litų – maždaug 16,6 tūkst. pramonės, verslo įmonių darbuotojų mokytį; 13 mln. litų – valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų darbuotojams mokytį; 2,3 mln. litų – socialinės partnerystės plėtros projektams; 22 mln. litų – neįgaliųjų profesinės reabilitacijos sistemos plėtrai; 15,9 mln. litų – nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtrai; 6,8 mln. litų – nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų, socialinei integracijai; 800 tūkst. litų – moterų ir vyrų lygioms galimybėms darbo rinkoje skatinti ir t.t. 2005 metais paskelbus 8 naujus kvietimus teikti paraiškas pagal minėtasias BPD priemones, pateiktos 433 paraiškos, kurioms įgyvendinti reikėtų 492,6 mln. litų.

Lietuvoje 28 Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL projektai, įgyvendinami partnerystės pagrindu 176 organizacijų, nuo 2005 metų birželio perėjo į antrąjį programos įgyvendinimo etapą ir tęsis iki 2007 metų pabaigos. Šiame etape projektams skirta 41,3 mln. litų. EQUAL tikslas – papildyti Europos socialinio fondo remiamų rūšių veiklą, skatinti naujų metodų, susijusių su diskriminacijos darbo rinkoje pašalinimu, kūrimą, išbandymą ir pritaikymą. EQUAL įgyvendinimas paremtas teminių prioritetų, inovacijos, partnerystės, galimybių suteikimo, tarptautinio bendradarbiavimo, lyčių lygių galimybių, poveikio politikai ir praktikai principais. EQUAL yra Europos Sąjungos užimtumo strategijos, kurios vienas iš tikslų – sukurti atvirą darbo rinką ir užtikrinti, kad niekam nebūtų užkirtas kelias į ją patekti, dalis.

Įgyvendindama Europos Sąjungos direktyvas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengė, o Lietuvos Respublikos Seimas priėmė šiuos teisės aktus: Lietuvos Respublikos garantijų komandiruotiems darbuotojams įstatymą (2005 m. gegužės 12 d., Nr. X-199), kuriuo sudarytos teisinės prielaidos Lietuvos darbdaviams teikti paslaugas kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse ir Europos ekonominei erdvei priklausančiose valstybėse bei užtikrintos darbuotojų, siunčiamų į kitą valstybę narę, teisės ir garantijos, taip pat numatytos užsienio darbdavių, kurie laikinai siunčia savo darbuotojus dirbti Lietuvos Respublikos teritorijoje, pareigos laikytis atitinkamų Lietuvos teisės normų; Lietuvos Respublikos įstatymą dėl darbuotojų dalyvavimo priimant sprendimus Europos bendrovėse (2005 m. gegužės 12 d., Nr. X-200), kuriuo sudarytos teisinės prielaidos organizuoti darbuotojų dalyvavimą valdant Europos bendroves.

Stiprinant socialinę partnerystę Lietuvoje, Lietuvos Respublikos trišalės tarybos 2005 m. sausio 25 d. sprendimu buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės, profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų 2005–2006 metų socialinės partnerystės plėtros priemonių planas. Siekdami skatinti objektyvesnės darbo apmokėjimo sistemos įgyvendinimą, 2005 m. birželio 13 d. Lietuvos darbo federacijos, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijos, Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“, Lietuvos pramonininkų konfederacijos ir Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos vadovai pasirašė susitarimą dėl Darbų ir pareigybių vertinimo metodikos, kuriai 2004 metais Lietuvos Respublikos trišalė taryba buvo pritarusi ir rekomendavusi taikyti ją įmonėse, įstaigose ir organizacijose.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. balandžio 4 d. nutarimu Nr. 361 „Dėl minimaliojo darbo užmokesčio didinimo“ nuo 2005 m. liepos 1 d. nustatė naujus minimaliojo darbo užmokesčio dydžius darbuotojams, dirbantiems įmonėse, įstaigose ir organizacijose, neatsižvelgdama į nuosavybės formą: minimalųjį valandinį atlygį – 3,28 lito ir minimaliąją mėnesinę algą – 550 litų; minimalusis darbo užmokestis, palyginti su anksčiau galiojusiu, buvo padidintas 10 procentų.

2005 metais buvo didinamas biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo užmokestis: medicinos darbuotojų tarnybinių atlyginimai nuo 2005 m. liepos 1 d. padidinti vidutiniškai 20 procentų; mokytojams darbo užmokestis vidutiniškai padidintas 4,5 procento, pereinant prie mokytojų etatinio darbo nuo 2005 m. rugsėjo 1 d.; socialiniams darbuotojams nuo 2005 m. lapkričio 1 d. 20 procentų padidinti maksimalūs tarnybinių atlyginimų koeficientai.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių) 2005 metų IV ketvirtį sudarė 1453,4 lito ir, palyginti su 2004 metų IV ketvirčiu, padidėjo 10,9 procento, valstybės sektoriuje – 1533,7 lito ir, palyginti su 2004 metų IV ketvirčiu, padidėjo 10,6 procento, privačiame sektoriuje – 1398 litus ir 11,8 procento buvo didesnis negu 2004 metų IV ketvirtį.

2005 metais toliau sėkmingai veiklą vykdė Garantinis fondas. 2005 metais 10654 darbuotojams iš 527 bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių paskirta 16,6 mln. litų šio fondo lėšų. Vidutinė išmoka vienam darbuotojui sudarė 1558 litus. Siekiant visiškai suderinti Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatymą su Europos Tarybos direktyvomis ir užtikrinti atitinkančią Europos Sąjungos teisę darbuotojų apsaugą jų darbdaviui tapus nemokiam, parengtas Lietuvos Respublikos garantinio fondo įstatymo 1, 3, 4, 5, 6, 7, 10 ir 13 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas, kuris šiuo metu svarstomas Lietuvos Respublikos Seime.

2005 metais daug dėmesio buvo skiriama darbuotojų saugai ir sveikatai gerinti, teisei bazei tobulinti. Tuo tikslu buvo siekiama plėtoti profesinės rizikos vertinimą, apimančią esamos ar galimos profesinės rizikos darbe ištyrimą, prevencinių priemonių parinkimą. Be to, buvo siekiama ugdyti sąmoningą visuomenės požiūrį į darbuotojų darbingumo, sveikatos ir gyvybės darbe išsaugojimą kaip pagrindinę visaverčio gyvenimo sąlygą.

Siekiant remti tinkamai įrengtų darbo vietų kūrimą bei skatinti investicijas, skirtas darbo vietų kokybei ir darbų saugai gerinti, 2005 metais buvo tobulinama nelaimingų

atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos sistema, skatinanti įmones gerinti darbo sąlygas ir tobulinti darbo vietas. Tuo tikslu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1422 patvirtintas Lėšų, skirtų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijai, panaudojimo tvarkos aprašas. Pagal jį įmonės, įstaigos, organizacijos ar kitos institucijos (toliau vadinama – įmonės), kurios neturi galimybių savo lėšomis įgyvendinti prevencijos priemonių profesinei rizikai šalinti ir mažinti, galės kasmet teikti paraiškas ir gauti lėšų prevencijos priemonėms įgyvendinti iš nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo lėšų, jeigu dalį reikiamų lėšų skirs pačios įmonės.

Sudarant sąlygas, kurios skatintų įmones modernizuoti darbo priemones ir darbo vietas, bei įgyvendinant laisvo prekių judėjimo, jų privalomųjų saugos reikalavimų nustatymo ir atitikties šiems reikalavimams įvertinimo politiką, 2005 metais buvo paskelbtos (notifikuotos) 2 įstaigos, galinčios atlikti atitikties įvertinimo procedūras, nustatytas techniniuose reglamentuose „Asmeninės apsauginės priemonės“ ir „Liftai“. Joms suteikti Europos Komisijos Įmonių generalinio direktorato priskirti identifikaciniai numeriai, ir apie tai paskelbta Europos Bendrijų oficialiame leidinyje (Official Journal of the European Communities).

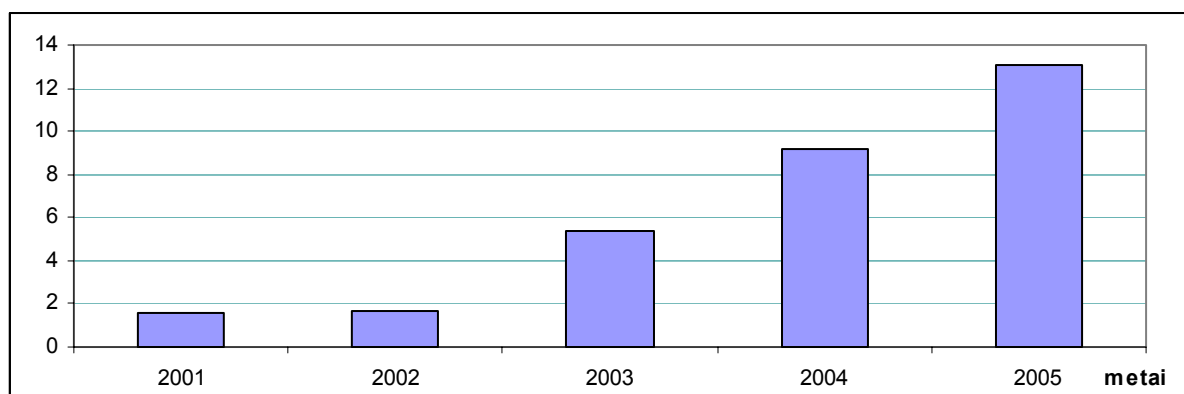
Valstybinė darbo inspekcija 2005 metais patikrino 14715 įmonių ir jų atskirų struktūrinių padalinių; patikrintose įmonėse nustatyti 85178 norminių teisės aktų reikalavimų pažeidimai. Valstybinė darbo inspekcija kartu su Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos ir Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos nustatė 6964 nelegaliai dirbusius asmenis, dėl kurių surašyti 4779 administracinių teisės pažeidimų protokolai.

Siekiant parengti priemones, kurios skatintų ekonominius migrantus grįžti į Tėvynę, buvo atliktas mokslinis tyrimas „Ekonominių migrantų skatinimo grįžti į Tėvynę priemonės“. Juo remiantis parengti pasiūlymai dėl Lietuvos Respublikos piliečių, išvykusių į Europos Sąjungos valstybes, informavimo.

2005 metais Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas ketvirtus metus iš eilės buvo perteklinis. Negalutiniais duomenimis, dėl apdraustųjų darbo užmokesčio didėjimo, apdraustųjų gausėjimo, nemokamų atostogų trukmės mažėjimo 2005 metais gauta 6,3 mlrd. litų įplaukų (t.y. 0,5 mlrd. litų, arba 8,6 procento, daugiau, nei planuota, ir 778 mln. litų, arba 14,1 procento, daugiau nei 2004 metais). Šio biudžeto priskaičiuotos piniginės išlaidos 2005 metais buvo 6,2 mlrd. litų (t.y. 312 mln. litų, arba 5,3 procento, didesnės, nei planuota, ir 880 mln. litų, arba 17 procentų, daugiau nei 2004 metais). Negalutiniais duomenimis, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto perteklius 2005 metais sudarė apie 111 mln. litų.

Didėjančios Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto pajamos leido padidinti valstybines socialinio draudimo pensijas. Nuo 2005 m. liepos 1 d. valstybinė socialinio draudimo bazinė pensija padidinta 28 litais, o einamųjų metų draudžiamosios pajamos – 94 litais, dėl to 2005 metų gruodį turinčiųjų būtinąjį stažą vidutinė valstybinė socialinio draudimo senatvės pensija sudarė 454,5 lito ir, palyginti su 2004 metų gruodžiu, padidėjo

54,5 lito, arba 13,6 procento. Agreguota pensija, įvertinant visas sukakusių senatvės pensijos amžių asmenų gaunamas pensijas, 2005 metų liepą buvo 479,5 lito. Didinant valstybinę socialinio draudimo bazinę pensiją, didėjo ir šalpos išmokos.

20 pav. Turinčiųjų būtinąjį stažą vidutinės metinės valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos didėjimas (procentais).

Šaltinis – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Gerinant Lietuvos gyventojų socialinio draudimo ir pensijų garantijas, 2005 metais:

nuo sausio 1 d., įskaičiuojant į valstybinio socialinio draudimo pensijų stažą būtiniosios karinės tarnybos sovietinėje armijoje laikotarpius, valstybinės socialinio draudimo senatvės ir invalidumo pensijos perskaičiuotos beveik 104 tūkst. asmenų, dėl to šios pensijos padidėjo vidutiniškai 21,9 lito;

4088 motinoms, pagimdžiusioms, išauginusioms iki 8 metų ir gerai išauklėjusioms 7 ir daugiau vaikų, paskirtos Lietuvos Respublikos antrojo laipsnio valstybinės pensijos;

nuo vasario 1 d. dvigubai padidintos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjams, tapusiems neįgaliais dėl 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos, ir šios agresijos metu žuvusiųjų artimiesiems;

nuo liepos 1 d. nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos pradėtos skirti Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjams, sužalotiems 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos metu, bet dėl to netapusiems neįgaliais;

tęsiama pensijų sistemos reforma. Pasirašyta dar 128,7 tūkst. pensijų kaupimo sutarčių. Taigi 2006 metais kaupiant pensijas dalyvauja jau 685,9 tūkst. asmenų, arba apie 56 procentai visų apdraustųjų;

pirmą kartą parengtas ir pateiktas Europos Komisijai 2005 metų Lietuvos nacionalinis pranešimas dėl pakankamų ir stabilių pensijų strategijos, kuriame buvo įvardytos Lietuvos Respublikos ilgalaikės perspektyvos (iki 2050 metų įskaitytinai) veiklos kryptys, siekiant Lietuvos pensijų pakankamumo ir pensijų sistemos finansinio stabilumo;

siekiant paskatinti draudėjus labiau rūpintis savo darbuotojų sveikomis ir saugiomis darbo sąlygomis, patvirtinti teisės aktai, pagal kuriuos nuo 2006 m. sausio 1 d. draudėjai moka diferencijuoto tarifo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo

įmokas. Padidinus šios įmokos tarifą tiems draudėjams, kurių apdraustieji žūva darbe ar sunkiai susižaloja, atsirado galimybė sumažinti šios įmokos tarifą toms įmonėms, kuriose darbuotojams užtikrinamos saugios ir sveikos darbo sąlygos.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba:

gerindama valstybinio socialinio draudimo sistemos administravimą, 2005 metais įmokų nemokantiems draudėjams taikė įstatymų nustatytas poveikio priemones, todėl į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą buvo išieškota 160,6 mln. litų, o draudėjų skola praleistais mokėjimo terminais vien per 2005 metų devynis mėnesius sumažėjo 51,3 mln. litų, arba 14,1 procento;

siekdama užtikrinti tikslingą šio biudžeto lėšų panaudojimą, pasirašė sutartis su Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos ir aukštosiomis mokyklomis dėl duomenų gavimo apie asmenis, kurie laikinojo nedarbingumo metu pažeidžia nustatytas taisykles (t.y. laiko egzaminus, įskaitas, išvyksta į užsienį);

siekdama draudėjams ir apdraustiesiems sudaryti galimybes teikti informaciją elektroniniu būdu, sukūrė sistemos, skirtos elektroninėms socialinio draudimo formoms iš draudėjų priimti, panaudojant kvalifikuotą elektroninį parašą, bandomąjį projektą;

vykdė kitas priemones.

Nuo liepos 1 d. pradėtos skirti šalpos pensijos neigaliems asmenims, netekusiems 60 ir daugiau procentų darbingumo (I ir II grupės invalidams), neturintiems teisės gauti jokių pensijų. Senatvės pensijos amžių sukakusiems asmenims, neturintiems teisės gauti jokių pensijų, 90 procentų valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio šalpos pensijos pradėtos skirti nuo 2006 m. sausio 1 dienos.

Šeimoms, auginančioms vaikus, bei tėvų globos netekusiems vaikams toliau buvo skiriama parama pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą. Šeimoms mokama vienkartinė išmoka gimus vaikui padidėjo nuo 2005 m. sausio 1 d. nuo 6 iki 8 minimalių gyvenimo lygių (MGL) dydžio, t.y. nuo 750 iki 1000 litų. 323 tūkst. vaikų (43 procentams visų Lietuvos vaikų) buvo mokama išmoka vaikui.

Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymu nustatytos socialinės pašalpos bei kompensacijos būstui išlaikyti teikiamos dėl objektyvių priežasčių nepakankamas pajamas turintiems gyventojams. Siekiant pakelti nepasiturinčių šalies gyventojų pragyvenimo lygį, nuo 2005 m. spalio 1 d. valstybės remiamos pajamos padidintos nuo 135 iki 155 litų. Dėl to didėjo socialinės pašalpos, kompensacijų už būsto šildymą dydžiai ir gavėjų skaičius, teisė į nemokamą maitinimą įgijo daugiau moksleivių. Socialinė pašalpa vienam asmeniui, neturinčiam pajamų, padidėjo nuo 121,5 iki 139,5 lito.

2005 metais 115 tūkst. vaikų iš mažas pajamas gaunančių šeimų, t. y. 22 procentams visų bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių, buvo skiriamas nemokamas maitinimas. Iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto skyrus 2 mln. litų labiausiai nepasiturinčių šeimų vaikams mokyklai pasirengti, daugiau nei 56 tūkst. vaikų buvo aprūpinti būtiniaisiais mokinio reikmenimis.

2005 metais buvo toliau tobulinama vaiko teisių apsauga. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1179 patvirtintą Savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklos tobulinimo programą, per 2004–2005 metus iš esmės pagerinta ir sustiprinta visų 60 savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų materialinė bazė: tarnybos aprūpintos nauja kompiuterine įranga ir lengvaisiais automobiliais.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 13 d. nutarimu Nr. 1279 patvirtintą Našlaičių ir tėvų globos netekusių vaikų rėmimo ir integravimo į visuomenę 2005–2008 metų programą, atliktas mokslinis tyrimas „Tėvų globos netekusių asmenų gyvenimo kokybės ir pasirengimo savarankiškam gyvenimui įvertinimas“, kurio rezultatai bus panaudoti rengiant vaikų globos (rūpybos) sistemos reorganizavimo strategiją ir kitus teisės aktus, susijusius su vaiko globos (rūpybos) sistemos reorganizavimu.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 491 patvirtintą Nacionalinę smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2005–2007 metų programą, trumpalaikė ir ilgalaikė kompleksinė pagalba buvo suteikta 410 vaikų; organizuota akcija „Gegužė – mėnuo be smurto prieš vaikus“.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1525 patvirtintą Nacionalinės vaikų dienos centrų 2005–2007 metų programą, vaikų dienos centruose įvairios paslaugos – ugdymas, pamokų ruošos organizavimas, laisvalaikio užimtumas ir maitinimas – buvo suteiktos apie 3250 vaikų, buvo dirbama su 1950 socialinės rizikos šeimų.

2005 metais buvo toliau vykdoma socialinių paslaugų teikimo reforma. Buvo parengtas ir 2006 m. sausio 19 d. priimtas naujas Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (Nr. X-493). Įstatyme iš naujo apibrėžti socialinių paslaugų tikslai skatinant pagalbą sau ir akcentuojant paslaugų teikimą pagal detalai įvertintus asmens (šeimoms) poreikius, patikslintos apskričių viršininkų ir savivaldybių funkcijos, socialinių paslaugų finansavimo šaltiniai ir formos, mokėjimas už socialines paslaugas, įteisintas socialinių paslaugų įstaigų licencijavimas ir jų teikiamų paslaugų kokybės kontrolė.

2005 metais iš naujo reglamentuota socialinių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo teisinė bazė. Visų socialinių darbuotojų atlyginimai biudžetinėse įstaigose susieti su atestacijos metu įgytomis kvalifikacinėmis kategorijomis.

Toliau buvo vykdoma Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1178 patvirtinta Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros 2004–2006 metų programa. Įgyvendinus projektus, 39 savivaldybėse įsteigta arba modernizuota 60 socialinių paslaugų įstaigų, kuriose pradėtos teikti užimtumo, informavimo, konsultavimo, higienos, darbo terapijos ir įvairios kitos socialinės paslaugos, vykdoma darbinė, kultūrinė, socialinė ir psichologinė rehabilitacija. Įgyvendinus šiuos projektus, įvairios socialinės paslaugos papildomai pradėtos teikti maždaug 1600 naujų klientų, sukurta apie 150 naujų darbo vietų.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. balandžio 8 d. nutarimu Nr. IX-2110 patvirtintos Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2004–2008 metų programos priemones, įvairias socialinės ir psichologinės rehabilitacijos paslaugas gavo

apie 300 narkomanų. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 558 patvirtintos Prekybos žmonėmis prevencijos bei kontrolės 2005–2008 metų programos priemones, įvairi kompleksinė pagalba suteikta 287 prekybos žmonėmis aukoms. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. spalio 25 d. nutarimu Nr. 1179 (2004 m. vasario 9 d. nutarimo Nr. 143 redakcija) patvirtintos Nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų, socialinės adaptacijos 2004–2007 metų programos priemones, apie 170 paleistų iš pataisos įstaigų asmenų buvo suteiktos socialinės rehabilitacijos, integracijos į visuomenę ir darbo rinką paslaugos; 60-čiai pataisos įstaigose esančių asmenų buvo organizuotas profesinis mokymas, suteiktos profesinės ir psichologinės konsultacijos.

Įgyvendindamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 5 d. nutarimu Nr. 320 patvirtintą Politinių kalinių ir tremtinių bei jų šeimų narių sugrįžimo į Lietuvą 2002–2007 metų programą, savivaldybės 2005 metais įgijo butus ir jais aprūpino 124 politinių kalinių ir tremtinių šeimas.

Siekiant tikslų, numatytų Nacionalinėje demografinėje (gyventojų) politikos strategijoje ir Nacionalinėje gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijoje, pradėtos įgyvendinti priemonės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 572 „Dėl Nacionalinės demografinės (gyventojų) politikos strategijos įgyvendinimo 2005–2007 metų priemonių patvirtinimo“ ir 2005 m. sausio 10 d. nutarimu Nr. 5 „Dėl Nacionalinės gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijos įgyvendinimo 2005–2013 metų priemonių patvirtinimo“. Šių priemonių įgyvendinimas sudaro palankesnes sąlygas jauniems žmonėms kurti šeimas ir auginti vaikus, pagyvenusiems žmonėms – gyventi visavertį asmeninį, visuomeninį, profesinį ir kultūrinį gyvenimą. Buvo remiama pagyvenusiems žmonėms atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų veikla.

Siekiant tenkinti įvairaus amžiaus asmenų specialiuosius poreikius, gerinti jų gyvenimo kokybę, plėtoti socialinių paslaugų įvairovę, socialinę paramą nepasiturinčioms ir vaikus auginančioms šeimoms, skatinti didesnę užimtumą regionuose, buvo įgyvendinamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. 1002 patvirtintos Lietuvos Respublikos 2004–2006 metų Nacionalinio kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmų plano įgyvendinimo 2005–2006 metų priemonės. Kad būtų teikiama nemokama socialinio pobūdžio informacija ir teisinės konsultacijos socialiai atskirtiems asmenims, konkurso būdu paremta nevyriausybinių organizacijų „Lietuvos gyventojų patarėjų sąjunga“ veikla. Organizacija teikė nemokamą socialinio pobūdžio informaciją ir teisines konsultacijas (konsultacijos suteiktos apie 3500 asmenų), ypač daug dėmesio skirdama socialiai atskirtiems asmenims, padėdama jiems realizuoti savo teises.

Nuo 2005 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas (Nr. IX-2228), kurio įgyvendinimas užtikrina neįgaliųjų socialinės integracijos sistemos įgyvendinimą ir lygias galimybes neįgaliesiems tapti lygiateisiais, visaverčiais visuomenės nariais. Naujoji sistema pagrįsta kitu požiūriu į neįgalų žmogų, kitaip vertinama žmogaus negalia ir jo galybės. Neįgalusis gali rinktis, ką jis nori ir geba daryti, o visuomenės pareiga – padėti jam to pasiekti.

Vietoj iki šiol buvusių invalidumo grupių asmenims iki 18 metų nustatomas neįgalumo lygis, asmenims nuo 18 metų iki senatvės pensijos amžiaus – darbingumo lygis, asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, – specialiųjų poreikių lygis. Darbingumo lygis nustatomas vertinant ne tik medicininius, bet ir funkcinis, profesinius bei kitus kriterijus, turinčius įtakos asmens darbingumui ir jo įsidarbinimo galimybėms. Nuo nustatyto darbingumo lygio procentų priklauso ir gaunamos pensijos dydis. Nustačius profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį, teikiamos šios paslaugos ir profesinės reabilitacijos programos metu mokamos profesinės reabilitacijos pašalpos.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą, nuo 2005 m. liepos 1 d. Valstybinė medicininė socialinė ekspertizės komisija pertvarkyta į Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir įsteigta Ginčų komisija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kuri veikia kaip išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija.

Siekiant sutrumpinti neįgaliųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis atstumą bei paslaugos suteikimo trukmę, toliau buvo decentralizuojama neįgaliųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis sistema: 2005 metais įsteigti dar du regioniniai techninės pagalbos centro skyriai – Vilniaus ir Kauno, iš viso 2005 metais veikė 4 Techninės pagalbos neįgaliesiems centro prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos skyriai.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 18 d. nutarimą Nr. 192 „Dėl Valstybės investicijų 2005–2007 metų programoje numatytų 2005 metams kapitalo investicijų paskirstymo pagal asignavimų valdytojus ir investicijų projektus“, įsigytos 4052 techninės pagalbos priemonės neįgaliesiems, nupirktos 8 transporto priemonės neįgaliesiems vežti; užbaigti Raseinių neįgaliųjų darbinio užimtumo centro patalpų kapitalinio remonto darbai; įgyvendinti 52 socialinių paslaugų investiciniai projektai apskrityse.

2005 m. lapkričio 15 d. pasirašytas 1964 m. Europos Tarybos socialinės apsaugos kodeksas, kurio tikslas – užtikrinti minimalią apsaugą įvairiais socialinės rizikos atvejais, išlaikyti bei skatinti tinkamo lygio socialinės apsaugos sistemą.

Pasirašyta Lietuvos Respublikos ir Kanados sutartis dėl socialinės apsaugos, kuri reglamentuoja pensijų skyrimą ir mokėjimą asmenims, iš vienos valstybės persikeliantiems gyventi ar dirbti į kitą valstybę. Pasirašytas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Ukrainos darbo ir socialinės politikos ministerijos susitarimas dėl Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutarties dėl socialinės apsaugos įgyvendinimo tvarkos.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Didinti galinčių dirbti darbingo amžiaus ir ieškančių darbo asmenų užimtumo galimybes, siekiant visiško gyventojų užimtumo, stiprinti socialinę sanglaudą ir mažinti socialinę atskirtį. Bus siekiama pritraukti ir išlaikyti daugiau žmonių darbo rinkoje, derinti darbo rinkos lankstumą su užimtumo saugumu. Numatoma tobulinti teisės aktus, reglamentuojančius darbo santykius, stiprinti socialinę partnerystę.

Toliau naudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos lėšas, įgyvendinant Lietuvos 2004–2006 metų bendrojo programavimo dokumento ir Europos Bendrijų iniciatyvos EQUAL bendrojo programavimo dokumento nuostatas.

Pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto finansines galimybes toliau didinti valstybinę socialinio draudimo bazinę pensiją ir draudžiamąsias pajamas, parengti pasiūlymus dėl našlių pensijų sistemos pertvarkymo.

Didinti kompensuojamojo uždarbio ribą ligos, motinystės, motinystės (tėvystės) socialinio draudimo pašalpoms apskaičiuoti, taip pat pašalpas, mokamas apdraustiems asmenims, auginantiems vaiką iki vienerių metų; pasiekti, kad tarifo pensijų kaupimui riba būtų 5,5 procento, toliau dengti Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto prarastų lėšų, įgyvendinant kaupiamųjų pensijų sistemą, dalį iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto.

Tobulinti Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos mažas pajamas gaunančioms šeimoms (vieniems gyvenantiems asmenims) įstatymą, siekiant sudaryti sąlygas gauti piniginę socialinę paramą visiems gyventojams, dėl objektyvių priežasčių neturintiems lėšų pragyventi, savivaldybėms suteikti teisę piniginę socialinę paramą savivaldybės sprendimu skirti iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų.

Toliau vykdyti vaikus auginančių šeimų rėmimo reformą, siekiant palaipsniui pereiti prie išmokos mokėjimo kiekvienam vaikui iki 18 metų arba vyresniam, kol jis mokosi dieninėje bendrojo lavinimo mokykloje.

Siekiant sudaryti palankesnes nepasiturinčių šeimų vaikų ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose sąlygas, užtikrinti visavertį mokinių maitinimą ir aprūpinimą būtiniaisiais mokinio reikmenimis, numatoma parengti ir pradėti įgyvendinti Lietuvos Respublikos socialinės paramos nepasiturinčių šeimų mokiniams įstatymą. Didinti savivaldybių atsakomybę ir suinteresuotumą tinkamai organizuoti socialinę paramą mokiniams, garantuoti tikslingą Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų naudojimą.

Sudaryti teisinės, administracinės, finansinės sąlygas veiksmingiau planuoti, teikti ir organizuoti socialines paslaugas, užtikrinant būtinuosius žmogaus poreikius ir skatinant jį patį aktyviai ieškoti pagalbos sau būdų.

Tobulinti vaikų globos sistemą, daugiausia dėmesio skirti socialinių paslaugų socialinės rizikos šeimoms, auginančioms vaikus ir vaikams iš socialinės rizikos šeimų, taip pat vaikams, turintiems elgesio, emocijų ir kitų problemų, plėtrai bendruomenės ir vietos savivaldos lygmeniu, socialinių darbuotojų, dirbančių su rizikos grupės šeimomis ir vaikais, globėjų kvalifikacijos tobulinimui.

Siekti efektyviai valdyti ekonominės migracijos srautus vidaus politikos priemonėmis ir didinti Lietuvos gyventojų ekonominį aktyvumą. Ypač daug dėmesio bus skiriama ekonominių migrantų skatinimui grįžti į Tėvynę, taip pat Lietuvos gyventojų, ketinančių vykti į kitas Europos Sąjungos valstybes ir jau išvykusių, informavimui apie grįžimo į Lietuvą galimybes ir aplinkybes.

IX. SVEIKATOS APSAUGA

Vykdam Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programą, 2005 metais siekta plėtoti sveikatos priežiūrą, apimančią sveikatos išsaugojimą ir stiprinimą, ligų profilaktiką, diagnozavimą laiku ir gydymą, užtikrinti aukštą sveikatinimo veiklos kokybę ir racionalų išteklių naudojimą.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatą – reformuoti visuomenės sveikatos sistemą, priartinti ją prie bendruomenės – parengtas Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2006–2013 metų strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2006–2008 metų plano projektas. Sveikatos apsaugos ministro 2006 m. sausio 24 d. įsakymu Nr. V-56 patvirtintas Visuomenės sveikatos priežiūros biudžetinių įstaigų restruktūrizavimo planas. Visuomenės sveikatos priežiūra perorientuojama į gyventojų sveikatos stebėjimą, duomenų analizę, ekspertizę. Siekiant optimizuoti visuomenės sveikatos priežiūros sistemą, parengti Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo, Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo ir Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo pakeitimų projektai. Visuomenės sveikatos centrams apskrityse numatyta suteikti viešojo administravimo funkcijas, o siekiant priartinti visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas prie bendruomenės – įkurti visuomenės sveikatos biurus savivaldybėse.

Siekiant plėtoti reagavimo į įvairius pavojus sveikatai galimybes, parengti teisės aktai, nustatantys asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų veiklą ekstremalių sveikatai situacijų atvejais. Vykdam Pasirengimo gripo pandemijai planą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2005 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-686, renkama informacija, analizuojamos galimybės ir siekiama sudaryti išankstines vakcinų išigijimo sutartis su gamintojais. Vakcinomis numatyta aprūpinti iki 30 procentų gyventojų. Lietuva aktyviai prisidėjo prie Europos Komisijos iniciatyva surengtų Europos Sąjungos valstybių narių pasirengimo raupams ir gripo pandemijai pratybų organizavimo.

Siekiant mažinti triukšmą ir jo padarinius žmogaus sveikatai, parengti Valstybinės triukšmo kontrolės tvarkos aprašo ir Valstybinės triukšmo prevencijos veiksmų programos projektai.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatą – šalies ūkio plėtrą ir aplinkos apsaugą reglamentuojančius įstatymus derinti su sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo prioritetais – buvo tobulinami ir rengiami nauji maisto saugą, kokybę ir sveiką mitybą reglamentuojantys teisės aktai, jie buvo derinami su Europos Sąjungos teise. Sveikatos apsaugos ministro įsakymais patvirtinta 11 naujų Lietuvos higienos normų (HN): 2005 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. V-476 – HN 21:2005 „Bendrojo lavinimo mokykla. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“; 2005 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. V-513 – HN 43:2005 „Šuliniai ir versmės: įrengimo ir priežiūros saugos sveikatai reikalavimai“; 2005 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. V-572 – HN 109:2005 „Baseinai. Įrengimo ir priežiūros saugos sveikatai reikalavimai“; 2005 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. V-595 – HN 39:2005 „Pirtys:

įrengimo ir priežiūros saugos sveikatai reikalavimai“; 2005 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. V-675 – HN 15:2005 „Maisto higiena“; 2005 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. V-677 – HN 52:2005 „Radiacinė sauga pramoninėje radiografijoje“; 2005 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. V-678 – HN 88:2005 „Nemedicininės paskirties atvirųjų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių radiacinė sauga“; 2005 m. rugsėjo 19 d. įsakymu Nr. V-715 – HN 86:2005 „Radiacinės saugos reikalavimai naudojant nemedicininis prietaisus su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais“; 2005 m. spalio 10 d. įsakymu Nr. V-759 – HN 95:2005 „Radiacinė sauga ir kokybės laidavimas taikant spindulinę terapiją“; 2005 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. V-836 – HN 61:2005 „Užsieniečių registracijos centras. Higienos normos ir taisyklės“; 2005 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-1029 – HN 81:2005 „Judriojo radijo ryšio sistemų bazinės stotys“. Vadovaujantis Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencijos ir Europos tabako kontrolės strategijos nuostatomis, siekiant užtikrinti nerūkančiųjų teises į aplinką be tabako dūmų, parengtas Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 ir 26 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas, kuris Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 19 d. nutarimu Nr. 50 pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui.

Siekiant užtikrinti gyventojų ir aplinkos radiacinę saugą, plėtotos ir įgyvendintos priemonės, skirtos Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimui nutraukti ir galimoms radiologinėms ir branduolinėms avarijoms pasirengti. Pradėta vykdyti PHARE programa, kurios tikslas – sukurti ir tobulinti šalies gyventojų ir aplinkos radiacinės saugos infrastruktūrą, atitinkančią Europos Sąjungos teisės reikalavimus, taip pasirengti galimoms branduolinėms ir radiologinėms avarijoms. Pradėtos įgyvendinti priemonės, apsaugančios gyventojų ir darbuotojų sveikatą nuo gamtinės kilmės radioaktyviųjų medžiagų nepagrįstos apšvitos.

Siekiant užtikrinti dažniausių ligų (širdies ir kraujagyslių, vėžio, cukrinio diabeto) ankstyvą diagnostiką ir veiksmingą gydymą, parengtos ir įgyvendinamos naujos programos, vykdomos tęstinės. Sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 25 d. įsakymu Nr. V-913 patvirtinta Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa, kurios tikslas – nustatyti naujus latentinių aterosklerozės būklių ir cukrinio diabeto atvejus, mažinti sergamumą, neįgalumą ir mirtingumą dėl širdies ir kraujagyslių ligų.

Įgyvendinant Lietuvos gyventojų sergamumo bei mirštamumo nuo širdies ir kraujagyslių ligų mažinimo strategiją, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-805, sudaromos sąlygos visoms sveikatos priežiūros įstaigoms tolygiai didinti veiklos, susijusios su širdies ir kraujagyslių ligų prevencija, diagnostika, gydymu bei rehabilitacija, efektyvumą. Projektas apima tris Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos lygius, jį įgyvendinant dalyvauja 40 sveikatos priežiūros įstaigų. Bendra projekto vertė – 67,9 mln. litų. Projektas finansuojamas pagal Bendrojo programavimo dokumento 1.4 priemonę „Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas“.

Parengti Galvos smegenų insulto profilaktikos ir kontrolės 2006–2008 metų programos ir Cukrinio diabeto kontrolės 2006–2007 metų programos projektai.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. 1593 patvirtintą Valstybinę vėžio profilaktikos ir kontrolės 2003–2010 metų programą ir siekiant pagerinti ankstyvąją vėžio diagnostiką, svarbiausias vaidmuo tenka pirminiam ambulatoriniam asmens sveikatos priežiūros lygiui. Siekiant skatinti šią veiklą, numatytas papildomas pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigų finansavimas (1000 litų atvejui) už ankstyvą (*carcinoma in situ* ir pirmos stadijos) piktybinių navikų nustatymą. Šiai skatinamajai paslaugai apmokėti 2005 metais skirta 2,7 mln., 2006 metais – 3 mln. litų.

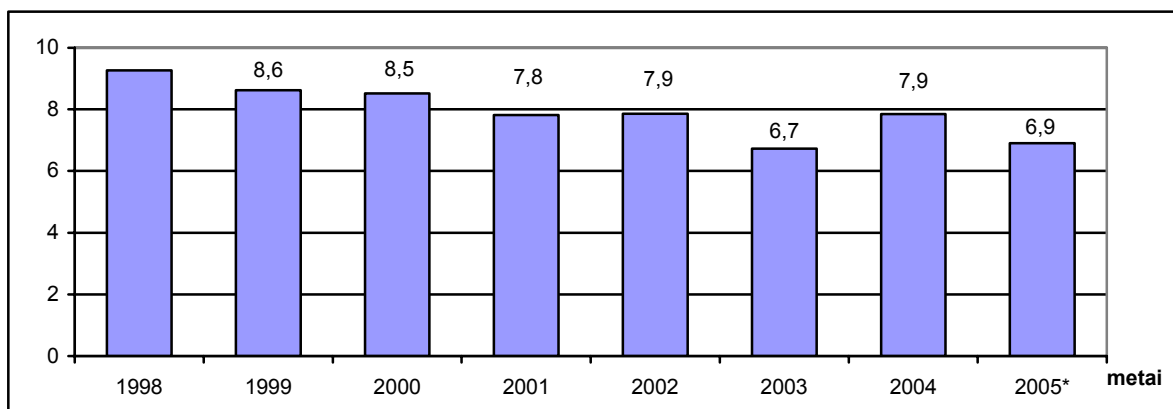
Vykdomos piktybinių navikų prevencinės profilaktikos programos, kurioms finansuoti 2004 metais skirta 4 mln., 2005 metais – 8 mln., 2006 metais – 13,5 mln. litų.

Siekiant mažinti moterų mirtingumą nuo krūties piktybinių navikų, sveikatos apsaugos ministro 2005 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. V-729 patvirtinta Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa. Šios programos priemonėms įgyvendinti 2005 metais skirta 1,5 mln. litų, mamografijos tyrimai nemokamai atliekami 12 medicinos įstaigų visuose didžiuosiuose šalies miestuose.

2005 metais buvo toliau vykdoma sveikatos apsaugos ministro 2004 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. V-482 patvirtinta Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, finansavimo programa: 2005 metais skirta 4 mln. litų, ištirta 145,4 tūkstančio moterų. Pastebėta, kad pradėjus įgyvendinti programą nustatoma daugiau ikivėžinių ir vėžinių atvejų. Ištirta 145,8 tūkst. citologinių tepinėlių, 81 tepinėlyje nustatyta piktybinių navikų požymių, 1550 tepinėlių – ikivėžinių požymių. Tiksli klinikinė diagnozė nustatoma ištyrus moterį papildomai. Vėžio registro preliminariais duomenimis, 2005 metais diagnozuoti 496 gimdos kaklelio vėžio ir 512 vadinamojo „vėžio vietoje“ atvejų.

Siekiant pagerinti ankstyvųjų stadijų priešinės liaukos vėžio diagnostiką, taikyti radikalius jo gydymo metodus, pailginti sergančiųjų gyvenimo trukmę ir sumažinti pacientų neįgalumą ir mirtingumą nuo šios ligos, parengta ir sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. V-973 patvirtinta Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa.

2005-aisiais – vaikų ir jaunimo sveikatos – metais ypač daug dėmesio skirta vaikų ir jaunimo sveikatos išsaugojimui ir stiprinimui. Vykdyta naujagimiams palankių ligoninių plėtra. 2005 metais įregistruotos 6 naujagimiams palankios ligoninės, kuriose gimė 36,61 procento visų naujagimių. Kūdikių mirtingumo mažinimo srities laimėjimai akivaizdūs: 1998 metais kūdikių iki vienerių metų mirtingumas buvo 9,3 1000-čiui gyvų gimusiųjų, o 2005 metais – 6,9 (21 pav.).

21 pav. Kūdikių iki vienerių metų mirtingumas 1000-iiui gyvų gimusiųjų.

Šaltinis – Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 metų duomenys;

* – išankstiniai 2005 metų duomenys.

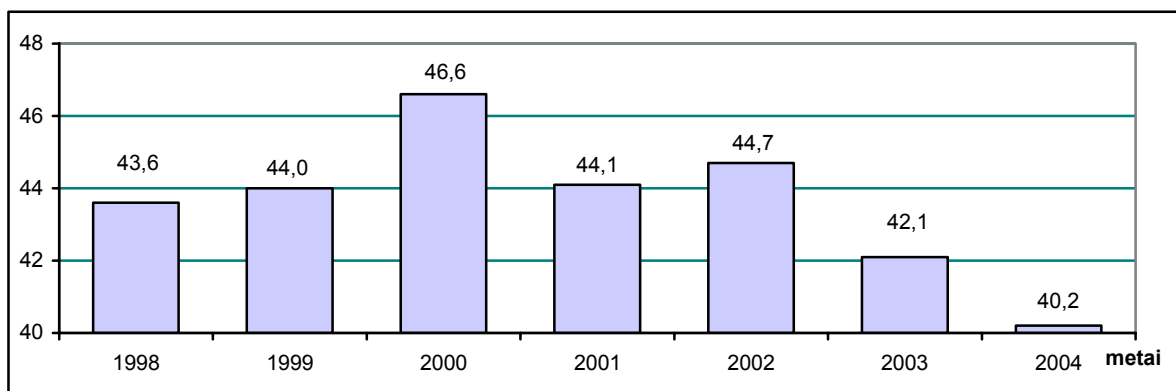
2005-ieji – pirmieji metai, kai valstybės lėšomis naujagimiai, kūdikiai ir vaikai pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugsėjo 16 d. įsakymu Nr.V-646, buvo skiepijami nuo dešimties užkrečiamųjų ligų (2004 metais skiepyta nuo devynių ligų). 2005 metais toliau vykdyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 16 d. nutarimu Nr. 754 patvirtinta Motinos ir vaiko valstybinė programa, nupirkta naujos aparatūros ir įrangos septynioms sveikatos priežiūros įstaigoms. Vykdyta Genomikos pritaikymo vaikų ligų profilaktikai ir gydymui programa, patvirtinta sveikatos apsaugos ministro 2003 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. V-631.

Parengtas Valstybinės vaikų sveikatos priežiūros mokyklose 2006–2009 metų programos projektas. 2005 metais baigtas vykdyti vienas reikšmingiausių jaunimo sveikatos stiprinimo projektų – „Jaunimui palankios paslaugos Lietuvoje“. Akmenės ir Utenos rajonų savivaldybėse įkurti jaunimo sveikatos centrai, kurie vaikams ir jaunimui teikia informaciją apie institucijas, galinčias suteikti geros kokybės ir palankias sveikatos priežiūros paslaugas. 2005 metais pirmą kartą Lietuvoje surengtas nacionalinis konkursas bendrojo lavinimo mokyklų aštuntųjų klasių mokiniams „Nerūkanti klasė 2005“. Konkurse dalyvavo 118 klasių iš 9 Lietuvos apskričių.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos nuostatą – užtikrinti pensininkams nemokamą dantų protezavimą, parengtas ir sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 21 d. įsakymu Nr. V-890 patvirtintas Dantų protezavimo paslaugų teikimo ir išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto tvarkos aprašas.

Siekiant stiprinti psichikos sveikatą, skatinti kurti palankią individui socialinę aplinką parengti Valstybės psichikos sveikatos 2006–2010 metų strategijos ir jos įgyvendinimo programos metmenų projektai. Lietuva 2005 metais tapo Europos Komisijos kofinansuojamo projekto „Vaikų ir paauglių psichikos sveikata Europos Sąjungoje po plėtros: efektyvios politikos ir praktikos plėtojimas“ lydere. Pagrindinis projekto tikslas – parengti moksliskai pagrįstas rekomendacijas Europos Sąjungos valstybėms (tarp jų Lietuvai), kaip gerinti vaikų

psichikos sveikatą ir atlikti psichikos sutrikimų prevenciją. Kaip ir anksčiau 2005 metais daug dėmesio skirta visuomenės ir įvairių sričių specialistų švietimui psichikos sveikatos klausimais, vykdytos Valstybinė psichikos ligų profilaktikos programa, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 20 d. nutarimu Nr. 1441, ir Savižudybių prevencijos 2003–2005 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 10 d. nutarimu Nr. 451. Taip nemažai prisidėta prie savižudybių mažėjimo (22 pav.).

22 pav. Savižudybių 100000-iui gyventojų.

Šaltinis – Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

Siekiant telkti įvairius sektorius, gerinti jų sąveiką ŽIV/AIDS ir priklausomybių ligų srityje ir išlikti mažo ŽIV paplitimo valstybe, stiprinamas žinybų, sektorių ir regionų bendradarbiavimas. Pasitelkiami įvairūs sektoriai – švietimo, socialinis, teisėsaugos, krašto apsaugos, savivaldos, nevyriausybinių, privatus ir kiti. Organizuotos konferencijos politikams, valstybės tarnautojams, savivaldybių darbuotojams, nevyriausybinių organizacijų atstovams; surengti seminarai laisvės atėmimo vietų prižiūrėtojams, medikams, socialiniams darbuotojams, pedagogams, jaunimo lyderiams, studentams, organizuotos diskusijos su nevyriausybiniomis organizacijomis, jungiančiomis ŽIV/AIDS paliestus asmenis; kartu su Mykolo Romerio universitetu parengtas projektas „UNESCO tarpsektorinio ŽIV (AIDS) švietimo katedra“. Įgyvendinamos Valstybinė ŽIV/AIDS profilaktikos ir kontrolės 2003–2008 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1273, Valstybinė tabako kontrolės programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 30 d. nutarimu Nr. 954, Valstybės alkoholio kontrolės programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 212.

Siekiant naudoti informacines technologijas sveikatos sistemos strateginiams uždaviniams spręsti ir probleminėms sritims išsamiai bei visapusiškai analizuoti, numatoma sukurti ir įdiegti nacionalinę e. sveikatos sistemą, kurios tikslas – socialinė, individualizuota kiekvieno gyventojų sveikatos priežiūra, užtikrinanti galimybę gauti prieinamas aukštos kokybės sveikatos priežiūros, slaugos ir sveikos gyvensenos ugdymo paslaugas. E. sveikatos projektas Lietuvoje bus įgyvendinamas etapais. Sveikatos apsaugos ministerija 2005 metais pradėjo vykdyti e. sveikatos projekto pirmąjį etapą, per kurį bus sukurtas ir įdiegtas

pagrindinis integruotas modulis, leidžiantis keistis turima sveikatos informacija visos šalies mastu, taip pat pagrindinėms sveikatos priežiūros institucijoms ir jų personalui sukurtos priemonės, palengvinančios pacientų ir jų sveikatos informacijos registravimą, pacientų siuntimą konsultuotis bei diagnostikai atlikti, atsakymų gavimą.

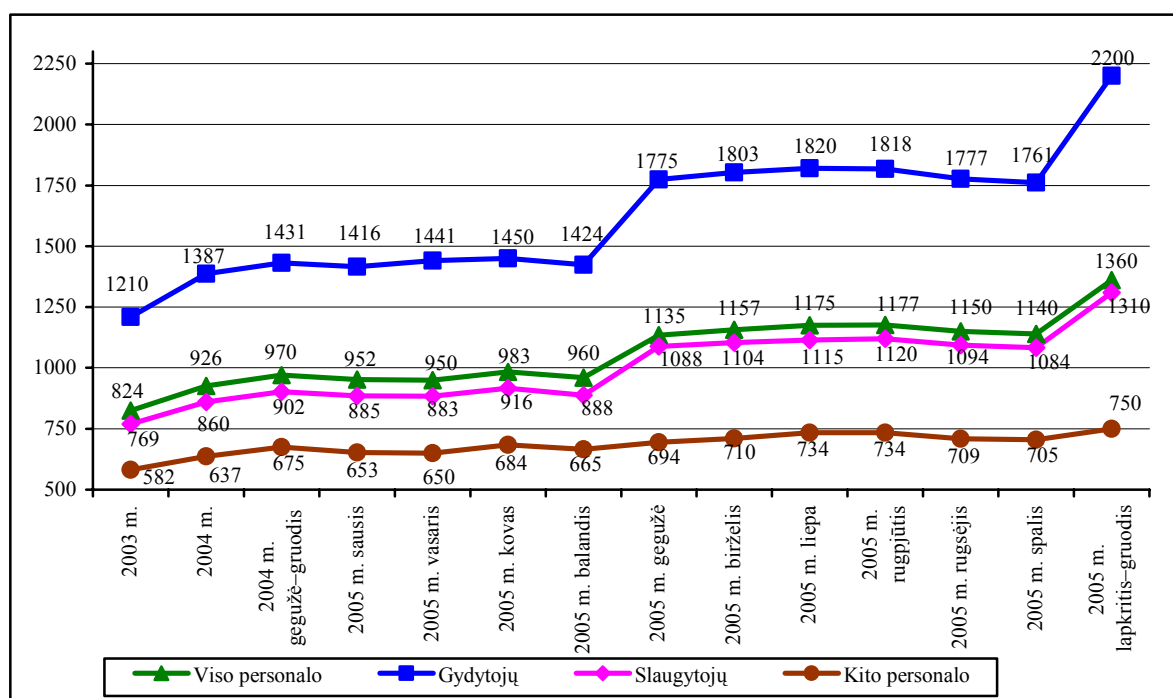
2005 metais užbaigtas sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo pirmasis (2003–2005 metai) etapas, per kurį siekta gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą, optimizuojant teikiamų paslaugų apimtį ir struktūrą. Apibendrinus rezultatus, nustatyta, kad hospitalizacijos rodiklis 100-tui gyventojų sumažėjo nuo 23,2 iki 20,3 ligonio, o vidutinė gulėjimo ligoninėje trukmė sutrumpėjo nuo 10 iki 8 dienų. Veiksmingesnė tapo sveikatos priežiūros paslaugų struktūra: 5000 sumažinta lovų bendrojo pobūdžio ir specializuotose ligoninėse; stacionariųjų paslaugų sumažėjo 8 procentais; ambulatorinių paslaugų padaugėjo 6 procentais; slaugos paslaugų padaugėjo 15 procentų; įsteigta 600 dienos stacionaro vietų. Pirmojo restruktūrizavimo etapo rezultatų ekonominė nauda – 154 mln. litų.

Kad pacientai gautų geros kokybės paslaugas, o medikai turėtų tinkamas darbo sąlygas, renovuojami sveikatos priežiūros įstaigų pastatai, įgyvendinami energijos taupymo projektai, racionaliai pertvarkomos gydymo įstaigos, koncentruojamos aukštosiomis technologijomis pagrįstos sudėtingos sveikatos priežiūros paslaugos. Reorganizavus sveikatos priežiūros įstaigų tinklą, ligoninių Lietuvoje sumažėjo 22 juridiniais vienetais. Atlaisvinta 70000, suremontuota – 50000 kv. metrų ploto. Siekiant užtikrinti reikiamą paslaugų saugumą ir kokybę, kai kuriose ligoninėse uždaryti arba sujungti neurologijos, tuberkuliozės, kardiologijos, infektologijos ir kiti skyriai, 12-oje ligoninių uždaryti akušerijos skyriai.

Siekiant, kad sveikatos priežiūra atitiktų paciento ir visuomenės poreikius ir lūkesčius, gerinti paslaugų kokybę ir tobulinti kokybės vadybą, 2005 metais pradėta įgyvendinti Sveikatos priežiūros kokybės užtikrinimo 2005–2010 m. programa, patvirtinta sveikatos apsaugos ministro 2004 m. rugsėjo 14 d. įsakymu Nr. V-642.

Atsižvelgiant į pirmojo restruktūrizavimo etapo rezultatus, parengtas sveikatos apsaugos sistemos antrojo (2006–2008 metai) restruktūrizavimo etapo ir ilgalaikės raidos strategijos projektas, kuriam pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komiteto 2005 m. lapkričio 9 d. posėdyje.

Saugias, geros kokybės paslaugas teikia tinkamai tam pasirenge specialistai, kurių rengimo reikalavimai atitinka Europos Sąjungos reikalavimus. Tobulinama sveikatos priežiūros specialistų profesinė kvalifikacija, didinamos medikų socialinės garantijos ir darbo užmokestis. Siekiant užtikrinti galimybes gydymo įstaigoms didinti medikų darbo užmokestį, didinamos sveikatos priežiūros paslaugų bazinės kainos. Paslaugų bazinės kainos 2005 metais padidintos du kartus: nuo gegužės 1 d. tam skirta 135 mln. litų, nuo lapkričio 1 d. – dar 31,4 mln. litų. Medicinos personalo darbo užmokestis 2005 metų lapkričio–gruodžio mėnesiais sudarė 1360 litų, iš jų gydytojų – 2200 litų, slaugytojų – 1310 litų, kito personalo – 750 litų (23 pav.).

23 pav. Medicinos darbuotojų vidutinis darbo užmokestis.

Šaltinis – Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos duomenys.

2005 metais, siekiant nustatyti medicinos specialistų poreikį, buvo įgyvendinama sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-802 patvirtinta Strateginio sveikatos priežiūros ir farmacijos žmonių išteklių planavimo Lietuvoje 2003–2020 m. programa.

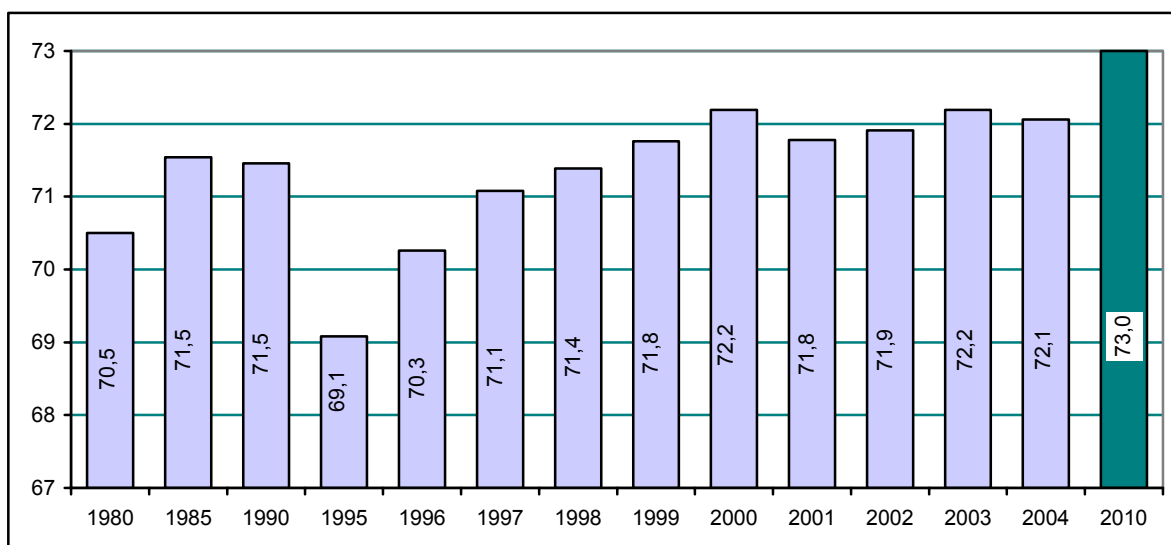
Plėtojant pirminę sveikatos priežiūrą, parengtas ir sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. V-943 patvirtintas Pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų organizavimo ir apmokėjimo tvarkos aprašas ir pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų ir bazinių kainų sąrašas, be to, persvarstyta ir patvirtinta Šeimos gydytojo medicinos norma. Šeimos gydytojo aptarnaujamų gyventojų normatyvas sumažintas nuo 2000 iki 950–1550 gyventojų, atsižvelgiant į apylinkės struktūrą. Pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros apylinkės suskirstytos į keturis tipus pagal tai, kokią jos gyventojų dalį sudaro vaikai. Pirminės sveikatos priežiūros įstaigos aptarnaujami gyventojai suskirstyti į septynias amžiaus grupes (anksčiau buvo keturios) pagal apsilankymų pas šeimos gydytoją per metus skaičių. Patvirtintos skirtingos kiekvienos amžiaus grupės vieno gyventojų pirminės sveikatos priežiūros paslaugų metinės bazinės kainos leido padidinti pirminės sveikatos priežiūros paslaugų finansavimą. Numatytas papildomas mokėjimas už suteiktas skatinamąsias paslaugas (patvirtinta 10 atskirai apmokamų tokių paslaugų) ir prevencijos programų vykdymą.

Vykdyta sveikatos apsaugos ministro 2000 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. 431 patvirtinta Pirminės sveikatos priežiūros įgyvendinimo programa, parengtas Pirminės sveikatos priežiūros plėtros koncepcijos projektas.

Skatinant kurti privačios sveikatos priežiūros praktikos tinklą, 2005 metais išduotos 77 licencijos naujoms sveikatos priežiūros įstaigoms, iš jų 63 – privačioms. Teikiant paramą

pagal Bendrojo programavimo dokumento 1.4 priemonę „Sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas“, įgyvendinama nuostata – naudojant struktūrinių fondų lėšas, prioritetą teikti pirminei sveikatos priežiūrai, neatsižvelgiant į įstaigų nuosavybės formą. Parama teikiama 47 šeimos gydytojų infrastruktūros plėtros ir modernizavimo veiklos projektams, bendra pasirašytų sutarčių paramos suma – 23,7 mln. litų. 2005 metais paskelbtas papildomas kvietimas teikti paraiškas gauti likusią Bendrojo programavimo dokumento 1.4 priemonei skirtų lėšų sumą – 57,4 mln. litų. Pagal šį kvietimą teikti paraiškas, skirtas šeimos gydytojų infrastruktūrai plėtoti ir modernizuoti, pateiktos 109 pirminės sveikatos priežiūros įstaigų paraiškos.

2005 metais atliktas tarpinis Lietuvos sveikatos programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. liepos 2 d. nutarimu Nr.VIII-833, vertinimas. Vertinimo ataskaitai pritarta 2005 m. lapkričio 4 d. Lietuvos Respublikos Seime vykusioje Sutarimo konferencijoje. Išanalizavus Lietuvos sveikatos programos siekių, tikslų ir uždavinių įgyvendinimą, pateikti pasiūlymai dėl neigiamą poveikį gyventojų sveikatai darančių priežasčių šalinimo, Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo mechanizmo tobulinimo, strateginių tolesnės sveikatos apsaugos plėtros krypčių ir uždavinių. Pagal gyventojų sveikatą apibendrinančio rodiklio – vidutinės gyventojų trukmės – kaitą pastaraisiais metais pastebėta gyvenimo trukmės ilgėjimo tendencija (24 pav.).

24 pav. Lietuvos sveikatos programos įsipareigojimo ir Lietuvos gyventojų vidutinės gyvenimo trukmės kaitos palyginimas.

Šaltinis – Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys.

2005 metais, įgyvendinant sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gegužės 16 d. patvirtintą Radiologinės pagalbos optimizavimo Lietuvoje projektą, Lietuvos sveikatos priežiūros įstaigų sterilizacijos įrangos ir dezinfekcijos proceso renovacijos programą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. 606, Degeneracinių stuburo juosmeninės dalies ligų tyrimo ir gydymo programą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. 639, Kaulų čiulpu

transplantacijos plėtos projektą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2003 m. liepos 11 d. įsakymu Nr. V-448, Angiologijos programą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 8 d. įsakymu Nr. 249, gerėjo įvairių profilaktikos priemonių taikymas, ankstyvoji ligų diagnostika.

Siekiant geresnių sveikatos programų įgyvendinimo rezultatų ir racialesnio šiam tikslui skirtų lėšų naudojimo, teikiant prioritetą ligų prevencijai ir sveikatos išsaugojimui, taip pat svaresnio kitų ūkio sektorių ir institucijų indėlio į Lietuvos gyventojų demografinių ir sveikatos rodiklių gerinimą ir rizikos veiksnių poveikio neigiamoms šių rodiklių tendencijoms mažinimą, parengtas Sveikatos programų tarpžinybinio koordinavimo tvarkos aprašo projektas.

Siekiant atnaujinti greitosios medicinos pagalbos automobilių parką, parengtas Greitosios medicinos pagalbos automobilių parko atnaujinimo 2006–2008 metų programos projektas (numatoma atnaujinti 237 greitosios medicinos pagalbos automobilius). Siekiant užtikrinti greitosios medicinos pagalbos operatyvumą ir veiksmingumą, sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gruodžio 8 d. įsakyme Nr. V-956 Greitosios medicinos pagalbos koncepcija išdėstyta nauja redakcija. Koncepcijoje numatoma reorganizuoti dispečerines tarnybas – įtraukti į Vidaus reikalų ministerijos bendrosios pagalbos centrus.

Plėtojant vaistų prieinamumo Lietuvos gyventojams sistemą, sveikatos apsaugos ministro 2005 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. V-778 patvirtintas 2005 metų kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainynas, į kurį įrašyta 1400 vaistų. Toliau deramasi su vaistų gamintojais. Siekiant sumažinti kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių kainas ir sudaryti galimybę ligoniams įsigyti šių priemonių palankesnėmis kainomis, pakeisti (sumažinti) prekybiniai antkainiai didmeninėms vaistų platinimo įmonėms bei vaistinėms. Sumažėjo priemokos už ketvirtadalį virškinimo traktą ir metabolizmą veikiančių vaistų, trečdalį kardiologinių vaistų, pusę priešnavikinių vaistų, kvėpavimo, skeleto bei raumenų sistemoms gydyti skirtų vaistų. Mažėjant vaistų kainoms, atsiranda galimybė už tas pačias lėšas išrašyti gyventojams daugiau vaistų, papildyti kompensuojamųjų vaistų sąrašą naujais, ligoniams reikalingais preparatais. Ligų ir kompensuojamųjų vaistų joms gydyti sąrašas (A sąrašas) 2005 metais papildytas 51 vaistu, išplėtos 2 vaistų indikacijos. Rengiama Nacionalinės vaistų politikos programa. Siekiant perkelti Europos Sąjungos teisės nuostatas į nacionalinę teisę, parengtas Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo projektas, jungiantis Farmacinės veiklos ir Vaistų įstatymus.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komitetas (2005 m. rugpjūčio 11 d. posėdžio protokolas Nr. 15) nepritarė, kad panašaus veikimo, saugumo, skirtingo bendrinio pavadinimo vaistai, skirti tai pačiai terapinei indikacijai ir tai pačiai ligonių amžiaus grupei, kurie gali būti keičiami vieni kitais, bazinei vaisto kainai nustatyti, būtų grupuojami vienoje grupėje pagal Anatominio terapinio cheminio (ATC) klasifikatoriaus, patvirtinto Pasaulio sveikatos organizacijos, kodo 4 lygius, rengiant 2005 metų kompensuojamųjų vaistų bazinių kainų kainyną, atsisakyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programoje numatyto grupavimo.

Gerindamos farmacinių paslaugų kokybę, farmacinės veiklos valstybinės valdymo ir kontrolės institucijos, vykdydamos farmacinės veiklos ir vaistų kokybės valstybinę kontrolę, užtikrina, kad vaistų rinkoje būtų tik saugūs ir geros kokybės vaistai. 2005 metais atliktos 1031 vaistų pavyzdžio analizės, išduoti 7 geros gamybos praktikos ir 33 geros vaistų platinimo praktikos pažymėjimai.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Stiprinti ir ugdyti visuomenės, ypač vaikų ir jaunimo, sveikatą, gerinti ligų prevenciją. Šiam prioritetui įgyvendinti numatoma optimizuoti visuomenės sveikatos priežiūros sistemą – restruktūrizuoti visuomenės sveikatos priežiūros biudžetinių įstaigų tinklą, suteikti viešojo administravimo funkcijas visuomenės sveikatos centrams apskrityse ir įkurti visuomenės sveikatos biurus savivaldybėse; toliau plėtoti greito reagavimo į pavojus sveikatai galimybes; didinti gebėjimą nustatyti ir valdyti sveikatą lemiančius veiksnius; formuoti aktyvią ir atsakingą už savo sveikatą visuomenę.

Toliau gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir ankstyvą ligų diagnostiką, restruktūrizuoti sveikatos priežiūros sistemą. Šiems prioritetams įgyvendinti numatoma toliau plėtoti ir artinti prie gyventojų pirminę sveikatos priežiūrą; tobulinti stacionariųjų sveikatos priežiūros paslaugų struktūrą, sukuriant keturių lygių diferencijuotus stacionariųjų sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelius; plėtoti slaugos ir ilgalaikio palaikomojo gydymo paslaugų sistemą; gerinti greitosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo kokybę ir operatyvumą – reorganizuoti greitosios medicinos pagalbos teikimo sistemą; plėtoti ambulatorinės reabilitacijos mastą ir formas – optimizuoti stacionarinę reabilitaciją; tobulinti sveikatos priežiūros įstaigų turto valdymo formas ir metodus, siekti efektyvesnio išteklių naudojimo; tobulinti sveikatos priežiūros paslaugų kainodaros sistemą, siekiant geresnės paslaugų kokybės ir taupesnio finansinių išteklių naudojimo; plėtoti ir aktyvinti papildomąjį (savanoriškąjį) sveikatos draudimą – parengti ir įgyvendinti šiam tikslui reikalingus finansinius svetus ir teises priemones; visose sveikatos priežiūros įstaigose įdiegti elektroninę informacinių technologijų sistemą; gerinti sveikatos priežiūros specialistų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo sistemą; pagal galimybes numatyti didesnę finansavimą sveikatos moksliniams tyrimams ir plėtoti jų diegimą į praktiką. Lėšos, reikalingos pagrindiniams antrojo sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo etapo (2006–2008 metai) siekiam įgyvendinti, numatytos Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270.

Toliau didinti medicinos darbuotojų darbo užmokestį.

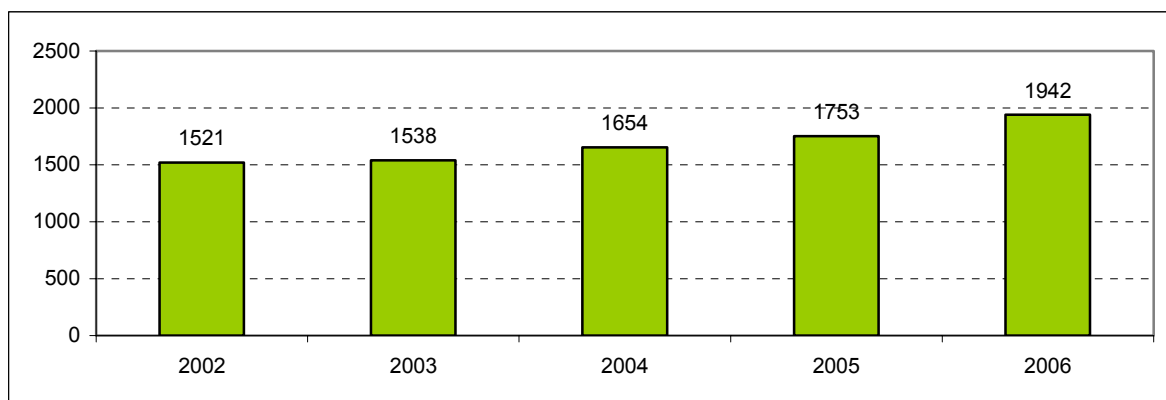
X. ŠVIETIMAS, MOKSLAS, INFORMACINĖ IR ŽINIŲ VISUOMENĖ

Švietimas

Igyvendinant Švietimo plėtotos 2003–2012 metų strategines nuostatas, patvirtinta Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programa ir priemonių planas (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 82), kuriuos įgyvendinant siekiama modernizuoti švietimo ir mokslo sistemą, derinti ją prie kintančių visuomenės poreikių. Nuosekliai dirbama trimis svarbiausiomis kryptimis: švietimo prieinamumo, kokybės ir veiksmingumo bei darnos. Tobulinamas švietimo valdymas, daug dėmesio skiriama ugdymo turinio kaitai, jis labiau priartinamas prie mokinio. Vykdoma mokyklos struktūros ir tinklo pertvarka, kuriama paramos mokiniui, mokyklai, taip pat personalo tobulinimo sistema. Ypač daug dėmesio skiriama patikimais duomenimis grįstos švietimo sistemos stebėsenos organizavimui: patvirtintas Valstybės švietimo stebėsenos tvarkos aprašas (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. ISAK-2240), Valstybės švietimo stebėsenos rodikliai (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. ISAK-2692), atlikta 30 tyrimų, tarp jų 3 tarptautiniai bandomieji tyrimai. Išleista regioninė švietimo būklės apžvalga, 3 teminės analizės siejamos su Lietuvos ir Europos švietimo strateginiais rodikliais, tyrimų rezultatais.

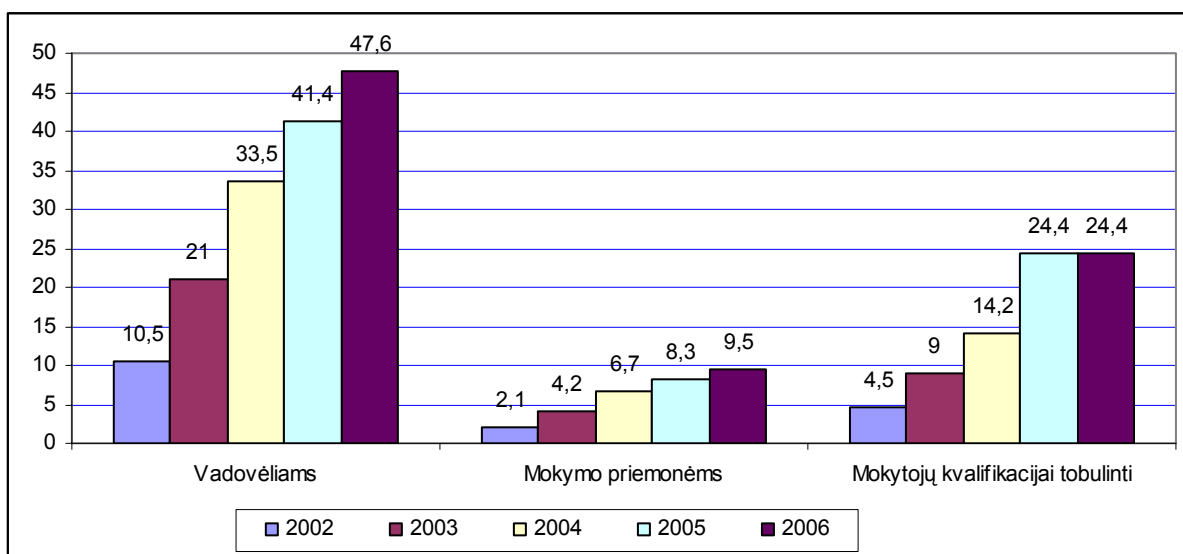
Švietimo sistemoje sėkmingai diegiamos kokybės garantavimo priemonės: bendrojo lavinimo mokyklose vykdomas vidaus auditas, profesinėse mokyklose – mokymo kokybės vertinimas, intensyviai diegiamas bendrojo lavinimo mokyklų tobulinimo išorės audito modelis, vertinamos studijų programos, diegiama moderni švietimo valdymo informacinė sistema (ŠVIS).

Palapsniui keičiamas švietimo sistemos finansavimo modelis, pereinama prie veiksmingesnio finansavimo pagal mokinių ir studentų skaičių. Jis 2005 metais jau taikomas valstybinėms, savivaldybių ir nevalstybinėms bendrojo lavinimo mokykloms, bendrąjį lavinimą teikiančioms profesinėms mokykloms, priešmokyklinio ugdymo grupėms, psichologinėms ir pedagoginėms tarnyboms. Jį įgyvendinant, veiksmingiau ir racionaliau naudojamos švietimui skiriamos lėšos, tai skatina vadovus lanksčiau įgyvendinti bendruosius ugdymo planus, geriau apsirūpinti vadovėliais, mokymo priemonėmis, steigti savivaldybėse pedagogines psichologines tarnybas. Vidutinis sutartinio mokinio krepšelis 2005 metais, palyginti su 2004 metais, padidėjo 99 litais. Integruotiems specialiujų poreikių turintiems mokiniams mokinio krepšelis padidėjo 20 procentų (galimi mokytojų padėjėjų etatai).

25 pav. Mokinio krepšelio (vienam sutartiniam vaikui) kaita (litais).

Šaltinis – Švietimo ir mokslo ministerijos duomenys.

26 pav. Mokinio krepšelio (vienam sutartiniam vaikui) struktūra (litais).

Šaltinis – Švietimo ir mokslo ministerijos duomenys.

2005 metais pradėta įgyvendinti nauja mokytojų darbo apmokėjimo sistema (padidėjo lėšos mokytojams už vieną papildomai mokamą valandą, darbo užmokestis direktoriams, jų pavaduotojams ir skyrių vedėjams). Daugiau dienų skirta mokytojams kvalifikacijai tobulinti (dabar mokama už 5 dienas, buvo už 3). Švietimo ir mokslo ministerijos investicijų projektams įgyvendinti 2005 metais skirta lėšų daugiau negu 2004 metais.

Sėkmingai toliau įgyvendinama Mokyklų tobulinimo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. 759, tai didžiausia investicija į Lietuvos švietimą per atkurtos nepriklausomybės metus. Vien per 2005 metus už 295 tūkst. litų nupirkta virtualios aplinkos įrangos, kuria galės naudotis visos mokyklos, už 11,5 mln. litų nupirkta mokymo priemonės išdalintos 403 mokykloms. Pedagogai ir vadovai taiko modernius ugdymo metodus. Per 300 pagrindinių mokyklų iš visų savivaldybių sukaupia patirtis perduodama visoms Lietuvos mokykloms.

Didėjant socialinei diferenciacijai, ypač svarbu pasirūpinti mokymo prieinamumu, sudaryti lygias galimybes visiems įvairaus amžiaus, gebėjimų ir polinkių, motyvacijos ir socialinių poreikių mokiniams gauti geros kokybės išsilavinimą. Tam tikslui steigiamos

priešmokyklinio ugdymo grupės, kurias 2005 metais lankė 28856 vaikai (72 procentai šio amžiaus vaikų), parengta 120 priešmokyklinio ugdymo konsultantų; parengtas Vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymosi pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo projektas. Vykdomas Europos Sąjungos fondų finansuojamas mokymosi krypties pasirinkimo galimybių didinimo 14–19 metų mokiniams projektas 26 mokyklose (atlikti tyrimai, pakoreguotas ugdymo turinys, parengtos rekomendacijos, organizuoti pedagogų ir vadovų mokymai ir kita), kuris leis ne tik pasiekti geresnių ugdymo rezultatų, bet ir užtikrinti bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo suartėjimą. Parengta Gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo strategija (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. ISAK-2667). Socialinę atskirtį patiriančių vaikų ugdymui skirta papildomų lėšų – bendrojo lavinimo dalykų ir specialiojo ugdymo vadovėliams įsigyti (po 7,5 lito kiekvienam valstybės paramą gaunančiam valstybinės ir savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui). Savivaldybėse įsteigtos dar 3 pedagoginės psichologinės tarnybos (iš viso 53). Įgyvendinant naujoves, investuojama ir į pedagogų ir vadovų profesinių kompetencijų plėtrą. Parengtas Valstybinės pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos 2006–2008 metų programos projektas (pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei).

Didinant mokymosi prieinamumą, paramą mokiniams ir jų šeimoms, sėkmingai organizuojamas mokinių vežimas mokykliniu transportu. Mokykliniu transportu 2005–2006 metais vežami 19395 mokiniai, 12460 mokinių (14,7 procento visų vežamų mokinių) – 277 geltonaisiais autobusais. Parengta investicinė Mokyklų aprūpinimo geltonaisiais autobusais 2006–2008 metų programa (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 19 d. nutarimas Nr. 1110), kurią įgyvendinant planuojama nupirkti apie 100 M₂ klasės mokyklinių autobusų. Įgyvendinant Specialiojo ugdymo paslaugų teikimo programą (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1475), specialiųjų poreikių turintiems mokiniams vežti 2005 metais nupirkti 10 geltonųjų autobusų, 2006–2008 metais numatoma nupirkti dar 20. Parengti teisės aktų pakeitimai, kuriais siekiama užtikrinti mokinių vežimo mokykliniais autobusais išlaidų kompensavimą.

Daugėja socialinės rizikos šeimose augančių vaikų, tėvų globos kasmet netenka apie 3 tūkstančiai vaikų, taigi vaikų užimtumas – viena svarbiausių vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos priemonių. Pagal įvairius vaikų ir jaunimo socializacijos projektus, tarp jų vykdomus Krašto apsaugos ministerijos, Lietuvos kariuomenės ir Šaulių sąjungos, 2005 metais užimta per 300000 vaikų, finansuoti 126 kryptingo užimtumo projektai. Kaip teisinis pagrindas plėtoti neformalų vaikų švietimą ir užimtumą po pamokų parengta Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. ISAK-2695). Kad veiksmingiau būtų ugdomi mokinių gyvenimo įgūdžiai, gebėjimas atsispirti neigiamiems įpročiams, užtikrinta saugi ir sveika aplinka, mokyklose dirba per 1000 socialinių pedagogų ir psichologų, veikia prevencinio darbo grupės, išleista įvairių informacinių leidinių. Šeimos skatinamos aktyviau prisidėti prie vaikų problemų sprendimo, dalyvauti mokyklos bendruomenės gyvenime, vis aktyviau reiškiasi nevyriausybinių organizacijų. Įsteigtas Lietuvos tėvų forumas, savivaldybėse – 24 tėvų

mokyklos, organizuoti informaciniai renginiai, skirti šeimos narių gebėjimams įveikti psichologines ir socialines problemas ugdyti.

Įgyvendinant Nacionalinę smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2005–2007 metų programą (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. 491), organizuoti mokymai, kuriuose dalyvavo per 300 vaiko teisių apsaugos specialistų; iš dalies finansuoti 9 kompleksinės pagalbos vaikams, nukentėjusiems nuo smurto, teikimo projektai (tam skirta 203,4 tūkst. litų).

Puoseleįjant Lietuvos tautinių mažumų bendrijų mokyklas, sudarant sąlygas šių bendrijų atstovams geriau išmolti valstybinę kalbą, įgyvendinamas Valstybinės kalbos politikos 2004–2008 metų gairių įgyvendinimo priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. 240: parengta Lietuvių kalbos ugdymo strategija bendrojo lavinimo programos vykdančiose mokyklose (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. birželio 15 d. įsakymas Nr. ISAK-1100); atnaujintas aukštųjų mokyklų, rengiančių pedagogus, ugdymo turinys – studijų programos papildytos naujais arba atnaujintais diferencijuotais specialybės kalbos ir kalbos kultūros moduliais; pakeista valstybinės kalbos ir Konstitucijos pagrindų egzaminų tvarka, atlikti kiti darbai. Iširtas mokyklų tautinių mažumų kalbomis pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo poreikis, parengtos ir įgyvendinamos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos. Organizuojami renginiai, skirti tautinių mažumų tapatumui išsaugoti, remiama nevyriausybinų organizacijų švietimo ir kultūros veikla.

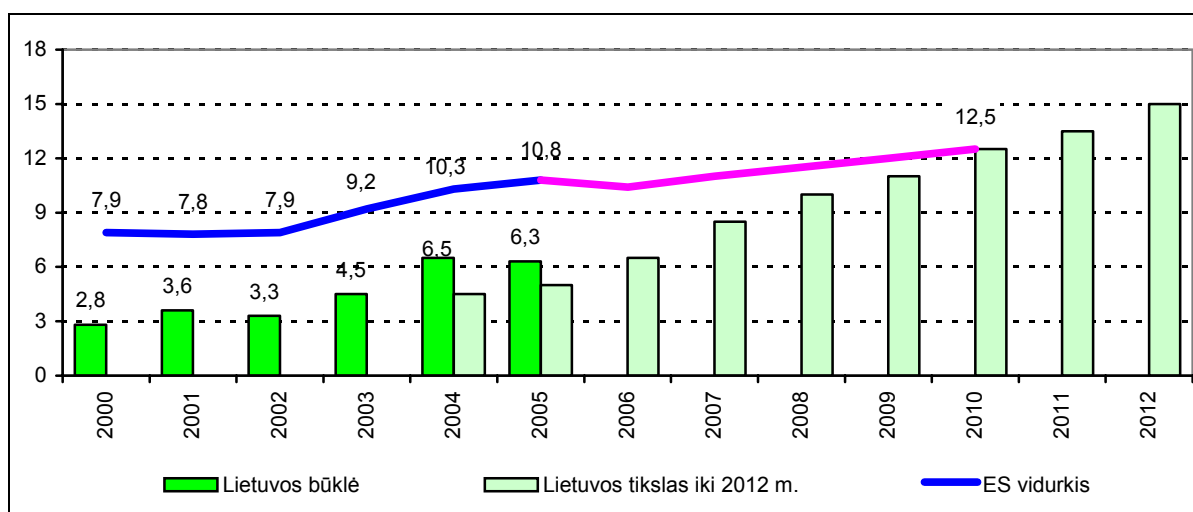
Užsienyje 2005 metais veikė 151 lietuviško ugdymo įstaiga, kuriose mokėsi apie 4 tūkstančiai mokinių. Jos aprūpintos metodinėmis ir mokymo priemonėmis, kompiuterinėmis programomis (skirta per 20 tūkst. litų), nuolat atnaujinama bibliotekų mokomoji ir grožinė literatūra, organizuojamas pedagogų kvalifikacijos tobulinimas. Mokykloms užsienyje išlaikyti skirta: Pelesos lietuvių vidurinės mokyklos – 1 mln. 72 tūkst. litų ir 695 tūkst. litų pastatui renovuoti; Maskvos 1247-ajai lietuvių etninės kultūros bendrojo lavinimo mokyklai – 495 tūkst. litų, Vokietijos Vasario 16-osios gimnazijai – 806 tūkst. litų. Už Lietuvos Respublikos Vyriausybės lėšas Seinuose pastatytas ir pradėjo veikti modernus lietuviško švietimo centras (projekto vertė – 4 mln. litų). Nupirkti geltonieji autobusai Seinų, Punsko ir Pelesos lietuviškoms mokykloms.

Siekdamos optimaliau naudoti švietimui skirtas lėšas, didinti mokymo prieinamumą ir sudaryti sąlygas gerinti mokyklų teikiamo švietimo kokybę, lygias galimybes įgyti geros kokybės išsilavinimą, savivaldybės toliau tvarko mokyklų tinklą ir rūpinasi jų finansavimu. Vadovaudamiesi Mokyklų tinklo pertvarkos metodinėmis rekomendacijomis, apie 90 procentų mokyklų steigėjų jau patvirtino mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo pertvarkos bendruosius planus.

2005 metais tik 6,3 procento Lietuvos 25–64 metų gyventojų per pastarąsias 4 savaites iki tyrimo skyrė laiko mokymuisi. Nors šis skaičius šiek tiek didėja (2003 metais buvo tik 4,5 procento), jis, palyginti su Europos Sąjungos vidurkiu, yra labai mažas. Taigi būtina toliau didinti užimtumą, stiprinti šalies intelektinį potencialą, pritraukti daugiau žmonių į darbo

rinką, daugiau investuoti į žmogiškuosius išteklius ir mokymąsi visą gyvenimą. Planuojant ir koordinuojant žmogiškųjų išteklių plėtrą, siekiama plataus dalyvavimo, sudaromos tarpžinybinės darbo (ekspertų) grupės konkrečiai veiklai tobulinti. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo būklei, gyventojų ir darbdavių požiūriui į neformalų suaugusiųjų švietimą, tęstinio mokymosi veiksmingumui, naujų mokymo programų poreikiui nustatyti vykdyti moksliniai tyrimai. Nuolat nustatomas žemdirbių, kaimo gyventojų, vietinių veiklos grupių narių mokymosi poreikis, rengiamos jų tęstinio mokymo programos, atnaujinamos senos. Apie 2500 ūkininkų ir apie 2000 žemdirbių 2005 metais įgijo minimalaus profesinio pasirengimo ūkininkauti kvalifikaciją.

Įgyvendinamas Europos socialinio fondo projektas „Suaugusiųjų mokymo galimybių plėtra: andragoginės literatūros portfelis“, paremtas 21 neformaliojo suaugusiųjų švietimo projektas, parengtas norminis teisės aktas, reglamentuojantis mokymosi visą gyvenimą galimybių didinimą (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. ISAK-661), organizuoti seminarai, leidžiami informaciniai leidiniai. Mokymosi visą gyvenimą kokybei ir stebėsenai užtikrinti parengtas Darbo rinkos profesinio mokymo programų vykdymo kokybės vertinimo tvarkos aprašo projektas.

27 pav. 25–64 metų asmenų, kurie mokėsi per pastarąsias 4 savaites, procentais.
Šaltinis – Eurostatas.

Kad didėtų profesinio rengimo ir tęstinio mokymosi poveikis užimtumo strategijai, kuriami neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdais įgytų kompetencijų įvertinimo ir pripažinimo mechanizmai, pradėta rengti Nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcija, sukurta profesinės veiklos analizės metodika, skirta profesiniams standartams rengti. Pradėtas pertvarkyti profesinio rengimo ir mokymo paslaugų teikėjų tinklas, atlikti regionų ir sektorių profesinio rengimo poreikių tyrimai, paremti 22 aukštojo mokslo nuotolinių studijų kursų rengimo projektai.

Studijos ir mokslinio potencialo plėtra

Siekiant gerinti studijų kokybę ir prieinamumą, rengiamų specialistų kvalifikacijos atitiktį darbo vietų poreikiams, didinti šalies darbo jėgos konkurencingumą, parengtas Aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 metų plano projektas (pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei), sudaryta Mokslo ir studijų institucijų vertinimo taryba, kurios 58 procentai narių yra socialiniai partneriai (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. ISAK-877), kvalifikacijų pasiūla nuolat derinama su darbo rinkos poreikiais. Tam tikslui 2005 metais atliktas sisteminis darbo jėgos atitikties rinkos poreikiams tyrimas, kuris padėjo nustatyti aukštąjį išsilavinimą turinčių specialistų padėtį koncerno „Achemos grupė“ įmonėse ir darbdavių nuomonę apie profesinį specialistų pasirengimą ir jų pasiūlos atitiktį darbo rinkos poreikiams. Nuolat vertinama studijų programų kokybė, maždaug pusę tų vertinimų sudaro tarptautinės studijų programų ekspertizės, patvirtinti bendrieji studijų programų reikalavimai (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1551), intensyviau rengiami studijų kryptų reglamentai (2004 metais – 6, 2005 metais – 15 studijų kryptų).

Plėtojant visateksčių duomenų bazių prieinamumą ir siekiant, kad jos būtų prieinamesnės mokslo ir studijų įstaigų bei regioninėse bibliotekose, 2005 metais iki 1095 tūkst. litų (daugiau nei 70 procentų, palyginti su 2004 metais) padidinti jiems prenumeruoti skirti asignavimai.

Siekiant pagerinti studentų mokymosi ir gyvenimo sąlygas, renovuota 14 universitetų ir 5 valstybės mokslinių tyrimų įstaigų pastatai. Parengtas Universitetinių aukštųjų mokyklų studentų bendrabučių renovavimo programos projektas. Šiai programai įgyvendinti 2006 metais numatyta 7 mln. litų.

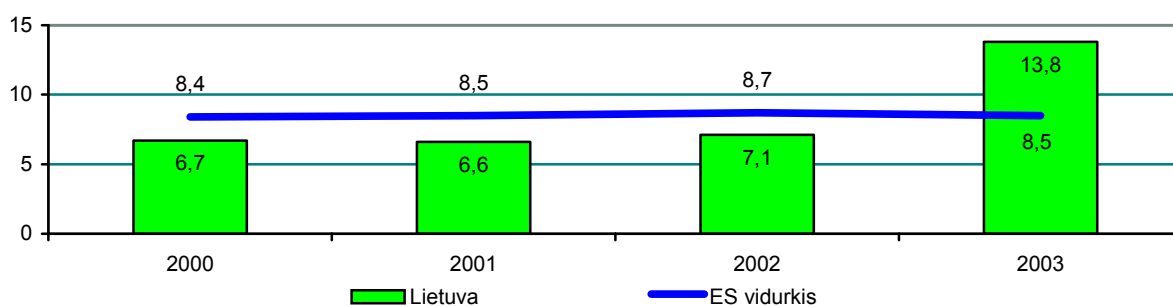
Koordinuojant Lietuvos dalyvavimą Europos Sąjungos švietimo ir mokymo programose, pasirašytos sutartys su Europos Sąjungos švietimo programų koordinavimo paramos fondais: „Socrates“, Leonardo da Vinčio, „Tempus“, patvirtinti nauji Europos Sąjungos Leonardo da Vinčio programos koordinavimo paramos fondo įstatai (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. birželio 15 d. įsakymas Nr. ISAK-1101), įpareigojantys Europos Sąjungos Leonardo da Vinčio programos koordinavimo paramos fondą atlikti Europos nacionalinio centro funkcijas.

Skatinant akademinį jaunimą domėtis moksliniais tyrinėjimais, atskleidžiant mokslininko karjeros perspektyvas, sudarant galimybę įvairių Lietuvos regionų ir aukštųjų mokyklų studentams susipažinti su geriausių Lietuvos mokslininkų grupių, kolektyvų ir centrų atliekamais moksliniais tyrimais, patiems išitraukti į šių kolektyvų darbą, organizuojami kasmetiniai mokslo populiarinimo darbų konkursai, pirmą kartą buvo vykdomas studentų mokslinės praktikos įvadinis projektas.

Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra

Pagrindiniai Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos akcentai, susiję su moksliniais tyrimais ir eksperimentine plėtra (toliau vadinama – MTEP), – investicijų didinimas, finansavimo modelių pertvarkymas, mokslo konkurencingumo didinimas, tyrimų ir technologijų materialinės bazės stiprinimas, bendri su Europos Sąjungos valstybėmis projektai.

Eurostato duomenimis, bendrosios išlaidos MTEP per 2000–2004 metus padidėjo nuo 0,59 iki 0,76 procento BVP. Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje numatoma jas toliau didinti. Pastaruoju metu santykinai padidėjo MTEP finansavimas iš užsienio šaltinių.

28 pav. Visų išlaidų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai dalis, kurią sudaro užsienio investicijos, procentais.

Šaltinis – Eurostatas.

2005 metais ir toliau siekta sudaryti palankias sąlygas dalyvauti bendroje su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis MTEP veikloje. Paremtas mokslo ir studijų institucijų dalyvavimas Europos Sąjungos 6-ojoje ir 7-ojoje bendrosiose mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstravimo programose, atrinktoms mokslo ir studijų institucijoms remti skirta 1000000 litų. Su Lietuvos mokslo ir studijų institucijomis pasirašyti ir vykdomi 179 Europos Sąjungos bendrosios programos projektai. Jiems skirta 12,9 mln. eurų. Programose pagal tarptautines sutartis ir susitarimus dalyvavo 105 Lietuvos ir 84 užsienio studentai ir dėstytojai, įvyko 34 ARION stažuotės (dvigubai daugiau negu 2004 metais).

Didinant investicijas į MTEP ir stiprinant technologijų kūrimo bazę, buvo įgyvendinamas valstybės mokslinio tyrimo įstaigų mokslinių tyrimų atnaujinimo investicijų projektas. Už 2 mln. litų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų 2 valstybiniai mokslo institutai ir 6 universitetų mokslo institutai įsigijo 41 mokslinių tyrimų prietaisą.

Finansuojant MTEP, paisoma patvirtintų prioritetinių kryptių. Jas atitinkantiems projektams Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas 2005 metais skyrė 4900 tūkst. litų. Kitoms fondo inicijuotoms ir svarbioms valstybei 5 programoms vykdyti skirta 1594 tūkst. litų. Svarbus vaidmuo skiriamas lituanistikos moksliniams tyrimams – per 2005 metus jų finansavimas padidėjo 2 procentais (1,8 mln. litų). Aukštųjų technologijų plėtros programai

įgyvendinti skirta 5880 tūkst. litų. Siekiant kokybės, lėšos skirstomos konkurso būdu. 2005 metais konkursą laimėjo 8 nauji projektai (1591 tūkst. litų). Likusieji 3308 tūkst. litų skirti nuo 2003 metų tęsiamiems konkursiniams projektams (21 projektas).

Siekiant mokslo konkurencingumo, 2005 metais parengtas Ilgalaikės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategijos įgyvendinimo II etapo programos (2006–2009 metai) projektas.

Informacinė ir žinių visuomenė

Skatinant informacinių technologijų ir telekomunikacijų sektoriaus plėtrą ir naujus informacinės visuomenės plėtros planavimo dokumentus derinant su Lisabonos strategijos ir „e. Europa“ veiksmų plano nuostatomis, parengta Lietuvos informacinės visuomenės plėtros strategija (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 625), kurioje išdėstyti svarbiausieji valstybės siekiai, užtikrinantys informacinės visuomenės plėtrą, numatytas strategijos įgyvendinimo ir stebėsenos modelis. Jos prioritetams įgyvendinti ir tikslams pasiekti parengtas Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2006–2008 metų programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano projektas (pateiktas tvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybei).

Užtikrinamas teisinį atvirosios (atvirojo kodo) programinės įrangos naudojimo ir plėtros darbų Lietuvoje pagrindą, siekdamas sudaryti nediskriminacines sąlygas gauti ir teikti viešąsias paslaugas, skatindamas programinės įrangos techninę plėtrą, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės parengė Lietuvos atvirosios (atvirojo kodo) programinės įrangos vartojimo ir pritaikymo 2006–2009 metų programos projektą. Šiuo metu ši programa plačiai aptariama įvairiuose renginiuose, spaudoje, interneto portaluose.

Siekiant užtikrinti valstybės institucijų informacinių sistemų saugą, visos savivaldybės prijungtos prie saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo. Valstybės institucijų tinkle įdiegta balso perdavimo interneto protokolu (IP) įranga. Šiuo metu per 20 valstybės institucijų, kuriose daugiau kaip 8000 telefono abonentų, gali nemokamai telefonu kalbėtis tarpusavyje, saugiai keistis elektronine informacija.

Siekiant reglamentuoti viešųjų elektroninių paslaugų teikimą per valdžios elektroninius vartus, parengtos Valdžios elektroninių vartų funkcionavimo, teikiant viešąsias elektronines paslaugas, taisyklės (Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. T-127). Viešojo administravimo sektoriuje sukauptai informacijai teikti privatiems juridiniams ir fiziniams asmenims parengtas Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo pakeitimo įstatymas (Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. lapkričio 10 d. įstatymas Nr. X-383).

Kad 90 procentų pagrindinių viešųjų paslaugų iki 2008 metų būtų teikiama naudojant informacines ir ryšių technologijas, parengtas Elektroninės valdžios koncepcijos

įgyvendinimo priemonių plano (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 25 d. nutarimas Nr. 1468) pakeitimo projektas (pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybei). Pradėtas vykdyti modernus projektas „el. sveikata“, kuris ateityje leis labai pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir sukurti naujas el. sveikatos paslaugas gyventojams ir sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams.

Visoje Lietuvoje įsteigti 675 viešieji interneto prieigos taškai labiausiai lankomose vietose: bibliotekose, kultūros namuose, seniūnijose, bendruomenių centruose. Gautas finansavimas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų dar 400 tokių taškų įsteigti. Užbaigtas pirmasis pagal PHARE programą finansuojamo projekto įgyvendinimo etapas, tam panaudota per 5,5 mln. litų. Kadangi interneto vartotojų vidurkis Lietuvoje mažesnis nei kitose Europos Sąjungos valstybėse, Vidaus reikalų ministerijos įgyvendinamas PHARE projektas skirtas skaitmeninio sklauto problemai spręsti. Pradėti mokyti šių taškų darbuotojai, jiems teikiama pagalba ir konsultacijos. Sukurtas interneto portalas, rengiamos nuotolinio mokymo programos.

Parengta Integralių švietimo ir mokslo informacinių sistemų kūrimo strategija ir jos įgyvendinimo veiksmų planas (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. ISAK-2617). Įgyvendinama Visuotinio kompiuterinio raštingumo programa, patvirtinta švietimo ir mokslo ministro 2004 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. ISAK-1722, sudaranti sąlygas jo siekti visiems pageidaujantiems.

Plėtojamas Lietuvos akademinė bibliotekų tinklas – prie jo jungiamos naujos bibliotekos ir kuriama informacinė bibliotekų sistema, automatizuojamos bibliotekų teikiamos paslaugos, pradedamos teikti naujos informacinių technologijų taikymu pagrįstos paslaugos, kuriama bendra paieškos sistema (dabar sistemoje 65 bibliotekos, naudojančios ALEPH, METYALIB, SFX bibliotekines sistemas), pradedama diegti nauja bibliotekų sistemų versija.

Plėtojant Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklą LITNET, gerinama jau prijungtų prie jo institucijų ryšio kokybė (daugiausia naudojant optinį ryšį), užtikrinamas ryšio saugumas. Tarptautinio ryšio kanalo laidumas – 622 Mb/s, stengiamasi jį padidinti iki 2,5 Gb/s. Per 2005 metus prie šio tinklo prijungta apie 140 švietimo įstaigų. Švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. ISAK-608 patvirtinta Lietuvos mokslo ir studijų kompiuterių tinklo LITNET 2005–2009 metų plėtros LITNET-2 programa ir šios programos įgyvendinimo 2005 metų projektas.

Skirtas finansavimas projektui „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuostis tinklas RAIN“, kurio paskirtis – išplėsti ryšių infrastruktūrą tose šalies vietovėse, kuriose verslas nesiryžta investuoti. Šis projektas leis sumažinti skaitmeninę atskirtį tarp miesto ir kaimo gyventojų. Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga šį projektą įtraukė į Pasaulio viršūnių susitikimo informacinės visuomenės klausimais (WSIS) „Aukso knyga“, kurioje pateikti svarbiausieji pasaulio informacinės visuomenės plėtros projektai.

Diegiant Lietuvos mokslo ir studijų informacinę sistemą (LieMSIS), patvirtintas Lietuvos mokslo ir studijų informacijos sistemos sukūrimo ir plėtojimo 2003–2007 metų

programos 2005–2007 metų priemonių planas (švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. ISAK-925).

Informacinės ir komunikacijų technologijos vis plačiau taikomos ugdymui. Šimtui 5–12 klasių mokinių tenka 10 kompiuterių (2004 metais – apie 7 kompiuterius), 495 kompiuterių klasės aprūpintos šiomis technologijomis, nupirka 14 kompiuterinių programų. Naudotis internetu galėjo 94 procentai mokyklų (2004 metais – 80 procentų). Greitaveikiu internetu (daugiau nei 64 kbps) metų pradžioje galėjo naudotis 60 procentų, metų pabaigoje – 76 procentai mokyklų. Vis daugiau mokytojų ir bibliotekininkų įgyja kompiuterinio raštingumo žinių, 29 procentai abiturientų yra išlaikę kompiuterinio raštingumo įskaitą.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Gerinti švietimo ir mokslo kokybę, didinti užimtumą, mokymo prieinamumą ir veiksmingumą, stiprinti šalies intelektinį potencialą. Daugiau dėmesio skirti socialiai teisingų ir lygių švietimo galimybių puoselėjimui.

Šie prioritetai bus įgyvendinami modernizuojant bendrąjį ugdymą (tobulinamas ugdymo turinys, jis labiau individualizuojamas atsižvelgiant į mokinio galimybes ir mokymosi stilių, mokyklos aprūpinamos šiuolaikinėmis mokymo priemonėmis, informacinėmis technologijomis ir kitkuo), tobulinant švietimo valdymą (strateginį planavimą derinant su duomenimis grįsta vadyba, įsivertinimu bei išoriniu vertinimu, tyrimų rezultatais), įgyvendinant pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programą, plėtojant švietimo paslaugų, suaugusiųjų švietimo galimybes (taip kuriant ir naujas darbo vietas), tarptautinius ryšius, prisidedant prie informacinės visuomenės plėtros Lietuvoje. Daugiau dėmesio numatoma skirti mokymosi motyvacijai stokojančioms ir itin gabioms vaikams; prevencijos projektų įgyvendinimui. Siekiama rengti daugiau aukščiausiosios kvalifikacijos specialistų, gerinti jų rengimą, mokymosi ir studijų turinio atitiktį darbo rinkos žinių visuomenėje poreikiams; paskirstyti šalyje atliekamus mokslinius tyrimus ir eksperimentinės plėtros darbus taip, kad jie geriau atlieptų šalies ūkio plėtros poreikius, prisidėtų prie konkurencingumo stiprinimo, naujų darbo vietų kūrimo, šalies mokslinės kompetencijos užtikrinimo. Bus padidinti mokytojų ir dėstytojų atlyginimai.

Mažinti skaitmeninę atskirtį tarp miesto ir kaimo – imtis dviejų krypčių veiksmų: užtikrinti interneto prieigą ir mokytis kompiuterinio raštingumo.

Siekti, kad interneto plėtra visoje Lietuvos teritorijoje pasiektų Europos Sąjungos interneto skverbties vidurkį. Šiuo tikslu kuriamas integruotas viešųjų interneto prieigos taškų tinklas, ypač daug dėmesio skiriama kaimiškosioms vietovėms. Įgyvendinant Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių planą, palaiapsniui į elektroninę erdvę kuo aukštesniu brandos lygiu bus siekiama perkelti svarbias gyventojams ir verslo subjektams paslaugas.

Sumažinti saugos incidentų valstybės institucijų informacinėse sistemose atsiradimo galimybę bei elektroninės informacijos praradimo, atskleidimo ir neteisėto pakeitimo atvejų – tobulinti valstybės institucijų informacinėse sistemose saugomos elektroninės informacijos saugos valdymą ir priežiūrą.

XI. JAUNIMO POLITIKA

Kad jaunimo politika kuo aktyviau būtų įgyvendinama centriniu ir vietos savivaldos lygmenimis, 2005 m. lapkričio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą Nr. X-413. Šio įstatymo tikslas – teisiškai tinkamai suformuluoti ir įtvirtinti valstybės institucijų sistemoje Valstybinės jaunimo reikalų tarybos, įgyvendinančios jaunimo politiką Lietuvoje, teisinę formą, struktūrą, statusą ir funkcijas, taip pat pariteto pagrindais formuojamą visuomeniniais pagrindais veikiančią patariamąją tarybą ir pakeisti Nacionalinės jaunimo organizacijų tarybos sąvoką į aktualią Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos sąvoką.

Valstybinė jaunimo reikalų taryba 2005 metais bendradarbiavo jaunimo politikos klausimais su Vokietija, Estija, Latvija, Belgijos flamandų bendruomene, Didžiosios Britanijos Velso jaunimo tarnyba. Pasirašyti nauji tarptautinio bendradarbiavimo susitarimai tarp Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Norvegijos Karalystės vaikų ir šeimos reikalų ministerijos, Didžiosios Britanijos Velso jaunimo tarnybos ir Valstybinės jaunimo reikalų tarybos, kuriais siekta skatinti jaunimo judėjimą ir mainus tarp minėtųjų valstybių, plėtoti tarptautinį jaunimo bendradarbiavimą, kad jaunimas būtų mobilesnis, pažintų įvairias kultūras, semtųsi patirties.

Pagal Europos Bendrijų programą „Jaunimas“ 2005 metais paremti 293 projektai, kuriems įgyvendinti skirta 5225 tūkst. litų. Juos vykdant dalyvavo 3652 asmenys. Svarbiausias dalyvavimo programoje „Jaunimas“ tikslas – ugdyti atsakingą, iniciatyvią ir aktyvią asmenybę, padėti jaunimui įgyti reikiamų žinių, įgūdžių ir kompetencijos, užtikrinti lygias dalyvavimo galimybes.

2005 metais galutinai suderintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Kanados Vyriausybės susitarimo dėl jaunimo mainų projektas. Šio susitarimo tikslas – sudaryti galimybes jaunimui nuo 18 iki 35 metų, trumpam atvykusiam tobulinti specialybės ir kalbos žinių, padirbėti per atostogas kitoje susitariančioje valstybėje, pažinti jos visuomenę ir kultūrą.

2005 metų lapkritį pirmą kartą Lietuvoje surengta Nacionalinė jaunimo konferencija, subūrusi ne tik jaunimo organizacijų atstovus, bet ir organizacijų veikloje nedalyvaujančius jaunuolius. Visai Lietuvai atstovaujantys jaunuoliai susipažino su svarbiausiais politikos aspektais, aptarti rengiami svarbūs nacionaliniai ir Europos dokumentai. Per konferenciją stengtasi sužinoti dalyvaujančio jaunimo nuomonę apie aptariamus klausimus, nustatyti jo poreikius ir patiriamas kliūtis.

Buvo didinamas jaunimo organizacijų teikiamų projektų finansavimas. Valstybinė jaunimo reikalų taryba 2005 metais parėmė 257 jaunimo organizacijų pateiktus projektus, skirtus jaunimo pilietiškumui, socializacijai, narkomanijos prevencijai skatinti. Šiuos projektus įgyvendinant dalyvavo daugiau kaip 300 tūkstančių jaunų žmonių, projektams skirta 1340 tūkst. litų.

Pagal Valstybės investicijų 2005 metų investicinį projektą „Lietuvos jaunimo organizacijų potencialo stiprinimas“ 15 jaunimo organizacijų aprūpintos biuro ir organizacine technika.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Siekiant nustatyti svarbiausiuosius jaunimo politikos tikslus ir užtikrinti kryptingą visų susijusių sričių plėtrą, parengti Jaunimo galimybių plėtros strategiją.

Toliau daug dėmesio skirti regioninei jaunimo politikai: parengti ir pradėti įgyvendinti savivaldybių jaunimo reikalų koordinatorių veiklos tobulinimo programą; siekti įgyvendinti priemones savivaldybių jaunimo koordinatorių kompetencijai plėsti, aiškiai nustatyti jų veiklos sritis, numatyti kvalifikacijos tobulinimo galimybes; sukurti struktūrines sąlygas vietos savivaldos lygmeniu plėtoti ir tinkamai įgyvendinti jaunimo politiką.

XII. KULTŪRA

Kadangi valstybės pareiga – išsaugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą, 2005 metais tobulintas įstatyminis kultūros srities reguliavimas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 31 d. nutarimu Nr. 109 Valstybės stipendijų kultūros ir meno kūrėjams nuostatai išdėstyti nauja redakcija, o Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 83 patvirtinti Lietuvos nacionalinių kultūros ir meno premijų nuostatai ir Vyriausybės kultūros ir meno premijų skyrimo nuostatai. Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo 10 straipsnio pakeitimo bei 11 ir 12 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas, baigiamas rengti Lietuvos Respublikos kultūros ir sporto rėmimo fondo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas.

Siekiant sudaryti kuo palankesnes kūrybinės veiklos sąlygas, pradėtas įgyvendinti Lietuvos Respublikos meno kūrėjų ir jų organizacijų įstatymas: meno kūrėjo statusas suteiktas 230 meno kūrėjų, 14 organizacijų pripažintos meno kūrėjų organizacijomis. 2005-ųjų rudenį baigtas statyti ir atidarytas Vilniaus mažasis teatras – pirmas naujas teatro pastatas per nepriklausomybės laikotarpį. Paremti 24 tarptautiniai festivaliai, sėkmingai vykdoma paramos jauniesiems menininkams programa. Skatinant profesionaliąją meninę kūrybą, 13 kultūros įstaigų sudarytos galimybės užsakyti autoriams naujus šiuolaikinius dramos ir muzikos kūrinius. Dalyvauta Tarptautinėje Venecijos bienalėje, kurioje Lietuvai atstovavo pasaulyje pripažintas menininkas Jonas Mekas.

Užtikrinant etninės kultūros, regionų kultūros plėtrą, buvo įgyvendinama Etninės kultūros plėtros valstybinė programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 793, ir Regionų kultūros plėtros programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 13 d. nutarimu Nr. 1282. Suteikta 1 mln. litų finansinė parama kultūros projektams, kurie padėjo išsaugoti etninės kultūros paveldą, palaikyti gyvuojančius tradicinius reiškinius, susisteminti sukauptas Lietuvos muziejuose etninės kultūros vertybes, plėtoti regionų kultūrą. Pradėta įgyvendinti nauja ministerijos strateginio veiklos plano Dainų švenčių tradicijos tęstinumo palaikymo programa, skirta meno kolektyvų tautiniams kostiumams, muzikos instrumentams, Dainų šventės repertuaro kūriniais išigyti.

Siekiant gerinti kultūros infrastruktūrą, parengtas Kultūros centrų modernizavimo programos projektas, šiuo metu derinamas su suinteresuotomis institucijomis. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 315, nuostatą – gerinti vaikų ir moksleivių kultūrinę edukaciją bei meninį lavinimą, 2005 metais pradėtas rengti Vaikų ir mokinių kultūrinės edukacijos ir meninio ugdymo programos projektas. Šios priemonės įgyvendinimas perkeltas į 2006 metus dėl derinimo su kitomis institucijomis.

Tobulinant autorių teisių apsaugą, parengtas ir Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo kai kurių straipsnių, VI skyriaus ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas; siekiama suderinti šiuo metu galiojančio įstatymo normas su Europos Sąjungos direktyvomis: 2001 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (2001/84/EB) dėl originalaus meno kūrinio perpardavimo teisės autoriaus naudai ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (2004/48/EB) dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo. Be to, numatoma pašalinti teises kliūtis, darančias tiesioginį poveikį Europos Bendrijos vidaus rinkos funkcionavimui.

Kultūros ministerija 2005 metais sėkmingai įgyvendino Visuomenės informavimo intelektinės nuosavybės teisių klausimais programą, patvirtintą kultūros ministro 2004 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. ĮV-65. Surengti seminarai moksleiviams, konsultacijos visuomenei, seminarai ir konferencijos kultūros įstaigoms, verslo asociacijoms, teisėsaugos institucijoms. 2006 metais, atsižvelgiant į naujų kopijavimo technologijų plėtrą, numatoma tobulinti kompensacinio atlyginimo mokėjimo autoriams ir atlikėjams už kūrinių atgaminimą norminę bazę ir tvarką.

Įgyvendinant informacinės visuomenės plėtros uždavinius, 2005 metais parengtas ir institucijoms derinti pateiktas Muziejų modernizavimo programos projektas; programa sudarys sąlygas atnaujinti muziejų infrastruktūrą, aktyvinti jų veiklą. Praeitais metais keturiolika muziejų ir jų filialų turėjo galimybę atnaujinti savo apsaugos sistemas. Parengta ir kultūros ministro 2005 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. ĮV-716 patvirtinta Muziejuose esančių rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo instrukcija, kuri nustato bendruosius muziejų rinkinių apsaugos, apskaitos ir saugojimo reikalavimus.

Igyvendinant kultūros vertybių ir dvarų paveldo išsaugojimo programas, 2005 metais parengta ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 25 d. nutarimu Nr. 933 patvirtinta Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcija, leisianti nuosekliai ir kryptingai plėtoti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veiklą su šiuolaikinių informacijos technologijų pagalba išsaugant šalies kultūros paveldą, gerinti kultūros paveldo prieigą ir jį aktualizuoti. Nuoseklus tolesnis žingsnis – 2006 metais numatyta parengti Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo strategiją.

Igyvendindama Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartį dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Katalikų bažnyčios nuosavybės teisės į kilnojamasias kultūros vertybes atkūrimo įstatymu, 2005 metais daug dirbo Dvišalė nuolatinė komisija, pagal kurios išvadas (Dvišalės nuolatinės komisijos 2005 m. gruodžio 5 d. posėdžio protokolas Nr. 2) Kultūros ministerija priėmė sprendimą atkurti Katalikų bažnyčiai nuosavybės teisę į kilnojamasias kultūros vertybes (Vilniaus arkikatedros lobyną), saugomas Lietuvos dailės muziejuje.

Toliau įgyvendinant Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003–2013 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 17 d. nutarimu Nr. 1454, nuosekliai atnaujinami bibliotekų fondai, sudaromos galimybės bibliotekoms prenumeruoti elektronines duomenų bazes, plėtojama Lietuvos integrali bibliotekų sistema. Pagal minėtąją programą 2005 metais finansuota 16 bibliotekų pastatų renovavimo ir statybų projektų. Kultūros ministro 2005 m. lapkričio 2 d. įsakymu Nr. IV-502 patvirtintas valstybės ir savivaldybių įsteigtų bibliotekų teikiamų mokamų paslaugų sąrašas, kuriam įsigaliojus nuo 2006 m. sausio 1 d. bibliotekose gyventojams interneto ir kompiuterių prieigos paslaugos teikiamos nemokamai. Šis svarbus sprendimas leidžia mažinti informacinę atskirtį, nes kiekvienas gyventojas bibliotekose gali naudotis informacinėmis technologijomis ir jomis grįstomis paslaugomis.

Skatindama lietuvių literatūros ir jos vertimų į kitas kalbas leidybą ir sklaidą Lietuvoje ir visoje Europos Sąjungoje, 2005 metais Lietuva viešnios teisėmis dalyvavo didžiausioje Šiaurės Europoje Geteborgo knygų mugėje, kurią aplankė per 107 tūkstančius lankytojų, informaciją apie įvykius mugėje skelbė 1366 žurnalistai. Švedijos ir kitų valstybių žurnalistų vertinimais, Lietuva dalyvavo ypač sėkmingai. Plėtojant šią sėkmingą tradiciją, 2006–2007 metais numatyta dalyvauti Turino knygų mugėje.

Siekiant remti ir skatinti kultūros mainus tarp Lietuvos ir užsienio valstybių, 2005 m. rugsėjo 28 d. pasirašyta Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Baltarusijos Respublikos kultūros ministerijos bendradarbiavimo 2005–2006 metų programa, o 2005 m. vasario 18 d. – trišalis Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Latvijos Respublikos kultūros ministerijos ir Estijos Respublikos kultūros ministerijos susitarimas dėl bendradarbiavimo praktinės programos „Baltijos filmai“ sukūrimo. Atsižvelgiant į pastaruoju metu sparčiai didėjantį kultūrinio bendradarbiavimo su Ukraina poreikį ir siekiant užtikrinti tinkamą nacionalinės kultūros sklaidos šioje kaimyninėje valstybėje organizavimą ir koordinavimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 26 d. nutarimu Nr. 1143

nuo 2006 m. sausio 1 d. įsteigta Lietuvos Respublikos kultūros atašė pareigybė Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje Ukrainoje. Plečiant Kultūros ministerijos valdymo sritį kuruojančių specialiųjų atašė tinklą, nuo 2005 metų pradžios pareigas pradėjo eiti kultūros atašė Lietuvos Respublikos ambasadoje Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1418 įsteigta kultūros atašė pavaduotojo pareigybė Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje Lenkijoje. 2006 metais ketinama įsteigti kultūros atašė pareigybę Italijoje. 2005 metais Lietuva garbės viešnios teisėmis kartu su Latvija ir Estija dalyvavo tarptautinėje muzikos mugėje MIDEM Kanuose. Trijų valstybių pastangomis surengta Baltijos diena (*Baltic Day*) priskirta svarbių renginių kategorijai ir atsidūrė mugės dėmesio centre. 2005 m. lapkričio 14 d. paskelbtas oficialus Europos Sąjungos Tarybos sprendimas Nr. 2005/815/EB dėl 2009 metų Europos kultūros sostinės, kuriuo Vilnius nominuotas Europos kultūros sostine.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonės kultūros paveldo apsaugos srityje, 2005 metais parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 1053 patvirtinti Kultūros vertybių registro nuostatai; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 1 d. nutarimu Nr. 600 – Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos strateginio planavimo dokumentų rengimo ir tvirtinimo taisyklės; kultūros ministro 2005 m. gruodžio 5 d. įsakymu Nr. IV-627 – Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugos sutarčių sudarymo taisyklės, įsakymu Nr. IV-239 – Kompensacijos apskaičiavimo ir išmokėjimo už veiklos apribojimus skelbiamų saugomais nekilnojamojo kultūros paveldo objektų valdytojams taisyklės, kiti teisės aktai, leisiantys užtikrinti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą. Siekiant įgyvendinti tausojamojo kultūros paveldo naudojimo principą, 2005-aisiais parengta ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1109 patvirtinta Užutrakio dvaro sodybos panaudojimo viešajai turizmo infrastruktūrai (visuomenės kultūrinio ir pažintinio turizmo poreikiams) koncepcija. 2005 metais pradėtas rengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo dėl valstybinės reikšmės istorijos, archeologijos ir kultūros objektų sąrašo patvirtinimo projektas.

2005 metais įgyvendintos istorinės atminties išsaugojimui itin svarbios valstybinės reikšmės minėtinų datų programos: Atkuriamojo Seimo (Kovo 11 d.) 15-osios metinės, Didžiojo Seimo 100-osios metinės, Lietuvos Steigiamojo Seimo 85-osios metinės.

Siekiant formuoti gerą tautinės kultūros ir Lietuvos įvaizdį užsienyje, remti užsienio lietuvių bendruomenių kultūros projektai. Užsienio lietuvių organizacijos centralizuotai aprūpintos tautine atributika, grožine literatūra, muzikos įrašais, tautiniais rūbais.

Stiprinant Lietuvos valstybės ryšius su užsienyje veikiančiomis lietuvių visuomeninėmis organizacijomis, skirta parama užsienyje veikiantiems kultūros, švietimo ir informacijos centrams: 70 tūkst. litų skirta Sankt Peterburgo (Rusijos Federacija), 80 tūkst. litų Rimdžiūnuose (Baltarusijos Respublika) veikiančiam centrui. Skirta parama kultūros, švietimo ir informacijos centrų renginiams Barselonoje (Ispanijos Karalystė), Pelesoje (Baltarusijos Respublika).

2005 metų spalį Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Lietuvos tautodailininkų sąjunga, tai suteikė naujų galimybių pristatyti Lietuvos vaizduojamąjį meną užsienyje.

Siekiant paremti išliekamąją vertę turinčių kūrinių leidybą, skirta lėšų knygoms „Alpių lietuviai“, „Lietuvių dailininkų darbai Šiaurės Amerikoje“, „Šimtmečio keliu... Lietuviško tautinio sceninio šokio šimtmetis“, „Lietuvių tautinio meno ansamblis „Čiurlionis“ 1949–1991 metais“ išleisti.

Pagal programas „Vaizdajuostėse – Lietuva“ ir „Kiekvienai lietuviškai mokyklai – po naują knygą“ užsienio lietuvių bibliotekoms perduoti komplektai naujausių lietuviškų knygų, įvairių vaizdajuosčių, muzikinių įrašų, išleistas kompaktinis diskas su fonogramomis „Bardai vaikams“.

Siekiant formuoti tautinių santykių darnos politiką ir įgyvendinant Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę 2005–2010 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 8 d. nutarimu Nr. 703, remti tautinių mažumų nevyriausybinė organizacijų kultūros projektai. Tautinės bendrijos organizavo IV tarptautinį sakralinės muzikos festivalį, parodą „Baltijos šalių sentikių kultūra: ikonos, knygos, bažnytinio giedojimo tradicijos“ ir kitus svarbius kultūros renginius.

Įgyvendinant minėtąją programą, įsteigtas Visagino tautinių bendrijų kultūrų centras, skirta parama jau veikiantiems Tautinių bendrijų namams Vilniuje, Kauno įvairių tautų kultūrų centrui, sukurtos jų interneto svetainės.

Skatinant jaunuosius Lietuvos tautinių mažumų menininkus, skirtos penkios premijos tarptautinių konkursų laureatams ir jų pedagogams.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Parengti ir patvirtinti naujas kultūros sričių programas: Valstybės ir savivaldybių profesionaliųjų teatrų ir koncertinių įstaigų scenos įrangos modernizavimo programą, naują Paramos jauniems menininkams programą, Muziejų modernizavimo programą, Nacionalinę skaitymo skatinimo programą, Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategiją. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtinti Regioninių kultūros centrų plėtros koncepciją.

Parengti UNESCO pasaulio paveldo objektų Lietuvoje apsaugą reglamentuojančio įstatymo koncepciją.

Pasirengti 2006 metais Vilniuje vyksiančiai UNESCO pasaulio paveldo komiteto 30-ajai sesijai. Patikslinti esamus pasaulio paveldo objekto – Vilniaus istorinio centro – apsaugos dokumentus, šią vertingą urbanistinę teritoriją paskelbti kultūriniu draustiniu.

Parengti ir pradėti įgyvendinti programą „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“.

Patikslinti Lietuvos bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003–2013 metų programą.

XIII. SPORTAS, TURIZMAS IR REKREACIJA

2005 metais daug dėmesio skirta vaikų ir jaunimo užimtumo didinimui – buvo įgyvendinamos įvairios sporto priemonės.

2005 metais buvo įgyvendinama vaikų ir jaunimo socializacijos programa. Skiriamos lėšos Lietuvos kūno kultūros ženklo programai, remiami konkursai „Sportiškiausia mokykla“, „Greičiau, aukščiau, tvirčiau“, „Geriausi Lietuvos moksleiviai sportininkai ir treneriai“. Vykdytas projektas „Lietuvos mokinių seniūnijų futbolo žaidynės“, tęsiama „Nugalėtojų lyga“. Buvo įgyvendinamas projektas „Vaikų ir jaunimo olimpinis ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose“. Nuo 2003 metų kasmet rengiamas šauktinių fizinio rengimo konkursas, organizuojami sporto specialistų kvalifikacijos kėlimo renginiai-seminarai. Pagal jaunimo politiką finansuojamos nevyriausybių jaunimo organizacijų programos.

2005 metais vykdytos 1848 šalies ir tarptautinės vasaros poilsio programos: 33-jose stacionariose stovyklose, 124-iose šalies ir tarptautinėse stovyklose, 968-niose dieninėse mokyklų stovyklose ir 723-jose kitose stovyklose. Jose turiningai atostogavo 87 tūkstančiai vaikų, iš jų 55 tūkstančiai – socialiai remtinų šeimų.

2005 metais buvo remiama neįgaliųjų sportinė veikla, vykdoma Nacionalinė žmonių su negalia integracijos programa. 2005 metais sportinėje veikloje dalyvavo 3867 žmonės su negalia. Žmonių su negalia sporto organizacijos surengė 66 šalies neįgaliųjų čempionatus, dalyvavo Melburno kurčiųjų žaidynėse, įvairių sporto šakų pasaulio ir Europos čempionatuose, žaidynėse ir specialioje olimpiadoje. Už didelius laimėjimus jiems skirti piniginiai prizai, iš viso 620,4 tūkst. litų.

Aktyviai plėtojama sporto visiems veikla. Surengtas tradicinis festivalis Palangoje, kuriame dalyvavo per 5000 dalyvių iš įvairiausių Lietuvos klubų. Žaidynėse „Žiemos sportas visiems“ dalyvavo 640 žiemos sporto mėgėjų. Populiarinant sportą kaime, surengtas tarptautinis kaimo sporto ir kultūros festivalis „Anykščiai 2005“, kuriame dalyvavo 2228 kaimo sporto klubų dalyviai. Tokie masiniai renginiai skatina sportuojančiųjų gausėjimą sporto klubuose: 2000 metais sporto klubuose sportavo 48530, o 2004 metais – 84611 asmenų.

Siekiant pagerinti sporto bazių būklę ir prieinamumą, vykdytos sporto bazių renovavimo programos, kurios leis pritaikyti sporto bazines ir neįgaliųjų reikmėms. Įgyvendinant nacionalinės svarbos sporto objektų statybos ir renovavimo projektus, priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. 34 „Dėl daugiafunkčių sporto objektų pripažinimo nacionalinės svarbos sporto objektais 2006 metų programavimo laikotarpiui“ (parengtas 2005 metais), sudarantis galimybę tokių projektų įgyvendinimą finansuoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis. Valstybės, privataus kapitalo ir savivaldybės lėšomis renovuotas S.Dariaus ir S.Girėno sporto centro stadionas Kaune, pakeista futbolo aikštės danga universalioje salėje „Sportima“ Vilniuje. Visa tai leis didelio meistriškumo sportininkams kelti meistriškumą, o visiems pageidaujantiems – stiprinti

sveikatą. Atlikta sportininkų rengimo ir reabilitacijos centro steigimo Druskininkuose galimybių studija.

IV Lietuvos kūno kultūros ir sporto kongrese numatyta tolesnė sporto plėtotė 2005–2015 metais. 2005 metais vyko VII pasaulio Lietuvių sporto žaidynės. Jose dalyvavo per 5000 dalyvių. Pasaulio lietuvių sporto forumas konstatavo, kad pasaulio lietuvių sporto žaidynės – aktuali ir nuosekli tautinio bendravimo, tautos sveikatinimo ir socialinio užimtumo forma.

Rengiami atrankos kriterijai, kurie leis į Lietuvos olimpinį sporto centrą priimti tik perspektyviausius sportininkus. Kuriamas sporto specialistų kvalifikacijos tobulinimo centras prie Kūno kultūros ir sporto departamento. Rengiamas naujas sporto įstatymas, kuris bus pateiktas svarstyti 2006 metais.

Siekiant formuoti Lietuvos turizmo įvaizdį, sudaryti sąlygas plėtoti atvykstantąjį turizmą, Lietuvos turizmo galimybės pristatytos 21 tarptautinėje turizmo parodoje, vykusioje 12 valstybių ir 7 verslo misijose. Parodose ir verslo misijose platinti Lietuvą ir jos turizmo produktus pristatantys leidiniai, kurių 2005 metais išleista 15 bendru 400 tūkstančių egzempliorių tiražu 8 užsienio kalbomis. Siekiant pristatyti Lietuvą tarptautinėse informacijos priemonėse, Lietuvoje priimti 298 žurnalistai iš 23 valstybių.

Prie šalies turizmo įvaizdžio formavimo labai prisidėjo Valstybinio turizmo departamento įsteigti Lietuvos turizmo informacijos centrai užsienyje: Suomijoje (Helsinkis), Lenkijoje (Varšuva), Rusijoje (Maskva), Vokietijoje (Berlynas). 2005 metų II pusmetį įsteigti turizmo informacijos centrai Ispanijoje (Barselona) ir Didžiojoje Britanijoje (Londonas). Siekiant užtikrinti turizmo informacijos centrų steigimo koordinavimą ir veiklos tęstinumą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1425 patvirtinta Lietuvos turizmo informacijos centrų steigimo 2006–2008 metais programa.

Pasirengta įgyvendinti projektą „Lietuvos turizmo ir verslo prekės ženklo sukūrimas“, kuriam gauta 1,1 mln. litų Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansinė parama.

Sudarant tolesnės kurortų plėtros sąlygas, daug dėmesio skirta teisinės bazės tobulinimui. Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengė, o Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. liepos 5 d. priėmė Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo 1, 3, 6, 9, 10, 13 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą Nr. X-307, kuriame įteisintas kurortinės teritorijos statusas, nustatyti kurorto ir kurortinės teritorijos statuso suteikimo reikalavimai. Papildžius Lietuvos Respublikos vietinių rinkliavų įstatymą (2005 m. gruodžio 8 d. įstatymas Nr. X-431), įteisinta vietinė rinkliava kurortuose už naudojimąsi viešąja kurortų infrastruktūra. Siekiant aktyvinti kurortų kultūrinį gyvenimą ir didinti kultūros renginių įvairovę, kad mažėtų neigiamas sezoniškumo poveikis, parengti kultūrinių renginių Lietuvos kurortuose priemonių planai, kuriems įgyvendinti 2006 metais skirta 600 tūkst. litų.

Siekiant užtikrinti tolygią turizmo plėtrą regionuose, atliekami turizmo infrastruktūros plėtros planavimo darbai. Pradėti rengti specialiojo planavimo dokumentai – nacionalinių dviračių turizmo trasų specialusis planas, nacionalinių autoturizmo trasų specialusis planas ir nacionalinių vandens turizmo trasų specialusis planas, kuriuos numatoma baigti 2006 metais.

Parengtos darnios turizmo plėtros savivaldybių lygmeniu metodinės rekomendacijos ir ekologinio turizmo plėtros galimybių studija.

Suteikta pagalba savivaldybėms – parengtos Akmenės rajono savivaldybės, Plungės rajono savivaldybės ir Ukmergės rajono savivaldybės turizmo plėtros galimybių studijos.

Gerinant regionų ir savivaldybių žmoniškųjų išteklių turizmo gebėjimus, vykdomas Europos Sąjungos Socialinio fondo lėšomis finansuojamas projektas „Apskričių ir savivaldybių administracijų žmoniškųjų išteklių turizmo gebėjimų vystymas ir tobulinimas“, pagal kurį bus apmokyta 150 apskričių, savivaldybių administracijų bei turizmo informacijos centrų darbuotojų, atsakingų už turizmo planavimą ir plėtrą.

2005 metais surengta tarptautinė konferencija „Lietuvos kaimo turizmo integracijos į Europos Sąjungos turizmo rinką galimybės“.

Bendradarbiaujant su Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacija, organizuota antroji turizmo ir verslo misija „Buy Lithuania“, taip pat verslo misija Japonijos kelionių organizatoriams.

Išplėtos nacionalinės turizmo informacijos sistemos galimybės – sistema papildyta naujais tekstiniais duomenimis ir iliustracine medžiaga, sistemos duomenys išversti į lenkų ir rusų kalbas.

Įgyvendintos organizacinės ir rinkodaros priemonės, užtikrinusios pigių skrydžių kompanijų „Ryanair“ ir „Wizz Air“ atėjimą į Kauno oro uostą.

Sustiprinta Klaipėdos kruizinio turizmo galimybių rinkodara.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 19 d. nutarimu Nr. 1109 patvirtinta Užutrakio dvaro sodybos panaudojimo viešajai turizmo infrastruktūrai (visuomenės kultūrinio ir pažintinio turizmo poreikiams) koncepcija, nustatanti Užutrakio dvaro sodybos panaudojimo viešajai turizmo infrastruktūrai modelį, kuris galėtų būti įgyvendinamas naudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansinę paramą.

Įgyvendinamos priemonės turizmo statistikai tobulinti ir turizmo sektoriaus plėtros vertinimo rodiklių sistemai nustatyti.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Sudaryti sąlygas panaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas viešajai turizmo infrastruktūrai kurti.

Parengti vidutinės trukmės planavimo dokumentus – Nacionalinę turizmo plėtros programą ir jos įgyvendinimo 2007–2010 metų priemones bei Kaimo turizmo ir amatų plėtojimo kaimo gyvenamosiose vietovėse 2007–2010 metų programą.

Užtikrinti sėkmingą PHARE projektų „Dviračių žiedo Vakarų Lietuvoje plėtojimas“ ir „Nemuno turistinės trasos bandomasis infrastruktūros išvystymas“ įgyvendinimą.

Įgyvendinti nacionalinės svarbos sporto objektų statybos ir renovavimo projektus Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir privataus kapitalo lėšomis.

Valstybės, privataus kapitalo ir savivaldybių lėšomis, bendradarbiaujant su atitinkamomis savivaldybėmis, renovuoti ir pastatyti šiuolaikines sporto bazes: universalią sporto salę „Sportima“ Vilniuje.

Kartu su Druskininkų miesto savivaldybe įsteigti Druskininkuose sportininkų rengimo ir reabilitacijos centrą.

Parengti ir patvirtinti Gyventojų fizinio pajėgumo testavimo ir fizinės būklės nustatymo metodiką ir jos taikymo rekomendacijas.

XIV. VALSTYBĖS VALDYMAS

2005 metais toliau tobulinta viešojo administravimo sistema, grindžiama profesionalia valstybės tarnyba, žinių ir informacinės visuomenės plėtote. Pradėtas įgyvendinti Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijos įgyvendinimo 2005–2006 metų priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 21 d. nutarimu Nr. 197. Pagal šį planą 2005 metais vykdytos 44 priemonės, skirtos viešojo administravimo sistemai tobulinti (supaprastintos sprendimų priėmimo procedūros, tobulintas į rezultatus orientuotas valdymas, gerinta viešųjų paslaugų kokybė), teritoriniam valdymui optimizuoti, vietos savivaldai plėtoti, valstybės tarnybos administraciniam gebėjimams tobulinti ir teikiamų paslaugų prieinamumui didinti, plačiau naudojantis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis.

Siekiant įtvirtinti optimalų valstybės institucijų sandaros modelį ir padidinti valstybės valdymo sistemos rezultatyvumą ir patikimumą, 2005 metais parengtas ir artimiausiu metu Lietuvos Respublikos Vyriausybės numatomas svarstyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo įstatymo projektas.

Siekiant gerinti viešųjų paslaugų kokybę ir sudaryti sąlygas institucijoms tobulinti veiklą taikant kokybės vadybos metodus, parengta ir valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pristatyta Bendrojo vertinimo modelio (*Common Assessment Framework – CAF*) lietuviškoji versija. Skatinant viešojo sektoriaus institucijas pasinaudoti kitų institucijų patirtimi, kaip gerinti institucijos veiklą ir diegti naujoves, organizuota nacionalinė viešojo sektoriaus srities gerosios patirties pavyzdžių atranka. Šios atrankos rezultatai pristatyti pirmą kartą Lietuvoje surengtoje konferencijoje „Kokybė Lietuvos viešajame administravime“.

2005 metais parengtas Pavyzdinių valstybės institucijų ir įstaigų vidaus tvarkos taisyklių projektas (taisyklės patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. vasario 28 d. nutarimu Nr. 200). Taisyklės nustato valstybės institucijų ir įstaigų bendrąją vidaus tvarką, aprangos ir išvaizdos, elgesio bei kitus reikalavimus, kad gerėtų šių institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, ir visuomenės santykiai.

Išanalizavus Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo taikymo problemas, parengtas ir Lietuvos Respublikos Seime 2005 m. gruodžio 22 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo kai kurių straipsnių pakeitimo ir papildymo

įstatymas Nr. X-464, kurio tikslas – tobulinti valstybės tarnybos santykių teisinį reguliavimą. Įstatyme išplėsta pakaitinio valstybės tarnautojo sąvoka, išplėstas įstatymo nuostatų, kurios be išlygų taikomos statutiniams valstybės tarnautojams, sąrašas, taip pat asmenų, turinčių teisę atkurti valstybės tarnautojo statusą, sąrašas, patikslintos konkursų valstybės tarnautojo pareigoms skelbimą, taip pat valstybės tarnautojų vertinimą ir mokymą reglamentuojančios nuostatos. Valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas atliekančiai įstaigai suteikta teisė teikti privalomus vykdyti nurodymus pašalinti įstatymo ir su juo susijusių teisės aktų pažeidimus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 4 d. nutarimu Nr. 358 pakeista Valstybės tarnautojų kvalifikacinių klasių suteikimo ir valstybės tarnautojų vertinimo tvarka, siekiant reglamentuoti valstybės tarnautojo tarnybinės veiklos vertinimo per kalendorinius metus procedūrą (įvedamas valstybės tarnautojo ir jo tiesioginio vadovo pokalbis).

Siekiant organizuoti sistemingą valstybės tarnautojų mokymą, susieti valstybės tarnautojų mokymo metinio planavimo procedūrą su Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų formavimu, sustiprinti valstybės tarnautojų mokymo kokybės stebėseną, vidaus reikalų ministro 2005 m. gegužės 26 d. įsakymu Nr. 1V-166 pakeistos Valstybės tarnautojų mokymo organizavimo tvarkos taisyklės. Patobulinta mokymo planavimo procedūra valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms leis užtikrinti, kad būtų racionaliau naudojami finansiniai ištekliai, skiriami valstybės tarnautojams mokytis.

Valstybės tarnybos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos 2005 metais baigtas vykdyti 2003 metais pradėtas PHARE projektas, kurio tikslas – naudojant Europos Komisijos lėšas ir vadovaujantis Europos Sąjungos valstybių ekspertų patirtimi, sustiprinti Lietuvos valstybės tarnybos tvarkymo įstaigos administracinius gebėjimus ir pagerinti viešojo sektoriaus gebėjimus per jo žmogiškųjų išteklių plėtrą. Pagrindiniai projekto rezultatai: patobulinti valstybės tarnautojų administraciniai gebėjimai, pateikti pasiūlymai dėl valstybės tarnybą reglamentuojančios teisinės bazės tobulinimo, išleistas žmogiškųjų išteklių valdymo viešajame sektoriuje vadovas, leidinys „Kaip veikia valstybės tarnyba“, surengtos valstybės tarnautojų stažuotės pagal 3 prioritetines temas: priėmimas, vertinimas, pareigybių aprašymai, baigiama kurti valstybės tarnybos valdymo informacinė sistema. Sukurti valstybės tarnybos valdymo informacinės sistemos moduliai, skirti pareigybių aprašymams rengti, priėmimui į valstybės tarnautojo pareigas valdyti, mokymo planams rengti, darbo užmokesčio poreikiui planuoti ir kita.

Siekiant gerinti valstybės tarnautojų profesionalumą teikiant jiems informaciją apie viešojo administravimo pokyčius ir naujoves, 2005 metais išleisti 2 leidinio „Valstybės tarnybos aktualijos“ numeriai.

Siekiant sudaryti sąlygas valstybės ir savivaldybių institucijoms rengti, siųsti ir saugoti elektroninius dokumentus, 2005 metais parengtos ir Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2006 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. V-12 patvirtintos Elektroninių dokumentų valdymo taisyklės.

Siekiant nustatyti pareigą valstybės institucijoms ir įstaigoms, kurių veikla susijusi su ūkinės komercinės veiklos reguliavimu, skelbti susistemintą informaciją apie išduodamas

ūkinės komercinės veiklos licencijas (leidimus) pagal institucijų reguliavimo sritį, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 5 d. nutarimu Nr. 831 papildyti Bendrieji reikalavimai valstybės institucijų interneto svetainėms (patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480).

Siekiant informuoti visuomenę apie viešojo administravimo pokyčius Lietuvoje, parengtas ir išleistas informacinis leidinys „Viešasis administravimas Lietuvoje. 2005 metų apžvalga“.

Siekiant sužinoti objektyvią Lietuvos gyventojų nuomonę apie tai, kaip valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos atlieka savo konstitucinę pareigą tarnauti žmonėms, rengiamos Lietuvos gyventojų nuomonės apklausa. Stebint, kaip kinta Lietuvos gyventojų nuomonė apie valdžios institucijų darbą, galima bus vertinti, ar pasirinktos tinkamos priemonės Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijoje nustatytiems tikslams siekti, ar jos veiksmingos ir atliekamos laiku.

Siekiant įtvirtinti teisės aktų pataisas, kad merai ir seniūnai būtų renkami tiesiogiai, Vidaus reikalų ministerijos iniciatyva 2005 m. kovo 25 d. Lietuvos Respublikos Seime vyko diskusija „Naujas savivaldybių institucijų modelis. Mero ir seniūnų tiesioginiai rinkimai“. Šioje diskusijoje pristatyti Vidaus reikalų ministerijos specialistų parengti keli galimi vietos savivaldos modeliai. Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2005 m. spalio 19 d. sprendimu Nr. 541 sudaryta darbo grupė Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo projektui parengti, į kurios sudėtį įtraukti ir Vidaus reikalų ministerijos valstybės tarnautojai. Ši darbo grupė svarsto sukauptą medžiagą ir pasiūlymus dėl teisės aktų projektų, reikalingų nuostatai dėl savivaldybių merų ir seniūnų tiesioginių rinkimų įgyvendinti.

Stiprinant ir plėtojant vietos savivaldą, nuolat ir metodiškai plečiant savivaldybių funkcijas, Lietuvos Respublikos Seime 2005 m. lapkričio 17 d. priimtas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 8, 29¹, 31 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. X-396, parengti projektai kitų teisės aktų, numatančių perduoti savivaldybėms gyvenamosios vietos deklaravimo funkciją. Juose nustatyta, kad nuo 2007 m. liepos 1 d. savivaldybėse gyvenamosios vietos deklaravimo funkciją atliks savivaldybių seniūnijos, o savivaldybėse, kuriose neįsteigtos seniūnijos, arba savivaldybių teritorijose, kurios nepriskirtos seniūnijoms, – kiti savivaldybių administracijos padaliniai.

Didinant savivaldybių veiklos ir finansinį savarankiškumą, parengtas ir 2005 m. gruodžio 8 d. priimtas Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo 11 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. X-431, išplečiantis vietinių rinkliavų objektų sąrašą. Nustatyti šie nauji vietinės rinkliavos objektai: leidimo pardavinėti I, II ir TO klasės civilines pirotechnikos priemonės išdavimas ir naudojimas gyvenamųjų vietovių, turinčių kurorto statusą, viešąja infrastruktūra. Pagal savivaldybių pasiūlymus ūkio ministro 2005 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. 4-293 nauja redakcija išdėstytos Išorinės reklamos įrengimo tipinės taisyklės.

Didinant savivaldybių veiklos ir finansinį savarankiškumą, savivaldybių veiklos ir finansinio valdymo efektyvumą, parengtas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 14, 17, 33 ir 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas (Lietuvos Respublikos

Vyriausybės 2006 m. vasario 23 d. nutarimu Nr. 190 projektas pateiktas Lietuvos Respublikos Seimui). Šiame projekte numatyta, kad savivaldybės veiklą planuoja vadovaudamasi ilgalaikę savivaldybių raidos strategija, taip pat numatytos formos, kuriomis gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovai galėtų įgyvendinti savo teisę dalyvauti sprendimų priėmimo procese. Numatyta, kad gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovas bendruomenės interesams atstovauja seniūnijoje, savivaldybės institucijose ir savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose, dalyvauja savivaldybės tarybos posėdžiuose, kai svarstomi klausimai, susiję su jo atstovaujama gyvenamosios vietovės bendruomene, ir pareiškia gyvenamosios vietovės bendruomenės nuomonę šiais klausimais. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus šį įstatymą, bus užtikrintas gyventojų dalyvavimas tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus ir sukonkretintos gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovų teisės ir pareigos. Bus nustatyta, kad gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovas kartą per ketvirtį (prireikus ir dažniau) susitinka su seniūnu ir aptaria gyvenamosios vietovės bendruomenei rūpimas problemas ir jų sprendimo būdus, prireikus susitinka su savivaldybės meru, savivaldybės tarybos nariais, savivaldybės administracijos direktoriumi, savivaldybės administracijos valstybės tarnautojais ir aptaria gyvenamosios vietovės bendruomenei svarbias problemas ir jų sprendimo būdus. Šios nuostatos gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovams leis geriau įgyvendinti savo teisę dalyvauti priimant savivaldybių sprendimus.

Kad gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovai ir gyventojai aktyviau dalyvautų priimant savivaldybėse sprendimus, organizuotas seminaras-diskusija ir išleistas leidinys „Spręskite patys“, kurio tikslas – pateikti kuo daugiau ir išsamesnės informacijos apie gyventojų dalyvavimo sprendimų priėmimo procese teisinės sąlygas, galimybes ir būdus. Gyventojai per žiniasklaidos priemones taip pat skatinami dalyvauti priimant savivaldybėse sprendimus.

2005 metais parengtas Kai kurių centrinio valdymo institucijų vykdomų funkcijų decentralizavimo ir dekoncentravimo koncepcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 824, pakeitimo projektas (pakeitimas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. 249), kuriame numatoma centrinių ir teritorinių valstybinio administravimo subjektų ir savivaldybių atliekamas funkcijas perskirstyti siekiant reformuoti apskričių administracijas – palikti joms regioninių projektų rengimo, vykdymo ir koordinavimo funkcijas, o savivaldybėms perduoti atsakomybę ir funkcijas, susijusias su gyventojų poreikių tenkinimu žemės ūkio, žemėtvarkos, socialinės apsaugos, sveikatos apsaugos, švietimo, kultūros, viešosios tvarkos palaikymo ir kitose srityse.

Teisingumo ministerija 2005 metais parengė Lietuvos Respublikos Konstitucijos 68 straipsnio pakeitimo įstatymo, numatančio sumažinti įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turinčių piliečių nuo 50 tūkstančių iki 30 tūkstančių, projektą ir pateikė jį derinti suinteresuotoms institucijoms. Lietuvos Respublikos Seimo narių grupei parengus analogišką Lietuvos Respublikos Konstitucijos 68 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XP-367), atitinkantį Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatas, Teisingumo ministerijos

parengto teisės akto derinimo ir pateikimo Lietuvos Respublikos Vyriausybei procedūra sustabdyta.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Toliau įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. vasario 21 d. nutarimu Nr. 197 patvirtintą Viešojo administravimo plėtros strategijos iki 2010 metų įgyvendinimo 2005–2006 metų priemonių planą.

Parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 488 patvirtintos Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijos įgyvendinimo 2007–2010 metų priemonių planą.

Siekiant reformuoti apskričių viršininkų administracijas – palikti joms regioninių projektų rengimo, vykdymo ir koordinavimo funkcijas, parengti Kai kurių centrinio valdymo institucijų vykdomų funkcijų decentralizavimo ir dekoncentravimo koncepcijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. birželio 25 d. nutarimu Nr. 824, antrojo etapo priemones.

Didinant savivaldybių veiklos ir finansinį savarankiškumą, nuolat plėsti savivaldybių funkcijas. Vykdam vidinę savivaldybių decentralizaciją, stiprinti seniūnijas.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programą, tobulinti atrankos į valstybės tarnautojo pareigas procedūras, kad visi nauji pretendentai, kurie nedirba valstybės tarnyboje, išlaikytų testus centre, o po to dalyvautų priėmimo į konkrečias valstybės tarnautojo pareigas konkursuose.

Tobulinti valstybės tarnautojų ir jų tarnybinės veiklos vertinimo procedūras – sieti vertinimą su valstybės tarnautojo indėliu į institucijos ar įstaigos tikslų ir uždavinių įgyvendinimą, o kvalifikacijos kėlimą – su valstybės tarnautojo vertinimu.

XV. TEISINĖ SISTEMA

2005 metais aktyviai dalyvauta formuojant valstybės teisinę politiką, tobulinant nacionalinę teisinę sistemą, atitinkančią teisinės valstybės sampratą ir Europos Sąjungos valstybių teisinę patirtį, užtikrinant efektyvų žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimą.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatą – užtikrinti konstitucines žmogaus teises ir jo privataus gyvenimo saugumą; tobulinti mechanizmus, garantuojančius žmogaus teisių apsaugą Lietuvoje, tarp jų ir pareigą atsižvelgti į Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Europos teisingumo teismo sprendimus – priimti reikiami teisės aktai. Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. gegužės 24 d. įstatymu Nr. X-219 ratifikavo Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolą Nr. 14, pakeičiantį konvencijos kontrolės sistemą (pateiktas Lietuvos Respublikos Vyriausybės), 2005 balandžio 21 d. priimti Lietuvos Respublikos įstatymai „Dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir

tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, įgyvendinimo“ (Nr. X-169) ir „Dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo“ (Nr. X-170).

Siekiant užtikrinti deramo lygio vartotojų teisių apsaugą, tobulinta vartotojų teisių apsaugos sistema. Tuo tikslu 2005 metais Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos vartotojų teisių gynimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas.

Siekiant užtikrinti efektyvų sprendimų vykdymo procesą, 2005 metais atliktas antstolių veiklos monitoringas. Tobulinant antstolių veiklos teisinį reguliavimą, teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 patvirtinta Sprendimų vykdymo instrukcija. Parengtas Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas.

Sudarant tinkamas teismų darbo sąlygas, buvo plėtojama teismų materialinė techninė bazė, rekonstruojami ir remontuojami teismų pastatai. 2005 metais pastatyti keturi teismų pastatai. Pradėti teisėjų mokymo bazės perstatymo ir teisėjų mokymo centrą darbai. Įdiegta teismų informacinė sistema. Įgyvendinta 19 teisėjų mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo programų.

Siekdama užtikrinti patikimą piliečių gyvybės, sveikatos ir nuosavybės apsaugą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 metais Lietuvos Respublikos Seimui pateikė Patentų, Dizaino, Prekių ženklų ir Pუსlaidininkinių gaminių topografijų teisinės apsaugos įstatymų pakeitimo įstatymų projektus. Šių įstatymų tikslas – užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių gynimą. Įgyvendinant Europos patentų konvencijos, ratifikuotos Lietuvos Respublikos 2004 m. birželio 22 d. įstatymu Nr. IX-2287, nuostatas, 2005 metais parengta ir pateikta derinti Europos patentų paraiškų padavimo, nagrinėjimo ir Europos patentų galiojimo Lietuvos Respublikoje tvarka, kuri bus patvirtinta Valstybinio patentų biuro direktoriaus įsakymu. Parengti teisės aktai, reglamentuojantys asmens biometrinių duomenų naudojimą: Lietuvos Respublikos paso įstatymo, Lietuvos Respublikos tarnybinio paso įstatymo, Lietuvos Respublikos gyventojų registro įstatymo pakeitimų įstatymų projektai.

Siekiant sukurti šalyje vieną gelbėjimo tarnybą, galinčią atlikti visus būtinus gelbėjimo darbus, parengtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo koncepcijos projektas (koncepcija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. liepos 15 d. nutarimu Nr. 796).

Įgyvendinant bausmes atliekančiųjų resocializavimo programas, vykdytos Areštinių renovavimo ir asmenų laikymo sąlygų gerinimo 2003–2007 metais programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 141, priemonės: pradėti Kauno miesto vyriausiojo policijos komisariato areštinės renovavimo darbai, parengtas Druskininkų miesto policijos komisariato areštinės renovavimo projektas. Įkalinimo įstaigų renovavimo ir įkalinimo sąlygų humanizavimo 2004–2009 metų programai, patvirtintai

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 24 d. nutarimu Nr. 619, vykdyti 2005 metais iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto skirta 13 mln. 622 tūkst. litų.

Sukurta sistema, sudaranti galimybę kompensuoti žalą asmenims, nukentėjusiems nuo smurtinių nusikaltimų. 2005 m. birželio 30 d. priimtas Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymas (Nr. X-296), kurio paskirtis – ginti nuo smurtinių nusikaltimų nukentėjusių asmenų teises ir teisėtus interesus. Įsteigtas Nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondas, nustatyta šio fondo paskirtis, administravimas ir lėšų kaupimas. Priimti įstatymo lydymieji teisės aktai, kurių reikia įstatymui įgyvendinti. Apie smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimą nuolat informuojama visuomenė, žiniasklaida ir ikiteisminio tyrimo įstaigos. Informacija apie smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimą teikiama Europos Komisijai. 2005 metais išnagrinėta 11 prašymų kompensuoti žalą.

Atlyginama asmenims žala, atsiradusi dėl neteisėtų valdžios institucijų aktų. Siekiant tobulinti žalos atlyginimo tvarką, priimtas Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas (2005 m. spalio 18 d. įstatymas Nr. X-370). Pagal šį įstatymą visos teismo sprendimais priteistos žalos atlyginimo sumos, sprendimams įsiteisėjus ir asmenims pateikus prašymus, 2005 metais išmokėtos.

Plėtojant valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą, toliau buvo įgyvendinamas Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas. Siekiant užtikrinti pirminės ir antrinės teisinės pagalbos efektyvų teikimą, priimta nauja šio įstatymo redakcija (2005 m. sausio 20 d. įstatymas Nr. X-78). Įgyvendinant šį įstatymą, teisingumo ministro 2005 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. 1R-105 nuo 2005 m. gegužės 1 d. įsteigtos 5 valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos (Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus). Antrinė teisinė pagalba pradėta iš tikrųjų teikti ne tik baudžiamosiose, bet ir civilinėse bei administracinėse bylose. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 468 nustatyti asmenų turto ir pajamų lygiai antrinei teisei pagalbai gauti. Pirminė teisinė pagalba, kuria nemokamai naudotis turi teisę visi Lietuvos gyventojai, teikiama visose 60 savivaldybių.

Vykdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatą – siekiant užkirsti kelią korupcijai valdžios institucijose, nesąžiningai konkurencijai versle, keisti viešųjų pirkimų praktiką – kartu su Specialiųjų tyrimų tarnyba ir kitomis suinteresuotomis institucijomis parengtas Lietuvos Respublikos Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos patvirtinimo“ pakeitimo projektas; nutarimą Lietuvos Respublikos Seimas priėmė (2006 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. X-486). Tobulinant viešųjų pirkimų praktiką, priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (2005 m. gruodžio 22 d. įstatymas Nr. X-471). Viešųjų pirkimų tarnyba ir kitos institucijos atliko galiojančių Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą įgyvendinančių teisės aktų monitoringą, ir priimti reikiami nauji teisės aktai: patvirtinti nauji reikalavimai skelbiamai supaprastintų viešųjų pirkimų informacijai, prekių ir paslaugų viešojo pirkimo

metodika, ataskaitų rengimo ir teikimo tvarka ir kita. Šių teisės aktų nuostatos užkirs kelią neigiamiems viešųjų pirkimų reiškiniams (ir galimoms korupcijos apraiškoms), įpareigos perkančiąsias organizacijas tiksliau ir atsakingiau rengti viešųjų pirkimų konkursų sąlygas.

2005 metais praplėstos veikiančio Juridinių asmenų registro galimybės – sukurta informacinė sistema, leisianti teikti Juridinių asmenų registruoti finansinės atskaitomybės dokumentus naudojant skaitmenines technologijas.

Kad kovojant su organizuotu nusikalstamumu kartu būtų šalinamos jį skatinančios priežastys, Lietuvos Respublikos Vyriausybės teikimu Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. birželio 21 d. įstatymu Nr. X-263 ratifikavo Protokolą, iš dalies keičiantį Europos konvenciją dėl kovos su terorizmu. Vykdytos Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005–2006 metų įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 12 nutarimu Nr. 12, 2005 metų priemonės. Atlikti kriminologinių ekspertizių ir kiti moksliniai tyrimai, parengtas Nusikalstamų veikų, jas padariusių asmenų bei nukentėjusių asmenų centralizuotos apskaitos instrukcijos, patvirtintos vidaus reikalų ministro 2003 m. gegužės 8 d. įsakymu Nr. 1V-160, naujos redakcijos projektas. Nuolat per visuomeninės informavimo priemones pagal galimybes ir kompetenciją skleidžiama informacija apie apsisaugojimo nuo nusikalstamų veikų būdus ir priemones, naujas turto apsaugos priemones ir jų taikymą. Parengta Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodika, Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos projektų (programų) konkurso nuostatai, jie paskelbti Vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėje. Parengti teisės aktai, reglamentuojantys policijos įstaigų ir Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos pavaldžių pataisos inspekcijų bendradarbiavimą.

Siekiant užkirsti kelią prekybai žmonėmis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 558 patvirtinta Prekybos žmonėmis prevencijos bei kontrolės 2005–2008 metų programa. Įgyvendinant šią programą, Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimo įstatymo projektas (priimtas 2005 m. birželio 23 d. įstatymu Nr. X-272). Įstatyme patobulintos prekybos žmonėmis ir vaiko pirkimo arba pardavimo nusikaltimų sudėtys, sugriežtintos sankcijos ir įtvirtinta juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė už jas, numatyta baudžiamoji atsakomybė už išnaudojimą priverstiniam darbui. Dirbamas prevencinis darbas – organizuoti seminarai „Moterys prieš narkotikus“, „Pažeidžiamų moterų sveikata ir sveikatos priežiūra“, „Priklausomybės ligų prevencija rizikos grupių moterims“ (su ŽIV/AIDS paveiktų moterų ir jų artimųjų asociacija), „Prevencinis darbas su rizikos grupės vaikais“, remti valstybės institucijų ir nevalstybinių organizacijų projektai, skirti socialinei paramai prekybos žmonėmis aukoms teikti, joms apsaugoti ir grąžinti į visuomenę.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatą – stiprinti smurtinių nusikaltimų, susijusių su narkotikais, taip pat nepilnamečių daromų teisės pažeidimų prevencijos ir kontrolės sistemą – parengtas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 18 d. nutarimu Nr. 1240 Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo projektas. Šiuo

įstatymu siekiama sukurti tokią nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros įstaigų bei priemonių sistemą, kuri atitiktų Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos bei kitų tarptautinių teisės aktų nuostatas.

Kovojant su narkotikų plitimu Lietuvoje, 2005 metais toliau buvo įgyvendinamos Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2004–2008 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. balandžio 8 d. nutarimu Nr. IX–2110, priemonės. Siekiant sustabdyti narkotikų plitimą ir užtikrinti mokinių saugumą švietimo įstaigose, 2005 metais įrengtos vaizdo stebėjimo sistemos Vilniaus vaikų globos namuose „Gilė“, Vilniaus 4-ojoje internatinėje, Kauno 1-ojoje specialiojoje ir Klaipėdos 2-ojoje specialiojoje mokyklose. Nuo 2005 metų teikiamos psichologinės ir socialinės reabilitacijos paslaugos vaikams, priklausomiems nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų. Narkotikų kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1.2-56 patvirtinta Psichologinės ir socialinės reabilitacijos paslaugų kainos nustatymo metodika.

Vykdamas narkomanijos paplitimo tarp gyventojų epidemiologinius tyrimus, 2004–2005 metais atliktas reprezentatyvus 15–64 metų Lietuvos gyventojų tyrimas psichoaktyvių medžiagų vartojimo paplitimui nustatyti. Tobulinta 5 epidemiologinių indikatorių duomenų rinkimo informacinė sistema. Rinkti ir teikti narkotikų vartojimo ir narkomanijos būklę Lietuvoje atspindintys epidemiologiniai duomenys. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 591 patvirtintas Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo, jo padarinių bei narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir jų pirmtakų apyvartos stebėsenos tvarkos aprašas.

Siekiant vykdyti gydymo metadonu stebėseną ir nustatyti jo veiksmingumą, parengtas sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Gydymo metadonu stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektas. Siekiant įdiegti Europos narkomanijos prevencijos informacijos ir vertinimo sistemą pagal Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro reikalavimus, Narkotikų kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2005 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 1.2-58 patvirtintas Informacijos apie psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos projektus rinkimo tvarkos aprašas. Parengta ir įgyvendinama įvykdytų prevencijos projektų ataskaitų teikimo elektroniniu būdu, kaupimo, kontrolės ir analizės informacinė sistema.

2005 metais dirbtas prevencinis darbas su rizikos grupėmis. Organizuoti mokymai, paskaitos ir seminarai narkomanijos klausimais ugdymo įstaigų darbuotojams (pedagogams, visuomenės sveikatos priežiūros specialistams, socialiniams darbuotojams, psichologams) ir tėvams, jaunimui sukurta specializuota svetainė apie narkotikų žalą, parengtos metodinės rekomendacijos pramogų verslo atstovams, leidiniai mokiniams, tėvams ir pedagogams ir panašiai.

Kovojant su narkotikų plitimu, bendradarbiauta su įvairiomis tarptautinėmis vyriausybėmis ir nevyriausybėmis organizacijomis, kartu dalyvauta įvairiuose projektuose narkotikų kontrolės klausimais, keičiamasi informacija, specializuota informacija rinkta ir

kaupia Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro administruojamose duomenų bazėse, dalyvauta įgyvendinant Jungtinių Tautų projektą „Prizmė“, skirtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) ir sintetinių narkotikų kontrolei tobulinti.

2005 metais buvo toliau įgyvendinama Nepilnamečių justicijos 2004–2008 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 600: organizuotas teisėjų mokymas nepilnamečių baudžiamosios ir administracinės justicijos klausimais, mokyti Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriaus-pataisos namų pareigūnai, tobulinama jų kvalifikacija. Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose atlikti įvairūs remonto ir rekonstravimo darbai, nepilnamečiams sudaryta galimybė mokytis ir įgyti įvairias profesijas. Nepilnamečių grupėms organizuota 140 kultūros ir religinių renginių už laisvės atėmimo vietos ribų.

Siekiant sukurti būtiną infrastruktūrą prie Europos Sąjungos išorinių sienų ir užtikrinti tinkamą asmenų, kertančių valstybės sieną, aptarnavimo kokybę, pasirengti būti Šengeno sutarties šalimi, parengta Šengeno priemonės programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 389, taip pat Specialioji Kaliningrado tranzito programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 594, patvirtintos šios programos įgyvendinimo priemonės.

Tobulinant visą šalį apimančią vientisą migracijos procesų valdymo sistemą ir siekiant teisiškai reglamentuoti institucijų, kurių darbas susijęs su vizų, migracijos, prieglobsčio, laisvo asmenų judėjimo užtikrinimo klausimais, kompetenciją ir atsakomybę, parengti reikiami teisės aktai: vidaus reikalų ministro įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2000 m. spalio 6 d. įsakymo Nr. 388 „Dėl Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas ir Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos nuostatų projektas. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 5-V-839 patvirtinti Pavyzdiniai teritorinių policijos įstaigų migracijos skyrių, poskyrių, grupių ir pasų poskyrių nuostatai. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pataisas, perimant iš Respublikos Prezidento institucijos ir savivaldybių funkcijas, susijusias su Lietuvos Respublikos pilietybės klausimais, parengti ir Lietuvos Respublikos Seimui pateikti Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo, Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo įgyvendinimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimų įstatymų projektai. Taip pat parengti reikiamų įstatymų lydimųjų teisės aktų pakeitimų projektai.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatą – stengtis išlaikyti stabilius galiojančius teisės aktus, vengti dažno teisės aktų keitimo, – siekta išlaikyti stabilų kodifikuotų teisės aktų turinį, stengtasi kuo mažiau keisti priimtus naujuosius kodeksus. 2005 metais toliau rengti kodifikuoti teisės aktai, kodifikuojant atskiras teisės šakas. Parengtas ir Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas naujo Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso projektas, rengiamas Lietuvos Respublikos administracinio proceso kodeksas.

Siekiant įdiegti visuomenės teisinio švietimo sistemą, įgyvendinama Visuomenės teisinio švietimo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimu Nr. 1675. Jos įgyvendinimo priemonės patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 920. Teisingumo ministro 2005 m. spalio 12 d. įsakymu Nr. 1R-322 sudaryta darbo grupė, koordinuojanti suinteresuotų institucijų teisinio švietimo srities veiksmus. Gerinant teisinės informacijos prieinamumą regionuose, juose steigiamos nemokamos teisinės informacijos prieigos vietos (jau įsteigtos 8 regionuose). Visuomenė nuolat informuojama ir skatinama naudotis informacija apie teisę gauti teisinę informaciją pagal Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymą. Nustatytos prioritetinės visuomenės grupės ir klausimai, pagal kuriuos plėtojamas teisinis informavimas ir konsultavimas. Teikiama parama Lietuvos jaunimo ir nevyriausybinų organizacijų rengiamiems teisinio švietimo projektams. Leidybos priemonėmis ir per televiziją gyventojai informuojami apie naujus teisės aktus, jų pakeitimus ir poveikį.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Tobulinti teisės aktų leidybos sistemą, kad ji labiau atitiktų teisinės valstybės sampratą, Europos Sąjungos ir tarptautinę teisę.

Įgyvendinti Visuomenės teisinio švietimo programą.

Tobulinti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo ir vartotojų teisių apsaugos sistemą.

Tobulinti bausmių vykdymo sistemą, ypač daug dėmesio skirti bausmes atlikusių asmenų integravimui į visuomenę.

Stiprinant viešąjį saugumą, skatinti visuomenę aktyviau dalyvauti nusikaltimų prevencijoje, stiprinti kovą su organizuotu nusikalstamumu, korupcija ir terorizmu, modernizuoti viešojo saugumo institucijas ir jų veiklą.

XVI. UŽSIENIO POLITIKA

2005 metais keitėsi Lietuvos tarptautinis statusas. Tapusi Europos Sąjungos ir Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (NATO) nare, Lietuva stengėsi įsitvirtinti šiose organizacijose, taip pat įtvirtinti mūsų šalį kaip regionų bendradarbiavimo centrą.

Lietuva aktyviai dalyvavo svarbiausių tarptautinio ir euroatlantinio bendradarbiavimo organizacijų – Europos Sąjungos ir NATO – veikloje. Didėjo Rytų politikos svarba, daugėjo galimybių ją sieti su europiniais ir transatlantiniais instrumentais.

Narystės Europos Sąjungoje ir NATO patirtis skatino daugiau dėmesio skirti parengiamajai diplomatijai. Aktyviai plėtoti dvišaliai santykiai su Europos Sąjungos ir NATO valstybėmis, ieškota įvairesnių dvišalio ir regioninio bendradarbiavimo formatų, siekiant pristatyti ir apginti Lietuvos interesus ankstyvojoje kolektyvinių sprendimų formavimo stadijoje.

Lietuva ir toliau vykdė aktyvią santykių su visomis Europos Sąjungos valstybėmis politiką: 2005 metais surengta daugiau kaip 40 aukščiausiųjų Lietuvos pareigūnų vizitų į Europos Sąjungos valstybes ir daugiau kaip 20 Europos valstybių pareigūnų atvyko į Lietuvą.

Lietuvos atstovai dalyvavo 2571 Europos Sąjungos Tarybos darbo grupių ir komitetų susitikime ir 1057 Europos Komisijos komitetų ir darbo grupių susitikimuose, kuriuose siekta palankiausių Lietuvai sprendimų.

Siekiant į diskusiją apie Europos Sąjungos ateitį ir Lietuvos vaidmenį šioje organizacijoje įtraukti kuo platesnius visuomenės sluoksnius, buvo rengiami seminarai ir konferencijos, kuriose aptarti valstybės interesų atstovavimo klausimai. Surengti informaciniai seminarai valstybės tarnautojams, privataus sektoriaus darbuotojams, studentams apie įsidarbinimo Europos Sąjungos institucijose galimybes.

Lietuva aktyviai dalyvavo konsultacijose dėl naujosios finansinės perspektyvos (2007–2013 metai) su pirmininkavimą Europos Sąjungoje perėmusia Jungtine Karalyste. Pagal 2005 m. gruodžio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybos susitarimą Lietuva 2007–2013 metais turėtų gauti daugiau kaip 30 mlrd. litų paramą.

2005 metais įvyko 73 Europos Sąjungos Tarybos posėdžiai, kuriems parengtos 504 Lietuvos pozicijos. Be to, 2005 metais iš viso parengtos 979 pozicijos COREPER I ir 996 pozicijos COREPER II posėdžiuose svarstomais klausimais. 2005 metais baigtas kurti lietuviškasis Europos Sąjungos reikalų koordinavimo modelis. Priimtos paskutinės Europos Sąjungos reikalų koordinavimą reglamentuojančios teisės aktų pataisos, taip pereita į naują, procedūriškai stabilų Europos Sąjungos reikalų sprendimo Lietuvoje etapą. Kartu toliau tobulinta Lietuvos narystės Europos Sąjungoje informacinė sistema, kuri leidžia efektyviai ir operatyviai koordinuoti Europos Sąjungos reikalus Lietuvoje.

Lietuva 2005 metais aktyviai įsitraukė į NATO komitetų ir darbo grupių veiklą. Užsienio reikalų ministerijos diplomatai dalyvavo 40 NATO komitetų ir darbo grupių susitikimų. 2005 m. balandžio 20–22 d. Vilniuje surengtas neformalus NATO užsienio reikalų ministrų susitikimas (susitikime taip pat dalyvavo Rusijos Federacijos ir Ukrainos užsienio reikalų ministrai, Europos Sąjungos aukštasis įgaliotinis bendrajai užsienio ir saugumo politikai, NATO karinė vadovybė). Šio susitikimo rėmuose vykusiame NATO – Rusijos Tarybos susitikime pasirašytas NATO ir Rusijos Federacijos susitarimas dėl Rusijos Federacijos prisijungimo prie Partnerystės taikos labai Pajėgų statuso susitarimo, o Ukrainai Aljansas pasiūlė bendradarbiauti pagal Intensyvaus dialogo programą.

Siekiant stiprinti Lietuvos santykius su NATO narėmis ir partnerėmis, įvyko 15 dvišalių ir 2 daugiašalės saugumo politikos konsultacijos.

Toliau atvirai kalbėtasi su Lietuvos visuomene apie narystės NATO svarbą, o su NATO narėmis ir partnerėmis surengti 6 seminarai ir apskritieji stalai. Lietuvos ambasada Minske sėkmingai atliko NATO kontaktinės atstovybės funkcijas.

Lietuvos vadovų dar 2004 metais iškelta regiono centro koncepcija labiau išplėtotą ir susieta su valstybės ištekliais. 2005 metais Lietuva aktyviai stiprino dvišalius ir regioninius ryšius su Europos valstybėmis. Surengti 47 Lietuvos Respublikos pareigūnų vizitai į Europos

valstybes (dvišalio ir regioninio bendradarbiavimo klausimais) ir 27 Europos valstybių pareigūnų vizitai į Lietuvą. Taip pat surengta 13 politinių konsultacijų ir apskritųjų stalų regioninio bendradarbiavimo klausimais.

2005 metais Lietuva toliau glaudžiai bendradarbiavo su Lenkija. Įvairių formatų susitikimuose aptarti bendrieji užsienio politikos klausimai, transporto ir energetikos projektų įgyvendinimas, bendra veikla regione ir kultūrinis bendradarbiavimas.

Toliau aktyviai plėtotas trišalis Baltijos valstybių bendradarbiavimas, atliekama Baltijos Ministrų Tarybos institucijų pertvarka. Surengtas Lietuvos ir Latvijos forumo pirmasis suvažiavimas, kuriame dalyvavo abiejų valstybių prezidentai. Toliau bendradarbiauta su Šiaurės valstybėmis. Lietuva aktyviai veikė Baltijos Jūros Valstybių Taryboje, bendradarbiaujant su Šiaurės Ministrų Taryba ir pagal Europos Sąjungos „Šiaurės matmens“ iniciatyvą (7 susitikimai). Įkurtas Lietuvos – Vokietijos forumas.

Stiprindama transatlantinę partnerystę, Lietuva aktyviai dalyvavo susitikimuose ir konsultacijose 8+1 formatu (Jungtinės Amerikos Valstijos, Baltijos ir Šiaurės valstybės): dalyvavo dviejuose JAV iniciatyvos „Sustiprinta partnerystė Šiaurės Europos regione“ (*Enhanced Partnership in Northern Europe, e-PINE*) politikos direktorių susitikimuose.

Lietuva rėmė tolesnę Europos Sąjungos valstybių integraciją, atsižvelgdama į nacionalinius Lietuvos interesus, rengėsi veikti Europos Sąjungos Konstitucinėje sutartyje numatytomis sąlygomis. Parengė ir pradėjo įgyvendinti pirmininkavimo Europos Sąjungos koncepciją.

2005 metais pradėta rengtis Lietuvos pirmininkavimui Europos Sąjungai 2013–2014 metais. Pagal Užsienio reikalų ministerijos parengtus, Lietuvos Respublikos Seimui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pristatytus preliminarius pasiūlymus šis procesas išskaidytas į dvi dalis: pasirengimo pirmininkauti Europos Sąjungai pirminį etapą (2006–2009 metai) ir baigiamąjį etapą (2010–2013 metai).

2005 metų pabaigoje parengtas pasirengimo pirmininkauti Europos Sąjungai pirminio etapo (2006–2009 metais) veiksmų planas. Numatyta, kad Lietuvos Respublikos ministerijų, kitų institucijų ir įstaigų atstovai darbo grupėje du kartus per metus turėtų pristatyti ir aptarti informaciją, kaip rengiamasi pirmininkauti Europos Sąjungai.

2005 metų pirmojoje pusėje Sutartį dėl Konstitucijos Europai jau buvo ratifikavusios 13 Europos Sąjungos valstybių narių – Lietuva, Vengrija, Slovėnija, Italija, Ispanija (referendumu), Slovakija, Graikija, Austrija, Vokietija, Latvija, Kipras, Malta ir Liuksemburgas (referendumu). Tačiau po to, kai Prancūzijoje ir Nyderlanduose surengtuose referendumuose šiai sutarčiai nepritaria, jos įsigaliojimas (numatytas 2006 m. lapkričio 1 d.) tapo problemiškas. Šešios valstybės (Danija, Portugalija, Airija, Lenkija, Čekija ir Jungtinė Karalystė) referendumus dėl sutarties ratifikavimo atidėjo neapibrėžtam laikui. Pasirengimo įgyvendinti Konstitucinę sutartį procesas Europos Sąjungos institucijose gerokai sulėtėjo. Kartu atsinaujino diskusija dėl Europos Sąjungos ateities.

Europos Vadovų Taryba 2005 m. birželio 17 d. nutarė tęsti Europos Sąjungos Konstitucijos ratifikavimą nesilaikant 2006 m. lapkričio 1 d. termino, taip pat nutarta pradėti

vadinamąjį apmąstymo laikotarpį, kuriuo visose Europos Sąjungos valstybėse vyktų diskusija dėl svarbiausių Europos Sąjungos ateities klausimų. 2005 m. spalio 20 d. neeiliniame Lietuvos Respublikos Seimo plenariniame posėdyje surengta diskusija dėl Europos Sąjungos ateities, kurioje kalbėjo Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, užsienio reikalų ministras ir politinių partijų atstovai.

Skatinta stabilumo ir demokratijos plėtra į Rytus – būtina Lietuvos ilgalaikės raidos sėkmės sąlyga. Remta NATO ir Europos Sąjungos atvirų durų politika.

Stiprinant saugumą euroatlantinėje erdvėje, toliau skleista Vilniaus proceso patirtis: 2005 m. vasario 7–10 d. drauge su G.C.Marshallo fondu ir Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutu Vilniuje surengta tarptautinė konferencija „Baltijos ir Pietų Kaukazo valstybės: bendradarbiavimo pavyzdžiai ir reformų strategijos“. Konferencijoje dalyvavo maždaug 100 aukštų Baltijos, Pietų Kaukazo valstybių, JAV, Vokietijos, Turkijos, NATO, Europos Sąjungos, Rusijos atstovų. 2005 metų balandį–rugsėį Ukrainos užsienio reikalų ministerijos prašymu vyko 5 euroatlantinės integracijos patirčiai perduoti skirti susitikimai.

Lietuva 2005 metais aktyviai dalyvavo formuojant Europos Sąjungos politiką Rytų Europoje ir Vidurio Azijoje, ypač Ukrainoje, Moldovoje, Baltarusijoje ir Pietų Kaukazo valstybėse. Lietuva toliau sėkmingai plėtojo dvišalius ekonominius, politinius ir kultūrinius ryšius su šiomis valstybėmis.

Aktyviomis Lietuvos pastangomis 2005 metais pradėti rengti Europos Sąjungos veiksmų planai, skirti Pietų Kaukazo valstybėms (Gruzija, Armėnija ir Azerbaidžanas). 2005 metų vasarį–gruodį įgyvendintas ilgalaikės techninės paramos Gruzijai eurointegracijos srityje projektas (vykdytojas – viešoji įstaiga „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“).

Lietuvos atstovai dalyvavo Gruzijos, Ukrainos, Azerbaidžano ir Moldovos (GUAM) susitikime. Lietuva aktyviai dalyvavo teikiant paramą (taip pat humanitarinę) Gruzijai.

2005 metais toliau buvo plėtojami santykiai su Europos Sąjungos kaimyninėmis valstybėmis ir regionais. Itin aktyviai plėtotas Lietuvos ir Ukrainos dvišalis institucinis bendradarbiavimas. Vyko politinės konsultacijos su Baltarusija, Moldova ir Ukraina.

Lietuva aktyviai dalyvavo naujojo formato naujųjų Gruzijos draugų grupės susitikime. Respublikos Prezidentas Gruzijoje su oficialiu vizitu lankėsi 2005 metų lapkritį.

Drauge su Azerbaidžanu 2005 metais įvykdytas Užsienio reikalų ministerijos finansuotas Lietuvos viešojo administravimo instituto projektas valstybės tarnautojų mokymo europinės integracijos klausimais.

Itin svarbus vaidmuo Lietuvai teko pristatant Europos Sąjungos naujosios kaimynystės politiką ir integracinę šalies patirtį: 2005 metų gegužę ir lapkritį surengtos 2 tarptautinės Rytų, Vidurio Europos nevyriausybinų organizacijų atstovų ir intelektualų konferencijos, skirtos Europos Sąjungos ir NATO santykių su Rytų kaimynėmis problemoms aptarti. Šiose konferencijose dalyvavo intelektualai iš Baltarusijos, Ukrainos, Moldovos, Gruzijos, Armėnijos, Azerbaidžano, Rusijos ir Lenkijos. 2005 metų lapkritį pradėjo veikti Rytų,

Vidurio Europos intelektualų forumo internetinis portalas (www.forumvilnius.lt) rusų ir anglų kalbomis.

Lietuva ir toliau dėjo daug pastangų, kad įtrauktų Baltarusiją į regioninį bendradarbiavimą ir Europos integracijos procesus: toliau finansavo 6 Baltarusijos studentų stipendijas, prisidėjo prie Baltarusijos visuomenės ir tarptautinės bendruomenės informavimo apie Baltarusijoje vykstančius politinius procesus. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2006 m. vasario 22 d. pritarė, kad Lietuvoje veiktų Baltarusijoje uždarytas Europos humanitarinis universitetas (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. vasario 22 d. nutarimas Nr. 175).

Lietuva 2005 metais aktyviai dalyvavo formuojant Europos Sąjungos politiką Rusijai, toliau plėtojo dvišalius ekonominius, politinius ir kultūrinius ryšius su šia valstybe. Daug dėmesio skirta projektų Kaliningrado srityje įgyvendinimui, taip pat regiono socialinės ir ekonominės raidos pristatymui Europos Sąjungos institucijose.

Intensyviai plėtotas Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos institucinis dvišalis bendradarbiavimas: Vilniuje surengtas Lietuvos Respublikos regionų ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities ilgalaikio bendradarbiavimo tarybos pirmininkų susitikimas, surengtos Lietuvos ir Rusijos Federacijos delegacijų konsultacijos dėl pasirengimo demarkuoti valstybės sieną. 2005 metų rudenį įvyko dar vienas Lietuvos ir Rusijos tarpvyriausybines konferencijos posėdis. 2005 m. gegužės 23–28 d. surengtos Lietuvos (Europos) dienos Kaliningrade.

Įgyvendindami specialiąją Kaliningrado tranzito programą, 2005 metais Lietuvos konsuliniai pareigūnai Rusijos Federacijos piliečiams įteikė 218 tūkstančių supaprastinto tranzito geležinkeliu dokumentų ir 4521 supaprastinto tranzito dokumentą.

Svarbią vietą Lietuvos Respublikos užsienio politikoje užėmė dalyvavimas tarptautinėse misijose. Lietuva aktyviai rėmė tarptautinės bendruomenės pastangas atremti terorizmą.

Lietuva 2005 metais dalyvavo tarptautinių krizių valdymo institucijų susitikimuose, taip pat aktyviai bendradarbiavo su Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO), dalyvavo tarptautinėse misijose ir operacijose. NATO prašymu 2005 metų vasarą pradėta steigti Lietuvos vadovaujama Provincijos atkūrimo grupė (PAG) Afganistano Goro provincijoje. Į Afganistaną 2005 m. liepos 22 d. išsiųsta specialioji misija, kurios tikslas – organizuoti Lietuvos vadovaujamos PAG civilinę veiklą, kuri apima ryšių su regiono politiniais, kariniais ir religiniais lyderiais palaikymą, regioninės ir centrinės valdžios bendradarbiavimo skatinimą, tarpininkavimą vietiniams lyderiams ir bendruomenėms. Paskirta nacionalinė paramos ir projektų Afganistane koordinatore.

Į ESBO rinkimų stebėjimo misijas Lietuva pasiuntė 17 trumpalaikių stebėtojų.

Plėtodama daugiašalius santykius, Lietuva aktyviai dalyvavo tarptautinių organizacijų renginiuose ir bendradarbiavo su kitomis valstybinėmis institucijomis, organizuojant jų pareigūnų vizitus į tarptautines organizacijas. Susitikimuose buvo pateikiama Lietuvos pozicija, dalyvaujama diskusijose įvairiais tarptautinių organizacijų veiklos klausimais.

Lietuva 2005 metais išrinkta Pasaulio paveldo komiteto pirmininke. 2005 metų spalį Lietuva ketveriems metams išrinkta į UNESCO Vykdomąją tarybą. Lietuvos atstovai sėkmingai pasinaudojo tarptautinių organizacijų programomis, siekdami įgyvendinti ir pristatyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės tikslines programas (lyčių lygybės, kovos su AIDS, korupcija, prekyba žmonėmis ir panašiai).

Lietuva 2005 metais stengėsi įsitvirtinti kaip aktyvi žmogaus teisių apsaugos proceso dalyvė. Aktyviai dalyvauta Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių organizacijų renginiuose, kuriuose pateikta Lietuvos pozicija ir diskutuota įvairiais žmogaus teisių klausimais. Stengtasi ne tik pristatyti Lietuvos pažangą, bet daugiau dėmesio skirti tarptautinėms problemoms. 2005 metais vertinta žmogaus teisių būklė tose pasaulio valstybėse, į kurias rengtasi eksportuoti karinę įrangą. Teiktos išvados išduodant atitinkamas eksporto licencijas. Lietuva skatino kompetentingų institucijų dalyvavimą rengiant Tarptautinę konvenciją asmenų su negalia apsaugai ir jų teisių bei orumo gynimui. Lietuvos atstovai dalyvavo rengiant Europos komisijai prieš rasizmą ir netoleranciją informaciją apie žmogaus teisių būklę Lietuvoje. Bendradarbiauta su nevyriausybinėmis organizacijomis, rengiančiomis žmogaus teisių būklės Lietuvoje ataskaitas.

Narystė Europos Sąjungoje atvėrė naujų galimybių plėtoti Lietuvos eksportą į kitas Europos Sąjungos ir trečiąsias valstybes. Lietuvos prekių eksportas 2005 metais padidėjo 27,1 procento, prekių importas į Lietuvą – 25 procentais. Ši tendencija byloja apie didėjantį Lietuvos ūkio konkurencingumą. Tiesioginės užsienio investicijos 2005 m. spalio 1 d. sudarė 18223,3 mln. litų.

2005 metais aktyviai ginti Lietuvos ekonominiai ir užsienio prekybos interesai Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos prekybos politikos darbo grupėse ir komitetuose. Lietuvos Respublikos interesai buvo nustatomi ir pozicijos formuojamos mezgant aktyvius ir nuolatinius ryšius su Vyriausybės institucijomis ir asocijuotomis verslo struktūromis, taip pat Išorinių ekonominių santykių darbo grupe.

2005 metais nuolat bendradarbiauta su Lietuvoje išrinktais Europos Parlamento nariais visais su tarptautine prekyba susijusiais klausimais – Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) Dohos derybų ratas, naujoji Europos Sąjungos bendrųjų preferencijų sistema, prekybos santykiai su Rusija, Ukraina, Kinijos ekspansijos poveikis Europos Sąjungai, kita. Toliau buvo peržiūrėti dvišaliai susitarimai dėl prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo, derinami su *aquis*.

2005 metais aktyviai teikti Europos Komisijai pasiūlymai dėl Europos Sąjungos bendros pozicijos PPO daugiašalių derybų klausimais Rusijos Federacijai, Ukrainai ir Baltarusijai stojant į PPO – siekta Lietuvos verslui palankių sąlygų minėtųjų valstybių rinkose. Siekta, kad Europos Komisijos derybose su Rusija būtų keliami Kaliningrado ypatingosios ekonominės zonos funkcionavimo, geležinkelių tarifų derinimo ir kiti klausimai.

Lietuvos Respublikos eksporto interesams atstovauta dvišalėse Europos Sąjungos ir trečiųjų valstybių derybose (su Europos Viduržemio jūros regiono valstybėmis, Vakarų

Balkanų regiono valstybėmis, Meksika, Kanada, taip pat Persijos įlankos valstybių bendradarbiavimo taryba).

2005 metais apie Lietuvos norą tapti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) nare kalbėta per OECD valstybių aukščiausiųjų pareigūnų vizitus į Lietuvą ir Lietuvos aukščiausiųjų pareigūnų vizitus į OECD valstybes. Suintensyvintas narystės OECD klausimo svarstymas Europos Sąjungos formatu, siekiant aktyvios Europos Sąjungos valstybių – OECD narių – paramos.

2005 metais daug dėmesio skirta plėtros ir pagalbos politikos nuostatų įgyvendinimui. Europos Sąjungos Vadovų tarybos 2005 m. birželio 16–17 d. išvadose sutarta, kad naujosios Europos Sąjungos valstybės narės, atsižvelgdamos į nacionalinio biudžeto asignavimų skirstymo proceso ribas, iki 2010 metų stengsis, kad oficialios paramos vystymuisi lygis sudarytų iki 0,17 procento bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP).

2005 lapkričio 21–22 d. Europos Sąjungos Bendrųjų reikalų ir išorinių santykių tarybos Vystomojo bendradarbiavimo sesijoje patvirtinti strategiškai svarbūs Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo dokumentai: Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo politikos deklaracija „Europos konsensusas“ ir Europos Sąjungos Tarybos išvados dėl strategijos Afrikai. Patvirtinusi šiuos dokumentus, Europos Sąjunga išsipareigojo efektyviau prisidėti prie tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo ir skurdo mažinimo.

Lietuva 2005 metais aktyviai dalyvavo vykdant dvišalius pagalbos projektus kaimyninėse valstybėse: ilgalaikė techninė pagalba Gruzijai eurointegracijos srityje; Ukrainos valstybės tarnautojų administracinių gebėjimų stiprinimas; Moldovos valstybės tarnautojų administracinių gebėjimų stiprinimas; kova su korupcija Kirgizijoje; nuo Černobylio katastrofos nukentėjusių Baltarusijos vaikų gydymasis-mokomasis vizitas į Lietuvą.

Užtikrinant visuomenės paramą plėtros ir pagalbos politikai, surengta numatyta visuomenės informavimo apie Lietuvos – valstybės donorės vaidmenį kampanija. Buvo transliuojami reklaminiai pranešimai apie Lietuvą – paramos teikėją.

2005 metais Lietuvoje ir užsienyje stengtasi pristatyti valstybės užsienio politiką, formuoti palankią nuomonę apie Lietuvą.

2005 metais daug dėmesio skirta Lietuvos kultūros pristatymui Europos Sąjungos valstybėse. Kartu su Lietuvos institutu surengti 64 Lietuvos kultūrą užsienyje pristatantys renginiai, surengta 15 pasaulio žiniasklaidos atstovų vizitų į Lietuvą.

Artimiausio laikotarpio prioritetai

Siekiant Lietuvai įsitvirtinti ir aktyviai veikti Europos Sąjungoje ir siekiant tęstinių bendrųjų Lietuvos Europos Sąjungoje politikos tikslų, išdėstytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės Europos Sąjungos politikos aktualiausių 2006 metų klausimų sąvade, numatomi šie artimiausio laikotarpio prioritetai:

toliau skatinti visuomenės diskusijas ir formuoti Lietuvos pozicijas dėl Europos Sąjungos ateities, Europos Sąjungos ribų, Europos socialinės ir ekonominės raidos, Europos Sąjungos uždavinių;

siekti efektyvaus nacionalinio ir Europos Sąjungos lygmens Lisabonos strategijos įgyvendinimo programų vykdymo;

pasirengti įgyvendinti Europos Sąjungos naująją finansinę perspektyvą (2007–2013 metai);

siekti Lietuvai palankaus Europos Sąjungos Tarybos sprendimo dėl euro įvedimo;

baigti rengtis prisijungti prie Šengeno erdvės ir pasirengti vertinimo procesui, prasidėsiančiam 2006 metais;

siekti vizų abipusiškumo principo taikymo Europos Sąjungos santykiuose su trečiosiomis valstybėmis;

užtikrinti, kad nebūtų keičiami tranzito tarp Kaliningrado srities ir likusios Rusijos dalies esminiai principai;

siekti aktyvinti veiksmus Europos Sąjungos lygmeniu sprendžiant energijos tiekimo saugumo problemas ir užtikrinant efektyvų bendrosios Europos Sąjungos energetikos sistemos funkcionavimą;

siekti tolesnės transporto tinklo infrastruktūros integracijos į transeuropinius transporto tinklus įgyvendinant *Via Baltica* ir *Rail Baltica* projektus;

skatinti Europos Sąjungos ir jos rytinių kaimynių santykių plėtrą;

užtikrinti atstovavimą Lietuvos interesams ir jų gynimą formuojant Europos Sąjungos prekybos politiką;

siekti glaudesnio bendradarbiavimo su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis ir Europos Sąjungos institucijomis, sprendžiant Lietuvai svarbius Europos Sąjungos klausimus;

gerinti sąlygas sėkmingai atstovauti Lietuvos interesams Europos Sąjungos institucijose, stiprinant administracinius gebėjimus;

toliau užtikrinti, kad Europos Sąjungos teisės įgyvendinimo Lietuvoje procesas būtų sklandus ir nuoseklus;

pradėti rengtis Lietuvos pirmininkavimui Europos Sąjungai.

Siekiant diplomatinėmis priemonėmis stiprinti saugumą transatlantinėje erdvėje, numatomi šie artimiausio laikotarpio prioritetai:

stiprinti transatlantinį dialogą;

skleisti Vilniaus dešimtuko patirtį, plėtoti NATO atvirų durų politiką;

prisidėti prie tarptautinės bendruomenės pastangų stiprinti taiką ir demokratiją.

Stiprinant Lietuvą kaip regioninio bendradarbiavimo centrą, numatomi šie artimiausio laikotarpio prioritetai:

plėtoti geros kaimynystės ir strateginės partnerystės ryšius;

remti demokratijos plėtrą Rytų erdvėje;

puoselėti regioninio bendradarbiavimo principus;

stiprinti bendradarbiavimą su Lotynų Amerikos, Afrikos, Azijos ir Okeanijos valstybėmis.

Siekiant diplomatinėmis priemonėmis stiprinti Lietuvos ūkio plėtrą ir konkurencingumą, numatomi šie artimiausio laikotarpio prioritetai:

skatinti eksportą ir investicijas, siekti palankių verslo sąlygų lietuviško kapitalo investicijoms užsienio rinkose;

atstovauti Lietuvos interesams tarptautinėse ir regioninėse organizacijose;

siekti narystės OECD;

apibrėžti Lietuvos Respublikos ekonominius interesus užsienio valstybėse.

Siekiant stiprinti Lietuvos vaidmenį tarptautinėse organizacijose, numatomi šie artimiausio laikotarpio prioritetai:

dalyvauti tarptautinių organizacijų veikloje, siekti formuoti jų sprendimus;

įtvirtinti Lietuvą kaip aktyvią žmogaus teisių apsaugos proceso dalyvę.

NACIONALINIO SAUGUMO BŪKLĖS IR PLĖTROS 2005 METŲ ATASKAITA

I. NACIONALINIO SAUGUMO RIZIKOS VEIKSNIAI

Geostrateginė aplinka

Bendra Lietuvos nacionalinio saugumo būklė 2005 metais išliko stabili tiek dėl vyraujančių palankių tendencijų artimiausioje geostrateginėje aplinkoje, tiek dėl procesų šalies viduje, lėmusių stabilumą bei gerovės kilimą. Lietuvos Respublikos Vyriausybė vykde nacionalinio saugumo stiprinimo politiką įvairiose valstybės gyvenimo srityse – diplomatinėje, gynybinėje, ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, aplinkos apsaugos. Ypač daug dėmesio skirta saugumo aplinkos kūrimui, gynybinių pajėgumų – NATO kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalies plėtrai, narystei Europos Sąjungoje, vidaus saugumo ir gerovės stiprinimui.

Nors Lietuva yra NATO ir Europos Sąjungos narė, jos nacionaliniam saugumui vis dar svarbus Nepriklausomų valstybių sandraugos (toliau vadinama – NVS) erdvei priskiriamų valstybių veiksnys. Esamos politinės ir ekonominės raidos tendencijos kai kuriose NVS valstybėse nepalankios Lietuvos nacionalinio saugumo interesams.

Lietuva susiduria su kryptinga kai kurių valstybių vykdoma Baltijos valstybių diskreditavimo informacine politika. Galima ir ateityje tikėtis informacinės politikos intensyvėjimo ir plėtros, nes šių valstybių viduje ir tarptautiniu mastu didinamos informacinės galimybės.

Šiuo metu Lietuva priskiriama prie mažos terorizmo išpuolių rizikos valstybių grupės, tačiau terorizmo grėsmė Lietuvai gali padidėti.

Tiesioginės karinės grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui 2005 metais nebuvo, tačiau įvyko rimtas incidentas – Rusijos karinių oro pajėgų orlaivio Su-27 avarija Lietuvos teritorijoje. Atsižvelgiant į regiono politinę ir saugumo būklę, tokių karinių incidentų tikimybė nedidelė.

Vidaus saugumo ir gerovės rizikos veiksniai

Ekonominiai rizikos veiksniai. Pagrindiniai Lietuvos makroekonominiai rodikliai 2005 metais išlaikė augimo tendencijas. BVP augimas buvo vienas iš didžiausių Europoje, jį ypač skatino vidaus vartojimas. 2005 metais BVP neigiamai veikė didesnės išlaidos naftai, pajamų netekimas dėl valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pirmojo bloko sustabdymo, ūkio ciklinis svyravimas dėl spartaus kreditų didėjimo.

Lietuvos finansų ir kredito sektorius funkcionavo stabiliai. Bankų klientams 2005 metais suteikta 53,6 procento daugiau paskolų. Fiziniam asmenims suteikta 92 procentais daugiau paskolų, iš jų būsto paskolų padaugėjo 86,5 procento. Kai kurie kreditai, pavyzdžiui, būsto, Lietuvoje jau pigesni už euro zonos valstybių vidurkį. Kreditų didėjimo poveikis Lietuvos ekonomikai nuolat stebimas ir vertinamas. Fiksuoto valiutos kurso sistema pagal valiutų valdybos principus buvo svarbus stabilios makroekonominės plėtros veiksnys, mažinęs šalies ir valiutos rizikos premijas ir stabilizavęs infliaciją, nors 2005 metais infliacija paspartėjo dėl pabrangusios naftos. Vidutinė metinė infliacija 2005 metais buvo 2,7 procento (2004 metais – 1,2 procento); infliacijos didėjimą lėmė pabrangę maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai, transporto grupės prekės ir paslaugos, būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro grupės prekės ir paslaugos.

Dėl vykdytos griežtos fiskalinės politikos sėkmingai kovota su šešėline ekonomika – 2005 metais surinkta daugiau nei 1 mlrd. litų viršplaninių pajamų, kurios panaudotos valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Sumažėjo skolos valstybės vardu rodiklis. Pinigų nelegalių srautų apraiškų 2005 metais sumažėjo po 2004 metų prevencijos priemonių, kai panaikinti keli neteisėti grynųjų pinigų gabenimo kanalai ir dalis asmenų nutraukė šią neteisėtą veiklą.

Galimas pavojus šalies saugumui – vis dar didelė priklausomybė nuo strateginių žaliavų ir energijos tiekimo iš vienos valstybės, alternatyvių energetikos šaltinių stoka.

Pagrindiniai rizikos veiksniai dujų ir naftos sektoriuose 2005 metais nepakito. Padidėjusios pasaulinės naftos kainos padidino naftos produktų vartotojų sąnaudas. Dabar Lietuva turi visas technines galimybes eksportuoti ir importuoti naftą ir naftos produktus iš įvairių šaltinių ir infrastruktūrą, kuri padeda apsisaugoti nuo naftos tiekimo sutrikimų.

Lietuvos energetikos sistema veikia lygiagrečiai su Latvijos, Estijos, Baltarusijos ir Rusijos energetikos sistemomis. Toliau dirbami Europos Sąjungos valstybių elektros energetikos tinklų sujungimo darbai. 2004 metų pabaigoje sustabdžius vieną valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės bloką, Lietuvos elektros energijos eksportas 2005 metais sumažėjo beveik 2 kartus. Jeigu ateityje šalies ūkis ir elektros poreikiai augs sparčiai, Lietuva išvis nebegalės eksportuoti elektros energijos.

2005 metais daugėjo krovinių, gabenamų per Klaipėdos valstybinį jūrų uostą, tačiau buvo stebima Rusijos Federacijos krovinių srauto mažėjimo tendencija. Lietuva, 2005 m. gruodžio 26 d. pasirašiusi susitarimą su Rusijos Federacija dėl bendradarbiavimo įgyvendinant projektą „2K“, iš esmės įsipareigojo nesiimti jokių vienašališkų priemonių, bloginančių krovinių tranzito per Lietuvą į Kaliningrado sritį sąlygas.

Socialiniai rizikos veiksniai. 2005 metais toliau mažėjo nedarbas. Kylanti ekonomika daugelyje ūkio sektorių skatino darbo užmokesčio didėjimą. Palanki darbo užmokesčio augimo tendencija skatino gyvenimo lygio kilimą. Tačiau vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje vis dar skiriasi nuo Europos Sąjungos valstybių, ypač senbuvų.

Darbo rinkos plėtrą stabdo didėjantis kvalifikuotos ir nekvalifikuotos darbo jėgos stygius. Mažas teritorinis gyventojų judrumas šalies viduje trukdo efektyviai naudoti darbo išteklius. Vis dar dideli teritoriniai užimtumo ir socialinės sanglaudos netolygumai, taip pat visuomenės diferenciacija pagal pajamas. Netolygi regionų socialinė raida taip pat vis dar aktualus rizikos veiksnys, tačiau augant ekonomikai ir gerėjant socialinei apsaugai šie rizikos veiksniai mažėja.

Gyventojų Lietuvoje dėl migracijos ir neigiamo natūralaus gyventojų prieaugio nuolat mažėja jau keletą pastarųjų metų. Lietuvos gyventojų emigracija 2005 metais nesumažėjo, ir tai jau rimta grėsmė. Per didelė emigracija stabdo bendrąją šalies pažangą, Lietuvos mokslo raidą, darbo rinkos ir socialinės apsaugos plėtrą. Specialistų (intelektualinio potencialo) emigracija – Lietuvai ypač pavojinga, galinti sukelti sunkiausių padarinių socialinei infrastruktūrai, gyvenimo kokybei ir kultūros išsaugojimui.

Palyginti su Europos Sąjungos vidurkiu, labai mažai Lietuvos gyventojų mokosi visą gyvenimą. Tai silpnina jų pozicijas Europos Sąjungos darbo rinkoje.

Demografinė būklė, emigracija ir nedarbas 2005 metais neigiamai veikė švietimo sistemą. Dėl nedidelio atlyginimo, prastų darbo sąlygų mokslininkų ir aukštųjų mokyklų dėstytojų darbas nėra labai patrauklus (ypač tarp jaunų žmonių).

Narkomanijos plitimas Lietuvoje – socialiai nepriimtinas reiškinys, neigiamai veikiantis visas visuomeninio gyvenimo sritis, mažinantis gyventojų saugumą, keliantis grėsmę gyventojų sveikatai. Opiausios problemos šios: neteisėtos narkotikų apyvartos kontrolė, narkotikų vartojimo plitimas tarp jaunimo ir laisvės atėmimo vietose, ŽIV/AIDS prevencija tarp narkotikų vartotojų. Buvusių narkomanų integravimas į darbo rinką taip pat vis dar silpna reabilitacijos darbo grandis.

Asmens ir visuomenės saugumo rizikos veiksniai. Nusikalstamumas Lietuvoje ir toliau yra vienas iš didžiausių vidaus saugumo rizikos veiksnių. Nusikalstamų veikų 2005 metais užregistruota 3,9 procento mažiau negu 2004 metais. 14 procentų sumažėjo užregistruotų vagysčių, ir tai lėmė visų užregistruotų nusikaltimų sumažėjimą. Palyginti su 2004 metais, labai sumažėjo užregistruotų automobilių vagysčių, vagysčių iš gyvenamųjų patalpų, vagysčių iš parduotuvių ir kitų prekybos vietų. Automobilių vagysčių sumažėjimas rodo ir pagerėjusį atitinkamų tarnybų darbą – 2005 metais ištirta 19,4 procento šių vagysčių (2004 metais – 16,1 procento). Palyginti su 2004 metais, padaugėjo užregistruotų sunkių ir

labai sunkių nusikaltimų, nusikaltimų žmogaus gyvybei ir sveikatai, seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, sukčiavimų, netikrų mokėjimo priemonių gamybos ir neteisėto disponavimo jomis, turto sunaikinimo ar sugadinimo tyčia atvejų. Iširtų nusikalstamų veikų, kurias padarę įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai, 2005 metais, palyginti su 2004 metais, sumažėjo 5,2 procento.

Organizuotų nusikalstamų struktūrų veikla, susijusi su prekyba žmonėmis, neteisėta narkotikų apyvarta ir nusikaltimais ekonomikai ir finansams, – viena iš didžiausių grėsmių šalies nacionaliniam saugumui. Lietuvoje 2005 metais aktyviai veikė organizuotos nusikalstamos struktūros, susijusios su Vakarų Europoje, Pietų Amerikoje, Rusijoje, Baltarusijoje veikiančiomis organizuotomis nusikalstamomis struktūromis. Kai kurie organizuotų nusikalstamų struktūrų veiklos aspektai potencialiai galėtų dominti ir teroristines organizacijas.

Pažymėtina, kad nepaisant valstybės institucijų ir įstaigų, nevalstybinių ir tarptautinių organizacijų pastangų nemažėja prekybos žmonėmis mastas. Prekybą žmonėmis tiek kitose Europos valstybėse, tiek ir Lietuvoje lemia socialinės ir ekonominės sąlygos. Skurdas, nedarbas, švietimo ir informacijos stoka – pagrindinės sąlygos atsirasti ir plisti prekybai žmonėmis. Šiam procesui įtakos turi ir prostitucijos paklausa užsienyje, nevienodas prostitucijos teisinis reglamentavimas skirtingose valstybėse (prostitucijos legalizavimas ir dekriminalizavimas), taip pat mūsų šalies piliečių migracija ir verslo ryšiai užsienyje. Europolo duomenimis, iš trijų Baltijos valstybių kasmet išvežama arba savo noru išvažiuoja apie 3000 moterų, daugiausia (1000–1200) – iš Lietuvos. Prekyba žmonėmis Lietuvoje, įskaitant Lietuvos Respublikos piliečių išvežimą į užsienį, daugiausia orientuota į seksualinį išnaudojimą, prostitucijos verslą.

Didelę žalą šalies ekonomikai ir finansų sistemai daro kontrabanda, ypač akcizais apmokestinamų prekių (alkoholio, tabako gaminių, kuro) kontrabanda ir nelegali apyvarta, kiti su muitais susiję pažeidimai. 2005 metais, palyginti su 2004 metais, tabako gaminių kontrabandos tendencijos iš esmės nepakito. Dėl kainų skirtumo Lietuvos ir Rusijos bei Baltarusijos tabako gaminių rinkoje vis dar didelis tabako gaminių kontrabandos mastas. Lietuvoje jau atskleista nelegalių cigarečių fabriekų kūrimo atvejų.

Nelegalios migracijos tendencijos Lietuvoje beveik nepakito. Kaip ir anksčiau Lietuva nelegaliems imigrantams – tranzito valstybė, tačiau anksčiau nelegalūs imigrantai į Lietuvą dažniausiai ateidavo pėsčiomis per „žaliąją sieną“, o pastaruoju metu jie vis dažniau bando patekti į Lietuvą su suklastotais dokumentais arba teisėtai atvykę į Lietuvą išvykti su suklastotais ar svetimais dokumentais į kitas Europos Sąjungos valstybes.

Kompleksinė problema – Lietuvos asmens tapatybės dokumentų klastojimas. Asmens duomenys klastojami norint legalizuotis užsienyje, taip pat vykdant nusikalstamas veikas. Lietuvos diplomatinė atstovybių ir konsulinių įstaigų užsienyje duomenimis, labai dažnai klastojami Lietuvos Respublikos piliečių pasai, jais naudojasi ir Lietuvos, ir užsienio valstybių piliečiai, kad įgytų naują tapatybę.

Plečiantis elektroniniam verslui ir elektroninei bankininkystei, daugėja sukčiavimų neteisėtai naudojant ar klastojant identifikavimo duomenis.

Didėjant Lietuvoje elektroninių paslaugų ir informacinių technologijų naudojimui, valstybės institucijos, elektroninių ryšių tinklų ar paslaugų teikėjai ir vartotojai per mažai dėmesio skiria tinklų ir informacijos saugumui.

Ekologiniai rizikos veiksniai. Daugėjant automobilių, pasenusios ir neefektyvios eismo reguliavimo sistemos ir aplinkkelių stoka didina miestų, ypač jų centrų, oro taršą ir triukšmą.

Esami šalies vandens tiekimo tinklai susidėvėję ir neužtikrina centralizuotai tiekiamo geriamojo vandens kokybės.

Daug kaimo ir nemažai miestelių gyventojų (apie 1 milijoną) vis dar vartoja negilių kastinių šachtinių šulinių vandenį, užterštą nitratais ir pasižymintį neleistina mikrobiologine tarša (50 procentų laboratorinių mėginių rezultatai viršija leistinas normas).

Tik 40 procentų nuotekų išvaloma iki nustatytųjų normatyvų, nes didžiama užteršto vandens nuotekų valymo įrenginių fiziškai ir morališkai pasenę.

Kiekvienais metais šalyje susidaro per 3,5 mln. tonų nepavojingų atliekų (iš jų apie 1 mln. tonų komunalinių atliekų) ir apie 110 tūkst. tonų pavojingų atliekų. Daugiausia nepavojingų atliekų atsiduria sąvartynuose, kurie neatitinka Europos Sąjungos reikalavimų.

Šalyje yra daugiau kaip 930 potencialiai pavojingų objektų ir 465 hidrotechniniai statiniai. Per metus daugiausia incidentų įvyksta su naftos produktais ir cheminėmis medžiagomis (59 atvejai).

Pažymėtina grėsmė – trumpalaikės gamtinės nelaimės: liūtys, smarkus vėjas, audros. Siautėjusio uragano „Ervinas“ 2005 m. sausio 9 d. sukelta audra sutrikdė transporto ir energetikos sektorių darbus (be elektros energijos buvo likę 4185 kaimai, apie 200 tūkst. gyventojų), smarkiai nukentėjo miškų ūkis. Lietuvoje uragano padaryta žala siekė 52,3 mln. litų. Ypač nepalankūs orai buvo 2005 m. rugpjūčio 8–11 dienomis, kai smarkiai lijo ir pūtė gana stiprus vėjas. Šis gamtos reiškinys pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus ekstremalių įvykių kriterijus prilyginamas stichiniam meteorologiniam reiškiniui, kuris vietomis (Nidoje) virto katastrofiniu meteorologiniu reiškiniu. Žemės ūkio ministerijos duomenimis, derliaus nuostoliai kai kuriuose šalies rajonų plotuose siekė 30–60 procentų. Piniginiai žemės ūkio nuostoliai siekė apie 144 mln. litų.

Pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimas. Pagrindinė išorinė grėsmė – pasaulyje plintantis paukščių gripas.

Sveikatos apsaugos ministro 2005 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-686 patvirtintas Pasirengimo gripo pandemijai planas ir jo įgyvendinimo 2005–2006 metų priemonių planas, kuriuose numatytos priemonės pagal pasirengimo gripo pandemijai lygius, taip pat paukščių gripo kontrolė. Pasirengimo gripo pandemijai planai buvo rengiami savivaldybėse ir apskrityse.

Retų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų Lietuvoje 2005 metais neužregistruota, tačiau epidemiologams didelį susirūpinimą kelia jau dvejus metus didėjantis sergamumas

salmonelioze visuose šalies teritorijos administraciniuose vienetuose (padidėjo net 50 procentų). Siekiant sustabdyti per maistą plintančių užkrečiamųjų ligų plitimą, būtina daugiau dėmesio skirti šių ligų profilaktikai ir kontrolės priemonių kokybei.

Atsižvelgiant į tai, kad padaugėjo keleivių, vykstančių užsakomaisiais reisais į valstybes, kuriose nepalanki pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų epidemiologinė būklė (Afrika, Indija, Kinija, Vietnamą, Turkiją, Ukrainą, Rusiją ir kitas), parengtos atitinkamos rekomendacijos keliautojams, sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojams, gyventojams.

II. LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PRIEMONĖS NACIONALINIAM SAUGUMUI STIPRINTI

Saugumo aplinkos formavimas

Narystė NATO. Įtvirtindama savo narystę Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijoje (NATO), Lietuva aktyviai dalyvavo Šiaurės Atlanto Tarybos ir kitų NATO komitetų, NATO – Rusijos tarybos, NATO ir Ukrainos komisijos, euroatlantinės partnerystės tarybos (EAPT) veikloje.

Vilniuje 2005 m. balandžio 20–21 d. surengtas neformalus NATO užsienio reikalų ministrų susitikimas, kuriame aptartos būsimos NATO reformos, pradėtas „Intensyvus dialogas“ su Ukraina, pasirašytas NATO ir Rusijos Federacijos susitarimas dėl Rusijos Federacijos prisijungimo prie Partnerystės taikos labai Susitarimo dėl pajėgų statuso.

Vilniuje 2005 m. spalio 23–24 d. vyko neformalus aukšto lygio NATO ir Ukrainos gynybos ministrų susitikimas, kuriame aptarta Ukrainos gynybos politikos peržiūra ir vykstanti ginkluotųjų pajėgų transformacija, pasiekta pažanga įgyvendinant „Intensyvų dialogą“ ir saugumo sektoriaus reformą Ukrainoje.

NATO iki 2007 metų pabaigos pratęsė Lietuvos oro erdvės apsaugos pagal NATO valstybių karo lėktuvų rotacijos principą laiką.

Stiprėjant Lietuvos integracijai į NATO institucijas, 2005 metais Lietuva sėkmingai toliau dalyvavo tarptautinėse operacijose. NATO karinės vadovybės prašymu 2005 metų birželį Lietuva pradėjo vadovauti Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupei. Ši operacija – sudedamoji tarptautinių saugumo paramos pajėgų veiklos dalis. Lietuvos kariams Goro provincijoje nuolat užtikrinama kitų NATO sąjungininkių parama. Civiliniams projektams Goro provincijoje kuruoti ir santykiams su Afganistano Vyriausybe palaikyti įsteigta Lietuvos Respublikos specialioji misija Afganistane, o Užsienio reikalų ministerijoje paskirtas nacionalinis Lietuvos Respublikos paramos ir projektų Afganistane koordinatorius.

Lietuvos kariai 2005 metais toliau prisidėjo prie tarptautinės koalicijos pastangų užtikrinti stabilumą Irake. Prisidėdama prie Irako stabilizavimo apmokant jo saugumo pajėgas, Lietuva skyrė lėšų NATO vadovaujamam Irako apmokymo misijos (NTM-I) Patikos fondui.

Lietuvos vandenvėlos specialistai dalyvavo NATO greitojo reagavimo pajėgų humanitarinės pagalbos po įvykusio žemės drebėjimo misijoje Pakistane. Kartu su sąjungininkais Lietuvos kariai užtikrina taiką ir saugumą Balkanuose.

Lietuvos ambasada Baltarusijoje toliau atliko kontaktinės NATO atstovybės šioje valstybėje funkcijas.

Narystė Europos Sąjungoje. Lietuvos indėlis į Europos saugumo ir gynybos politikos plėtrą. Tapusi Europos Sąjungos nare, Lietuva aktyviai įsitraukė į Europos saugumo ir gynybos politikos (ESGP) formavimą ir įgyvendinimą. Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. X-91 nauja redakcija išdėstytoje Nacionalinio saugumo strategijoje įtvirtinta nuostata, kad Lietuva, būdama Europos Sąjungos narė, šią organizaciją vertina kaip svarbų savo saugumo ir viso Europos žemyno stabilumo garantą, o viena iš mūsų veiklos kryptių – aktyvus dalyvavimas bendroje Europos Sąjungos saugumo ir gynybos politikoje. Įsitraukimas į Europos Sąjungos saugumo ir gynybos politiką taip pat yra mūsų galimybė parodyti kitoms Europos Sąjungos valstybėms narėms solidarumą tikintis iš jų solidarumo kitose mums svarbiose srityse.

Karinių pajėgumų plėtros srityje viena svarbiausių užduočių 2005 metais buvo Europos Sąjungos greitojo reagavimo pajėgumų koncepcijos ir šių pajėgumų kūrimas. Šios pajėgos padės Europos Sąjungai operatyviai reaguoti į kilusią krizę ir neleisti jai išsiplėtoti. Lietuva dalyvaus formuojant Lenkijos, Vokietijos, Slovakijos, Lietuvos ir Latvijos kovinę grupę. Bendradarbiavimas formuojant kovinę grupę – ne vien karinis, bet ir politinis projektas. Bendradarbiavimas su Lenkija ir Vokietija formuojant kovinę grupę turi aiškia politinę naudą, tai irgi regioninis bendradarbiavimas. Lietuvos indėlis – iki 200 karių. Ši kovinė grupė turės būti parengta iki 2010 metų, kuriais numatyta jos budėjimo pradžia ir galimas išvykimas į krizių valdymo operaciją.

Lietuva 2005 metais nuosekliai siekė naudoti geografiškai suderintas Europos Sąjungos gynybos politikos priemones, remdamasi Europos saugumo strategijoje įvardytais geografiniais prioritetais. Siekta, kad Europos Sąjunga ryžtingiau naudotų Europos Sąjungos krizių valdymo priemones spręsti jos kaimynystėje rytuose vykstantiems konfliktams, kurie labiausiai veikia mūsų saugumą. Taigi daugiausia dėmesio skirta ir Lietuvos ekspertai siūsti į tokias Europos Sąjungos misijas kaip teisės viršenybės misija Gruzijoje, sienos monitoringas Moldovos ir Ukrainos pasienyje ir Gruzijoje. Kita vertus, Lietuva rėmė Europos Sąjungos siekį prisidėti prie krizių valdymo ne tik kaimyniniuose, bet ir tolimesniuose regionuose. Tokį mūsų požiūrį patvirtina mūsų ekspertų dalyvavimas Europos Sąjungos misijose Indonezijoje, Palestinoje, taip pat rengiant Irako teisėsaugos pareigūnus. Europos Sąjungos civilinėse misijose 2005 metais dalyvavo iš viso 17 ekspertų (dalyvauta 8 misijose iš 12). Europos Sąjungos rinkimų stebėjimo misijose 2005 metais dalyvavo 33 stebėtojai iš Lietuvos.

2005 metais toliau sparčiai plėtoti Europos Sąjungos civilinio krizių valdymo pajėgumai. Lietuva 2004 metais nurodė 135 ekspertus (policijos, teisinės valstybės, civilinės administracijos ir civilinės saugos, monitoringo ir paramos Europos Sąjungos specialiojo įgaliotinio biurui), kurie galėtų dalyvauti Europos Sąjungos misijose, o 2005 metais jau

turėjome 230 tokių ekspertų. Šiuo atveju ypač svarbu sukurti bendrą nacionalinę civilių ekspertų delegavimo sistemą, todėl parengtas Lietuvos Respublikos asmenų delegavimo į tarptautines institucijas ir užsienio valstybių institucijas įstatymo projektas (siekiant reglamentuoti ekspertų atrankos, finansavimo ir kitus klausimus).

Kovodamos su organizuotu nusikalstamumu, Lietuvos teisėsaugos institucijos plačiai taiko naujus Europos Sąjungos bendradarbiavimo principus.

Veikla kitose tarptautinėse organizacijose ir daugiašaliuose konsultaciniuose mechanizmuose. Vykdydami Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsipareigojimus Jungtinėms Tautoms, 8 Lietuvos policijos pareigūnai 2005 metais tęsė veiklą Jungtinių Tautų taikos įvedimo misijoje (UNMIK) Kosovo provincijoje, Serbijoje ir Juodkalnijoje.

Lietuva toliau aktyviai prisidėjo prie Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) pastangų užtikrinti stabilumo plėtrą ir demokratiškas laisvių principų įgyvendinimą. ESBO misijose 2005 metais dirbo 5 ekspertai iš Lietuvos, stebėti rinkimų trumpam pasiūsta 17 stebėtojų. Lietuva 2005 metais tapo Atviros oro erdvės sutarties nare ir pradėjo veiklą Atviros oro erdvės konsultacinėje komisijoje (OSCC).

2005 metais stiprinta strateginių prekių kontrolės sistema ir plėtotas tarptautinis šios srities bendradarbiavimas. Vykdydamos eksporto kontrolę, Lietuvos institucijos 2005 metais surengė Šiaurės ir Baltijos valstybių ekspertų susitikimus eksporto kontrolės klausimais, dalyvavo atitinkamų Europos Sąjungos Tarybos darbo grupių veikloje ir keitėsi informacija su Europos Sąjungos ir NATO partneriais. Lietuva 2005 m. gegužės 6 d. tapo Wassenaaro susitarimo dėl įprastinės ginkluotės bei dvigubos paskirties prekių ir technologijų eksporto kontrolės nare, siekia tapti raketų technologijų kontrolės režimo nare. Aktyviai dalyvauta Australijos grupės (AG) veikloje pagal medžiagų, susijusių su cheminiu, biologiniu ir toksiniu ginklu, platinimo kontrolės ir neformalaus eksporto kontrolės režimą, taip pat Branduolinių tiekėjų grupės (NSG), kuri reguliuoja branduolinių ir su jomis susijusių medžiagų perdavimą, veikloje.

Lietuva 2005 metais pirmą kartą parengė ir pateikė Europos Sąjungos įprastinės ginkluotės darbo grupei (COARM) metinę ataskaitą pagal Europos Sąjungos elgesio kodekso dėl ginklų eksporto kontrolės nuostatas. Į Lietuvą 2005 metų lapkritį buvo atvykusi Cheminio ginklo uždraudimo organizacijos inspekcija, kuri atliko planinį vienos Lietuvos įmonės patikrinimą ir pateikė teigiamas išvadas.

Lietuva 2005 metais išitraukė į tarptautinės bendruomenės pastangas mažinti perteklinės amunicijos bei kenksmingų medžiagų keliamą grėsmę, o 2005 m. lapkričio 15–22 d. prisidėjo prie grupės valstybių amunicijos saugumo ekspertų vizito į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį rengimo; per vizitą parengtas preliminarus raportas apie šešių karinių amunicijos saugyklų būklę, apsvarstyta galimybė utilizuoti pavojų keliančius sprogmenis, aptarti saugyklų apsaugos stiprinimo būdai; konstatuota, kad esama ekologinių problemų. Šiuos klausimus Lietuva kėlė NATO, ESBO ir dvišaliuose susitikimuose. 2005 metais skirta lėšų šaulių ginklų ir lengvosios ginkluotės bei amunicijos naikinimo NATO Patikos fondui Ukrainoje ir kenksmingų medžiagų naikinimo NATO Patikos fondui Moldovoje.

Lietuva – regiono valstybė, aktyviai palaikanti tarptautinių minų naudojimo standartų laikymąsi. Nuosekliai siekdama, kad kitos regiono valstybės prisijungtų prie 1997 metų Konvencijos dėl priešpėstinių minų naudojimo, kaupimo, gamybos ir perdavimo uždraudimo ir dėl jų sunaikinimo ir Jungtinių Tautų 1980 metų Konvencijos dėl tam tikrų įprastinių ginklų, kurie gali būti laikomi pernelyg žalojančiais arba veikia nesirinktinai, naudojimo uždraudimo arba apribojimo ir šios konvencijos papildomų protokolų, Lietuva 2005 m. lapkričio 9–11 d. Kaune surengė tarptautinį seminarą regiono valstybėms.

Siekiant išsaugoti Lietuvos pramonės konkurencingumą, buvo energingai ginami jos interesai sprendžiant tekstilės ir aprangos gaminių prekybos su Kinija reguliavimo klausimus, formuojant Europos Sąjungos bendrąją preferencijų sistemą. Ginant specifinius interesus, aktyviai dalyvauta antidempingo bylų svarstymuose (lašišų, avalynės, trašų, plieninių vamzdžių), taip pat muitų suspendavimo procesuose, kad būtų užtikrintos palankesnės sąlygos importuoti žaliavas.

Dvišalis bendradarbiavimas. Lietuva dėjo daug pastangų, kad formuojant ir įgyvendinant Europos kaimynystės politiką deramas dėmesys būtų skiriamas Europos Sąjungos santykiams su rytinėmis jos kaimynėmis, skatinamas saugumas, stabilumas ir demokratijos erdvės plėtra.

Lietuva aktyviai rėmė Ukrainos ir Moldovos integracinius siekius: Europos Sąjungos ir šių valstybių santykių klausimai nuolat kelti Europos Sąjungos Tarybos darbo grupių, Bendrųjų reikalų ir išorinių santykių tarybos (BRIST) posėdžiuose, taip pat susitikimuose su Europos Sąjungos institucijų ir Europos Sąjungos valstybių pareigūnais. Lietuvos iniciatyva rengiami Europos Sąjungos valstybių bei institucijų atstovų ir Ukrainos pareigūnų susitikimai. Kartu Lietuva konkrečiais projektais prisidėjo prie Europos Sąjungos ir Ukrainos, Europos Sąjungos ir Moldovos veiksmų planų įgyvendinimo: šių valstybių diplomatams surengta stažuotė integracijos į Europos Sąjungą klausimais, įgyvendinti administracinių gebėjimų stiprinimo projektai Ukrainos ir Moldovos valstybės tarnautojams. Lietuva 2005 metais parengė ir pateikė Europos Sąjungos institucijoms ir valstybėms narėms pasiūlymus dėl aktyvesnio Europos Sąjungos vaidmens sureguliuojant Padnestrės konfliktą, konkrečiu indėliu prisidėjo prie Europos Sąjungos pasienio misijos Ukrainoje ir Moldovoje (paskirtas Europos Sąjungos specialiojo atstovo Moldovai patarėjas ir 4 muitinės ekspertai). Lietuva prisidėjo prie to, kad 2005 m. gruodžio 1 d. būtų priimtas Europos Sąjungos ir Ukrainos lyderių bendras pareiškimas, apimantis ir Europos Sąjungos išipareigojimus plėtoti glaudesnius santykius su Ukraina.

Remiantis 2005 m. balandžio 25 d. BRIST išvadomis, pradėti rengti Europos Sąjungos veiksmų planai Pietų Kaukazo valstybėms. Lietuva aktyviai dalyvauja diskusijose apie veiksmų planų turinį ir siekia, kad šie dokumentai taptų efektyviomis Europos kaimynystės politikos priemonėmis, valstybių vidaus reformų gairėmis ir įtrauktų Europos Sąjungą į esminių problemų, kurių jos pačios nepajėgia išspręsti, sprendimą.

Siekdama, kad Europos Sąjunga daugiau dėmesio skirtų vadinamiesiems užšaldytiems konfliktams, Lietuva 2005 metais parengė pasiūlymus dėl didesnio Europos Sąjungos

dalyvavimo sprendžiant Pietų Osetijos konfliktą. Taip pat daug diskutuota ir pasiekta, kad būtų išplėsti Europos Sąjungos specialiojo atstovo Pietų Kaukaze įgaliojimai, kad jam būtų suteikta galimybė aktyviau dalyvauti konfliktų sprendimo procesuose.

Lietuva 2005 metais daug dėmesio skyrė Gruzijos sienos apsaugos stiprinimui. Aktyviai dalyvauta diskusijose apie Europos Sąjungos poziciją dėl saugumo Gruzijos ir Rusijos Federacijos pasienyje baigus ESBO stebėjimo misiją, prisidėta prie to, kad Europos Sąjungos specialiojo atstovo Pietų Kaukazui biuras Tbilisyje sustiprintas ekspertais, padedančiais rengti Gruzijos sienos apsaugos reformos strategiją.

Pažymėtina, kad 2005 metais įsigaliojo susitarimas su Rusija dėl pajamų ir kapitalo dvigubo apmokestinimo ir fiskalinių pažeidimų išvengimo, pasirašytos sutartys dėl bendradarbiavimo įgyvendinant projektą „2K“, dėl trišalių – Lietuvos, Rusijos, Lenkijos ir Lietuvos, Rusijos, Švedijos – sienos sankirtos taškų. Sudaryta Lietuvos ir Rusijos valstybės sienos demarkavimo komisija. Įvyko keletas aukšto lygio susitikimų ir 4-asis tarpvyriausybinių komisijos posėdis.

Buvo plečiamas ir dvišalis bei tarpžinybinis bendradarbiavimas teisėsaugos srityje. Pasirašytas Lietuvos ir Baltarusijos susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su organizuotu nusikalstamumu, neteisėta narkotikų ir psichotropinių medžiagų ir jų pirmtakų apyvarta, terorizmu ir kitais nusikaltimais.

Lietuvos indėlis į tarptautinės bendruomenės kovą su terorizmu. Mūsų šalis aktyviai dalyvauja tarptautinėse antiteroristinėse operacijose. Terorizmo prevencijos sistema 2005 metais Lietuvoje veikė efektyviai, teroristinių aktų mūsų šalyje neužfiksuota. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2005 m. spalio 26 d. patvirtino naujos redakcijos Lietuvos Respublikos kovos su terorizmu programą. Lietuva vykdė terorizmo prevencijos sistemą stiprinančias teisineis ir institucines priemones, aktyviai bendradarbiavo su Europos Sąjungos ir NATO valstybėmis narėmis, kitais partneriais – keitėsi antiteroristinės žvalgybos informacija, atliko kitas bendras operacijas.

Gynybinių pajėgumų didinimas. Vienas iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės strateginių tikslų (prioritetų) – plėtoti krašto apsaugą kaip NATO kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalį. Tapusi NATO ir Europos Sąjungos nare, Lietuva įsipareigojo plėtoti tokius karinius pajėgumus, kurių reikia mūsų bendram tikslui stiprinti taiką ir stabilumą pasaulyje pasiekti ir bendrai pajėgų transformavimo vizijai įgyvendinti.

2005 metais parengta dešimties metų laikotarpį apimanti Krašto apsaugos sistemos plėtros programa, kuri nustatys Lietuvos kariuomenės pajėgumų ilgalaikės plėtros kryptis.

Kariuomenės reformos tikslas – pertvarkyti kariuomenę taip, kad nuo 2014 metų vienoje operacijoje ji gebėtų nuolat išlaikyti bataliono kovinę grupę su visais kovinės paramos ir kovinio aprūpinimo elementais ir specialiųjų operacijų junginį arba trijose operacijose – iki kuopos dydžio specializuotus kovinius vienetus (pajėgumus). Mūsų kariuomenė 2005 metais padarė didelę pažangą kurdama pajėgumus, reikalingus kolektyvinei gynybai ir nacionalinėms užduotims atlikti. Toliau rengta bataliono kovinė grupė su visais kovinės paramos ir kovinio aprūpinimo elementais plataus spektro tarptautinėms operacijoms. Praeitų metų pabaigoje

bataliono kovinė grupė per praktines pratybas, stebimas NATO karininkų, patvirtino esanti pasirengusi atlikti operacijas ir sklandžiai sąveikauti su valstybių sąjungininkų pajėgomis. Parengtas projektas aktyviojo rezervo reformos koncepcijos, pagal kurią krašto apsaugos savanorių rinktinės reorganizuojamos į teritoriniu funkcinio pagrindu organizuotas rinktines. Aktyviojo rezervo kariai dalyvaus tarptautinėse operacijose ir teiks paramą valstybės ir savivaldybių institucijoms.

Karinės oro pajėgos užtikrino valstybės oro erdvės stebėjimą ir vykdė Ignalinos atominės elektrinės oro gynybą trumpojo nuotolio antžeminėmis priemonėmis, karių ir krovinių transportavimą bei paieškos ir gelbėjimo darbus. Oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemas toliau rengta prijungti prie NATO integruotos išplėstinės oro gynybos sistemos. Praeitais metais teikta priimančiosios valstybės parama NATO pajėgoms, atliekančioms oro policijos misiją Baltijos valstybėse. Toliau modernizuojama aviacijos bazės Šiauliuose infrastruktūra. NATO lėšomis baigtas renovuoti jos atsarginis kilimo ir tūpimo takas, įdiegta navigacijos sistema TACAN. Oro erdvės stebėjimo ir kontrolės valdyboje įdiegtas oro kontrolės vienetas. Trys Baltijos valstybės 2005 metų pabaigoje sutarė įkurti bendrą trijų valstybių vadovavimo ir pranešimų centrą, kuris leis sustiprinti bendros oro erdvės kontrolę. Karinės jūrų pajėgos plėtė ir tobulino Baltijos valstybių eskadrą BALTRON, toliau plėtota jūros ir pakrančių stebėjimo sistema. 2005 metais užtikrintas nepertraukiamas Lietuvos teritorinės jūros, jos išskirtinės ekonominės zonos ir kontinentinio šelfo stebėjimas bei kontrolė laivais ir stacionariosiomis techninėmis priemonėmis.

Siekiant užtikrinti veiksmingesnį sprendimų priėmimo mechanizmą ir racionalesnį lėšų valdymui naudojimą, 2005 metais parengta krašto apsaugos institucijų valdymo sistemos reformos koncepcija.

2005 metais pasirašytos ginkluotės ir karinės technikos pirkimų sutartys – sunkvežimių, visureigių, logistikos įrangos ir kitos. Nors įsigyta nemažai ginkluotės ir karinės technikos, bet kariuomenei jos dar trūksta, todėl ateityje numatoma ir toliau vykdyti modernios ginkluotės ir karinės technikos įsigijimo projektus.

Krašto apsaugos ministerijos bendrieji asignavimai 2005 metais sudarė 843,5 mln. litų, arba 1,23 procento BVP.

Artimiausio laikotarpio prioritetai: rotuojamos bataliono kovinės grupės su atitinkamais kovinės paramos ir kovinio aprūpinimo vienetais tarptautinėms operacijoms parengimas ir oro erdvės stebėjimo, kontrolės ir gynybos sistemos plėtra ir visiška jos integracija į NATO integruotos išplėstinės oro gynybos sistemą.

Kitos nacionalinio saugumo stiprinimo sritys. Vienas iš svarbiausių socialinio saugumo užtikrinimo prioritetų – užimtumo didinimas, skurdo ir nedarbo mažinimas. Teritoriniai nedarbo lygio skirtumai mažinti įgyvendinant vietinių užimtumo iniciatyvų projektus. 2005 metais buvo įgyvendinamos priemonės silpniausių gyventojų grupių padėčiai gerinti, galimybėms didinti, skurdui ir socialinei atskirčiai mažinti, numatytos Lietuvos Respublikos 2004–2006 metų Nacionaliniame kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmų plane: geriau tenkinti įvairaus amžiaus asmenų grupių specialieji poreikiai, gerinta jų

gyvenimo kokybė, teikta įvairesnių socialinių paslaugų, socialinė parama nepasiturinčioms ir vaikus auginančioms šeimoms.

Siekiant gerinti dėl objektyvių priežasčių per mažai pajamų turinčių gyventojų pragyvenimo lygį ir mažinti diferenciaciją tarp gyventojų grupių, nuo 2005 m. spalio 1 d. nuo 135 iki 155 litų padidintos valstybės remiamos pajamos.

Kad regioninė socialinė ekonominė plėtra būtų tolygesnė, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 575 patvirtinta Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategija, kurios tikslas – padidinti teritorinę socialinę sanglaudą ir taip užtikrinti gerą gyvenimo kokybę visos šalies gyventojams.

Siekdama išlaikyti makroekonominį stabilumą ir užtikrinti Lietuvos konvergenciją su Europos Sąjunga, 2005 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė toliau vykdė griežtą fiskalinę politiką – vieną iš esminių tolesnio spartaus valstybės ekonominio augimo veiksnių. Lietuvos 2005 metų konvergencijos programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1323, įtvirtintas tikslas – vidutiniu laikotarpiu sumažinti struktūrinį valdžios sektoriaus deficitą iki 1 procento BVP.

Lietuva 2005 metais sėkmingai mažino neigiamą šešėlinės ekonomikos poveikį valdžios sektoriaus finansams. Preliminariais duomenimis, dėl geresnio mokesčių administravimo 2005 metais pajamų iš mokesčių surinkta apie 0,7 procentinio punkto BVP daugiau nei planuota.

Atlikta Lietuvos ir Lenkijos elektros energetikos sistemų sujungimo galimybių studija. Toliau dirbama prie finansinės Europos Sąjungos pagalbos projekto. Kaip alternatyva Lietuvos ir Lenkijos elektros tinklų sujungimo projektui rengiamas Lietuvos ir Švedijos elektros tinklų sujungimo projektas. Taip būtų sukurtas mažasis Baltijos žiedas, Baltijos valstybės per *Nordpool* sistemą ištrauktų į Europos Sąjungos bendrąją rinką ir padidėtų energijos tiekimo patikimumas Baltijos valstybėse, uždarius Ignalinos atominę elektrinę. Toliau įgyvendinamas 2004 metais pradėtas įgyvendinti bendras Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos elektros energijos tinklų sujungimo projektas.

Toliau dirbti prisijungimo prie Šengeno sutarčių darbai: stiprinta Europos Sąjungos išorinės sienos apsauga, Lietuvos Respublikos teisės aktai derinti su Šengeno *acquis*. Pradėta rengti galimybių prisijungti prie Šengeno informacinės sistemos, taip pat vizų informacinės sistemos (SIS II/VIS) studija ir viešųjų pirkimų dokumentai.

Lietuvos kelionės dokumentuose pradėti diegti Europos Sąjungos ir Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO) biometrijos reikalavimai: nuo 2005 m. gegužės 1 d. pradėti išduoti Lietuvos Respublikos diplomatiniai pasai su skaitmeninėje laikmenoje integruota asmens fotografija. Parengta galimybių biometrijos duomenis integruoti visiems Lietuvos piliečiams išduodamuose pasuose studija ir viešųjų pirkimų dokumentai.

2005 metais buvo sėkmingai taikoma Kaliningrado tranzito schema, pagal kurią kontroliuojamas Rusijos Federacijos piliečių tranzitas per Lietuvos teritoriją.

Toliau buvo įgyvendinama Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės programa. Įvykdyta 21 iš 26 priemonių, numatytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 3 d.

nutarimu Nr. 1562 patvirtintame šios programos įgyvendinimo priemonių plane. Likusios priemonės, susijusios su sienos apsaugos ir kontrolės infrastruktūros plėtra, radijo ryšio ir informacinės sistemų sukūrimu bei techninės įrangos įsigijimu, vykdomos toliau Europos Sąjungos lėšomis.

Buvo įgyvendinamas Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005–2006 metų įgyvendinimo priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 12 d. nutarimu Nr. 12. Siekiant sukurti veiksmingą nusikaltimų prevencijos ir kontrolės politikos įgyvendinimo Lietuvoje mechanizmą, parengta Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės strateginio valdymo, koordinavimo ir priežiūros sistemos koncepcija, Nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programų ir priemonių veiksmingumo vertinimo metodika, Latentinio nusikalstamumo tyrimo metodika, vidaus reikalų ministro 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1V-97 patvirtinti Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos projektų (programų) konkurso nuostatai. Siekiant stiprinti nusikaltimų aukų socialinę apsaugą, parengtas Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymo projektas; įstatymas Lietuvos Respublikos Seime priimtas 2005 m. birželio 30 dieną. Siekiant mažinti recidyvinį nusikalstamumą, parengtas ir diegiamas Nuteistųjų laisvalaikio užimtumo programos modelis. Didintas bendruomenės vaidmuo sprendžiant žmogaus ir visuomenės saugumo problemas – stiprinta policijos rėmėjų veikla: daugiau kaip 100 tūkst. litų skirta policijos rėmėjams aprūpinti specialia apranga, priemonėmis ir skiriamaisiais ženklais.

Siekiant toliau dirbti darbus, pradėtus įgyvendinant Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos 2002–2004 metų programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 558 patvirtinta Prekybos žmonėmis prevencijos bei kontrolės 2005–2008 metų programa, kuri pradėta vykdyti. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse patikslinta prekybos žmonėmis (147 straipsnis) ir vaiko pirkimo arba pardavimo (157 straipsnis) nusikaltimų sudėtis, sugriežtinta atsakomybė už šiuos nusikaltimus. Nustatyta baudžiamoji atsakomybė už prekybą žmonėmis juridiniams asmenims, administracinė atsakomybė asmenims, kurie atlygintinai naudojami prostitucijos paslaugomis. Nustatyta galimybė netraukti administracinę atsakomybę už vertimąsi prostitucija prekybos žmonėmis aukų. Policijos kovai su prekyba žmonėmis stiprinti Lietuvos kriminalinės policijos biure įsteigtas Prekybos žmonėmis tyrimo skyrius.

Atsižvelgiant į autotransporto priemonių vagysčių paplitimą Lietuvoje ir į tai, kad šie nusikaltimai – viena pelningiausių organizuotų nusikalstamų struktūrų veikų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 387 patvirtinta ir pradėta įgyvendinti Kompleksinė autotransporto priemonių vagysčių prevencijos ir kontrolės 2005–2007 metų programa.

Siekiant užtikrinti nusikalstamų veikų, susijusių su užsienio valstybių finansinės paramos lėšų gavimu ir naudojimu, atskleidimą ir tyrimą, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyboje prie Vidaus reikalų ministerijos įsteigtas specialus padalinys šioms veikoms tirti ir jų prevencijai atlikti.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatas, parengtos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 436 patvirtintos Užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, sąrašo sudarymo ir tvarkymo taisyklės. Vadovaujantis šiomis taisyklėmis, bus tvarkomi duomenys, kurių pagrindu būtų užkirstas kelias atvykti į Lietuvos Respubliką užsieniečiams, kurių buvimas Lietuvos Respublikoje nepageidaujamas.

Siekiant užtikrinti elektroninės informacijos saugumą valstybės institucijose, plėtojamas saugus valstybės duomenų perdavimo tinklas, turintis elektroninės informacijos perdavimo tarp valstybės institucijų infrastruktūrą, skirtą Lietuvos institucijoms saugiai komunikuoti tarpusavyje ir su Europos Sąjungos institucijomis.

Tarpžinybinė komisija kovai su korupcija koordinuoti 2005 metais išanalizavo Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos vykdymą ir parengė šios programos pakeitimo projektą (pakeitimą Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino 2006 m. sausio 12 d. nutarimu Nr. X-486). Programoje numatytos korupcijos prevencijos 2006–2008 metų priemonės viešojo administravimo, mokesčių, muitų, investicijų, viešųjų pirkimų, privatizavimo, antikorupcinio visuomenės švietimo ir kitose srityse.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo nuostatomis, patvirtinta naujos redakcijos Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo koncepcija, numatanti panaikinti civilinės saugos sistemos subjektų funkcijų dubliavimą, sumažinti šių subjektų ir sukurti lankstesnę, operatyviai reaguojančią į pokyčius civilinės saugos sistemą.

Atsižvelgiant į paukščių gripo pavojų ir siekiant stiprinti civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos parengtį galimiems paukščių gripo protrūkiams ir su tuo susijusiai žmonių gripo pandemijai Lietuvoje, suaktyvinta prevencijos veikla, organizuoti valstybės, apskričių ir savivaldybių lygio institucijų pasitarimai, situacijos vertinimo ir padarinių likvidavimo pratybos.

Krizių valdymo sistema 2005 metais plėtota įgyvendinant Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo ir Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintos Valstybės ilgalaiškės raidos strategijos nuostatas. Įgyvendindamos šias nuostatas, krizių valdymo institucijos rinko, analizavo ir sistemino informaciją apie rizikos nacionaliniams interesams ir tikslams veiksnių būklę, stebėjo vidaus ir tarptautinės aplinkos ir įvykių raidą, prognozavo galimas grėsmes ir krizes, organizavo ir koordinavo grėsmių prevencijos priemonių rengimą. Krizių valdymo centras prie Krašto apsaugos ministerijos koordinavo ministerijų ir kitų Vyriausybės įstaigų veiklą, susijusią su krizių prevencija, teikė rizikos veiksnių būklės kitimo prognozes krizių valdymo sistemos subjektams.

2005 metais vyko krizių valdymo institucijų nacionaliniai ir Europos Sąjungos gripo bei raupų mokymai, NATO krizių valdymo mokymai CMX-05, kuriuose tikrinti turimi prevencijos planai, institucijų veiksmų koordinavimas reaguojant į galimas krizes. NATO Šiaurės Atlanto Taryba patvirtino NATO atsako į krizes vadovą, kurio nuostatas įgyvendinti Lietuvoje pradėjo krizių valdymo institucijos.

Toliau tobulinta krizių valdymo sistemos infrastruktūra, plėtota apsaugos įslaptinta informacija sistema. Sudaryta darbo grupė Krizių valdymo sistemos plėtotės programos projektui rengti.

Svarbi nacionalinio saugumo kryptis 2005 metais – apsauga nuo radiacinio pavojaus, užtikrinant branduolinę, radiacinę saugą, užkertant kelią galimiems terorizmo atvejams, branduolinių ir radioaktyviųjų medžiagų nelegaliam judėjimui. TATENA garantijų įgyvendinimo 2005 metų ataskaitoje pakartojo 2004 metais skelbtą išvadą, kad Lietuvoje deklaruotos branduolinės medžiagos buvo naudojamos tik taikiems tikslams ir neaptikta nedeklaruotos branduolinės veiklos. Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija 2005 m. birželio 13 d. patvirtino Branduolinės energetikos objektų ir branduolinių medžiagų fizinės saugos bendruosius reikalavimus.

Parengtas ir Lietuvos Respubliko Vyriausybės 2005 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. 1414 Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Kultūros paveldo apsaugos programos projektas. Šioje programoje numatyta įgyvendinti UNESCO kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencijos reikalavimus ir pasirengti kultūros paveldo apsaugai nuo ginkluotų konfliktų ir kitų ekstremalių situacijų padarinių.

Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. rugsėjo 27 d. nutarimu Nr. X-347 patvirtinta Ekologinio saugumo užtikrinimo programa. Parengtas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. vasario 6 d. nutarimu Nr. 120 patvirtintas šios programos įgyvendinimo planas, kuriame numatytos priemonės ekologiniam saugumui didinti.

Taigi galima teigti, kad praeitais metais bendra Lietuvos nacionalinio saugumo būklė gerėjo dėl palankios Lietuvai geostrateginės aplinkos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės vykdytos nacionalinio saugumo stiprinimo politikos:

Lietuva įtvirtino narystę NATO ir aktyviai įsitraukė į Europos saugumo ir gynybos politikos plėtrą, aktyviai plėtojo dvišalius geros kaimynystės santykius, aktyviai prisidėjo prie Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) pastangų užtikrinti stabilumo plėtrą ir demokratinių laisvių principų įgyvendinimą;

dalyvauta tarptautinėse antiteroristinėse ir taikos palaikymo operacijose, efektyviai veikė Lietuvos terorizmo prevencijos sistema;

nuosekliai plėtota krašto apsaugos sistema – sudėtinė NATO kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalis, numatytos Lietuvos kariuomenės pajėgumų ilgalaikės plėtros ir krašto apsaugos institucijų valdymo sistemos reformos kryptys;

toliau dirbti prisijungimo prie Šengeno sutarčių darbai, Lietuvos Respublikos teisės aktai derinti su Šengeno *acquis*, asmens dokumentuose pradėti diegti biometrijos duomenys;

siekta mažinti nusikalstamumą, pavojingų visuomenei reiškinių plitimą, stiprinta kova su prekyba žmonėmis, griežtinta baudžiamoji atsakomybė už šiuos nusikaltimus;

kylanti ekonomika skatino darbo užmokesčio didėjimą, mažėjo nedarbas, gerėjo gyvenimo kokybė; siekiant užtikrinti ekonominę saugumą, toliau vykdyta stabili fiskalinė ir monetarinė politika, didintas privataus sektoriaus konkurencingumas, siekta gerinti verslo

sąlygas, mažinti ūkinės ir komercinės veiklos apribojimus, didintas ekonominio sektoriaus skaidrumas, kurta palankesnė aplinka investicijoms;

užtikrinant socialinį visuomenės saugumą, skatintas naujų darbo vietų kūrimas, didintas užimtumas, mažintas nedarbas, skurdas ir socialinė diferenciacija, tobulintos socialinio draudimo teikiamos garantijos; toliau vykdytos sveikatos apsaugos programos, kurių tikslas – mažinti narkomanijos, alkoholizmo, ŽIV/AIDS ir kitų pavojingų užkrečiamųjų ligų plitimą, daugiausia dėmesio skirta prevencijai;

toliau plėtotas saugaus valstybės duomenų perdavimo tinklas;

siekiant stiprinti ekologinį saugumą, patvirtinta Ekologinio saugumo užtikrinimo programa, vykdytos Europos Sąjungos reikalavimus atitinkančios vandens išteklių apsaugos, vandenų ir atliekų tvarkymo sektorių programos, tobulinta ekonominė aplinkosaugos reguliavimo sistema;

užtikrinant radiacinę saugą, toliau tobulinti radiacinę ir branduolinę saugą reglamentuojantys teisės aktai, diegtos naujos ir atnaujinamos esamos Ignalinos atominės elektrinės fizinės saugos techninės priemonės.

Lietuva 2005 metais nesusidūrė su iššūkiais, galinčiais stipriai paveikti valstybės saugumą ir stabilumą. Kaip ir 2004 metais bendrą Lietuvos nacionalinio saugumo būklę labiausiai veikė politiniai ir ekonominiai rizikos veiksniai: staigus naftos kainų šuolis pasaulio rinkose, didžiųjų valstybių veiksmai ir susitarimai siekiant užsitikrinti ilgalaikį priėjimą prie energetikos išteklių.

Siekiant efektyviai įgyvendinti nacionalinio saugumo stiprinimo politiką, būtina skirti prioritetą Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme numatytų ilgalaikių valstybinių saugumo stiprinimo programų rengimui ir šiose programose numatytų priemonių tinkamam vykdymui, taip pat priemonėms, stiprinančioms valstybės vidaus stabilumą.
